ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1
VENDREDI
1er DECEMBRE
1978

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	հատը	1 Ֆ· 80

LE NUMERO 1,80 F.

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·262

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.262

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա.Զգ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ ալ միջադէպ մը պատահեցաւ առջի օր Վիէննամի առթիւ: Համայնավար երեսփոխան Պելան-ժէն է, որ բուռն յարձակումի անցած էր, կրկնելով թէ ընդհ· դաւ մը կայ Վիէննամի վարչակարգը վարկաբեկելու համար եւ այդ նպատակաւ է որ կը շահագործուի զաղթականներու խնդիր մը:

ՕՌՈՒԻ կացութիւնը անորոշ կը մնայ մինչ խմբագիրը եւ աշխատակից լրարու եռեակ կը հեռանան, ժան Լապորթ եւ Ֆ. Պրամպերժէ յաջորդեցին Ռոլան Ֆօռի մինչ Հերսան քննիչ դատաւորին կը ներկայանար Զորեքշաբթի: Արդարեւ Հերսան մամուլի մեծագոյն խումբին տէրն է (Ֆիկառօ, Ֆրանս – Սուար, Փարի – Նորմանտի), կ'առնէր նաեւ Օռուի բայց քանի մը օր առաջ կը հրաժարէր այդ նպատակէն: Ներկայիս Հերսան ամբաստանութեան տակ է որովհետեւ բռնաբարած կը համարուի 1944 Օգոստոս 26 մամուլի հրամանագիրը: Աւոր համաձայն ոչ ոք կրնայ իր անունը «փոխ տալ» իրրեւ արտօնատէր հրատարակութեան մը սեփականատէրին կամ դրամը հայթայթողին: Օրէնքը կը նախատեսէ որ հրատարակութեան արտօնատէրը կ'ըլլայ միայն ան որուն կը պատկանի թերթը եթէ անհատական ձեռնարկ է կամ «վարչական Մարհուրդին նախագահը» կամ կազմակերպութեան նախագահը, ըստ այդ ընկերութեան կամ կազմակերպութեան կառոյցին, որ կը ձեռնարկէ հրատարակութեան: Աւոր համար է որ լրագրողները բողոք ներկայացուցած են Հերսանի դէմ քանի օրէնքը կ'ուզեցնէ որ նոյն մարդը չի կրնար մէկէ աւելի օրաթերթի արտօնատէրը ըլլալ:

ՍԻՆԹ – ԷթիԷնի Մանուֆրանոի հարցը չէ կարգադրուած եւ գործատունը կը նախատեսէ 1300 նոր պաշտօնաշրջու-թիւն: Աշխատաւորները չեն համոզուած որ անօրէնութիւնը տիպուած ըլլայ այս կարգադրութիւնն ընել, որ քան չի փոխեր: Հակառակ Պետութեան բերած նպատին, կարելի չեղաւ ոտքի դնել կըրկին գործատունը, որ թէ պարտքերը չվճարեց եւ թէ բացը չկրցաւ ղոցել:

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ մը խոստացեր էր ամբաստանուած էր «Քըշ-նամիին հետ գործակցութեան» համար եւ հրաժարած Լիբանանեան դինուորական իր պաշտօններէն:

Ժ. Ֆ. ՓՈՆՍԷ պաշտօնապէս պարճաւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը: Յարդ էվիճէի ընդհ· քարտուղար էր: Դիւանագէտ (զաւակն է Անտրէ Ֆրանսուա Փոնսէի, Պերլինի դեսպան) ծնած, ամբողջ կեանքը անցուցած է այդ չրջանակներուն մէջ: 50 տարեկան է:

ԹՈՒՅԶ Մեծն Բրիտանիոյ պատմական իմաստ ունեցող մեծագոյն օրաթերթը Նոյ· 30ին հրատարակեց իր վերջին թիւը: Մինչեւ վերջին վայրկեանը չանքերը կը չարունակուէին փրկելու համար թերթը մը, որու անհետացումը կը նշանակէ նաեւ թէ քիչ մը կ'անհետանայ հին Անգլիան: Թերթին տպագրութեան արդիւնքը կանացման ծրագիրները պատճառ պիտի ըլլային պաշտօնէութեան նուազումին, ինչ որ 4300 աշխատաւորները չընդունեցան (կայ նաեւ Սընտէյ Թայմզը): Ընթերցող մը գրած է խմբագրութեան.— կեանքը պիտի դադրի քաղաքակրթուած ըլլալէ առանց Թայմզի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՔԻՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 17–21)

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ ԵՆՔ ՈՃԲԱԳՈՐԾՆԵՐԻՆ

Անհնար է առանց յուզմունքի կարդալ Լիբանանում տեղի ունեցած ողբերգութեան մասին: Իրենց սուրբ նպատակին հասնելու համար Իսրայէլի սիոնիստները, օգտագործելով Լիբանանի մէջ տարբերին, արիւնոտ հաշուեյարդար են տեսնում պէյրութաբնակ Հայերի հետ լոկ այն բանի համար, որ վերջիններս ձեռնպահ են մնացել երկրում սկսուած քաղաքացիական պատերազմում արիւնալի կոնֆլիկտի մէջ ներգրաւուելուց:

Ոչ մի միջոցի առաջ կանգ չառնելով, յեղափոխական ուժերը պատերազմական թատերաբեմը տեղափոխել են հայկական թաղամասերը՝ աւերելով երկրի մայրաքաղաքի զողորիկ այդ անկիւնները: Մեր արդար վրդովմունքն է չարժում այն փաստը, որ անխմաստ խժդժութիւններին զոհ են գնում մանուկներ, կանայք ու ծերունիներ:

Լիբանանի «Սեւ Շաբաթ»ը չպէտք է կրկնուի: Պէտք է վերջ տալ արիւնարբու տեռորիստների կամայականութիւններին:

Ա. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Արարատի շրջանի վտնաշէնի
կոլտնտեսութեան բրիգադավար
ՍՍՀՄ Պետ· մրցանակի դափնեկիր

×

ՆՇԱԽԱԿՈՒՄ ԵՆՔ ՅԱՆՑԱԳՈՐԾՆԵՐԻՆ

Յաւով տեղեկացայ մամուլից, որ Լիբանանում նոր թափ է ստացել աջ էքստրեմիստների տեռորը: Նրանք Պուրճ Համուտի եւ Պէյրութի մուս հայաշատ թաղամասերում իրենց սեւ գործն են տեսնում խաղաղ ազգաբնակչութեան նկատմամբ: Այդ լուրն ինձ համար ցաւալի է եւ կրկնակի: Մեր՝ Գալէմեաքրեանների, ծերդասականը մէկն է հաղարաւոր հայ այն ընտանիքներից, որը Թուրքական ետթաղանից մազապուրծ՝ հանդրուանեց արաբական հիւրընկալ հողում: Տարիներ անց մեր ընտանիքը հայրենադարձուեց Սովետական Հայաստան, որտեղ էլ գտաւ իր իսկական երջանկութիւնը: Բայց ես յիշում եմ հեռաւոր այն երկիրը, յիշում եմ աշխատաւոր Արաբներին, որոնց լաւ եմ ճանաչում որպէս հիւրընկալ ու սրտաբաց մարդկանց: Այսօր հազարաւոր իմ հայրենակիցները ապրում էն Մերձաւոր Արեւելքի չատ երկրներում, ապրում եւ աշխատում են Արաբների հետ կողք կողքի: Եւ ահա մամուլը բերում է այն բօթը, որ Լիբանանում քաղաքացիական կռիւներ հրահրած պահպանողական պինուած կազմաւորումները հետապնդում եւ ոչնչացնում են անզէն ու անմեղ Հայերի, այդ թւում նաեւ ծերերի, կանանց ու երեխաների: Նրանցից չատերը մնացել են անապաստան եւ ստիպուած հեռանում են իրենց բնակավայրերից:

Իրենց գործողութիւններով Լիբանանի յեղափոխական ուժերը մեծապէս վնասում են անկախութեան համար, խմբե-ում են անկախութեան համար, խմբերիալիզմի ոտնձգութիւնների դէմ արաբական ժողովուրդների պայքարին: Եւ դա այն դէպքում, երբ արաբական երկրների հայազգի բնակիչները մշտապէս եղել են արաբական ժողովուրդների ա-ջակիցը:

Կրկնում եմ, ես լաւ գիտեմ արաբ աշխատաւորներին եւ համոզուած եմ, որ Լիբանանի դեմոկրատական, առաջադիմական ուժերը նոյնպէս նշանակում են յանցագործներին: Երկրում սանձազերծուած հաշուեյարդարը ստահակների ձեռքի գործն է:

Այսօր իմ մտահոգութիւնը կիսում են իմ գործընկերները, հազարաւոր հայրենադարձներ, որոնք լաւ գիտեն արաբ ժողովրդին եւ համոզուած են, որ նրա արդար գործը կը յաղթանակի: Լիբանանում խաղաղութիւն կը լինի, խաղաղութիւն թէ Արաբների, թէ Հայերի եւ թէ երկրի միւս ազգութիւնների համար: Իսկ յանցագործները անպատիժ չեն մնայ:

ԾԱՂԿԱՆՈՑՇ ԳԱԼԷՄԵՏՐԵԱՆ

Լենին մետաբան կոմբինատի
ջուլհակուհի, սոց· աշխատանքի հերոս

×

Նոյեմբեր 24

ԼՌԵԼ ՉԵՄ ԿԱՐՈՂ

«Պրաւդա» թերթին մէջ անուանի գրող Մարիետա Շահինեան կը գրէ·

«Ես լրիւ չեմ հասկանում, թէ հիմա ինչ է տեղի ունենում Պէյրութում: Այս տողերը գրում եմ դժուարութեամբ, հիւանդանոցում, երբ կորցրել իմ տեսողութիւնս: Բայց իմ ներքին տեսողութեամբ տեսնում եմ իմ արիւնակից ծերունիներին, երեխաներին, իմ նման ծեր հայ կանանց, որոնց սպանում են իրենց աւերուած տների չեմին: Եւ ոչ միայն Հայերի ու Հայուհիների եմ տեսնում ի դէմս նրանց, այլեւ իրենց ժողովրդի աշխատաւոր մարդկանց, որովհետեւ հեշտ է յոդս ցնդեցնել միայն հասարակ մարդու կացարանը, նրանց, ովքեր ան-պաշտպան եւ անզէն կառչում են իրենց օջախին, ովքեր չեն կարողանում փըրկուել, ովքեր տեղ ու միջոց չունեն փախչելու եւ ովքեր մտովի մեզ հետ են, աշխատաւորների Պետութեան հետ, ինչպէս որ երկրագնդի ամէն մի իսկական աշխատաւոր:

Սիրտս մղկտում է ցաւից քեզ համար, հայ աշխատաւոր, իմ օտարական եղբայր: Քեզ սպանողներին մենք չգիտեմ ինչու, անուանում ենք «պահպանողական կոններ», թէեւ հին, չարաբաստիկ ժամանակներում նրանց անուանում էին «Ջարդարարներ» եւ «Սեւհարիւրեակ», իսկ աւելի ուշ՝ Ֆաշիստներ: Թէ այն ժամանակ, թէ հիմա նրանք ծառայում էին ու ծառայում են ամենախաւար եւ ամենաստոր քաղաքականութեանը: Բայց մարդկութեան խիղճը, այն ամէն մարդկայինը, որ մնացել է մարդկանց մէջ, դատապարտում է այդ քաղաքականութիւնը, բազմապատկում նրանց բարկական ուժերը, ովքեր պայքարում են դրա դէմ և ես հաւատում եմ՝ այդ խղճի

«ՄԵՆՔ, ՀԱՅԵՐՍ»

Այս խորագիրով լոյս տեսած է խիստ չահեկան յօդուած մը, Պէյրութի անգլիալեզու չաբաթաթերթը «Մոնթէյ Մորնինկ»ի (երկուչաբթի առաւօտ) Նոյ· 20 – 26 թիւին մէջ: Խորագիրը եւ տպաւորիչ պատկեր մը (Նիւ Եորքի Հայերու յոյցին) կը կազմեն նաեւ թերթին կողքը: Նիւթը կը վերաբերի լիբանահայ գաղթին: Կուտանք՝ յաջորդով:

ԼԻԲԱՆԱՀՊԱՏԱԿ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

— o —

Լիբանահպատակ այն ուսանողները, որոնք Փարիզեան չրջանը կը դտնուին եւ դէպքերու բերմամբ պաշտօն չունին բայց կը փափաքին իրենց ուսումը չարունակել, պիտի կարենան համապատասխան քննութիւնը անցընել Դեկտ· 16, 17, 18ին Սրբքէօյի մէջ:

Արձանագրուիլ մինչեւ երկուչաբթի (Դեկտ· 4) տեղւոյն լիսէներու Փրովի – գէօրճներու մօտ:

ձայնով աւելի կարելի կը լինի յաղթել Ֆաչիստական նողկալի վայրագութիւնը աչխարհում»:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

×

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՑՑԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Լիբանանի դէպքերը, մասնաւորապէս հայկական զաղութի կացութիւնը ուչադրութեան եւ մտահոգութեան առանցքը կազմած է Հայաստանի ժողովուրդին: Ոչ միայն բողոքի եւ դատապարտութեան դիրերով, այլ եւ բազմաթիւ ցոյցերով իրենց ձայնը բարձրացուցած են բանուորներ, գիտնականներ, արուեստագէտներ, համալսարանական ուսանողներ եւ դասախօսներ, գործատուներ, կոմբինատներ եւայլն:

Երեւանի պետական համալսարանի նիստերու մեծ դահլիճին մէջ հաւաքուած են հարիւրաւոր դասախօսներ եւ ուսանողներ իրենց բողոքը արտայայտելու «Լիբանանի խաղաղ բնակչութեան դէմ հրահրուած ջարդարարների ոճրագործութիւնների դէմ»: Ներկայ եղած են Լիբանանէն, Սուրիայէն, Եմէնէն, Վիէննամէն, Արեւելեան Գերմանիայէն, Չեխոսլովաքիայէն երեւան ուսանելու գացած երիտասարդներ: Խօսք առած են Փրոֆ· Հ· Թամրազեան, Մ· Գուշազեան (լիբանահայ), համալսարանի կուսակցական կոմիտէի քարտուղար Ա· Աճեանեան, հայ ժողովուրդի պատմութեան ամպիոնի վարիչ՝ Փրոֆ· Լ· Խուրշուդեան, Օ· Բաբինա (ռուս ուսանողուհի), Պաւել Եասէմ (չեխ), Լէ Թիս Հոնկ (վիէննամցի ուսանողուհի), Ա· Գալստեան (սուրիահայ), Ա· Մկրտչեան:

Ցոյցեր կատարուած են Երեւանի մեծագոյն կոմբինատի, «Նայիրիտ» գիտա – արտադրական միաւորման, Լենինի էլեկտրամեքենաշինական գործատան, ժողովրդական Տնտեսութեան Հիմնարկի, Բնագիտութեան Հիմնարկի մէջ, ուր խօսք առած են տնօրէն Ա· Ամատունի, աւագ ճարտարագէտ Ա· Մարտիրոսեան, Փրոֆ· Յ· Աւագեան, բանուոր Գ· Սարգսեան, ինչպէս նաեւ Բազմարուեստից Հիմնարկի մէջ, ուր խօսք առած են տնօրէնուհի Լ· Վարդանեան եւ ուրիչներ՝ միահամուռ պահանջելով վերջ դնել Լիբանանի մէջ խժդժութիւններուն:

ԱՅՍՊԷ՞Ս ԱԼ ԱՇՈՒՆ...

« Գաղթականութեան » երեւոյթին հանդէպ մեր կեցուածքը յստակ է. որեւէ ալ ուժեղ ըլլան հայահոծ մեր թաղամասերուն ուղղուած հարուածները, արդարանալի չենք գտներ որ հայ մարդիկ տրկարանան իրենց տուներուն եւ թաղերուն կառչած մնալու վճռականութեան մէջ: Ժամանակը շատոնց եկած է, որպէսզի անհատական ամէն ազէտի հակազդենք հաւաքական միջոցառումներով: Այս իմաստով կը ապահենք որ ազէտեալ ամէն ընտանիք վերադառնայ իր թաղն ու տունը եւ մասնակցի վերաշինութեան ընդհանուր արշաւին: Միւս կողմէ, հայ ազէտեալներուն հանդէպ Այնճարի մեր ժողովուրդին ցուցաբերած ջերմ հոգածութիւնը եւ գուրգուրանքը կը նկատենք բարոյական ամուր եւ օրինակելի դաս մը, որպէսզի ամէն Հայ իր փրկութիւնը տեսնէ մեր հաւաքական ուժերու մէկտեղումին մէջ միայն, հաղորդ մնայ հսկայական ազգային ու տնտեսական միութիւններուն, եւ, պարտականութեան ներքոյ ուժին եւ, պարտաւորականութեան ու տնարացումի տրամադրութիւնները թօթափելով, միայ նայ պատնէշի վրայ կանգուն մնացած իր քաղաքակիցներուն: Հայահոծ մեր թաղերը կը սպասեն իրենց տէրերու վերադարձին եւ Այնճարի Հայութեան ջերմ վերաբերումը պէտք է մղիչ ուժ դառնայ՝ « գաղթականութեան » վերջ տալու համար: Մեր ժողովուրդը անտէր չէ եւ ազէտեալ հայ մարդը միշտ պիտի գտնէ իր կազմակերպուած ուժին հոգածութիւնը:

Այնճար կը պատրաստուէր աշնանային ոսկի պատմուճանը հագնիլ եւ դիմաւորել ձմեռնային համեմատաբար հանդարտ մի քանի շաբաթները: Լիբանանի մէջ սակայն, մանաւանդ հայկական թաղերուն մէջ, վոխան աշնանային բարի անձրեւին, կը տեղային ռումբ եւ հրթիռ...

Նախ առաջին, ապա հետզհետէ մեծ թիւով հայ ընտանիքներ, խոյս տալով Լեռնալիբանան հրկիզուող հովտներէն կը դիմէին Այնճար, ուր եւ կը գտնէին ապաստանարան: Կարելի կ'ըլլար եկուորները դիւրութեամբ տեղաւորել, բայց դիւղին պատասխանատուները հետզհետէ աւելի մտահոգ կը դառնային, ի տես եկուորներու աճող թիւին:

Հարկ էր յատուկ պատրաստութեամբ եւ կազմակերպութեամբ դիմագրաւել կացութիւնը: Առաջին հերթին կազմուեցաւ « Բնակեցումի Յանձնախումբ » մը, որուն պարտականութիւնն էր Այնճար դիմող իւրաքանչիւր Հայու ապահովել կտոր մը երդիք... հարց չէ թէ յաճախ մէկ սենեակի մէջ 10 – 15 հոգի թխմուէին...

Հայկական թաղերէն խոյս տալով, իրենց իսկ տուներուն եւ տարիներու վաստակի հրկիզման ծուխէն չնչահեղձ, մեր հայրենակիցները լայն շունչ մը կը քաշէին, եւ իրենց թոքերը կը լեցնէին Այնճարի մաքուր օդով...

Հարազատ զաղթականութիւն... բառ մը, որ կ'այրէր պատասխանատուներուն կոկորդները, եւ ատոր համար ալ փոխան զաղթականի՝ եկուոր մակդիրը կը տրուէր մեր հայրենակիցներուն...:

Հոկտեմբեր 8էն սկսեալ Այնճար դիմող ընտանիքներուն թիւը ահաւոր կերպով կ'աճէր: Պատասխանատուները սակայն, թէեւ յաճախ թաց աչքերով, վճռակամութեամբ կը դիմագրաւէին կացութիւնը: Կ'ակնկալուէր մինչեւ հազար ընտանիք պատսպարել... Ատոր համար նախ կը դրաւուէին բնակելի պարապ տուները, ապա կը լեցուէին դպրոցները... Այնճարցիներ չատ մը ընտանիքներ, արդէն իսկ մէկէ աւելի ընտանիքներ կը պատըսպարէին իրենց բնակարաններուն մէջ...:

Շնորհիւ երկար տարիներէ ի վեր Այնճարի մէջ գործող Հիւսպանիա Միսիոնարական հաստատութեան կատարած օժանդակութեան, ձեռնարկուեցաւ կարգ մը անբնակելի տուներու նորոգութեան:

Տուն գտնելը անկարելի չէր... սակայն դժուարին կացութիւն կը ստեղծուէր անկողինի եւ ծածկոցի մթերքին ապահման հետեւանքով: Բարեբախտաբար, եկուորներու շարքին էր Կուրանոցի փոխ տնօրէնն՝ Պր. Փիթըր Հեսլըր: Իր առաջարկով, կազմուեցաւ պատուիրակութիւն մը, որ դիմում կատարեց Միջազգային Կարմիր Խաչի Դամասկոսի կեդրոնին: Դրական պատասխանը չուշացաւ... երկու օր եռք արդէն իսկ կարմիր Խաչը Այնճար կը ղրկէր հազար սպունգէ նեղբնակ եւ երկու հազար ծածկոց: Քանի մը օր եռք կը ղրկէր երեք անտուկ դեղը բայք: Դամասկոսի կեդրոնին նախագահը՝ Տէյվիտ տը լա Փրազ, անձամբ կ'այցելէր Այնճար, հաստատելու համար Հեալըրի տեղեկագիրը: Շատ դժգոհացուցիչ կը գտնէր տարուած աշխատանքը եւ կազմակերպութիւնը:

Նոյն միջոցին, Դամասկոսի մեր ազգայինները, ոգի ի բուն, իրենց լաւագոյնը կ'ընէին: Կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, 35 հազար ոսկինոց օժանդակութիւն կ'առաքէին Այնճար (աննդեղէն, փոշի կաթ եւ դեղօրայք:

Ի տես գործին մեծութեան, չըլլանի պատասխանատու մարմինը կ'առաջացնէր նոր յանձնախումբեր: Արդէն բոլոր համայնքներն ու միութիւնները ոտքի վրայ էին... Հետեւեալ յանձնախումբերը կազմուեցան.

Ա) Բնակեցումի, որ եղաւ առաջին յանձնախումբը, եւ որ կրցաւ 800 ընտանիք տեղաւորել գիւղին մէջ: Պէտք է յիշել որ շուրջ 200 ընտանիքներ ալ արդէն իսկ իրենց բարեկամներուն եւ ծանօթներուն մօտ ապաստանած էին:

Բ) Մատակարարման.— Այս յանձնախումբը անմիջապէս սկսաւ մթերել հիմնական աննդանիւթեր՝ ալիւր, գետնախնձոր, ընդեղէն, եւայլն: Իր մթերած աննդանիւթին մէկ կարեւոր բաժինը, ամէն առաւօտ, ինքնաշարժներու թափօրով մը ուղարկեց Պ. Համուտ: Պէյրութի իշխող մեր հայրենակիցները, կամաւորաբար, կը դիմէին ակումբ՝ հաց, գետնախնձոր, պտուղ եւ տուփեցէնններ տանելու համար հայկական թաղերուն:

Գ) Առողջապահական.— Բնական էր որ, օդի փոփոխութեան պատճառով, ինչպէս նաեւ՝ խճողումի հետեւանքով, շատեր հիւանդանային եւ կամ համաճարակի հաւանականութիւնը ստեղծուէր: Առողջապահական Յանձնախումբը գործի կը լծուէր, այս բոլորին առաջքը առնելու համար: Գիւղին երեք դամմանատուները իր տրամադրութեան տակ կը դրուէին: Հալէպէն կը ժամանէր բժիշկ Հրայր Յովակիմեան, որ կը կազմակերպէր աշխատանքը: Ճիշդ է որ պարզ հիւանդութիւններ յայտնաբերուեցան: բայց համաճարակի ոչ մէկ հաւանականութիւն յայտնաբերուեցաւ: Յանձնախումբըամբողջ գիւղը սրսկեց հակասեպտիկ յատուկ դեղ:

Իր տրամադրութեան տակ դրուեցաւ ստացուած դեղօրարքը (Միջազգ. Կարմիր Խաչէն, Դամասկոսի մեր ազգակիցներէն եւ Պէյրութէն):

Զահլէի « Թէլ Շեհա » հիւանդանոցը եւ քանի մը բժիշկները, սիրով իրենց կարեւորութիւնները դրին յանձնախումբին տրամադրութեան տակ:

Ազունիէի Սզգ. Բուժարանը ոչ միայն բժիշկ Պետրոսեանն ու բժշկուհի Մկըրտիչեանը, հերթով, Այնճար ուղարկեց, այլեւ՝ հիւանդանոցը դրաւ յանձնախումբին տրամադրութեան տակ:

Տօքթ. Յովակիմեանի մեկնումէն եռք, պինք փոխարինելու եկաւ, դարձեալ Հալէպէն, Տօքթ. Հրանդ Գարանֆիլեան, որ շուրջ տասը օր հոս պիտի մնայ:

Գ) Խնամատարական.— կազմուեցաւ գիւղին երեք համայնքներուն հովիւնե – րէն եւ իր հերթին, յատուկ յայտ ունենալ յանձնախումբեր: 10ին պարտականութիւն տրուեցաւ հոգ տանելու տուներուն մէջ հաստատուած ընտանիքներուն, իսկ իւրաքանչիւր եկեղեցի տիկնանց միութիւնը յանձն առաւ համապատասխան դպրոցին մէջ հաստատուած ընտանիքներուն հոգատարութիւնը: Հոս տեղին է յիշել, որ իւրաքանչիւր դպրոցի մէջ շուրջ 70 ընտանիք կը պատսպարուէր:

Յանձնախումբը իր տրամադրութեան տակ ունի շրջանի պատասխանատու մարմնին յատկացուցած պիւտճէն: Ասկէ զատ, անհրաժեշտ աննդանիւթերը կը ստանայ մատակարարման Յանձնախումբէն եւ կը յատկացնէ կարիքաւոր ընտանիքներու: Նպէրի ձեւով կը ստանայ հագուստեղէն, զոր կը բաշխէ կարիքաւորներուն: Շատեր միայն վրայի հագուստով հասած էին Այնճար:

Տեղին է յիշել, որ հոս ապաստանած ընտանիքներէն (շուրջ հազար) միայն 50ը դիմեցին նպաստի համար:

Ե) Հանգստակիչ – ռուբրահատուած.— Ստեղծուած բացառիկ կացութիւնը նիւթականի հսկայ կարիք կր ստեղծէր: Անմիջապէս ստեղծուեցաւ Հանգստակիչ – նուիրատուած յանձնախումբ մը, որ դիմեց մեր հայրենակիցներուն: Ամէն դիմեր Համազգայինի ակումբին մէջ հաւաքուելով, մեր հայրենակիցները սիրայօժար կերպով, լայն բացին իրենց քսակները: Ցարդ՝ շուրջ հարիւր հազար լիր. ո. հանգանակուած է Այնճարէն: Տակաւին կը շարունակուի հանգանակութիւնը:

Մեր եկուոր հայրենակիցներէն ոմանք, քով քովի գալով, իրենց ունեցածէն բաժին հանեցին ուրիշներու համար: Շուրջ 15 հազար լ. ո. դրին կարմիր Լեռ կոմիտէի տրամադրութեան տակ:

Իւղազուտ Միսիոնարութեան օժանդակութիւնը, որ բնակարաններու նորոգութեան կը յատկացուի, շուրջ 50 հազար է:

Գերմ. Աւետ. Եկեղեցին (Պէյրութ) տրամադրած է 20 հազար լ. ո., իսկ Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու Խորհուրդը տրամադրած է ծածկոցներ եւ խոհանոցի իրեղէններ:

Զ) Կարգապահութեան.— Այս գործը վստահուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան: Մեր սկաուտներն ու արենոյշները գործի լծուեցան: Ահաւոր խճողում կար: Անհրաժեշտ էր երթեւեկը կանոնաւորել: Հ. Ց. Դ. ԼԵՄի Շ. Միսաքեանի տղաքը, որ բոլոր յանձնախումբերուն կը հասնէին, իրենց կարեւորութիւնները դրին կարգապահական Յանձնախումբին տրամադրութեան տակ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի գայլիկներն ու մրջնիկները ալ անգործ չմնացին: Զեռնարկեցին մաքրութեան արշաւներու: Հակառակ խճողումին, Այնճարի փողոցները աւելի մաքուր են այսօր, քան անցեալին:

Շրջանի պատասխանատու մարմինը, որ այս բոլոր յանձնախումբերը կազմակերպեց եւ հովանաւորեց, մնայուն նիստի մէջ մնաց: Իր առաջնահերթ գործերէն մէկը եղաւ, մեր երիտասարդները քանի մը օրուան հանգիստէ մը եռք վերադարձնել Պուրճ Համուտ, ուր այնքան գործ կայ ընելիք:

Կացութեան համեմատական բարելաւումին հետ, բազմաթիւ ընտանիքներ արդէն իսկ վերադարձան եւ սկսան միացնել իրենց ճիպն ու կորովը հոն մնացողներուն ճիպին եւ կորովին: Տակաւին բազմաթիւ ընտանիքներ կը մնան անշուշտ, որոնք կը պատրաստուին վերադառնալու իրենց տուները:

Արդարեւ, դպրոցները պարպուած են արդէն իրենց եկուոր բնակիչներէն եւ վերադարձած են իրենց բուն բնակիչները՝ աշակերտները:

Կեանքը հետզհետէ կը վերադառնայ իր բնականոն ընթացքը: Պատասխանատուները եւ յանձնախումբերը սակայն կը շարունակեն իրենց աշխատանքները: Կը յուսանք որ շուտով կացութիւնը բոլորովին բնականոն կը դառնայ եւ ամէն մարդ կը վերադառնայ իր օճախին ու բոյնին:

Գ. ԱԲԵԼԵԱՆ

5·11·1978

«Ազդակ»

ԻՆՉ ԱՐԺԵՑ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

150 ՄԻԼԻՈՆ ՄԵՌԵԱԼ

ԽՄԲ.— Ֆիկառօ – Մակազինի մէջ (Նոյ. 18) ժան-փիէռ Տիւժառտէն, փաստաթուղթերու վրայ հիմնուած եւ վերոյիշեալ խորագրին տակ կը ներկայացնէ համայնավարութեան ծանր հաշուեցոյցը: կուտանք թարգմանաբար, երեք մասով:

Ա.

Տրոցկիի յիշատակութեամբ՝ Լենին կ'ըսէր· « Չկայ յեղափոխութիւն, առանց արեան ճապաղիճի »: Կը հաստատէր նոյնպէս, թէ « իրաւ համայնավար » մը պէտք է դիտնայ կազմակերպել « ամէնէն անողոք սպառափը »: Եղերական կերպով, պետական համայնավարութեան ձեւաւորումը, կ'արդարացնէ անոր ըսածները:

Արդէն, 1917 Դեկտեմբեր 20ին, խորհրդային իշխանութիւնը կը ստեղծէ զաղտնի ոստիկանութիւն մը.— Հակայեղափոխութեան, խափանարարութեան եւ չահադիտութեան դէմ պայքարի համառուսական արտակարգ յանձնաժողովը, այլ խօսքով՝ Չեկան: Առաջին նախագահը կր հանդիսանայ Ֆ. Ձերժինսկի, այն, որ « մսագործ » կ'անուանուի ռուս ժողովուրդին կողմէ: 1918ին երեւան կուգան առաջին արգելակայանները: Օրի – նակներացնող հրամանագիրները կը հրապարակուին 1918 Սեպտեմբերին եւ 1919 Ապրիլին: Բնաջնջման առաջին կայանը Խոլմոգորիին է՝ Արխանգելսկի մօտ, բացուած 1921ին: « Միակ նպատակը այս արգելակայաններն՝ ֆիզիքական բնաջրջումն էր քաղաքական – ներուն », երեւան կը հանէ եուկոսլաւ Միհայլօ Միհայլով իր « Սխալ մը Մոսկուայի մէջ » գիրքով, 1964:

1821էն 1906, ցարական իշխանութիւնը 997 ոճրագործ մահապատիժի կ'ենթարկէ: Խորհ. Միութեան մէջ, 1917էն 1923, պնդակահարուած « ընդդիմադիրներ »ուն թիւը կը հասնի 1·861·568ի: Սկիզբն է սարսափին:

1922 Մարտ 1ին, Չեկան կը վերակազմակերպուի եւ կը ստանայ կէպէուի անունը (Պետքաղվարչութիւն): 22 տարեկան երիտասարդ համայնավար մը՝ Լաւրենդի Բերիա, կը դառնայ փոխ նախագահը: Սաալին այս վերջնոյն ասպարէզը կը կապէ կէպէուին, որ յաջորդաբար նոր անուններ ձեռք կը ձգէ.— Ինքնավէտ, ինքաժէպէ, էմժէպէ, եւ Քաժէպէ (Պետական Անվտանգութեան Կոմիտէ):

Առաջին ցանկը 65 արգելակայաններուն, կը հրատարակուի Կրեմլինի մէջ, 1923ին: Երեք տարի եռք, 1926ի քրէական օրինագիրքով « իշխանութիւնը տկատրացնող » որեւէ « գործունէութիւն » կամ « անգործունէութիւն » « հակայեղափոխական » արարքներ կր նկատուին: Այս սահմանումով՝ յիշատակուած Սոլժենիցինի կողմէ, հնարաւորութիւն կուտայ աւելի լայն հիմերու վրայ դնելու ճնշումը:

Ձերժինսկի կը մեռնի 1926 Յուլիս 20ին: Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն սրտառուչ խօսքերով կը պատուէ: Ձերժինսկի « բուրժուազիայի սարսափն է, պրոլետարիատի հաւատարիմ ասպետը »: կը յիշեցնէ Համլէթի կրկնած մէկ չատ սքրած խօսքը.— « Լաւ ըլլալու համար, պէտք է ըլլամ անգութ »: « Պատմութեան յիշատակած բոլոր ոստիկանապետներէն միայն Ձերժինսկին է, որ արձանը ունի Մոսկուայի մէջ », դիտել կուտայ Ալէն Պըզանսոն (Քոնթրըփուան, 1976 Փետր.):

1934 Դեկտեմբեր 1ին, Ս. Կիրովի սպանութիւնը (Սաալինէն եռք Պոլշեւիզմի ամէնէն ազդեցիկ անդամը) ահաբեկիչ Նիկոլայեւի կողմէ, Լենինգրադի մէջ, թոյլ կուտայ իշխանութեան, որպէսզի խնդրին մեղսակից դարձնէ « տրոցկիստ-զինովիեվիստ» ընդդիմութիւնը: Իրականութեան մէջ սկիզբն է կուսակցութեան « հին պահակախումբ »ին անհետումին: Այնուհետեւ, էնքավէտէին թղթածրարները չեն մատնանշեր միայն « պրոլետարիատի թշնամիներ », այլեւ՝ « ժողովուրդի թշնամիներ »:

Կիրովի մահուան յաջորդող 48 ժամերուն, բազմահազար քաղաքական բանտարկեալներ կը գնդակահարուին, առանց դատ – դատաստանի: Մաքրագործումները դուստեղէն, զոր կը բաշխէ կարիքաւորներուն: Շատեր միայն վրայի հագուստով հասած էին Այնճար:

Տեղին է յիշել, որ հոս ապաստանած ընտանիքներէն (շուրջ հազար) միայն 50ը դիմեցին նպաստի համար:

Ե) Հանգստակիչ – ռուբրահատուած.— Ստեղծուած բացառիկ կացութիւնը նիւթականի հսկայ կարիք կր ստեղծէր: Անմիջապէս ստեղծուեցաւ Հանգստակիչ – նուիրատուած յանձնախումբ մը, որ դիմեց մեր հայրենակիցներուն: Ամէն դիմեր Համազգայինի ակումբին մէջ հաւաքուելով, մեր հայրենակիցները սիրայօժար կերպով, լայն բացին իրենց քսակները: Ցարդ՝ շուրջ հարիւր հազար լիր. ո. հանգանակուած է Այնճարէն: Տակաւին կը շարունակուի հանգանակութիւնը:

Մեր եկուոր հայրենակիցներէն ոմանք, քով քովի գալով, իրենց ունեցածէն բաժին հանեցին ուրիշներու համար: Շուրջ 15 հազար լ. ո. դրին կարմիր Լեռ կոմիտէի տրամադրութեան տակ:

Իւղազուտ Միսիոնարութեան օժանդակութիւնը, որ բնակարաններու նորոգութեան կը յատկացուի, շուրջ 50 հազար է:

Գերմ. Աւետ. Եկեղեցին (Պէյրութ) տրամադրած է 20 հազար լ. ո., իսկ Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու Խորհուրդը տրամադրած է ծածկոցներ եւ խոհանոցի իրեղէններ:

Զ) Կարգապահութեան.— Այս գործը վստահուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան: Մեր սկաուտներն ու արենոյշները գործի լծուեցան: Ահաւոր խճողում կար: Անհրաժեշտ էր երթեւեկը կանոնաւորել: Հ. Ց. Դ. ԼԵՄի Շ. Միսաքեանի տղաքը, որ բոլոր յանձնախումբերուն կը հասնէին, իրենց կարեւորութիւնները դրին կարգապահական Յանձնախումբին տրամադրութեան տակ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի գայլիկներն ու մրջնիկները ալ անգործ չմնացին: Զեռնարկեցին մաքրութեան արշաւներու: Հակառակ խճողումին, Այնճարի փողոցները աւելի մաքուր են այսօր, քան անցեալին:

Շրջանի պատասխանատու մարմինը, որ այս բոլոր յանձնախումբերը կազմակերպեց եւ հովանաւորեց, մնայուն նիստի մէջ մնաց: Իր առաջնահերթ գործերէն մէկը եղաւ, մեր երիտասարդները քանի մը օրուան հանգիստէ մը եռք վերադարձնել Պուրճ Համուտ, ուր այնքան գործ կայ ընելիք:

Կացութեան համեմատական բարելաւումին հետ, բազմաթիւ ընտանիքներ արդէն իսկ վերադարձան եւ սկսան միացնել իրենց ճիպն ու կորովը հոն մնացողներուն ճիպին եւ կորովին: Տակաւին բազմաթիւ ընտանիքներ կը մնան անշուշտ, որոնք կը պատրաստուին վերադառնալու իրենց տուները:

Արդարեւ, դպրոցները պարպուած են արդէն իրենց եկուոր բնակիչներէն եւ վերադարձած են իրենց բուն բնակիչները՝ աշակերտները:

Կեանքը հետզհետէ կը վերադառնայ իր բնականոն ընթացքը: Պատասխանատուները եւ յանձնախումբերը սակայն կը շարունակեն իրենց աշխատանքները: Կը յուսանք որ շուտով կացութիւնը բոլորովին բնականոն կը դառնայ եւ ամէն մարդ կը վերադառնայ իր օճախին ու բոյնին:

Գ. ԱԲԵԼԵԱՆ

5·11·1978

«Ազդակ»

1915 ԱՊՐԻԼԸ ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՊԱՌ ԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 14 ՈՒ ՆՈՅ. 11

Ծանօթ է որ 1978 Ապրիլ 21ին Ալֆոր-վիլի երեսփոխան – քաղաքապետը՝ ժո-ղէֆ Ֆրանչեսքի գրաւոր հարցումով մը, ոգեկոչելով Ապրիլ 24ի ցեղասպանու-թիւնը, կ'եզրակացնէր.— « Նախարարա-պետը արդար չի՛ գտներ արդեօք եւ օ-րինակելի պատմութեան նկատմամբ, որ Ֆրանսա յիշատակի այդ օրը հաստատէ, նուիրուած նահատակներու յիշատակին, պատուոյ տուրք մը վերապրողներու հան-դէպ »:

Վեց ամիս ետք, Սեպտ. 23ին, Ֆրան-չեսքի կը յիշեցնէր իր հարցումը, որու կը տրուի հետեւեալ պատասխանը. (Պաշտօնաթերթ, 26/X/78).—

« Հաւատարիմ հիւրընկալող երկրի իր աւանդութեան, Ֆրանսա հպարտ է որ ընտրուած է իբրեւ որդեգրութեան ե-կիր մեծ թիւով գաղթականներու կողմէ: Այն պայմաններուն պատճառաւ, որոնք իրենց գալուստը դրդած են, իշխանու-թիւնները կը ջանան անոնց բոլորին եւ ամէն առիթներով շնորհել յարգանքն ու ուշադրութիւնը որոնց արժանի են: Յար-դելի երեսփոխանը կը փափաքի յիշատա-կի օրուան մը կազմակերպութիւնը 1915 Ապրիլ 24ին: Նման որոշում մը պատ-ճառ պիտի ըլլայ այլ դիմումներու, նոյնքան արժանի նկատողութեան: Միւս կողմէ, աշխարհի բոլոր երկիրնե-րուն մէջ, առաւելագոյն տարեկան երկու ոգեկոչում կայ.— Ապր. տօնը, որ մեզի համար Յուլիս 14ն է եւ յիշատակի օրը, ճշդուած Նոյ. 11ին եւ նուիրուած յիշա-տակին այն բոլորին, որոնք մեռած են հայրենիքին համար եւ այն բոլոր զոհո-ղութեանց բոլոր պատերազմներու բոլոր ռազմիկներուն: Ներկայիս, կարելի չէ նախատեսել որեւէ չեղում այս սովորու-թեան» :

×

ՅԱՒԱՋ.— Ալֆորվիլի երեսփոխան – խաղաբապետ մեր բարեկամը յամառօրէն հետապնդեց իր առաջարկը բայց···: Բայց պարզ է, կարելի չէր ակնկալել որ դրական արդիւնք տայ եւ Նախարարա-պետին պատասխանը իր « բարեացակամ չէզոքութեամբ » կը թելադրէ Ապրիլ 24ը թաղել Նոյեմբերի 11ին մէջ···

ԳՈՂԹԱԿԱՆ ԳՈՂԹԱԿ

ԻՆՏԻԱՆԱ. Համալսարանի ատամնաբու-ժական դպրոցի ծնօտի եւ դէմքի յարդա-բանքի բաժնի առեղնապետը՝ Տոքթ. Վա-ռուժան Զալեան, պարգեւատրուած է Ա-մերիկեան Ակադեմիայի բարձրագոյն պատուանշանով: Ան ստացած է Աքեր – ման պարգեւը, որ հիմնուած է ի յիշա-տակ Ակադեմիայի նախկին անդամ Տոքթ. Էնտրիւ Աքերմանի: Տոքթ. Զալ-եան նախկին նախագահն է Ամերիկեան Ակադեմիայի: Իր նախաձեռնութեամբ եւ պնդաւորութեամբ՝ Ինտիանա համալսա-րանը մշակած է ծրագիր մը, որ յար – դարումի ճամբով կը փրկէ զանազան գործողութիւններու ատակ գլխու եւ վզի քաղցկեղի հետեւանքով վիրահատումի ենթարկուած հիւանդներ: Քաղցկեղի Ազգային Հիմնարկը, երկու տարուան համար, ստանձնած է ծրագրին նիւթա-կան ծախքերը: Ատամնաբուժական աս-պարէզի մէջ իր բարձր մասնագիտութեան կողքին, Տոքթ. Զալեան կը դասախօսէ նաեւ Ինտիանա համալսարանի բժշկա – կան ճիւղին մէջ: Ան ուրիշ պարգեւներ ալ ստացած է՝ Սրբ Լանքայի համալսա-րանէն եւ կառավարութենէն:

×

Մի առաւօտ, երբ նոր էին հանգրուա-նել ամայի մի վայրում, երբ դիւերային անկանգ երթից տառապած մարդիկ թափ-ուեցին թփերի ու քարերի մէջ՝ հանգըս-տի, Աղաւնին իր վրայից պոկեց ղէնքերը, ուսապարկը, տաղտկալի զգեստը:

— Խեղդւո՞ւմ եմ, ճչաց նա: Վեր-ջապէս այս ի՞նչ խելագար կեանք է, որ չեմ պէտք քարշ եմ տալիս: Խեղդւում եմ, հասկանո՞ւմ ես, Ներսեհ: Ես մոռացել եմ երգելը, լսո՞ւմ ես: Իսկ ի՞նչպէս ապրեմ առանց երգի, ի՞նչպէս:

Ներսեհ Զաւուշը կամեցաւ գրկել, սփոփել նրան, սակայն հանդիպելով նրա աչքերի օտար հայեացքին՝ մնաց յուսա-հատ: Այդ հայեացքում մի հրէշաւոր բան կար, ընկճող, վանող մի սառը հար – ուած՝ աւերութեան անսպասելի բռընկ-մամբ: «Մի՞թէ իմ դէմ է այդ բռնկու – մը»: Ներսեհը փորձեց յուսադրող խօս-քեր ասել կնոջը, սակայն կինը քրքջայ դիւտա:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(202 – Շար.)

ծումը չատ չուտով կ'ընդհանրանայ: 17րդ համագումարին (1934 Յուն. – Փետր.) ընտրուած կեդր. կոմիտէի 139 անդամ-ներէն եւ թեկնածուներէն 98ը, այսինքն՝ 70 տոկոսը, կը ձերբակալուի եւ կը մաքրագործուի:

1933 Նոյեմբեր 28ին, կէսփէուի մէկ շրջաբերականը կը սահմանէ « Մեծ Հիւ-սիսի հեռաւոր շրջաններուն արգելակա-յանները ճամբել բոլոր ծոյլերը, անուղ-դաները եւ կեղծարարները »: 1934 Հոկ-տեմբեր 27ին, արդելակայաններն եւ ուղ-ղիչ աշխատանքի ճամբարները ենթակ-ուած անմիջական հակակշռին տակ կը դրուին: Այս վերջինը Պեռութեան մէջ տեսակ մը Պեռուիչն կը դառնայ:

1935 Ապրիլ 7ի օրէնք մը կը նախատեսէ մահուան դատապարտութիւնը 12 տա – րեկանէն սկսեալ երախաներուն: Նոյն ամսուան 13ին, կեդր. Կոմիտէն կեանքի կը կոչէ « ապահովութեան յատուկ յանձ-նաժողով » մը, որուն պարտականու – թիւնը կ'ըլլայ քննջնջել « ժողովուրդին թշնամիները »: Ստալին մաս կը կազմէ յանձնաժողովին: 1938ին պաշտօնի կը կոչէ Բերիան, իբրեւ ժողովրդական կո-միսար՝ Ներքին Նախարարութեան մօտ:

Գուլագները ամէնէն « ծաղկուն » հիմ-նարկութիւնները կը դառնան Խորհ. Միութեան մէջ: Արդելակայաններուն մէջ բանտարկուածներուն թիւը 1930ի մէկուկէս միլիոնէն 1933ին կը հասնի 3,5 միլիոնի, 1936ին՝ 6,5 միլիոնի: 11,5 մի-լիոն կը ներկայացնէ 1938ին, իսկ 1941-ին՝ 13,5 միլիոն: Մարդոց այս զանգուա-ծը կը տարտղնուի 450 արդելակայան – ներու մէջ, կազմուած 600էն 800 աք – սորուածներով: Ամբողջական շրջաններ, ինչպէս Նոր Զեմլը եւ Կոլիմա, բնա-կիչման ձգտող տաժանակիր աշխատանքի վայրեր կը դառնան: Բանտարկեալներուն մէջ կան նաեւ օտարականներ՝ հանրա – պետական Սպանացիները եւ, յատկապէս, գերմանացի համայնավարներ: Կան նաեւ մեծ թիւով կիներ: 1937ին, յատուկ արա-գելական մը կը հաստատուի Պուտմա-լոգի շրջանը: Հոն կը փոխադրուին 7000 քոյրերը կամ կիները, բոլորն ալ «ժողո-վուրդի թշնամիներուն»:

Գոյատեւման պայմանները տաժանելի են: Աքսորեալներուն մօտ մէկ երրորդը կը մեռնի առաջին տարին իսկ՝ իբրեւ հետեւանք զրկանքներու եւ ուժաթափու-թեան: 1940ին՝ դրեթէ ամբողջովին ան-հետացած են 1936ին հասած բանտարկ – եալները: « Մեծ սարսափ »ին մէջ (1970) Ռոպէր Քոնքէսթ մեռածներուն տարե – կան միջին տոկոսը՝ արդելակայանե – րուն մէջ, 10 առ հարիւր կը հաշուէ (20 տոկոս 1938ին):

Մաքրագործումները ազգային կեան – քին բոլոր երեսները կ'ընդգրկեն: Մաս – կուայ երեք մեծ դատավարութիւնները տեղի կ'ունենան 1936 Օգոստոսին, 1937 Յունուարին եւ 1938 Մարտին: Ասոնց ձեռակերտը կը հանդիսանայ անուանի դատախազ Վիշինսկի, նախկին մենշե-ւիկ մը, որ կը մեռնի իր մահճակալին մէջ 1954ին: Զարշարանքներէ եռաք իրենց յանցանքները « խոստովանած » ամբաս-տանեալներուն մեծ մասը մահուան կը դատապարտուի: 1937 Յունիս 11ին, մա-ռեչալ Տուխաչեւսկիի դէմ արձակուած մահավճիռը՝ կ'ազդարարէ բանակին մաքրագործումը: Զօրավարներուն 90, դնդապետներուն 80 տոկոսը՝ 30·000 սպայ (կարմիր Բանակին քառորդ կէսը) կը դնդակահարուի: Փարիզի մէջ Իւմա-նիթէ կը հրճուի « հիթլերական լրտեսու-թեան ծառայութեան լծուած այս դաւա-ճաններ »ուն մաքրագործումին համար:

Ընտանիքները կանոնաւոր հետեւողու-թեամբ կը հալածուին: Տուխաչեւսկիի կինը եւ անոր երկու եղբայրները կը ձեր-բակալուին ու կը դնդակահարուին: Մա-ռեչալին աղջիկը՝ դեռ երախայ իր հօր մահուան ժամանակ, կ'աքսորուի, երբ չափահասութեան տարիքին կը հասնի:

Կարգ մը մահապատիժներու գործադ-րութիւններ գաղտնի կը պահուին: 1937-ին, Բայկալ – Ամուրի երկաթուղիի չըր-ջանին կայաններուն մէջ, 50·000 հոգի կը դնդակահարուին գաղտնի կերպով:

Ընդհանուր հաշուով, վստահելի այլ-գան աղբիւրներու համաձայն, 1937 Յուն-ուարէն մինչեւ 1938 Դեկտեմբեր, 7·000 հոգի կը ձերբակալուի ու կ'աքսորուի, մէկ միլիոն հոգի մահապատիժի կ'են – թարկուի եւ կրկնապատիկն ալ կը մեռնի բանտերուն եւ ճամբարներուն մէջ:

Գերման – խորհրդային պատերազմը ծայր տալէն անմիջապէս եռաք, 1941ին, Ստալին կ'օգտուի առիթէն եւ ցեղասպա-նութիւնը կը կազմակերպէ փոքրամաս – նութիւն ներկայացնող կարգ մը ժողո – վուրդներուն դէմ: Կրեմլին այդ օրերուն կը ճշդէ, թէ կան « ֆաշական ժողո – վուրդներ, լրտեսներ եւ դաւաճաններ »: 1940ին արդէն, կարմիր Բանակը գրաւե-լով Պալթեան երկիրները, կը սահմանէ, թէ « խորհրդային օրինակարգը կը պատ-շաճի ամբողջ աշխարհին » եւ թէ՝ բնակ-չութիւնը « պիտի դաստուի իր անցեալին եւ նախորդ սերունդներուն գործունէու-թեանց » հիման վրայ: Լիթուանիոյ մէջ, ուր արդելափակեալներուն թիւը 480 հազարի կը հասնի (բնակչութեան 17 տոկոսը), 40·000 այրեր, կիներ եւ երա-խաներ կը տարագրուին մէյն մէկ օր-ուան մէջ՝ 1941 Յունիս 14: Էսթոնիոյ 1·200·000 բնակչութեան վրայ 60·000 կը հաշուուի մեռած աքսորեալներուն թիւը: Ինը հազարը 21էն վար տարիք ունեցողներ են, 19·000ը՝ որք, 900 ալ չորս տարեկանէն վար մանուկներ:

Վոլգայի գերման ինքնավար Հանրա – պետութիւնը (600·000 բնակիչ) կը ջնջուի 1941 Օգոստոս 28ի հրամանագիրով: Բը-նակչութիւնը կ'աքսորուի Սիպերիա եւ Ալթա, կեդրոնական Ասիա: 1943ի վեր – ջերը, կարաչայի (100·000 բնակիչ) ինք-նավար մարզը, ինչպէս նաեւ կալմուկ – ներու ինքնավար Հանրապետութիւնը (200·000 բնակիչ) նոյն ճակատագիրին կ'ենթարկուին:

1944 Փետր. 23ին, 24 ժամուան մէջ, Չեչէն եւ Ինկուշ Հանրապետութիւննե – րուն ամբողջ բնակչութիւնը, 900·000 հո-գի, անասուններու կառախումբերով կը տարագրուին անծանօթ ուղղութեամբ: Անոնք, որոնք կ'ազատին ժանտախտէն՝ կը մեռնին Կոլիմայի ափերուն, Աբեւել-եան Սիպերիոյ հիւսիսը: 1946 Յունիս 25ին, Չեչէններն ու Ինկուշները պաշտօ – նապէս կ'ամբաստանուին, թէ անհրա – ժեշտ չափով չեն ընդդիմացած գերման դրաւման դէմ: Իրականութեան մէջ, Կրեմլին կը մեղադրէ, որ դէմ դրած են հողային համայնացումին: Նոյն մեղադ-րանքները նաեւ Խրիմի Թաթարներուն դէմ: Ասոնք եւս կը տարագրուին:

ԺԱՆ–ՓԻԷՌ ՏԻՒԺԱՐԷՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

ԾՈՎԸ ՀՐԱՊՈՒՐՈՒՄ Է

4·

Բէյը սեղմեց նրա ձեռքը, հեծաւ ձին ու եղբօր հետ դնաց: Զօրապետը երկար նայեց նրա եռեւից: Նշանակում է Զիլ Զաքարը աղմուկ է գցել Թոքատի կողմե-րում: Դրա ճայնը հասել է Չերքէզ Շե-հերդղին բէյին: Նշանակում է այնտեղ կարծում են, թէ Զիլ Զաքարը հէնց լինքն է: Նա Ֆիդայիներին հրամայեց Ջրաղացի կատուը փլցնել նրա մէջ բանտարկուած թուրք տղամարդկանց դլխին:

Մուքին ընկնելու հետ քարաւանը չար-ժուեց լեռնալանջն ի վեր: Գերութիւնից փրկուած փոքրիկները քայլում էին աշ-խոյժ, մանրիկ բեռներով չալակները ե-բեսին չտկելով: Թաթուլ խմբապետի կողքից քայլող մի տղայ հարցրեց.

— Ո՞ւր ենք գնում, քեռի՛:

— Դէպի ծովը:

— Իմ մայրն անտե՞ղ է:

Խմբապետը չպատասխանեց: Դիչերը տաք, տաք էր···

5·

Զիլ Զաքարը իր Ֆիդայիների հետ ժո-ղովրդին մօտեցրել էր Լոյսխորան լերան փէչերին, ուր, ինչպէս պայմանաւորուել էին, պիտի հաւաքուեն ու միաւորուեն խմբերը: Գնում էին դրեթէ միայն դիչե-ները: Ամէն քայլի որոգայթ կարող էր լինել: Ամէն օր Խորէն աղայից ու Ներսեհ Զաւուշից սուրհանդակ էր հասնում նը-րան: Նրանք եւս մօտենում էին Լոյս – խորանի հանդրուանին: Իսկ այնտեղից ծովը հեռու չէր:

Երկու օր յետոյ, Ներսեհ Զաւուշի հը-րաւէրով, Զիլ Զաքարը գնաց միացաւ նրան: Զօրապետը ասաց.

— Տեսնում եմ, որ հրացաններդ չէք բանեցրել: Ի՞նչպէս եկաք:

— Քալայծերի նման՝ ժայռերի վրա-յով ու կիրճերի խորքերով, պատասխա-նեց Զիլ Զաքարը: Գոնէ չանորդիներին մի տեղ հանդիպե՞ինք:

— Շա՞տ ես կարօտել, ծիծաղեց զօրա-պետը: Հնարաւորին չափ պէտք է ան-նկատելի անցնենք մինչեւ ծովը, առանց ընդհարուելու: Մեզ համար մի երեխան մի ժողովուրդ է:

Երկու խմբերը միաւորուեցին, հան – դատացան մի փոքր ու չարունակեցին ի-րենց ճանապարհը: Լոյսխորանը հեռու չէր, ուր որ է կ'երեւայ նաեւ Խորէն ա-ղան:

Աղաւնին դարձել էր ամուսնու աստե-րը, մի քայլ նրանից չէր հեռանում: Երբեմն չչնջում էր երկիւղով:

— Ինձ ոգիները են հետապնդո՞ւմ, Ներ-սեհ:

— Ի՞նչ ես խօսում պառաւի պէս, բար-կանում էր ամուսինը: Կարծես առաջին օրն է, ինչ անդաստական ենք:

— Զար ոգի է հետապնդում ինձ, Ներ-սեհ, աւելի խորհրդաւոր ասաց Աղաւ-նին: Սատանայական ոգի է: Ես ուզում եմ խեղդել նրան, բայց նա աղերսում է. « Ժպտա՛ սիրելիս, ժպտա՛: Իսկ ես ոչ ոքի ժպտալ չեմ կամենում: Ես այլեւս ժպիտ չունեմ···

Ներսեհն աշխատում էր հանգստացնել կնոջը: Սակայն դա նրան չէր յաջող – ւում: Ահից կինը դարձել էր իր աստուերը:

×

Մի առաւօտ, երբ նոր էին հանգրուա-նել ամայի մի վայրում, երբ դիւերային անկանգ երթից տառապած մարդիկ թափ-ուեցին թփերի ու քարերի մէջ՝ հանգըս-տի, Աղաւնին իր վրայից պոկեց ղէնքերը, ուսապարկը, տաղտկալի զգեստը:

— Խեղդւո՞ւմ եմ, ճչաց նա: Վեր-ջապէս այս ի՞նչ խելագար կեանք է, որ չեմ պէտք քարշ եմ տալիս: Խեղդւում եմ, հասկանո՞ւմ ես, Ներսեհ: Ես մոռացել եմ երգելը, լսո՞ւմ ես: Իսկ ի՞նչպէս ապրեմ առանց երգի, ի՞նչպէս:

Ներսեհ Զաւուշը կամեցաւ գրկել, սփոփել նրան, սակայն հանդիպելով նրա աչքերի օտար հայեացքին՝ մնաց յուսա-հատ: Այդ հայեացքում մի հրէշաւոր բան կար, ընկճող, վանող մի սառը հար – ուած՝ աւերութեան անսպասելի բռընկ-մամբ: «Մի՞թէ իմ դէմ է այդ բռնկու – մը»: Ներսեհը փորձեց յուսադրող խօս-քեր ասել կնոջը, սակայն կինը քրքջայ դիւտա:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

(202 – Շար.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Մանուշակ Մելիքեան 200 ֆր. կը նուիրէ Մոնմորանսիի Հանգստեան տան իր եղբօր՝ Սահակ Բանգուտ – եանի մահուան քառասունքին առթիւ եւ 100 ֆր. «Ցառաջ»ին (առանձալ «Ցառաջ»էն:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Փիւփալ (Լիբանահայերու է նպաստ կազմուած յանձնախումբ Տէսինի Մշակ. Տունը) ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Պօղոսեան, Գալուստեան 150ական, Ս. կարապետեան, Գ. Փափազեան, Կ. Գալդուքլի, Խազարեան, Անոյեան, Սիմոնեան, Քելէքեան, Գ. Պօյաճեան, Տէր – Պօղոսեան, Ալեանաքեան, Շաքարեան, Հ. Գրիգորեան, Ծ. Մանուկեան, Տ. Խազարեան, Մ. Մատոյեան, Ց. Պառաւեան, Ա. Իսքէնտէրեան, Մ. Սինանեան, Սիմոնեան, Ց. Էթոյեան, Զաքոյեան 100–ական:

Ամուճայեան, Ա. Պառաւեան, Եոհան – նէս Պառաւեան 200ական, Ալֆրէտ Պառաւեան 500, Փելթէկեան, Սիմոնեան, ոմն, Շ. Գրիգորեան, ոմն, ոմն 50ական, Սիմոնեան 20, երիտասարդ մը 10, Խաչատուրեան, Պօղոսեան, ոմն 1000–ական, Ճորճալեան, Ազապեան 500ական, Պեհիճեան 350, Ցակոբ, Քեփենէկեան, Ներկիզեան 300ական:

Պեհիճեան 250, Զաթալեան, Ալեքսան–եան, Գալուստեան, Մարթիկ, Մատոյեան 200ական, Փափազեան ոմն (Վենիսիէօ), Ա. Պաղտասարեան, ոմն, Պոդմաքեան, Միրաքեան, Մուրատեան Ռ., Զարդարեան Ժ. Ժ., Զիլինկիրեան, Առաքելեան, Ղազարոս Մկրտիչեան, Խրայեան, Տէմիրճեան 100ական, Յովսէփեան, Ճենեթեան, Կարապետեան 50ական:

Ընդհ. գումար 48·570):

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

2EME GALA EXCEPTIONNEL A PARIS

L'Ensemble National de Danse d'Arménie

70 danseurs et musiciens
Direction VANOUCHE KHANAMIRIAN

à l'Olympia

28, Bd. des Capucines
Lundi 4 Décembre à 20 h. 30 précises

Billets en vente :
à l'Olympia, Tél. : 742-25-49 — au « Centre Culturel et Artistique Arménien », 6, Cité du Wauxhall, 75010 Paris, Tél. 208-76-49 de 15 à 20 h.
aux points de vente habituels à Paris et banlieues.
auprès des membres de l'U.C.F.A.F. et de la JAF.
Billets : 70, 60, 50, 40, 30 F.
Réservation recommandée.

HAIGANOUCH : E.C.F.A.

présente pour la première fois à Paris, au Musée des Monuments Français (Palais de Chaillot) le Samedi 9 Décembre à 17 heures

à la découverte de la Cilicie

(film réalisé par Béatrice et Jacques Bricout en Août 1978).

— Les Miniatures Arméniennes montage audio-visuel).

Prix des places : 20 francs.
Réservation auprès des personnes habilitées, par
Tél. 927-19-93 après 19 heures sur place.

Cette soirée est réalisée au profit du Collège Tebrotzassère.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ուրբաթ, Դեկտ. 8, ժամը 20·45ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը, Ռիւ Շառլ Միչէլ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը Դեկտ. 2, ժամը 16ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ վալանի վարչութիւնը առանց բացառութեան ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Դեկտ. 4 ժամը 2ին, Ա.Հարոնեան ակումբի մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տնական գործերով զբաղող հայ կին մը կը փնտռուի փոխան ճաշի եւ բնակութեան:
Դիմել՝ Ե. Գրիգորեան
950 Ռիւ Պերնար Կան, Վիլմանպլը
Հեռ. 854·10·45

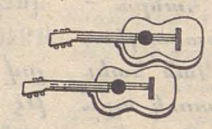
ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ օր, Դեկտ. 2, ոտն է Սրբոց առաքելոյն եւ առաջին լուսաւորչացն մեծ–ոց Թադէոսի եւ Բարթուղիմէոսի: առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

ՃԱՆ ԹԱԹԼԵԱՆ
կ'ԵՐԳԷ
իր ճաշարանին մէջ

DJAN TATLAN
CHANTE
dans son restaurant

DEUX GUITARES

Ouvert tous les jours, sauf Dimanche, de 20 h. 30 à 2 h. du matin
Toute la soirée : Orchestre et chants
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ
Hors d'œuvre de 30 à 100 F., Spécialités de 50 à 70 F., Desserts 20 F.
BOISSONS :
La bouteille
Vodka 140 à 180 F. Vins, 100 à 170 F. Champagne de 190 à 250 F.

4, RUE LAURISTON, PARIS 16e (Etoile) Tél 500 49 49

Marten YORGANTZ
l'album 79 est paru
chante tous les soirs à

LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

un évènement
Le Premier disque au monde de
pop' arménienne
par le groupe :
ZARTONG
produit et édité par les
Disques DOM
4-6, Rue du Donjon, 94300 Vincennes
En vente chez tous les disquaires

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտ. 3, ժամը 17էն կէս գիշեր
Dans les Salons de l'Hôtel George V — Ave. George V — 75008 Paris
Նախագահութեամբ Տիկին Եսթեր Իշղալացեանի
ՊԵՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆԻ խանդավառ նուագախումբը
Մանօթ երգիչ՝ ՆՈՐԱՑՐ
Մուտք 40 ֆ. — ուսանողներու կէս գին
վիճակահանութեան հասոյթը ամբողջովին պիտի յատկացուի Լիբանահայ ուսանողներու:
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ 924·38·54

Լեւոն Պաղտասարեան կը հաղորդէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Նոյեմբեր 1, 1978էն է վեր մաս չի կազմեր ՄՈՆՏՈՒՐ ընկերութեան: Լեւոն Պաղտասարեան այս առիթով կը յայտնէ թէ ինք պատասխանատուութիւնն ստանձնած է Պր. Պերճ Ճեզվէճեանի սեփականութիւնը եղող

ՍԱՊԵՐԱԹՈՒՐ
ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ:

Ուրեմն, ձեր ճամբորդական բոլոր կարգադրութիւններուն համար դիմեցէք՝

SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée — 75015 PARIS
(Imm. CIT, 7e étage — Métro : Montparnasse)
Tél. : 538-67-47

ՇԱԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
2
SAMEDI
2 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 230 Ֆ· Վեցամսեայ 125 Ֆ·
Արտասահման Տար· 260 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·263
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
54e ANNÉE — N° 14.263

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՁԱՅՆԸ

Ամբողջ շաբթուան երկայնքին «Ցառաջ» լայն տեղ տուաւ հայրենիքէն հնչած ձայներուն, ի պաշտպանութիւն մեր տարաբախտ լիբանահայ գաղութին։

Եթէ նոյնիսկ յապաղած անդրադարձը, կրկնուող նախադասութիւնները եւ բանաձեւերու միօրինակութիւնը այն տպաւորութիւնը կը ձգէին, որ մէկը (այս պարագային՝ Թաս գործակալութիւնը) «վա»ն տուած էր եւ երգչախումբը երգել սկսած էր, հարկ էր իրատեսութեամբ մօտենալ այս անսովոր երեւոյթին եւ, անգամի մը համար, հրճուիլ, որ Հայաստան կը հետաքրքրուի իր ցեղակից բեկորներով եւ կը տագնապի անոնց տագնապներով։

Ցաճախ չէ, որ Երեւան այս սփոփանքը տուած ըլլայ անցեալին եւ պարտինք դրական գտնել այս կեցուածքը, նոյնիսկ եթէ ոմանք խորհին թէ այսքան բացայայտ քաղաքական դիրքորոշում մը, թերեւս, ապագային համար մանաւանդ, խոհեմութեան մրցանիշ մը չըլլայ, գաղութի մը նկատմամբ, որ նախընտրած է դրական չէզոքութեան ուղեգիծը։

Ձայները բարձրացան հայրենիքի ամէն կողմը եւ բոլոր մարզերուն մէջ։ Մարդիկ, որ – իրենց կամքէն անկախ – ոչ թէ բողոքի այլ դժգոհութեան կամքն – նադատութեան բառ մ'իսկ չեն կրնար մրմռալ տեղւոյն վրայ տիրող սեղմումներուն եւ մարդկային տարրական իրաւանց բռնաբարման դէմ, լայն ասպարէզ կը վայելեն յանկարծ, անարգուելու սիւնին զամելու համար, ուրիշ երկրի մը մէջ, «բոլոր տեսակի ոտնձգութիւններ կիրարկողները»։

Բարեմիտներ գտնուին, անկասկած, զարմանալու համար, որ այս լայնածաւալ համանուագին մէջ, կայ մեծ եւ զըլխաւոր բացակայ մը՝ պետութիւնը։ Արդարեւ, ինչպէս մեր ընթերցողները նկատեցին, կը բողոքեն եւ արմատախիլ հայութեան մը պաշտպան կը կանգնին՝ ակադեմիկոսը, ճարտարապետը, բանաստեղծը, դրագէտը, փիլիսոփան, նկարիչը, փրոֆէսէօրը, ուսուցիչը, ուսանողը, կթուորուհին, ապարատավարներէն պրիկատավարը, «Լենինի անուան մետաքսի կոմբինատի ջուլհակուհին», մինչեւ իսկ իննսունամեայ, կուրացած ու հիւանդ դանոց իննսած մտաւորականը։ Ի՞նչպէս բացատրել, որ լռէ այն միակը, որու խօսքը հեղինակութիւն ունի՝ Պետութիւնը։

Այսօր իսկ (Դեկտ· 2) այդ պետութեան տարեդարձն է, եւ լորձնաչուրթն ածականներով կը փառաբանուի անոր վերելքը, սակայն կը թուի թէ անգամ մը եւս մեր ճակատագիրը կը մնայ բանաստեղծներու, մշակներու եւ դեռ կը թուորուհիներու ձեռքը։ Սփիւռքի մէջ, վարժուած ենք արդէն, որ որքացած գաղութները վարեն եկեղեցականները, բայց ի՞նչպէս համակերպիլ, որ հայրենիքի մէջ իսկ, չլսենք մեր պետութեան ձայնը, մանաւանդ որ, բախտն ունինք նոյնիսկ (ո՛վ հեգնանք) Արտաֆիլն նախարար ունենալու։

Արդարացումներն ու առարկութիւնները, որոնք կրնան ըլլալ, անծանօթ չեն մեզի։ Այո՛, գիտենք, պէտք է հասկնանք թէ պետութիւն ունինք, բայց ան ոչ ազատ է, ոչ ալ ինքնավար եւ (թերեւս) ինք է որ այս ձեւն ընտրած է, պարզապէս ըսելու համար, Սփիւռքի Հայուն թէ ան անտէր չէ, ունի պետութիւն, թէկուզ եթէ ան, այսօր, կրնայ միայն խօսիլ ուրիշներու բերնով եւ վաղը···։

Երանի՛ այդպէս ըլլայ գոնէ վաղը· եւ հայրենիքէն այսօրուան ձայներուն տեղ, վաղը լսենք՝ Հայրենիքի Ձայնը։

«ՑԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահին այցելութիւնը Փարիզ վերջ գտաւ գրեթէ լուռեայն մէջ եւ հարկ է նոյնիսկ տեղական մամուլին մէջ փնտռել (ու երբեմն չգտնել) տող մը, որ խօսի Ֆրանքեւլիբանանեան տեսակցութեանց արդիւնքին մասին։ Որոշ օգնութիւն մը ապահովուած է բայց, ինչպէս կը խորագրէր Օրիան – Լը Ժուռնի Հինգշաբթի օր, « այցելութիւնը վերջ գտաւ պատրանաթափ վիճակի մէջ »։ Ֆրանսա զէնք եւ մարզիչ պիտի տայ լիբանանեան բանակին համար, բայց միացեալ ոչ մէկ զեկոյց հրապարակուեցաւ եւ նոյնիսկ որոշ անախորժ եւ մտահոգ մթնոլորտի մը մէջ վերջ գտած է ամէն ինչ։ Սարգիս 48 ժամ ալ Փարիզ մնաց անհատական բնոյթ տալով իր այցելութեան եւ Պէյրութ վերադարձաւ Ուրբաթ։ Տեսնուեցաւ նաեւ Հելուի եւ Ռ· Խոտէի հետ։

ՇԻՐԱՔԻ ՀՀՀՆ, որ մեծամասնութեան մեծամասնութիւնն է, առաջին դասը տուաւ կառավարութեան ընդդիմութեան հետ քուէարկելով առջի օր, եւրոպական Թ· Վ· Ա·ի երեւութապէս երկրորդական հարցի մը առթիւ։ 132ի դէմ 333 ձայնով է որ Ազգ· Ժողովը մերժեց կառավարութեան օրինագիծը։ ՀՀՀ՝ կը խորհի որ այդ բնագիրը Ազգ· Ժողովի ձեռնհասութիւնը մասամբ կը պակսեցնէ։

ԺԱՆ ՏԻՒԹՈՒՒՐ, դրագէտ եւ հրապարակագիր Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ Ժան Ռիւէֆի աթոռին։ Նոյնիսկ եթէ բոլորէն սիրուած չէ, Տիւթուռի գրիչը անտարբեր չի թողուր եւ Ֆրանս - Սուարի իր խմբագրականները շահեկան են։ Ծնած է 1920ին, Փարիզ։ 1942ին հիմնադիրներէն է « Լիպերասիոն-Սիւտ » շարժումին, կը ձերբակալուի 1944ին, մահուան կը դատապարտուի բայց կը յաջողի փախչիլ եւ կը մասնակցի Փարիզի ազատագրման։ 1952ին իր մէկ վէպը՝ Ո Պոն Պէօռ գրական Ընթերակը « ալ » կը նկատուի (մահապատիժի կողմնակից է եւ այլ դիրքաւորումներ ունի) եւ քանի մը ամիս առաջ եղեռնագործ մը կատարուեցաւ իր բնակարանին դէմ, հակայ վնասներ պատճառելով, իր բացակայութեան։ Իր ընտրութեան առթիւ յօդուած մը ստորագրած է Ֆիգարոի մէջ, զոր կը խորագրէ «350 տարուան Արազ » եւ որ կը սկսի սա ձեւով· « Քոքթօ կ'ըսէր թէ Ֆրանսայի մէջ 40 միլիոն քարթեզեան կայ որ Տեքարթ չեն կարդացած։ Կը թուի ինծի թէ կարելի է նաեւ ըսել որ 50 միլիոն թեկնածու կայ Ֆրանսական Ակադեմիային »։ Քիչ անդին, նոյն էջին վրայ, անկրկնելի ծաղրանկարիչը՝ Ֆէզան, կը ներկայացնէ ակադեմական Տիւթուռը եւ անդին երկու ահաբեկիչ, որոնցմէ մին կ'ըսէ միւսին· « Քեզի ըսած էի որ պէտք չէր ձախողիլ, հիմա անմահ է··· »։

ՎԵՐՍԱՅԼԻ պալատին դէմ եղեռնագործ կատարող ինքնավարապաշտ երկու Պրըթոնները 15ական տարի արդելափակման դատապարտուեցան։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Ուրբաթ օր սկսան յոյն-

ՏԵՐՈՒՆԻ.—

ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Նոյ· 30ին իր մահկա – նացուն կնքած է Ասատուր Սոփոկլեան։

Բնիկ Տէօրթ - Եոլցի, 71 տարեկան, ողբացեալը յաճախած էր տեղւոյն Սիսուան որբանոցը (յետագային Քէլէկեան)։ Փարիզ հաստատուելէ ետք, չըլլան մը եղած է քարտուղար Արշակ Զօպանեանի մօտ, երբ ան կը հրատարակէր «Անա – հիտը» որուն կանոնաւորաբար աշխատակցած էր։ Սիրած է միշտ դիրն ու դրականութիւնը եւ ինք ալ քերթուած – ներ գրած, որոնք լոյս տեսած են մամուլի մէջ։ Նաեւ առանձին հատորներ հրատարակած է ինչպէս «Օտար երկրի ապրումներ», « Գերամ եւ Զապէլ», «Ոտքեր ու բոցեր» եւայլն։ Հայաստան այցելութենէն ետք, հրատարակած էր նաեւ իր տպաւորութիւնները հայրենիքէն։

Ասատուր Սոփոկլեան կը պատկանէր այն տարաբախտ սերունդին որ ճաշակելէ ետք որբանոցներու լեղին, ինկաւ օտար ափերու վրայ, ուր քրտինք թափելով հանդերձ ի խնդիր պատառ մը հացի, չարունակեց, թէկուզ համեստ ուժերով ծառայել իր ազգ· մշակոյթին։

Մեր ցաւակցութիւնները իր եղբօր՝ Լեւոն Սոփոկլեանի եւ ընտանեկան պատգաններուն։

Ցուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները մեր յաջորդ թիւով։

ՎԱՂԸ՝

«ՑԱՌԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր թիւը, որ գրեթէ ամբողջութեամբ նուիրուած է Հայ Արուեստի 2րդ Սիմպոզիումին (Երեւան, Սեպտեմբեր 1978)։

Այս թիւին իրենց մասնակցութիւնը բերած են Սիմպոզիումին մասին·— Ժ· Մ· Թիէրի, Եուլա Բանիճ, Փրոֆ· Ալփակօ Նովելլօ, Փրոֆ· Պրենտէգ, Փրոֆ· Կապրիէլլա Ուլոհոճեան, Փրոֆ· Ճուլիանօ Պոճէալի, Արշալոյս Պէխտէմիրեան։

Եւ՝ Զարեհ Որբունի՝ Գր· Պըլտեանի « Հատուածներ սենեակի մասին »։

եւթուրք խօսակցութիւնները կիպրոսի եւ Եգէականի շուրջ։

ԹԱՑՄՋ դադրեցուց իր հրատարակութիւնը բայց կրնայ ըլլալ որ քանի մը շաբաթէն վերսկսի։ Կ'ուզէ նեղը դնել սենտիքաները։ Ցիշենք որ անգլիական մեծագոյն օրաթերթը հիմնուած է 1786ին։

ՍԱՏԱՔ Օսլօ պիտի չերթայ Դեկտ· 10ին ստանալու համար Նոպէլի խաղաղութեան մրցանակը։ Գահիրէէն հասած է լուրը եւ կը թուի թէ եգիպտոս – Իսրայէլ տարակարծութեանց պատճառով է։

ՍՄԻՖ (նուազագոյն աշխատավարձ) Դեկտ· մէկէն ժամը 11 Ֆր· 31ի կ'անցնի ինչ որ շաբաթական 40 ժամ աշխատանքի համար կ'ընէ 1925 Ֆր· 65։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ (Ցառաջ)·— Շաբաթ, Նոյեմբեր 25ին, առաւօտեան ժամը 10ին սկսաւ Ամերիկահայ գրողներու անդրանիկ համագումարը, Նիւ Եորքի Փրինս Ճորճ պանդոկին մէջ։ Տեւեց երկու օր, փակուեցաւ Կիրակի, Նոյեմբեր 26, երեկոյեան ժամը 5ին։ Նոյնիսկ չափազանցողդ ածականներու վարժ Հայութիւնը, եւ անոնցմէ խորշդ թղթակից մը ստիպուած է ընդունիլ, որ « արտակարգ » երեւոյթ մըն էր իսկապէս պատահածը։ Պիտի գրենք անոր մասին մանրամասն, որովհետեւ կը հաւատանք որ դէպքը միջ – գաղութային կարեւորութիւն կը ներկայացնէ իբր նոր իրականութիւն եւ օրինակ՝ ուրիշ գաղութներու։

Նշենք, պարզապէս, մի քանի կէտեր։ Հոծ բազմութիւններ ո՛չ հրաւիրուած էին, ո՛չ ալ եկած։ Ես ամէնէն շատ 84 մարդ հաշուեցի փոքր սրահին մէջ, սակայն նոյնիսկ փոփողներ եղան որ «շատ» էին եկողները, որոշ « պարապ » մարդիկ կային, եւայլն։ Ճիշդ թէ չիտակ, քաջալերիչ էր տեսնել հայկական համախմբում մը, ուր քանակի մարմաջը չէր կլանած ամէն մարդ, փոյթ չէ թէ որակի պակասը՝ որոշ վայրկեաններու, զգալի էր։

Համագումարը իրագործեց Հայ Գրականութեան Բարեկամներու Միութեան կազմած դիւանը, այսպէս կոչուած « Ամերիկահայ Գրողներու Համագումարի իրականացման Վարչութիւնը »։ Անխոնջ աշխատանք տարած էր բառին ամէնէն բարձր առումով համեստ Հայ մը, Խաչատուր Մակարեան, ինչպէս նաեւ ինը նուիրեալներու խմբակ մը, որուն ատենապետներն էին Ցակոբ Կարապետեան եւ Սուրէն Մանուէլեան։ Այս երկուքը կը ներկայացնեն հայ կուսակցական կեանքի երկու տարբեր հոսանքներ, սակայն կըրցան միասին աշխատիլ՝ իրականացնելու համար ամերիկահայ գրողներու երազը։

Կարելի է ըսել անշուշտ որ Շաբաթ օրուան օրակարգը մանաւանդ (հինգ նիստ, ինը զեկուցումներ, 1½ ժամ) եւ նոյնիսկ կիրակի օրուանը (չորս նիստ, հինգ զեկուցումներ, վեց ժամ) պէտք եղածէն աւելի խճողուած ու պահանջկոտ էին, սակայն ես հաշուեցի գոնէ 41 անձ, որոնք սկիզբէն մինչեւ վերջ ո՛չ միայն համբերութեամբ այլ նաեւ հետաքրքրութեամբ մասնակցեցան այս բոլորին։

Նիւթերու, դէմքերու եւ խօսքերու այս խճողումը ունեցաւ յուսադրիչ, դրական եւ դործնական արդիւնք, չնորհիւ ծանօթ բարերար Վահագն Ցովնանեանի, որ ցոյց տուաւ այս հանդիպումներու ընթացքին որ դրամ ունենալէ զատ՝ երեւակայութիւն ալ ունի։

Կը փակենք՝ նշելով որ անգամ մըն ալ հայ կեանքին համար կարեւոր ծրագիր մը իրականացաւ, մասամբ չնորհիւ Ազգային Բարերար Ալեք Մանուկեանի նուիրատուութեան։ « Մասամբ » կ'ըսեմ, որովհետեւ խմբակ մը տարի մը աշխատեցաւ ու ծրագրեց, այս գործը յաջողցնելու յոյսով, եւ իրենց ծրագիրները պակուեցան այդ յաջողութեամբ, չնորհիւ Պր· Մանուկեանի յանձնառութեան՝ համագումարի խօսող - հրաւիրեալներու ճամբու եւ պանդոկի ծախքը վճարելու։ Ամերիկայի մեծ տարածութիւններն ու Նիւ Եորքի գիները նման օժանդակու – թիւն կենսական կը դարձնեն։ Ուրախ ենք որ կրնանք ըսել թէ ո՛չ տարուած աշխատանքը, եւ ոչ ալ ծախսուած դուարը վատնուեցան։

Մանրամասնութիւնները պիտի ուղարկենք չուտով։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Ա Ն Խ

Դիմացն եմ ճարտարապետական չքեղանքներու գերեզմանոցին, խօսակիցը՝ մահուան։

Ո՛րքան կը գեղեցկանան մեռելները, երբ մեծ են։ Ո՛րքան խօսուն կը դառնան երբ այլեւս չեն խօսիր։

Անի՛, ողբերգութիւնը հայ հանճարին, հեռուէն կուգամ, ու հիմա չատ մօտ եմ քեզի։ Մեզ իրարմէ կը բաժնէ փոքր կամուրջ մը՝ խողովակը հեռադիտակին։ Աչքերս փակցուցած անոր աչքերուն, կը խուզարկեմ թախծոտ երկանկու – թեամբ, մահուան մէջ պառկած մայրաքաղաքներուն։ Հեռադիտակին այս կողմը, չարունակութիւնն է հայրենի հողին ապրող ու չէնցող, ինչպէս դու էիր երբ փառքդ հասած էր իր կատարին։ Երկուքիդ մէջէն կը հոսի Ախուրեանը, ու կը բաժնէ մահը կեանքէն։

Ո՛րքան չօշափելի կը դառնաս հեռադիտակէն ու ո՛րքան կը մնաս անհպելի։ Կը դիտեմ բարբարոսութեան խելագարութիւնը, որ Սուլթան–Գամորի վերածեց փառքդ, մեծութիւնդ, ապրելու կամքդ։ Բայց… մայր աճաթը կը չարժի, կը չարժին կմախքները պալատներուն։ Երկրաշա՞րժ մը արդեօք։ Ա՛խ, երկրաշարժը արտիս, որ չի կրնար զսպել դողը ձեռքիս, ու հեռադիտակը կը չարժի, կը չարժի նաեւ Անին, քարացած երաժշտութիւնը հայ ճարտարապետութեան ոսկեդարին։ Կը դիտեմ զայն հոգիիս դողովը, կը դիտե՞մ թէ կուլամ։ Լալու տեսակ մըն է նաեւ՝ այս դիտելը։

Անի՛, զեղեցկութիւնը քարով արտայայտուող Թուիչքիդ, համամարդկային տակաւին չեղած, ենթակուեցաւ յղփանալ չզիտցող չարին կատաղութեան։ Վերածեց քեզ չնչառութիւնը կեցած պոյութեան եղերականօրէն յուզիչ։ Միակ կենդանի վկան կրած չաբչարանքներուդ, Ախուրեանը՝ որ կ'արտասուէ տակաւին… Ճակատագրին մուրն է այս, կնիքը մեր գոյութեան, որուն դէմ մաքառեցանք միշտ գինովը մեր արեան, ու հասանք այս օրուան։ Սրտապնդող՝ արժէքներու յուշագրումով, բայց վհատեցնող՝ ազգային իմացումով, քան մեր ներկան երէկուան։

Իրականին ու երազին խանդով թըրծուած, միշտ աւելի կը մօտենամ Ախուրեանի զառիվարին, վտանգին ան – տարբեր, որ աւելի մօտէն ըմբռչնեմ փերթ փերթ ինկած քարերուն յղացքի զեղեցկութիւնը հանճարի թուիչքին մէջ թանձրացած։ Անդադար կը պտըտցնեմ հեռադիտակը մահաբոյր համայնապատկերին վրայ, որ ցոյց տայ ինծի, ինչ որ ձգած է բարբարոսութիւնը դարերուն։ Ամէն անգամ որ աչքս կառչի ձեւակերպի մը դիւտին, հըճուանք եւ յուզում սիրտս կը փոթորկեն։

Անի՛, երէկ, խունկը տաճարներուդ օդը կ'օծէր։ Կենսախինդը պալատներուդ, երջանկութիւնը կը սիրէր։ Այսօր, տարածութեանդ մէջ ամայի, ոչ մէկ ծառ կ'ընձիւղի։ Քար ես միայն, բայց քարը աստուածագեղ մեծութեան, որուն տուած հպարտութեան, ոչ մէկ հպարտութիւնը մեր անցեալին կը հաւասարի։

Պալատներդ ու եկեղեցիներդ հազարումէկ, յաւերժութիւնն արուեստին, պատկած են նման կայծակնահար արծիւներ։ Գեղեցկութիւնն անոնց անթառամ, թառամեցաւ, երբ մահուան մրրիկն անցաւ խօլական, բայց չմեռաւ, ինչպէս չի մեռնիր արեւը, երբ նոյնիսկ խաւարի, վտանգի գեղեցկութիւնը արուեստին, պատկերն է Աստուծոյ կատարելութեան։

Զայն մը, արձագա՞նդ մը անդենականէն, որ կը բարբառի չարախինդ։ « Ես եմ ամէն բան, ինձմէ զուրս՝ ահա՛, ինչ

Ամէնէն ահաւորը Ուկրանիոյ պարբերական է։ 1926ին Ուկրանացիներուն թիւը 31,5 միլիոն կը ներկայացնէր։ 1939 Յունուար 17ի մարդահամարին՝ 28 միլիոն 70·000։ Հաշուի առնելով բնական աճը՝ պէտք է ըլլար 39 միլիոնէն աւելի։ « Բացը » ուրեմն՝ 11,5 միլիոն է։

1921 – 22ի մեծ սովը մէկ միլիոն զոհ կը խլէ։ Եւ ասիկա դեռ ոչինչ՝ բաղդատմամբ գալիքին։ 1929էն սկսեալ Կրեմլին կ'որոշէ արագացնել գիւղատնտեսութեան համայնացումը։ Ասոր դէմ բուռն կեդրովի կ'ընդդիմանան ուկրէն գիւղացիները։ Տրտրելու համար ընդդիմութիւնը, 1931ի աշնան եւ 1932ի ձմրան, իշխանութիւնները կը բռնագրաւեն տրամադրելի ամբողջ հացահատիկը։ Կ'իւրացնեն նոյնպէս 1932ի ամբողջ բերքը։ Ասոնց հետեւող սովը, որ դիտումնաւոր կերպով կը լուխ կը հանուի Ստալինի հրահանգնե – րուն համաձայն, զարհուրելի պատկեր կը պարզէ։ Մարդակերութեան եւ հատքական անձնասպանութեան դէպքեր կ'արձանագրուին։ 1933 Յունուար 30ին, — Հիթլերի իշխանութեան գլուխ անցած օրը, — ուռա կառավարութիւնը կը հրամայէ « հակայեղափոխական » բոլոր գիւղացիներուն աքսորն ու ինչքերու գրաւումը։ Մէկ միլիոն Ուկրանացիներ կը ջարդուին տեղւոյն վրայ։ Երեք միլիոն ալ կը տարագրուին։

Զոհերուն ընդհանուր թիւին կապակցութեամբ ներկայացուած հաշիւները կը տարուբերին վեցէն տասնեւհինգ միլիոնի միջեւ։ Անգլիացի պատմաբան Ճ. Ուեթուուտ (Ռըշիա 1917 – 1964) նուազագոյնը տասը միլիոն կը հաշուէ։ Բալիճկի, Կէմփէուի Ուկրանիոյ պետը՝ ութ միլիոն կ'ընդունի։

Զանգուածային այլ սպանութիւններ ալ տեղի կ'ունենան յետագային։ 1937 – 39ի տարիներուն, գաղտնի ոստիկանութիւնը կը մաքրագործէ 12·000 Ուկրանացիներ միայն Վիննիճիա քաղաքին մէջ։ Դիակները կը լեցնեն հասարակաց փոսերուն մէջ, որոնց վրայ իշխանութիւնները կը հաստատեն պարի փիսք մը եւ ներկայացումներու փարճ մը։

Կարմիր Բանակին նահանջին՝ գերման բանակներուն յառաջխաղացումին առ – ջեւ, 1941, 80·000 Ուկրանացիներ կը ջարդուին։ Ոմանք ողջ – ողջ կը թաղուին, ուրիշներ՝ կրակով։ 1945 – 1956ի ժամանակաշրջանին, խորհրդային արբանեակներուն մէջ Ուկրանացիներուն համեմատութիւնը յաճախ կէսէն աւելի է։

1941 Մայիս – Յունիսին՝ կատինի դէպքն է։ 10·000 լեհ սպաներ եւ ենթասպաներ, Ստալինի հրամանով կը սպանուին։ Այս հրէշային ոճիրը սուտ զըպարտութեամբ Գերմանացիներուն վիզին կը բարդուի։

1945էն սկսեալ, խորհրդային աշխարհակալ տիրապետութիւնը կրկին կը տարածուի կեդրոնական Եւրոպայի ամէնէն մեծ մասին վրայ։ Կը վերադրաւէ Լեհաստանի արեւելեան հողամասը, ուր արդէն հաստատուած էր Պրեսթ – Լիտովսկի (1939) դաշնագրով։ Օգտուելով Զըրչիլի եւ Ռուզվելթի թոյլ կեցուածքէն, Ստալին կը յաջողի վերադարձնել տալ միլիոնաւոր խորհրդային քաղաքացիները, որոնք Արեւմուտք ապաստանած էին։ Մեծ մասը կը սպանուի տեղն ու տեղը, միւսները կը տարագրուին։ Ռուսական կայսրութեան սահմանները, այսուհետեւ, Փարիզէն 750 քիլոմեթր հեռու են միայն…։

Արեւելեան Գերմանացիները, իրենց տուներէն դուրս կը քշուին պարհուելի պայմաններու մէջ։ Արեւելեան Փրուսիոյ, Փոմերանիի եւ Սիլեզիոյ մէջ, վեց միլիոն 900·000 գաղթական կը հաշուեն 9,5 միլիոն գերման բնակչութեան վրայ։ 2·006·200 քաղաքացիներ կը մեռնին տարագրութեան ժամանակ։ 66·100 հոգի կը մեռնի Մեմէլի շրջանին եւ Պալթեան գօտիին մէջ, 105·200՝ նախկին Տանձիկի պատ – Պեռութեան մէջ, 293·300՝ լեհական « նրբանցք »ին մէջ, 542·900 Պոհեմիոյ–Մորավիոյ մէջ (ներկայիս՝ Եուկոսլաւիա)։ Ընդհ. հաշուով 2 միլիոն 923·700 այր, կին, երախայ կը մեռնի. 13 միլիոն գաղթականներ, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել այն չորս միլիոն գերմանները, որոնք կը յաջողին հեռանալ Գերմանիոյ խորհրդային գրաւման գօտիէն (այժմ՝ Արեւելեան Գերմանիա) 1945էն 1961։

Պարտադիր աշխատանքի դրութիւնը պաշտօնապէս կը հաստատուի Չեխոսլովաքիոյ մէջ 1948ին։ Նոյն տարին, աւելի քան 28·000 յունական հպատակութիւն ունեցող երախաներ, քաղաքացիական կռիւներուն ժամանակ, կը խլուին իրենց ծնողքներէն եւ կը տարուին Խորհ. Միութիւն՝ « շարբայիններու պահեստ » ուղեկցելու հեռանկարով։

Ուքագով 1947ին ջնջուած մահապատիժը կը վերահաստատուի 1950 Յունուարին։ Խորհրդային օրինագիրքին թիւ 58 յօդուածը 14 տեսակ « հակայեղափոխական ոճիրներ » կը սահմանէ։ Օրէնքը յատկապէս կը յիշատակէ « արգելափակման կայան » տարագը (107րդ յօդուածին յաւելուածը) եւ կը նախատեսէ բանտարկութիւններ, երբ իշխանութեանց ուշադրութեան չեն յանձնուիր հակընկերային տարրերը։ Արդելափակման կայաններու 38 շրջաններ կան, ուր մոտաւորութեան մէջ կը հիւծին քանի մը միլիոն բանտարկեալներ։

1951ին « Միջազգային յանձնախումբ մը արգելափակման դրութեան դէմ » որ նախագահ ունի Պրիւսէլ Մայիս 21էն 26 « Սպիտակ Գիրք » մը կը հրատարակէ խորհրդային կեդրոնացման կայաններու դէմ։ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը « զեղծարարներ » կ'որակէ հեղինակները։ Սլանգքիի հարցին առեն է, որ կը պատմէ Արթիւր Լոնտոն « Խոստովանութեան » մէջ եւ դատերուն՝ Լէթր Ֆրանսէզի դէմ։

Ստալին կը մեռնի 1953ին։ Երեք տարի ետք, Ի. Համագումարին, Խրուշչեւ կը հաղորդէ քննիչ յանձնախումբի մը կազմութիւնը. պիտի քննէ մենատէրին ոճիրները։

Բազմաթիւ են մասնագէտները (Բորիս Սուվարին, Ալ. Օրլով, Բորիս Լիւիճկի, Մոնթկոմըրի Հայտ, Սթիւարթ Սմիթ, Ուարրըն Նըթըը եւայլն), որոնք կը փորձեն հաշուեկշիռը ներկայացնել համայնավար իշխանութեան զոհերուն, 1917ի յեղափոխութենէն ասդին։ Ամէնէն հաստատ տուեալները՝ հիմնուած պաշտօնական վիճակագրութիւններու վրայ, որոնք վիճելի չեն, կը ներկայացնէ փրոֆեսէօր Կուրգանով (Նովի Ռուսկոյի Սլովա, 1964 Ապրիլ 14)։ Նոյնպէս ամէնէն հաւաստիները կը մնան Սոլժենիցինի թուարկումները (Գուլագ, Բ. հատոր)։

1917ին, Խորհ. Միութեան բնակչութիւնը, երկրին 1939էն առաջուան սահմաններուն մէջ, 143,5 միլիոն էր։ 1940–

Կապոյտ Աչէ Փարիզի մասնաճիւղը հոդեճաշ մը սարքած էր, Կիբակի Նոյեմբեր 26ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ, ի յիշատակ՝ կազմակերպութեան անհետացած հիմնադիրներուն, անդամ – մուհիներուն եւ անդամներուն։ Աստղա – պետուհին Տիկին Գաբոյեան, յուզիչ ուղերձով մը յայտնեց թէ մինչ այլոց.— 1928 – 1978, կէս դար։ Ցիսուն տարիներու ընթացքին, Ֆրանսահայ կապ. Աչէը ունեցած է բազմաթիւ համեստ եւ հոյլ մը մատուցական անդամուհիներ եւ անդամներ։ Կապոյտ Աչէի եւ առհասարակ Եւրոպայի մասնաճիւղերուն կազմակերպիչը եղած է Աբշակ Զամալեան, որուն Ջանքերով 1928ին կը հիմնուէր Մարսէյլի մէջ, « Եւրոպայի Հայ Կարմիր Աչ » անունով առաջնայ կեդրոն։ Վարչութիւն մը՝ հետեւեալ անդամներով.— Տիրուհի Սէբէնկիւլեան, Հռիփսիմէ Պաղտասար – եան, Վրթանէս Ղազարեան, Շամիրամ Ալան, Հայկուհի Իսրայէլեան։ Կեդրոնական Վարչութիւնը իսկոյն մասնաճիւղեր կը հաստատէ Լիոնի, Վալանսի, Կըլնօպլի, Վիէննի եւ Տէսինի մէջ։ Պատմամատեան

նէն, նոր հողամասերուն կցումով կ'ապրէնայ 20·100·000 հոգի, ընդհանուր թիւը հասնելով 163·600·000ի։ 1917էն 1940 եւ 1940էն 1959, այս ընակչութեան բնական աճը՝ հաշիւ եղած 1,7 զուգադրութեամբ (ընդունուած խորհրդային ժողովրդագրագէտներու կողմէ) պէտք է արձանագրէր 155·900·000ի չափով մը՝ Խորհրդային Միութեան բնակչութեան ընդհանուր թիւը 1959ին հասցնելով չորս 319 միլիոնի։ Արդ, 1959ի մարդահամարը ցոյց կուտայ 208·800·000 բնակիչ, այսինքն՝ կ'արձանագրէ 110·200·000ի « բաց » մը։

Անշուշտ, պէտք է նկատի առնել պատերազմը։ Սակայն, առաւելագոյն հաշուով (եթէ թոյլատրելի է այսպէս ըսել) 44 միլիոնի կը հասնի տմարչքարային բ. պատերազմին զոհերուն թիւը Խորհ. Միութեան մէջ։ Այս թիւին մէջ են ճակատը մեռածները, մեռած վիրաւորեալները, քաղաքացիներու կորուստները, գաղթերու հետեւանքով արձանագրուած կորուստները, բնական մահերը։ Ուրեմն՝ « բաց »ին մնացեալը՝ 66·700·000 հոգի, կը ներկայացնէ մարդկային հատուցումին դինը համայնավարութեան, Խորհ. Միութեան մէջ։

— « Իրնչպէս չնկատել, կը գրէ Պեռնար Լըֆուր 1975ին, Սոլժենիցինի նուրբան իր գրութեան մէջ, որ ամբողջատիրութիւնը Խորհ. Միութեան մէջ, Ստալինի անունին կապուած վարչակարգին տակ, այնպիսի աստիճանի մը կը հասնի, որ հեռուէն հեռու կը գլէ կ'անցնի փաշականութեան եւ նացիականութեան պատիճանները »։ Եւ դեռ նացիականութիւնը մեռաւ, իսկ Գուլագը կը վերապրի Ստալինէն ետք։

Անկասկած, սարսռիը դիմագիծ փոխեց, սակայն հալածանքը կը չարունակուի։ 1958ին արդէն, « կատակիւթեան կանոք »ը կը մատնէ՝ «պահուըտած բըշնամիի պարկեշտ բաղաքացիի դիմակը կ'առնէ »։ 1959ին Խրուշչեւ կը հաղորդէ « պետական ապահովութեան մարմիններուն ուժեղացումը »։ Փրահայի միջամտութենէն (1968) ի վեր վերապատուհմը մը ստալինեան զոհերուն, դրեթէ կը դադրի։ Հոդերաժարանները կը փոխարինեն հրապարակային դատավարութիւնները։ Բանտերն ու ճամբարները կը շարունակեն բանիլ։ Խորհ. Միութեան մէջ ներկայիս թաց մնացած 96 արդելափակայաններուն ցանկը կը հրապարակէ Սեր – կիւս Կրոսուս, իր « Աշխատանքի կայանները Խորհ. Միութեան մէջ » աշխատասիրութեամբ (Քամբաքոմպ, 1975)։ Երկու միլիոն կը հաշուեն աքսորեալներու թիւը։

ԺԱՆ–ՓԻԷՐ ՏԻՒԺԱՐՏԻՆ

որ կը տեսնես, աւերակ, նախերգանքը մահուան »։

Շատ լսած ենք, դարերու ընթացքին, նախերգանքները մահուան։ Ենթարկուած ենք միշտ աւերին ու կոտորածին, բայց միշտ ալ կ'ապրինք, նման արեւին, որ մեռնելով կ'ապրի։ Կեանքը մահ է ու վերսկսող կեանք։ Ճշմարտութիւնն այս, լաւագոյնս կը բացատրեն երկու մայրաքաղաքները իրարու դրացի, Անին՝ իր կեանքին մարած լոյսովը, Երեւանը՝ իր կեանքին վառած լոյսովը։

Անի՛, ինչպէս համբոյրը արշալոյսին, որ հողին կեանքը քունէն կ'արթնցնէ, ես ալ կ'ուզեմ տալ քեզի, համբոյրը սրբոյս, մանկունակ մտածումով մը, որ գուցէ սառած սիրտդ քիչ մը ջերմացնէ։

ՉԱՐԵՀ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԻՆՉ ԱՐԺԵՑ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ 150 ՄԻԼԻՈՆ ՄԵՌԵԱԼ

Բ.

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՒԱՔՈՂՔ ՄԸ

—— o ——

ԿՈՒՐՔԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՀՈՒՆԻՍ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Կ.

5.

— Ես սկսում ե՞մ հետ գալ: Հեռագիրը, թելեֆոնը, ծանոթները: Ամեն րոպե կարող ե ինձ կանչել ֆինանսների մինիստրը: Ես ուզում եմ ասել, որ ես ամբողջ ժամանակ ձեզ հետ կլինեի, բայց ինձ համար անհնարին ե ձեզ խոստանալ, որ ես ամբողջ օրը ձեզ հետ կլինեմ...

Նիկոլայ Բորոսլավիչ չպատասխանեց:

— Ներողություն, Սոնյա Սամսոնովնա: Ես ուզում եմ ձեզ հարցնել մի բան, որ ինձ համար շատ հետաքրքրական ե: Ինչպե՞ս ե, որ ես ձեզ հանդիպեցի Ռուսաստանում, այն ժամանակ, երբ ես ձեզ կարծում եի Ամերիկայում:

— Ես ուրիշ ոչինչ չունեմ ձեզ ասելու, քան այն, որ ես ձեզ սիրում եմ, և որ ես ձեզ հետ կգնամ ամեն տեղ, ուր որ դուք ուզեք:

— Ներողություն, Սոնյա Սամսոնովնա,

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գազանճեան Նուպար Նազդաչեանի մահուան առթիւ 30 ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Ճառաջ»էն) եւ 20 ֆր. «Ճառաջ»ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վահէ Կիւմիւշկերտանեանի մահուան առթիւ, Տիկին Ա. Պապեան, փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ Հայ Ուսանողներու Օգն. Մարմնին (ստանալ «Ճառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները իր նպաստ Լիբանանի աղէտեալներուն.—

Փարիզ. դպրոցի աշակերտ մը, Տիկին Թուրեան, Տիկ. Գրիլլեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Թորոսեան, որն 500ական, Տէր և Տիկ. Տէր-Մինասեան 1000, Պ. Ժիրայր Փալամուտեան 1000 եւ Տիկին Մարի Գորգիկեան 200 Ռիւտունիի մահուան առթիւ, Տիկ. Պէկոէմուրեան 100, Գասպարեանի մահուան առթիւ, Տիկ Մարի Գորգիկեան 200, Տիկ. Զարոյեանի մահուան առթիւ, Պր. Սարգիս Շէրպէթճեան 200, Ալեքսանեան Ալբիւր 250, Տէր եւ Տիկ. Խաեան Փիլիպոս, Պր. Միշէլ Քէօլէեան 100ական։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը իր Տէր-սինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. ժանօ Մանուկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ռուբէն Մանուկեանի եւ զաւակներուն, այրի Տիկ. Մարիամ Գրիգոր Մանուկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Տէր-Աէրեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Վարդան Տէր-Կարապետեանի, Տէր եւ Տիկ. Մարզարեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց սիրելի հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, տագրոջ, խնամիին եւ ազգականին Մաճուկ Ռէս-Մանուկեանի *մահուան առթիւ։*

L'Assemblée Générale Annuelle de l'UNION DES ANCIENS ELEVES du Collège MOORAT-RAPHAEL se tiendra le 17 Décembre à 15 h. dans les salons du Collège.

Elle sera suivie de la traditionnelle Fête de l'Arbre de Noël à 16 heures.

LE COMITE

×

Մ. Ռ. Ն. Աշակերտաց Միութեան կեդր. վարչութիւնը տարեկան ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, Կիրակի, Դեկտ. 17, ժամը 15ին։ Ժողովին կը յաջորդէ Տօնածառը։

ՀԱՑԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Նախաձեռնութեամբ Մարի Նուպար Հայ Ուսանողական Տան վարչութեան։

Դասախօս՝ Օր. Անի ՓԱՓԱՋԱՆ

Երկուշաբթի օրերը ժամը 20էն 21.30։

Մեթոտ՝ Ցարուք Փիւրճեանի ձեռնարկը

Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն վրայ։

Cours de langue arménienne, Lundi, 13 Novembre (20 h. à 21 h. 30)
Méthode de H. KURKJIAN
Fondation Marie Noubar

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ Տ'ԱԶԻՒՐԻ ՀԱՑՈՒԹԵԱՆ

Կոչ տ'Ազիւրի շրջանին մէջ ալ ընդառաջելով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.-ի կոչին, նախաձեռնութեամբ Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ վարչութեան, հանգանակութիւն կազմակերպուած է ի նպաստ լիբանահայ աղէտեալ գաղութին։

Դրամական առաքումները ընել.—

Comité de Secours aux Sinistrés du Liban
Eglise Arménienne
183, Bd. de la Madeleine
06000 NICE

կամ յանձնել հետեւեալ ազգայիններուն, փոխան ստացագրի.—

ՄՈՆԱՔՕ՝ Ղարիպեան, Ճենճենեան
ՔԱՆՆ՝ Տիկ. Ճելվիզեան, Տիկ. Մելիքեան
ՆԻՍ–ԿԵԴՐՈՆ՝ Ղազարեան
ՆԻՍ–ՀԻԻՍԻՍ՝ Սէթրաքեան, Ծովա – կիմեան
ՆԻՍ–ԱՐԵԻԼՔ՝ Հաթըմեան
ՄԱՏԼԻՆ՝ Գանճանակեան, Կիւրեղեան։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՕՒԹԻՒՆ

ԻՍԻԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՆՈՒՐՇԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հայր. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կիրակի Դեկտ. 10ին յաւարտ պատարագի

ՀԱՍՑԷ.— Հայոց եկեղեցի, 6 Ավընիւ Պուրկէն, 92130 Իսի լէ Մուլինօ

Նոյն առթիւ՝

Եկեղեցւոյ օծման 3րդ տարեդարձի հանդիսութիւն
Պատարագը կը մատուցանէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Սկիզբ պատարագի ժամը 9.30ին

յընթացս պատարագի կը կատարուի՝
— Սրբագործում մկրտութեան աւազանի,
— Տուչութիւն դպրութեան եւ ուրարարութեան աստիճանի

Քառաձայն պատարագը կ'երգուի եկեղեցւոյ « Անի » երգչախումբին կողմէ
ղեկավարութեամբ Պր. Հրանդ Ազէմեանի

GALERIE ARS MAGNA
119, Rue de la Convention
75015 Paris

Raphy

du 14 Novembre au 4 Décembre
de 13 h. 30 à 19 h. sauf Dimanche
Le dernier jour, Lundi 4 Décembre inclus.

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՎԱԼԱՆՍ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Տիկնանց Օժանդակ Ճանճնախումբին, Շաբաթ, Դեկտեմբեր 9, ժամը 21էն սկսեալ, առաջնորդութեամբ ԺԱՒՕ ՔՈՖԱՓԵԱՆի խանդավառ նուագախումբին, Վալանսի Սալ ոէ Ֆէթին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ քաղաքի Կապ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ղազարոս Աղնաւորեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Գամպէրեան (Պուք-Պէլէո) 20 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Թաքթալեան 20, Սեդրակ Բուլեանի հոգեհանգստին Տիկ. Պերճուհի Բուլեան 100, Պր. Նորայր Փիլեան 20 ֆր.։

×

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Տաճատ Շալճեանէ, իր կնոջ Ճամիկ Շալճեանի հոգեհանգստեան առթիւ 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Զօնիկ Մկրտիչեանէ, Տիկին Հրանոյշ Զարոյեանի մահուան առթիւ 100 ֆր.։

Le YAN'S CLUB

PRESENTE

Un concert unique à la salle Gaveau

le Dimanche 10 Décembre
à 21 heures

Solistes de la R. S. S. d'Arménie.

Rouben AHARONIAN
(violon)

Svetlana NAVASSARTIAN
(piano)

Ellata TCHAKOYAN
(soprano)

Archavir GARABEDIAN
(baryton)

Au programme : Chopin, Ravel, Prokofiev, Katchadrian, Verdi, Massenet, Komidas, Spentiarian...

Դիմել՝
SETRAG KOULAKSEZIAN
56, Ave. Emile Zola, 75015 Paris
Tél. : 577-51-57

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ուրբաթ, Դեկտ. 8, ժամը 20.45ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը, Ռիւ Շառլ Միչէլ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ վաճառնոյ վարչութիւնը առանց բացառութեան ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Դեկտ. 4 ժամը 2ին, Ահարոնեան ակոմպի մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ երաժիշտ մը յարկաբաժին մը կամ առանձին տուն մը կը փնտռէ վարձու, նախընտրաբար Փարիզ կամ արեւմտեան արուարձաններ (քոնֆորթով)։

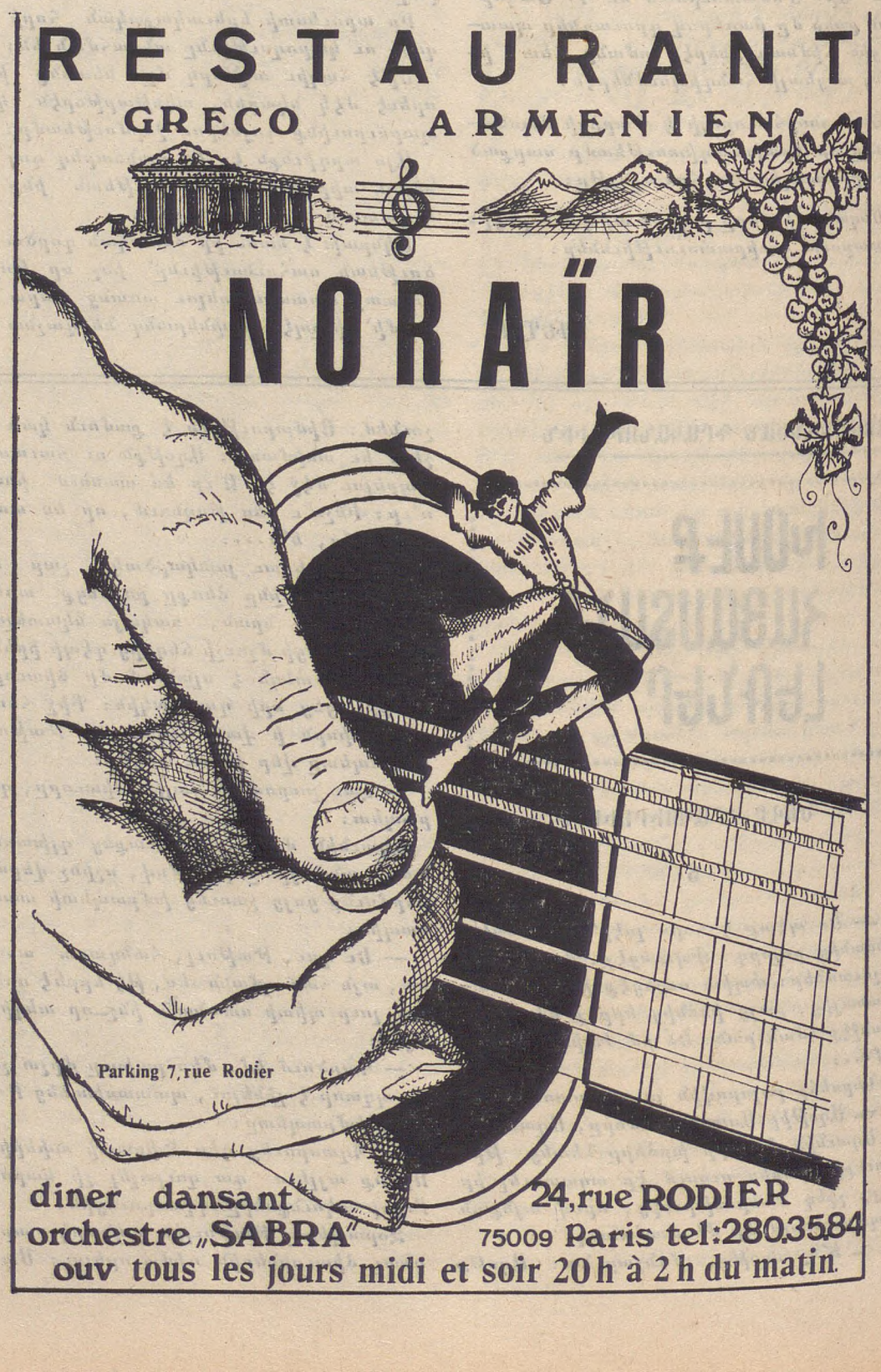
Դիմել՝
SETRAG KOULAKSEZIAN
56, Ave. Emile Zola, 75015 Paris
Tél. : 577-51-57

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները, հաւաքաբար բաժակներ բարձրացնել Կեդրոնականին եւ Կեդրոնականցիներուն կենացը, Դեկտեմբեր 10 ժամը 13ին
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

Կեդրոնականցիներուն հետ բաժակ պիտի բարձրացնեն նաեւ Էլմիրա Ցարութիւնեան – Փէհլիվանեան (Հայրենի քանոնահար)։ եւ Այտա Էմիրեան – Ցարութիւնեան։

Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ. 7, հեռաձայնելով Վ. Նաւասարդեանի՝
985.36.53

ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
3
DIMANCHE
3 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	հատը	1 Ֆ· 80

54ԴԱՐԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·264

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.264

Propos sur le 2ème Symposium

par J. M. THIERRY

Le 2ème Symposium sur l'Art Arménien s'est tenu à Erévan du 12 au 18 septembre 1978. Il groupait quelque deux cents participants et il va sans dire qu'une telle réunion présuppose une organisation de plusieurs mois. Le comité d'organisation, placé sous la présidence de Monsieur A. Kirakosian (Premier vice-président du Conseil des Ministres de la RSS d'Arménie), a résolu la plupart des problèmes logistiques et a même donné à cette manifestation un caractère fastueux très apprécié des congressistes. Les écueils cependant ne manquaient pas et d'abord les difficultés de communication entre l'URSS et les pays occidentaux : le courrier lent et précaire a entrainé des retards dans la publication des communications, le coût du voyage (qui était jusqu'à Moscou à la charge des participants) a fait renoncer certains ; d'autre part l'infranstructure hôtelière est notoirement insuffisante à Erévan, l'Hôtel Ani, encore que récent, nettement dépassé (beaucoup d'habitués d'Erévan ont regretté comme nous le charme un peu désuet de l'Hôtel Arménia). Ces quelques reproches ne sont que vétilles en comparaison des facilités matérielles dont nous avons bénéficié. Un échelon avancé de collaborateurs de l'Académie des Sciences d'Arménie rendait la redoutable escale de Moscou presqu'agréable ; l'accueil à Erévan, échelonné sur deux jours, s'est fait sans heurt.

Le comité d'organisation s'était efforcé d'entrecouper les séances de travail par des visites de monuments et des manifestations artistiques. En dehors des circuits, pour ainsi dire classiques pour les étrangers, de Garni et Geghard, d'Etchmiadzin, de Sévan, les organisateurs ont eu la bonne idée de leur faire faire un vaste circuit des principaux couvents du nord de l'Arménie, Haghbat, Sanahin, Odzoun, Gochavank et Haghartzin terminé par un remarquable dîner sur les rives du lac Sévan. Nous avons eu de plus la primeur du nouveau musée de Sardarapat qui regroupe dans un bâtiment d'une belle architecture moderne une collection de pièce archéologique provenant en partie du Musée Historique et en partie de nouvelles fouilles, une collection de tapis de toute beauté, d'objets artisanaux et d'œuvres résolument modernes, peintures et sculptures témoignant d'une renouveau des arts plastiques où l'influence occidentale n'est pas absente. Nous avons également presque inauguré les nouvelles installations du Musée Historique d'Erévan. Quant au Maténadaran, l'éloge de ses richesses et de son organisation n'est plus à faire.

Trois concerts avaient été prévus, le premier (musique de chambre et solos de voix féminines) nous a paru le meilleur ; le dernier (concert symphonique avec chœurs) était très bon aussi ; quant au second, il a été très apprécié des amateurs de folklore.

La partie scientifique du Symposium s'est ouverte, immédiatement après des discours d'usage, par les rapports de B. Arakélian sur le rôle de l'Antiquité dans le développement de l'art arménien, de notre ami Paolo Cuneo sur l'urbanisme arménien au Moyen-Age, de Madame O. Podobedova sur l'origine de l'iconographie dans la miniature. Ensuite le travail des congressistes s'est réparti en 5 sections, à savoir : Art et culture de l'Arménie antique, Architecture médiévale, Art médiéval, Miniatures arméniennes du Moyen-Age, Art moderne arménien et art soviétique. Le symposium s'est terminé le 18 septembre par une séance plénière avec communications du Professeur V. Harutunian et de nous-même et un discours de conclusion de Monsieur R. Zarian. Un banquet clôturait, comme il se doit, cette semaine de travail.

Si on voulait formuler des reproches, ou plus exactement des regrets ce serait d'abord la faible représentation relative des pays occidentaux (en dehors de l'Italie qui avait envoyé une vingtaine de chercheurs sans compter un groupe d'amateurs arméniens fort sympathiques) ; c'est ainsi que l'Allemagne de l'Ouest n'avait que trois représentants, la Grande-Bretagne, cinq, la France, six... Il aurait été bon qu'un comité international s'occupât de la sélection des participants et de leur acheminement à Moscou dans des conditions plus favorables.

D'autre part la dispersion des sections dans cette grande ville qu'est devenue Erévan empêchait pratiquement d'aller de l'une à l'autre ce qui nous a privé de communications très intéressantes. Mais peut-être n'y avait-il pas moyen de faire autrement, les locaux universitaires étant occupés depuis la rentrée scolaire qui a lieu en URSS au début du mois de septembre.

Enfin la qualité technique des projections (indispensable évidement dans un congrès consacré aux arts) laissait nettement à désirer. Beaucoup de communications ont été gâchées de ce fait.

Par contre dans l'ensemble, et comme cela s'était produit à Tiflis, chaque communication (envoyé à temps) était ronéotypée en deux langues : langue d'origine (anglais, français ou allemand) et russe, permettant ainsi de suivre facilement les exposés.

Nous ne pouvons ici énumérer toutes les communications présentées ; nous nous contenterons d'exposer les tendances générales et les points qui ont fait l'objet de discussions.

D'abord l'accent a été mis sur la culture de l'Arménie dans l'antiquité. L'art ourartéen avait connu un certain engouement dans les dernières décénnies et plusieurs chercheurs se sont efforcés d'y trouver le fondement de l'art arménien or actuellement des fouilles récentes montrent que l'Antiquité a été une période de formation d'un importance qu'on ne fait qu'entrevoir ; la double influence iranienne et hellénistique souvent évidente dans les œuvres de prestige n'apparaît que peu dans les œuvres rustiques et populaires, comme ces étranges figures stylisées que nous avons vues au Musée de Sardarapat.

Pour l'époque médiévale, nous avons eu l'heureuse surprise de constater que les responsables de l'Académie des Sciences s'étaient enfin écartés de la routine en ne se limitant pas, comme d'habitude, à la seule architecture arménienne ; une large place a été donnée à la peinture et même à la sculpture arménienne.

Plusieurs communications ont été consacrées à l'exploration, car il existe encore nombre de monuments arméniens peu ou pas du tout connus. Nous pensons en particulier aux communcations de Messieurs Alpago-Novello et Boudoyan sur, respectivement, les églises d'Azerbeidjan iranien et les églises de la région de Harput en Turquie. Et, à ce propos, il faut souligner aussi l'intérêt qu'on attache maintenant à l'art arménien de l'époque moderne, en particulier du XVIIe siècle qui a été si riche et, par certains côtés, si novateur.

Pour la sculpture on s'est surtout attaché à déceler les influences et les intentions des artistes. A cet égard nous avons retenu les communications de Mesdames A. Bank et C. Jolivet.

La peinture de miniature a été fort à l'honneur et en particulier l'école de Cilicie dont les caractéristiques (V. Kazarian, I. Drampian) et les influences (T. Velmans) ont été analysées.

Enfin la peinture murale a été « découverte » dans ce symposium. Les jeunes chercheurs arméniens se sont attachés à trouver dans les peintures de caractère géorgien assez répandues en Arménie au XIIIe siècle, les traces d'une main arménienne. Les arguments par eux avancés n'ont pas convaincu tous les participants.

Ce Symposium n'a pas été qu'une somme de communications ; il a permis à la plupart d'entre nous de retrouver des collègues ou des amis avec lesquels il est agréable et enrichissant de converser. Il est alors d'usage de se donner rendez-vous pour le prochain congrès. C'est ce que nous avons fait avec plaisir.

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ «ՍԵՆԵԱԿԻ» ՄԱՍԻՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՊԸԼՏԵԱՆԻ

Քառասուն տարիէ աւելի կայ կը յիշեմ կարդացած ըլլալս հետեւեալ կարծիքը Թիւլ Թոմլինին, որ կը գրէր՝ բանաստեղծութիւնը կարդալու համար պէտք է նախապէս մարմինին տալ որոշ կեցուածք մը, պէտք է չակուիլ, գլուխը ուղիղ բռնել, նայուածքը, կը խորհիմ, հեռուն։ Այդ կեցուածքը աղօթողին կեցուածքը կը յիշեցնէ։ Արդարեւ, ոմանց համար բանաստեղծութիւնն ալ աղօթք է։

Այդ ձեւը չյաջողեցաւ ինծի։ Սեղանին առջեւ նստած, իրանս ուղիղ, չուտ մը յոգնեցայ առանց քան մը հասկնալու։ Անպայման սոփխոթիէ բան մը ըլլալու է, մտածեցի, չհասկցուելու ճիգ մը, լեզուական սովորականէն տարբեր եղանակ մը։

Պատուհանէն իրիկուան ստուերները սկսան իյնալ սեղանիս։ Գացի երկնցայ բազմոցին վրայ, գլուխս վերեւի լոյսը վառեցի եւ չարունակեցի կարդալ։ Անմիջապէս սենեակին միջոցը առջեւս եկաւ, իմ տրամադրութեանս տակ մտաւ, առանց հրաւիրուած ըլլալու։ Լուսամփոփով լապտերը կը լուսաւորէր աւելի շատ կարգացուած վայրը, գիրքը, անկէ դուրս, սենեակին մթնաստուերին մէջ, չուքեր կը չարժտակէին երկննալով ու կարճնալով ձեւ ըլլալ կարծես տեղ մը դտնել հաստատուելու համար։ Սենեակը սկսաւ չուրջս մարմին առնել, մարմնացորուիլ, ոչ թէ իր մէջ գտնուող իրեր – րով, այլ պարզապէս իր ներկայութեամբը, ներկայութեամբ մը։

«Կը փորեմ մուքը պառկած
բաւական վերջը ուրիչ տող մը՝
«Կը պառկիմ ակռաներս խրած
գիշերին»

Այն վիճակին մէջ ուր կը գտնուի մարդը, կարելի է ըմբռնել միխայլ կրաւորական կացութեան մը մէջ։ Կը փորուի մուքը երբ ՊԱՌԿՈՒԾ եմ կամ երբ կը ՊԱՌԿԻՄ ակռաներս մուքը (գիշերը) խածած, այսինքն՝ հրաժարած եմ բոլոր դռները փակած բանական էակին առջեւ։ Այդ դիրքին մէջ մարդը կը նմանի աւերակի վերածուած դղեակի մը, ուրկէ կ'անցնին երկինքէն թռչող ամպերուն ստուերները, տեղատարափները, բոլոր անասուններն ու ասուններն, ինչպէս բոլոր ուրուականները։ Այսպէս է որ կը տողանցեն մեր աչքերուն առջեւէն ինը – նըսունըվեց էջերու ընթացքին՝ ոսնա – վաճառ, կրկես ու խեղկատակ, հրաման – դուքիւններ ու զառանցանքներ, այնպէս ինչպէս կը պատահի ամէն մարդու երբ կը պառկի, բիբերուն մէջ ամբարուած լոյսը աւելի ազատ արձակ, վերացա – պաշտ նկարիչի մը պէս սեւին վրայ կը դնէ իր ֆանթասդիք պատկերները։

Ի հարկէ քնացողը փողոցը չէ որ պատկած է, թէեւ մխեւնոյնն է փողոցը պատկած գլուխին համար։ Մեր քնացողը սենեակի մը մէջ կը գտնուի, արտօրաւոր, առանց անտնալու ստուերները կու-

Գրեց՝

ԶԱՐԵՀ Մ. ՈՐԲՈՒՆԻ

դան լզուըռտել ստուերները «սենեակ»ին պատերուն վրայ, ուրկէ կը մեկնին լեցնելու եւ յորդեցնելու համար բովանդակ միջոցը իրենց ամէնէն զառանցական պատկերներով։ Սենեակը կրնայ եւ սենեակ չըլլալ, այլապէս ինչո՞ւ համար չակերտուած պիտի ըլլար պոէմին դրան սեմին խակ, անոր որուն վերնագիրը անունը կուտան։ Այո, ինչո՞ւ համար չակերտուած է։ Այդ պատճառով դրքին չհեկանուքիւնը դրքին մէջ չէ, դիրքէն դուրս է, կողքին վրայ։ Կրնայ ըլլալ որ ասիկա բանաստեղծական խաղ մըն է մեր ուշադրութիւնը ներսէն հեռացնելու նպատակով։ Կրնայ ըլլալ որ տարբեր վայր մըն է, Ռէմպոյին «Այլուր»ը, օրինակի համար կամ չեմ գիտեր ի՞նչ յօրանջանք մը, որ յանկարծ, մէկ տասներորդ երկվայրկեանի մէջ իրմէ դուրս

●▶

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՔԵՐԶ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Պատահականութիւնը, կը կարծեմ, շատ սովորական փորձառութիւն մըն է, որ ամէն մէկը միշտ ունեցած է ամենուրեք եւ պատմական որեւէ ժամանակաշրջանի:

Պատահականութիւնն է որ սիրոյ հանդիպումներու առիթը կուտայ, այնպէս ինչպէս պատահական եւ անսպասելի է – ղաւ սիրոյ հանդիպումը իմ եւ Հայաստանի միջեւ:

Կը հանդիպիս մէկու մը որուն երբեք չես տեսած, կը հետաքրքրուիս իրմով, կը խօսիս աչքին ու ձախէն, կը նայիս ա – նոր աչքերուն մէջ: Եւ յանկարծ կ'անդ – րադառնաս որ ափերդ լեցուն են սիրով. սէր մը որ կուտաս ու կ'առնես: Իմ պա – րագային՝ միայն ստացայ սէրը:

Խոշոր սէր մը, լուրջ եւ սկիզբէն ար – դէն ամբողջական, որ իր այդ յատկու – թիւններով զիս ափ ի բերան ձգեց, չը – փոթեցուց եւ հակազդելու անկարելիու – թեան մէջ դրաւ, նաեւ անկարող՝ բառ մը արտասանելու: Միայն աչքերս էին ապշած եւ սիրտս՝ տրոփին: Այս բոլորը՝ տասը օրերու ընթացքին եւ որ կը շա – րունակուի հոս, Միլանոյի մէջ:

Միւս կողմէ, տասը օր չարունակ, կար – ծես անկարող եղած ըլլալի, եթէ ոչ փո – խարինելու, գէթ զգացնել տալու որ այդ սէրը յափշտակած էր զիս:

Հաղորդակցութեան ուսումնասիրու – թիւնը գիտական նիւթ մըն է որ այսօր աւելի արդիական է քան երբեք եւ ինծի համար մասնաւոր հետաքրքրութեան ա – ռարկայ մըն է ան, քանի որ իմ դնաս – ւանդութեանս նիւթին եւ նպատակին հետ առընչութիւն ունի:

Խօսքը՝ հաղորդակցութեան գլխաւոր միջոցն է, որով որքան աւելի թափան – ցենք անոր չարունակական փոփոխում – ներու օրէնքին, այնքան աւելի կարե – լիութիւն կը ստանանք ճշդրիտ կերպով հաղորդելու մեր միտքը եւ հետեւաբար՝ հասկցուելու, հաղորդակից դառնալու:

Ասիկա, հասանաբար իրաւ ըլլայ բա – նական չափանիշի վրայ. բայց բանակա – նութիւնը մեր փոքրիկ մէկ մասն է միայն: Խօսքն ալ երբեք կատարեալ չէ այնքան որքան մենք կը նկատենք: Բացի նշա – նակութենէն որ խօսքը կը ներկայացնէ, ան ձայն է, տեսողութիւն է եւ նշան՝ երբ գրուած կը տեսնես. իսկ երբ ձեռքդ կը չօշափէ խաչքարը, ան կ'ըլլայ զգա – ցում:

Լոկ ձայն է երբ՝ նստած սեղանի մը շուրջ եւ գաւաթները լի հայկական քո – եակով, կը դիտես Մարտիրոսը որ քեզի հետ կը խօսի, բայց զինքը կարենալ հասկնալու համար թարգմանին օգնու – թեան կը կարօտիս: Չես հասկնար, եւ սակայն՝ նոյն այդ է բառին եւ հաղոր – դակցութեան իսկութիւնը:

Ձայնը չարժուձեւ ալ է (ժեստ): Ծո – րունի պահակ մը եկեղեցւոյ դուռը բա – ցաւ մեզի ներս մտցնելու համար: Լուրջ՝ մէկզի կեցած՝ կը դիտէր մեր զբաղում – ները լուսանկարչական գործիքին հետ: Անշշուկ անյայտացաւ վերադառնալու համար անուշեղէններով լի ափսէով մը: Մեր դուրս ելած պահուն, իրեն տուինք դեղձ մը, միակ բանը որ ունէինք: Առաւ զայն ձախ ձեռքով, աջը տարաւ կուրծ – քին. հորիզոնական դիծ մը տեսլակա – նօրէն կը միացնէր դեղձը եւ ձեռքերը: Առնարհեցուց գլուխը: Նայեցաւ դեղ – ձին: Նայեցաւ մեզի: Ոչ ոք կը խօսէր: Իր եռին կանգնուն տուֆ քարէ պատը, կէսօրուան զօրաւոր լոյսը, լուրջ եւ հան – դարտ աչքերը, պերճ չարժուձեւը՝ կապ – ւած նախնի սրբազան խորհուրդներուն. այս ամէնը խօսք էր. խօսք մը՝ դուրս ժամանակէն եւ միջոցէն:

Արմատն էր, երկրի խորքը՝ խորհր – դաւոր կամ մոգական կամ երկնային՝ որմէ ծագում առած են այնքան լեզու – ներու բոլոր բառերը, կամաց կամաց կորսնցնելով կապը իրենց ծագումին հետ, բայց պահելով միշտ, նոյնիսկ եթէ չնչին չափով, նշոյլ մը բանականացումի ժխտումին:

Իականութիւնը, եւ գործը դէպի ա – կունքը որմէ ծնունդ առած է, ամէնէն կարկառուն ճշմարտութիւնն է, եւ ճիշդ այդ պատճառաւ հասկնալի է՝ յայտնատե – սութեամբ կամ բնական ճամբով՝ մի – միայն զգայարանքներու միջոցաւ. յոգնած ոտքերը՝ որ կեցած են կարծր եւ կիզիչ հողին վրայ, ձեռքերը՝ որ կը չօ – շափեն անցած դարերու քարերը կամ արդիական չէնքերու տուֆերը կամ, նոյնիսկ, ուրիշ անձերու ձեռքերը. փո – ղոցի փոշիին համը՝ որ խառնուած է դինիին քաղցրութեան. աչքերը՝ յագե – ցած մանրանկարներու ոսկիով որոնք գունաթափ եղած են ժամանակի բեր – մամբ. ոսկիները՝ որ նման են Երեւանի շրջակայքի արեւէն կիզուած դաշտերուն եւ բլուրներուն, կապոյտներ՝ նման տա – քութենէն ժխտունած երկնքին. կաւին դեղինը եւ քարերուն ու խաղողին կար – միրը, եւ կամ, իրենց հակասութեան մէջ աւելի չեշտուած, ժողովուրդին խո – րունկ եւ մութ աչքերն ու կարմիր փոք – րիկ մեխակները՝ որոնք անոյշ կը բու – րեն. ականջները՝ որ լեցուած են երե – ւանի կեանքին ժխորով. խօսակցութիւն – ներու հատուածները, ձայներու ելեւէջ – ները որոնք իրարու կը բախին փողոցնե – րէն քալող բազմութեան մէջ. աղմուկը ինքնաշարժերու՝ որոնք կանգ կ'առնեն, նո – րէն կը շարժին եւ անցորդներու ուշադ – րութիւնը կը գրաւեն. արդիական քա – ղաքն է, շատ ուրիշներու նման՝ ուր քեզ ակամայ կը տանին եթէ չես գիտեր եր – թալիք տեղդ: Եւ ահա, անսպասելիօրէն, գիշերուան ճնշիչ լռութիւնը: Այն գի – շերուան՝ ուր չորս հարիւր հոգինոց չա – ղակրատ եւ ինքնաշարժերու ցնցում – ներէն գինովցած խումբը իջաւ եւ յա – ռաջացաւ առանց հետաքրքրուելու թէ ի՞նչ պիտի ընէր (հասանաբար յոգնու – թեան պատճառաւ), քալելով երկու կող – մէն ծառազարդ ճամբայէ մը դէպի մութ հարթավայր մը՝ ուրկէ կ'երեւային երեւանի իրար դրկող, պլպլացող հազա – րաւոր լոյսերը. եւ քիչ առ քիչ այդքան մարդկանց ժխորը մեղմացաւ եւ աւելի ուժգին լսուեցաւ ծղրիթներու միալար նուագը. կարծես երաժշտական կատա – րումի մը ռոպէական միջանկեալ դա – դար մը ըլլար խռովայոյզ սպասումով առլցուն. դադար մը որ յանկարծ կը կլանուէր սրանկիւն սեւ սիւնէ մը՝ սեւ պիւերուան մէջ: Ծիծեռնակաբերդի դի – շերը, եղեռնի անշէջ բոցը, պլպլացող օդը, զանգուածեղ քարերը, մեղմաճաշի երգեցողութիւնը, բազմութեան անշարժ լռութիւնը:

—

Երբե՛ք հաղորդակցութիւնը այսքան իրական չէ եղած, երբե՛ք խօսքը այսքան իմաստալից՝ դառնալով լռութիւն: Երբեք այդքան ուժգնութեամբ չեմ զգացած խորունկ եւ տիեզերական արմատը ամէն մէկ բանի, անձի, ժամանակի, մերկա – ցած ամէն մէկ զարդէ, վերածուած էա – կան ինքնութեան:

Մեր պատանեկութեան ահարկու ին – չո՞ւները, ծնունդը, մահը, ժամանակը, բացարձակը, որոնք անզգալիօրէն մոռ – ցուած էին առօրեայ կեանքին «հասու – նութեան» մէջ, հոն ահա կրկին մա – կերես ելան, բայց ոչ իբրեւ անճկութիւն պատճառող բաներ, այլ որպէս իրենց լուծումը գտած իրականութիւններ:

Ստորերկրեայ գետ մը որ ոչ ոք տե – սած է, բայց որուն ինքնութեան ստու – գութիւնը համայիչ վայրկեաններու մէջ կը զգանք եւ որուն մէջ արմատ խրած են եւ անկէ կեանք կը ստանան իրեր, ան – ձեր, ծառեր, լեռներ, ժամանակաշրջան – ներ, բարբառներ, չարութիւնը եւ գե – ղեցիկը:

Ուժերու բուռն բախում, երկուա – թեան ցայտուն զգացում, որոնք սակայն իրենց խաղաղութիւնը գտած են ներդաշ – նակ մէկ ամբողջութեան մէջ ուր, լուա – թիւնը ընդելով պարագայականը, զա – նոնք կը բարձրացնէ բնազանցական աս – տիճանի մը վրայ, այնպէս՝ ինչպէս Արարատը, կ'ըսէր ինծի անձ մը, որ միաժամանակ լեռնակոյտ մըն է, միակ լեռ մը՝ երկու գագաթներով, իբրեւ խոր – հրդանիշ դրականի եւ ժխտականի, բա – րիի եւ չարի, լուծուած միեւնոյն ինք – նութեան մէջ. աւելին՝ որպէս նշանա – կութիւն կեդրոնախոյս եւ կեդրոնաձիգ ուժին, բայց վերագրուած մարդուն եւ իր միջավայրին. հորիզոնական գիծ մը՝ ծնունդ առած ոսկեզօծ դաշտավայրին եւ կապոյտ երկնքին վերացական հակադ – րութենէն՝ որ կը ձգտի դէպի անհունը. դոյներու տարածութիւնները, որոնք կը կորսնցնեն իրենց ծաւալային իմաստը: Իբրեւ հակասական միակ անդրադար – ձում՝ ճարտարապետական եռածալ չինութեան ամբութիւնը, անոր ուղղա – ձիգ գիծը, միայնակ ներկայութիւնը, չափական միակ տարրը պարփակուած իրարու սերտօրէն զօդուած մարմիննե – րու մէջ, ապա բոլորը կարծես վկաներն ըլլան խիստ իրապաշտութեան մը՝ հան – դէպ բնավայրին բնազանցական վերա – յականութեան:

Մարդուն գիտակից վերաբերումը խորհրդաւորութեան հանդէպ, սահման – եալը անսահմանին դէմ, մարմին եւ հո – գի, երկուութիւն մը որ միշտ արթուն է մարդուն մէջ, եւ որ կը հանգարտի երբ կը մտնես հնակառոյց չէնքէն ներս եւ կ'անդրադառնաս որ միակ տեղը ուր պէտք է որ կանգ առնես եւ ուր քու ինք – նութիւնդ կը վերագտնես քեզ շրջապա – տող իրերուն մէջ, հո՛ն՝ կեդրոնն է, յա – տակագծին թեւերուն խաչաձեւումին մէջ: Եւ հոն ինքզինքդ կը գտնես որպէս մարդ, հոն կը գտնուիս անդորրութեան մէջ, հոն կը գտնուիս լռութեան մէջ որ խօսք է, հաղորդակցութիւն է, շարժու – ձեւ է, հազարամեայ աւանդութիւն է: Եւ այն ժամանակ հոնկէ կրնաս նայիլ ժա – մանակին եւ ապագային:

Տուֆ քարերով, դոյներով, շարժուձե – ւերով, ձայներով, լռութեամբ, ծաւալ – ներով, աչքերով ներկայացուած «փխրի – սոփայութեան» դասաւանդութեան հա – մար որ ինծի Հայաստանը ըրաւ, կար – ծեմ որ միակ՝ եւ իմ կողմէ ալ միակ կարելի՝ պատասխանը զոր կրնամ տալ «չնորհակալ եմ» է:

Բայց ո՛չ չնորհակալութիւն մը որ իբ – րեւ անանուն բառ կը գտնուի բառարանի մէջ ամէն լեզուներով թարգմանուած, այլ չնորհակալութիւն մը որ ծնունդ կ'առնէ այն ստորերկրեայ գետէն որուն ներկայութիւնը զգացի Հայաստանի մէջ. չնորհակալութիւն մը շատ աւելի տիե – զերական, բառ մը որ աւելի պղտատու եւ իմաստալից կը դառնայ, որ հասասր եւ իմաստալից կը դառնայ, որ հասասր է ծերունի պահակին ծիսական շարժու – ձեւին կամ եօթներորդ դարու տաճար – ներուն, դրական բառ մը, հասանաբար շատ աւելի պարզօրէն ըսելու համար որ՝ «կ'ուզեմ Քեզի հետ աշխատիլ»:

Գրեց՝

ՕՐ. ԵՈՒԱ ԲԱՆԻՆ

●▸

կը թափէ խառնիխուռն ամբողջ աշխարհ մը: Մենք, գոնէ աւելի լաւ Ֆրէօտի յայտնութենէն ի վեր, որ մարդուն ամէ – նէն հարուստ գաղտնիքները ցուցաբերող վիճակը անոր կրաւորական վիճակի մէջ որոճածներն են, երբ բանական մարդը կը խաբէ, կը ծածկէ իր մտածումները, զգա – ցումները, մէկ խօսքով՝ դիմակաւոր կ'ապրի, ՊԱՌԿԱԾ կամ ԱԿՌԱՆԵՐԸ խռած ԳԻՇԵՐԻՆ, կզակները թուլցած հակառակ խռած բառին ներգործական զօրու – թեան, երազողը, դիմակը երեսէն նե – ռած իր գաղտնիքները կը յանձնէ, կը լքէ ափերուդ մէջ, իր խորհրդանշանա – կան, խորհրդաւոր կամ բանաստեղծա – կան տրամին հանդիսատեսը կր դարձնէ նախ ինքզինքը, յետոյ մեզ: Իսկ այդ պա – րագային ո՞վ է գրողը, բէբորդացը ընո – ղը: Ի վերջոյ գործերնիս գրուած բանի մը հետ է եւ ի՞նչ է այդ գրուածը, այդ գրութիւնը: Մանաւանդ ինչո՞ւ համար գրուած է:

Այո, ինչու համար գրուած է: Եթէ ընթերցողը չի գիտեր թէ գործ մը ին – չու համար գրուած է, ուրեմն չէ կար – դացած: Գրուածքին վրայէն աչք պտըտ – ցուցած է միայն հարեւանցիօրէն, միտ – քը ուրիշ տեղեր թափառեցնելով: Ընթեր – ցողը արուեստագէտ կը դառնայ իր կար – գին, երբ ինչուն փնտռողն է: Ինչուն փնտռողը պէտք է իրեն հարց տայ, ի՞նչ էր գրողին հոգեվիճակը, մտայղացումը, որով տաղնապանք մը ունեցած է: Անոնք պէտք է որոնել գործին ամէն տողին տա – կը եւ ոչ թէ անոր պատմած հէքեաթին մէջ: Գրողին առաջին մտածումին թեւին ծայրէն բռնած պէտք է հետապնդէր ա – նոր ընթացքը, ինչպէս Թէսէոս ըրաւ Արիադնէի ձգած թելին ծայրէն անցնե – լու համար լաբիւրինթոսի մութ բաւիղ – ներէն հասնելու համար լոյսին:

Զ. Մ. Ո.

28 Ի 10 – 1978

Ց. Գ. Այս տողերը գրուած են անպա – տասխան մնացած այն բարեկամներուս, որոնք ինծի հարց տուին Գրիգոր Պըլտ – եանի կամ Ցարութիւն Քիւրքճեանի գիր – քերուն անմատչելիութեան մասին:

Ընթեռնուլ, ընթերցող ըլլալ գրելու համահաւասար արարք մըն է, որովհե – տեւ ուշի ուշով կարդացող մը կարդա – ցած ատեն կարդացածը զուգահեռաբար մտքին մէջ կը գրէ, ոչ թէ կրկնութիւն մըն է ըրածը, այլ՝ նոր արտադրութիւն մը ըստ իր խառնուածքին: Ասիկա ըս – ւած չէ միայն Պըլտեանի կամ Ցարու Ի – թիւն Քիւրքճեանի անհասկնալի գրու – թիւններուն համար, որոնց անըմբռնելի եթէ ոչ խելագար մակդիրը կուտան ան – միջապէս առանց նախապէս նուազագոյն ճիգ մը ընելու: Պարագան նոյնն է սա – կայն ընթացիկ սովորութեամբ գրուած գործերու համար, որոնցմէ միայն անէմ – դոտիճ մասը հասկցած են, ոչ թէ անոնց էութիւնը: Կը բաւէ որ անոնցմէ ստոր մը տեղափոխուի, արդէն ոտքի կ'ելլեն պոռալու համար: Տեղափոխուած ստորի պարագան կարելի է դեռ երկարել եւ, օ – րինակի համար ջնջել էէտադրութիւնը խորհելով որ ան լոկ լեզուական հարց մըն է շնչառութեան հետ կապուած, ինչ որ կարելի է գտնել ամէն մարդ իր շըն – չառութեան կշռոյթով: Կան քառախողե – րու պարագաներ, բայց ուշադրութիւն, այդ պարագաներուն ալ կան, շատ յա – ճախ, եթէ ոչ միշտ, հոգեվերլուծական հարցեր:

Իր ժամանակին Մալառմէն ծիծաղելի դարձուցին իրեն անընթեռնելիութեանը համար, երբ ընթեռնելի ըլլալու համար կը բաւէր որ ընթերցողը ինքը տեղը դը – նէր Մալառմէի ջնջած *comme* բառը: Նկատեցի որ Ց. Քիւրքճեանը նման գոր – ծողութիւն մը կատարած է իր գրութեան մէջ: Ան եւս ինչպէս Մալառմէ ջնջած էր, բառ մը որ զինքը կը ջղայնացնէր, ՈՐին հանդէպ ոխակալ դիրք մը ունի: Տաս – նեակ տարիներ առաջ ես ալ փորձած եմ ՈՐերու ջարդը: Հիմա որ կրցած եմ պակսեցնել, օհ էչիկ մը եւ չեն նշմա – րեր գրութեանս անընթեռնելիութեան պատճառը, գոնէ պատճառներէն մէկը:

Կեցցէ Ցարութ, յաջողեր ես: (Պէտք էր ըսել, ՈՐ յաջողեր ես, գիտեմ, բայց կ'ատեմ ՈՐը):

ՈՒՂԵՐՁՆԵՐ

ՓՐՈՖ. Ա. ԱԼԲԱԿՈՑ - ՆՈՎԵԼԼՈՑԻ ՈՒՂԵՐՁ Բ. ՍԻՄՊՈԶԻՈՒՄԻ ՓԱԿՄԱՆ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՆԻՍՏԻՆ 18 ՍԵՊ. 1978

Երբ 1967ին առաջին անգամ Հայաստան եկանք, անմիջապէս անդրադարձանք որ կարելի չէր այդ ճարտարապետութեան ուսումնասիրութիւնը սահմանափակել զուտ հնագիտական եւ ոճաբանական մակարդակի վրայ, որովհետեւ կեանք մը գոյութիւն ունէր այդ քարերուն մէջ։ Եւ միշտ որպէս հետեւանք այդ արտա – կարգ փորձառութեան որ ունեցանք ըլ – լայ գիտական թէ մարդկային գետնի վրայ, եւ վայելելով միաժամանակ զոր – ծակցութիւնը Սով.Հայաստանի մեր պաշ – տօնակիցներուն ու նաեւ Սփիւռքի՝ եւ մանաւանդ Միլանոյի՝ Հայերուն, այլեւս չկարողացանք լքել ուսումնասիրութեան այդ դաշտը։

Պաշտօնակիցներու հետ ունեցած չր – փումներէ, այն տպաւորութիւնը գոյա – ցուցի թէ՝ բոլորին ալ համոզումն է որ արդար չէ այս վայրկեանիս «չնորհա – կալութիւն եւ ցտեսութիւն» ըսելով բա – ւականանալ, այլ պարտաւոր ենք լրջօ – րէն յանձնառու ըլլալ նախաձեռնութիւն – ներ ստանձնելու, նպաստելու համար հայ մշակոյթի ծանօթացումին եւ անոր վերա – բերեալ ուսումնասիրութիւններուն զար – գացումին։ Արդէն կ'ուրուագծուին մի քանի ուղղութիւններ այդ առաջադրու – թեամբ։

Ինչ կը վերաբերի մեր պաշտօնակիցնե – րուն՝ հաճոյքով նկատեցինք, – հրատա – րակութիւններու ծաղկում մը Գերմա – նիոյ, Ֆրանսայի, Աւստրիայի, Միաց – եալ Նահանգներու մէջ, եւ Սով. Հայաս – տանի մէջ ուսումնասիրութիւններ կատա – րելու յանձնառութեան վերանորոգումը։

– Վաւերագրութեան միջազգային կեդ – րոնի մը ստեղծման համար իրարու հետ փոխ յարաբերութեան նախաձեռնութիւնը փրոֆ. Բարսեղեանի ջանքերով, եւ ո – րուն պաշտօնապէս իր հաւանութիւնը տուաւ մեր կեդրոնը։

– Փրոֆ. Թումաչէվսքիի նախաձեռնու – թիւնը՝ Միջնադարեան արուեստի ընդ – հանուր աշխարհագրատէսը պատրաստե – լու։

Իսկ ինչ կը վերաբերի Միլանոյի ու – սումնասիրութեան կեդրոնին՝

– Այժմէն պարտականութիւն կը զգանք նախապատրաստական աշխատանք տա – նելու Սով. Հայաստանի Գիտութիւննե – րու Ակադեմիայի հետ գործակցաբար, հասնելու համար Գ. Սիմպոզիումին ո – րու իրականացման համար արդէն գործ – նական նախատեսութիւններ կան։

– Կրկնել փորձը որ կատարուեցաւ այս տարի Վենետիկի մէջ, մասնայատուկ բնանիւթերու շուրջ Միջազգային գիտա – ժողովի մը կազմակերպութեամբ, զոր – ծակցաբար Պէրկամոյի եւ Վենետիկի համալսարանական հաստատութիւննե – րուն։

– Ծանձնառու ըլլալ չարունակելու հայ ճարտարապետութեան ցուցահանդէսը որ արդիւնաւոր միջոց մը հանդիսացաւ հայ մշակոյթի ծանօթացումին ու ծաւալու – մին, եւ անոր շուրջ հետաքրքրութեան ստեղծումին համար։ Եւ հոս հպանցիպով կ'ուզեմ յիշել այդ ցուցահանդէսին ճամ – բորդութեան դլխաւոր հանգրուանները – Վիեննա, Միւնիխ, Լիզպոն, Պուէնոս Այ – րէս, Պէյրութ, Թեհրան ու այժմ դրա – կան առաջարկներ կան Փարիզի, Գա – հիրէի եւ Գանատայի համար։

– Շարունակել եւ ընդարձակել հաւա – քուած նիւթերու հրատարակութիւնը հատորներու զոյդ շարքով (հայ ճարտա – րապետութեան վաւերագրութիւն – եւ – հետազօտութիւններ հայ ճարտարապե – տութեան մասին) որոնց վրայ պիտի դայ աւելնալու պարսկական Հայաստանի յուշարձաններու մասին մենագրու – թիւններու շարք մը, Իրանի ազգային դժուարին եւ մեծ՝ ինչպէս է Արարատը, եւ այնքան խորունկ՝ որքան է Սեւանայ լիճը։

Ես ի վիճակի չեմ նախապէս յիշուած երկիրներէն մասնակցող հրաւիրեալնե – րուն գաղափարներուն թարգմանը հանդի – սանալ. կրնամ միայն յայտնել մեր ծը – րագրած աշխատանքներէն մի քանինե – րը զորս պիտի իրագործենք յառաջիկայ տարիներու ընթացքին։

Նախ կ'ուզեմ յիշել անմիջական իրա – կանացումները, որոնց կարդին՝

Պերլինի Ունիոն Ֆէրլակ հրատարակ – չական տան կողմէ պատրաստութեան մէջ եղող «Միջնադարեան Հայ Արուեստը» հատորը, հեղինակութեամբ՝ Ստեփան – եանի, Մնացականեանի եւ Պրէնեէգի։

Նոյն հրատարակչականի կողմէ ծրագ – րուած հատորը «Միջնադարեան Հայ Ճարտարապետութիւն» հեղինակու – թեամբ՝ Ալբակոյ Նովելլոյի եւ Արմէն Զարեանի։

Լայբցիկի Ֆէրլակ Էմիցիոն հրատա – րակչական տան կողմէ հայկական ճե – ռագրի մը նմանահանութիւնը։

Որոնումը միջոցներու՝ թարգմանելու եւ հրատարակելու համար հայկական ա – ռասպելները եւ համբաւաւոր «Սասունցի Դաւիթ»ի աւանդավէպը։

Նոյնպէս Հալէի մեր համալսարանին կողմէ ծրագրուած է 1980ի ընթացքին հրաւիրել պատմագիտական համագու – մար մը նիւթ ունենալով «Կովկասեան ժողովուրդներու պատկերը դերմանա – կան գիտութեան եւ գրականութեան մէջ»։

Հուսկ՝ կ'ուզեմ յիշել ծրագիրը մը որ երկար ժամանակէ ի վեր սրտիս կըխո – սի, եւ որ կարելի չէ «առարկայօրէն եւ առանց յուզումի» հաղորդել. այն է որ՝ Ֆէօնիկ եւ Սմելանկ հրատարակչական տան կողմէ պատրաստութեան մէջ է կենսագրութիւնը պատուելի Տօքթ. Լե – փսիուսի, գերմանացի այն հայրենասէրը եւ Հայերու պաշտպանը որ սարսափահար վկան եղած է 1915 - 16ի ցեղասպանու – թեան, եւ իր բոլոր ուժերը ի սպաս դը – րած է, միջամտութիւններով եւ աղեր – սներով, կարենալ դադրեցնելու համար ջարդերը որոնց պատասխանատուներէն էր կայսերական կառավարութիւնը։

Ինծի համար, Հայերու նուիրուած ա – մէն աշխատասիրութիւն, անքակտելիօ – րէն կապուած է յիշատակներուն այն բազմահազար զոհերուն որոնք Անատոլուի լեռներուն կամ Միջագետքի անապատ – ներուն մէջ նահատակուեցան։ Ինչքան մտաւորական դէմքեր, գեղեցկութիւն, իմացականութիւն եւ կորով բնաջինջ ե – ղան. ինչքան մարդկութիւն աւազներու տակ ոռնակոխ եղաւ. մշակութային ի՛նչ գանձեր կողոպտուեցան եւ հրոյ ճարակ եղան. ինչքա՛ն ձեռագիր մատեաններ, տաճարներ, սրբանկարներ բնաջինջ ե – ղան։

Ու հետեւաբար ես կը հիանամ այն աշ – խատանքին վրայ որ Դաշնակցային Գեր – մանիոյ մեր պաշտօնակիցները կը կա – տարեն հիւսիս-արեւելքի եւ հարաւի ա – ւերակներէն մի քանիները փրկելու հա – մար. մանաւանդ որ մենք անցեալ ժա – մանակաշրջանի մը գերեզմանին լուռ պա – հապանները պիտի չըլլանք։

Մանաւանդ պէտք, հայոց ժողո – վուրդ, դուք ապացուցէք Անթիոլ Ֆրանսի մէկ խօսքին ճշմարտութիւնը. ան ըսած էր որ «Հայաստան դէպի մահ կը քալէ, բայց Հայաստան պիտի վերականգնի»։

Բայց չնորհիւ Սով. Հայաստանի աշ – խատանքին, անոր անուանի դիտնական – ներուն հանճարեղ մտքին եւ միլիոնաւոր մարդկանց աշխատասէր բազուկնե – րուն, որոնց հոս ականատես եղանք, դուք մեզի ապացուցիք որ Հայաստան վերա – կանգնած է։

Ես կը փափաքիմ որ այս իմ անճնա – կան տպաւորութիւններէս յետոյ, վերջա – պէս չնորհակալութիւն յայտնեմ ինձ ե – ղած մասնակցութեան հրաւէրին համար այս Սիմպոզիումին որ անկիւնաքար մը պիտի հանդիսանայ Հայ Արուեստի եւ Մշակոյթին ուսումնասիրութեան ճանա – պարհին վրայ, եւ մաղթելով որ ան յա – ւիտենապէս ապրի, կը գոչեմ – կեցցէ՛ Հայաստան։

ՓՐՈՖ. ՊՐԻՆՏԻԶ

ՀԱՒԱՔԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍ ՓՐՈՖ. ՊՐԻՆՏԻԶԻ ՈՒՂԵՐՁԸ, ՍԻՄՊՈԶԻՈՒՄԻ ՓԱԿՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՆ

Ճարտեսի Պրն. նախագահ, Տիկիններ եւ Պարոններ, յարգելի պաշտօնակիցներ եւ սիրելի հայ բարեկամներ։

Թոյլ տուէք իմ այս խօսքս ուղղել յա – նուն Բ.րդ Սիմպոզիումին մասնակցող բոլոր այն հրաւիրեալներուն որոնք՝ ինձ նման՝ եկած են հոս Հարաւ-արեւելեան եւ միջերկրական երկիրներէն, Պուլ – կարիայէն, Ռումանիայէն, Եուկոսլաւիա – յէն, Լեհաստանէն, Աւստրիայէն եւ Դաշ – նակցային ու Դեմոկրատիկ Գերմանիա – ներէն։

Մենք բոլորս ալ խորապէս տպաւոր – ւած ենք մեր վայելած սրտագոյ հիւրասի – րութենէն - բաւական է յիշել Օձունը եւ Հազարծինը միայն - ինչպէս նաեւ ձեր երկրին գիտական եւ մշակութային բար – ձրը մակարդակէն որոնք ցուցաբերուե – ցան Սով. Հայաստանի կառավարու – թեան, Գիտութեանց Ակադեմիային, Մա – տենադարանին եւ համակրելի ձեր ժո – ղովուրդին կողմէ այս Բ.րդ Սիմպո – զիումի առթիւ եւ որու ունեցած յաջո – ղութեան համար, կ'ուզենք սրտանց չը – նորհաւորել։

Համագումարի կազմակերպիչները եւ մանաւանդ այն բազմաթիւ բարեկամ – ները որոնց հանդիպեցանք ըլլայ համա – գումարի նիստերու լուսանցքին ըլլայ մայթերու եզրին, մեզի ուժ ներշնչեցին չարունակելու համար հայ մշակոյթի ու – սումնասիրութեան դժուարին ճանա – պարհը։

Կազմակերպիչները ինձմէ խնդրեցին որ այս Սիմպոզիումի աւարտին ես աննա – խապաշար եւ առարկայօրէն արտայայ – տեմ իմ կարծիքներս, նկատի ունենալով որ հաւաքուած էինք գիտական նկարա – գիր ունեցող համաժողովի մը համար։ Աննախապաշար եւ առարկայական. այո՛, փափաք մը դիւրըմբռնելի, բայց այնքան

համալսարանին հետ գործակցութեամբ։

– Ընդլայնել արդի ճարտարապետու – թեան վերաբերեալ մշակութային փո – խանակութիւնները, դաստիարակչական նկարագրով պատրաստուած ցուցահան – դէսներու կազմակերպութեամբ։

Եզրափակելու համար, կ'ուզեմ մեր տպաւորութիւնները յայտնել այս Բ. Սիմպոզիումի նշանակութեան մասին։–

– Առաջին երեւոյթը՝ անտարակոյս՝ իր գիտական հանգամանքն է։

– Երկրորդը՝ այն պատեհութիւնն է որ տրուեցաւ, նոյն նպատակին շուրջ աշ – խատող անհատներու եւ գիտական կեդ – րոններու, դիրար հանդիպելու եւ իրենց յարաբերութիւնները փոխադարձ սեր – տացնելու։

– Երրորդ երեւոյթը որ, ըստ մեր հա – յեցողութեան, կրնայ բնորոշել այս Սիմ – պոզիումը, այն ինքնաստեղծ կապն է որ անմիջականօրէն հաստատուեցաւ մշա – կութային այս ձեռնարկին եւ ժողովուր – դեան միջեւ որ իր կենսունակ եւ գիտակից մասնակցութեան ապացոյցը տուաւ։

Հուսկ՝ կը փափաքէի ըսել որ այս եզ – րափակիչ հատաքոյթը փակման նիստ մը չէ, այլ անկից կը բանայ աշխատանքի նոր շրջան մը որուն համար անշուշտ յանձնառու եղած ենք բոլորս, բայց որու նկատմամբ՝ մասնաւոր կերպով պարտա – տութիւն ունին նաեւ Հայերը եւ Սփիւռ – քի Հայերը, ինչ մակարդակի ալ որ ա – նոնք պատկանին։

Ա. Ա. Ն.

ՎԵՐՍՏԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ...

Վերստին կը գտնուիմ Հայաստանի հո – ղին վրայ։ Երեկոյեան տաք օդով կ'իջ – նենք Երեւանի օդակայանը ուր մեզ կը դիմաւորէ հայերէն, ռուսերէն եւ անգ – լիերէն եռազելու պատառ մը, բերե – լով Հայ Արուեստի Բ. Սիմպոզիումին բարի գալուստի ողջոյնը։ Կը նշանակէ թէ մեզի կը սպասեն։

Ճեռոյ արագընթաց մեկնումը դէպի քաղաք, մինչ կը չանամ զանազանել մթութեան մէջ թէ՝ նոր բան մը կա՞յ։ Երկարող պողոտային երկու գնացքները բաժնող բուսականութիւնը ուռճացած եւ աճած է այս հինգ տարիներու ընթաց – քին, մինչ անդին՝ ինչպէս միշտ՝ Երե – ւանը կը չողչողայ բազմահազար լոյսե – րու մէջ։

Վերստին Հայաստանի հողին վրայ եմ։ Ինչպէս յաճախ հոս ինծի կըպատահէր, գիշերը ուշ անկողին կ'երթամ եւ քիչ կը քնանամ։ Զգացումներու եւ տպաւո – րութիւններու յորդումը կը կրճատէ քու – նըս. բայց չեմ տառապիր։ Հոս ֆիզիքա – պէս աւելի լաւ կը զգամ։

Սիմպոզիումի վեց օրերը չուտով կը

Գրեց՝

ՓՐՈՖ. ԿԱՊՐԻԷԼԼԱ ՈՒԼՈՒՀՈՋԵԱՆ

սահին. «պարապ» միջոցներ չկան։ Ճե – կուցումներու հետաքրքիր քնոյթը, այն մեծ հաճոյքը եւ յուզումը զոր՝ կը զգաս բարեկամներու հետ հանդիպումէն, նոր ղէմքերու հետ ծանօթացումը, սկսե – լով համբաւաւոր մասնագէտներէն մին – չեւ համեստ մարդիկը, որոնց կը հան – դիպիս փողոցը ուր քեզ կը կեցնեն յայտ – նելու համար իրենց զոհունակութիւնը մեզի հոն տեսնելուն եւ չնորհակալու – թիւն յայտնելու այն ամէն ինչին հա – մար որ կը կատարուի Իտալիոյ մէջ, ծանօթացնելու նպատակաւ հայ մշակոյ – թը. ապա բոլորը ահա տենդագին ապ – րումներով կը լեցնեն օրերս։

Սակայն այսքանով չի վերջանար հա – մագումարը։ Մենք տեսանք հայ արուես – տը, Հայոց Պատմութիւնը, զանոնք չօ – չափեցինք, ընչեցինք երբ, կազմակերպ – չական բացառիկ ջանքով եւ լիակատար արդիւնքներով մեզի կարելիութիւն ըն – ծայուեցաւ այցելելու Հայաստանը։ Զայն չրջեցանք լայնօրէն, սկսելով դաշտա – վայրէն ուր կը տիրէ Արարատը (որ այս առթիւ կը ներկայանար բացառիկ յստա – կութեամբ) եւ ուր կուգան ընդելուզուիլ հին ու նոր յիշատակներ ինչպէսիք են Ս. Հռիփսիմէն, Սարտարապատը, հաս – նելու համար հիւսիսային չրջանի կա – նանչածածկ լեռները, ուր, անմոռանալի օրուան մը ընթացքին, մեր աչքերուն առ – ջեւէն ժապաւէնի պէս անցան Հաղբատը, Սանահինը, Հաղարծինը, Օձունը... տա – րիներով մեր տեսնել երազած վայրե – րը...։

Տեղերու դեղեցկութեան, յուշարձան – ներու եւ հին քարերու առթած բացառիկ տպաւորութեան վրայ կուգար աւելնալ մարդկային այն ջերմութիւնը որով մեզ կը հիւրընկալեն։ Մենք զգացինք որ, ա – ւելի քան քանի երկիրներու ուսումնա – սէրները իրարու քով բերող գիտական եւ հետազօտական բնոյթի կողքին, ժո – ղովրդական միահամուռ մասնակցու – թեամբ եւ անոր ցոյց տուած հիւրասի – րութեամբ, ըլլայ Սարդարապատի տա – րազով պարերով կամ Հազարծինի սքան – չահամ մածունով լեցուն ամաններով, այս Սիմպոզիումը հանդիսացաւ Հայաս – տանի հետ չփումի եզակի առիթ մը որ անմոռանալի պիտի մնայ չատերուն հա – մար՝ ըլլան անոնք Հայ թէ ոչ։

Կ. Ո.

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Բ· ՍԻՄՊՈԶԻՈՒՄԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գրեց՝ Փրոֆ· Ճուլհանոյ Պոքէալի

Հազուագէպօրէն կը պատահի որ նոյն բնագաւառին պատկանող բոլոր ուսումնասէրներուն, կամ գրեթէ բոլորին, պատեհութիւն ընծայուի իրարու քով գալու եւ մէկ չաթթի տեւողութեան լայնօրէն վիճաբանելու միջոց հեռաքրքրող հարցերու շուրջ: Ահա այդպիսի առիթ մը եղաւ, Երեւանի մէջ, Հայ Արուեստին նուիրուած Միջազգային Բ· Սիմպոզիումը որ տեւեց 12 – 19 Սեպտեմբեր: Արդարեւ՝ իր հինգ մասնաճիւղերուն մէջ, ան իր շուրջ խմբեց աշխարհի ամէն կողմերէն եկող 160 մասնագէտները որոնք վերստին հիւսեցին ցանցը ընդարձակ հետազօտութեան մը, իր տեսակին մէջ եզակի՝ քանի որ իր արմատները կը խրէ հայ մշակոյթի հողին մէջ, բայց նաեւ բազմակողմանի՝ չնորհիւ այն լռելեայն կամ բացայայտ կապերուն, զորս հայկական աշխարհը ընդելուզած է միւս մշակոյթներուն հետ փոխադարձ արձագանգներով:

Համազումարի Ա·ին մասնաճիւղը յատկացուած էր հին Հայաստանի մշակոյթին եւ արուեստին, Փրոֆ· Բ· Առաքելեանի նախագահութեամբ: Հոն քըննարկուած նիւթերն էր նախաքրիստոնէական Հայաստանը: Յայտաբերուեցան Ուրարտուի մասին կատարուած նորագոյն պրպտումները, քննարկուեցան բարդ հարցերը Ուրարտուի եւ Սկիւթացիներու միջեւ դոյութիւն ունեցող փոխ – յարաբերութիւններուն, Ուրարտուի ծաւալումին, ուրարտական եւ հայկական մշակոյթին մէջ տիրող նիւթական չարունակութեան վերաբերեալ: Յաջորդաբար լուսաբանուեցան հայկական դիւցազնութեան մի քանի դրսերեւոյթներ – րը, որոնք, իրենց մէջ թաքուն չատ հին յատկանիշերով կը կապուին հնդեւրոպական արեւելեան ճիւղի նախնական ա– ւանդութեան հետ· քննուեցան նմանա – պէս Հայաստանի յարաբերութիւնները հելլենականութեան եւ իրանական միջավայրին հետ:

Բ·րդ եւ Գ·րդ մասնաճիւղերը յատկացուած էին Միջագետքեան Արուեստին եւ ճարտարապետութեան, Ս· Մնացա – կանեանի եւ Մ· Ղազարեանի նախագահութեան տակ: Այստեղ ընդհանուր առմամբ, զեկուցումները կրկնակի ուղղութիւն մը ունեցան: Մէկ կողմէ՝ ներկայացուեցան Միջագետքեան Հայ Արուեստին ճարտարապետական եւ պատկերագրական կառոյցներուն եւ ձեւե – րուն եւ սոնոց խորհրդանշական իմաստներուն մասին կատարուած հետազօտու – թիւնները այնքան ընդարձակ հորիզո – նով մը՝ որ կը պարունակէր աշխատա – սիրութիւններ յօրինուած քներու ուղղա – հայեաց սլացքի իմաստագոյց հանգա – մանքին, կայտնութեան հարցերուն, ղարգանկարչական տարրերուն եւ կա – ռուցողական ընտրութիւններու «հանդի – ման» եւ գործածական (Ֆոնքսիոնել) արժէքներու մասին: Միւս կողմէն՝ վե– րջերս ուսումնասիրութեան առարկայ դարձան հայ արուեստին ունեցած առն– չութիւնները իրանական, բիւզանդա – կան, սլաւական, պալքանեան, եւրոպա– կան եւ ի մասնաւորի՝ գերմանական ար– ուեստներուն հետ: Եւ այստեղ, կարծես դարձեալ ակնյայտուր եղանք Միջնա – դարեան ճարտարապետութեան ծագման մասին ներկայ դարու սկզբնաւորութեան տեղի ունեցած թեր ու դէմ քանավէ – ճերու արձագանգներուն, որոնք թէպէտ պատմական եւ տեսականօրէն առինքնող էին, արդար լուծում մը գտան աւելի լայնմաստ եւ նրբաշուք տարազներու մէջ ճեւաւորուելով:

Գ·րդ մասնաճիւղի աշխատանքներուն համայնապատկերը վերածուեցաւ դունա– գեղ ամբողջութեան մը չնորհիւ երա – ժըշտութեան, թատրոնին եւ, այսպէս կոչուած, մանր արուեստներու (հիւ – սուածքներ, կապերտներ եւայլն) նուիր– ուած զեկուցումներով:

Ժամանակի սղութիւնը եւ բնականա– բար մասնագիտական սահմանափակումն արգելք հանդիսացան որ ես կարենամ հե– տեւիլ Դ·րդ մասնաճիւղի աշխատանք – ներուն նուիրուած Հայ Միջնադարեան Մանրանկարչութեան որ Լ· Խաչիկեանի նախագահութեամբ տեղի կ'ունենար Մա– տենադարանի անդուլական չրջանակին մէջ:

Նոյն պատճառները նաեւ ինչ կը վե– վերաբերի 5րդ մասնաճիւղի աշխատանք– ներուն նուիրուած արդի եւ Սով· չրջա– նի Հայ Արուեստին, Ն· Ստեփանեանի նախագահութեան տակ, որոնք առընչու– թիւն ունէին Սիմպոզիումի չօշափած նիւթերուն ժամանակակից հանգաման – քին հետ:

Եթէ անկարելի է համառօտ կերպով խտացնել ակնարկուած նիւթերու մէկ մասին չուրջ եղած բանավէճի թուար – կումը, նչմարելի էր սակայն՝ անոր խ– կական միասնականութիւնը որ ներաւժա– կանօրէն երեւան եկաւ հայ արուեստի եւ, ընդհանուր առմամբ, հայ մշակոյթի չըր– ջագիծին մէջ· նախ՝ հայկական աւան – դութեան ինքնատիպութեան յարատեւ դրոչմը՝ սկսեալ ուրարտական կառոյց – ներէն որոնք իրենց ազդեցութիւնը ու– նեցած են աքեմենեան ճարտարապետու – թեան նախագիծերուն վրայ, ինչպէս եր– կար ժամանակ է վեր իրաւացիօրէն ըն– դունուած է՝ նոյնիսկ եթէ՝ որոչ չափա– զանցութիւններով· ապա՝ սկզբնական դիտակցութիւնը այս ինքնատիպութեան, որ միշտ ալ վերանորոգուած է տպաւո – րիչ չարունակականութեամբ մը, բայց առանց երբեք ինքն իր վրայ փակուելու, մանաւանդ թէ բաց մնալով հարեւան եւ յաճախ իրմէ աւելի ուժեղ աւանդու – թիւններու հանդիպ, ինչպէս էին միջա– դետեանը նախ, ապա հելլենա – հռով – մէականը եւ իրանականը, հետզհետէ հասնելով մինչեւ մեր օրերը:

Նկատի ունենալով այդ բազդ յարաբե– րութիւններուն ունեցած բնոյթը ժամա – նակի եւ տարածքի մէջ, ցայտուն կեր– պով յայտնուեցաւ հայ մշակոյթի դիտա– կից դերը որպէս զօրման օղակ Աբեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, որ է ըսել, լինե– լիութեան եւ գործունէութեան միջեւ, ինքնանուաճումի առաջնորդող ներհա – կումի եւ աշխարհի տիրացումին ձգտող արտահակումին միջեւ: Հակումներ՝ ո – րոնք թէեւ խորքին մէջ մշակուեցան ա– նոնցմէ զոր Արեւելք եւ Արեւմուտք կ'անուանենք, իրականութեան մէջ տա– կային, ըլլայ էականօրէն եւ թէ պատմա – կանօրէն, ոչ միայն իրարմէ անջատ չեն, այլ կը հանդիսանան որպէս երիտու բե– ւեռները նոյն եւ միակ իրականութեան, երկու ձգտումները ըլլայ անհատին թէ քաղաքակրթութիւններուն մէջ:

Բեւեռումներ՝ հրաշալիօրէն միաճուլուած սրբազան կոթողներու տարածու – թիւններուն մէջ, մաքրամաքուր բիւրեղ– ներ չարուած կեդրոնական ընտիր ա – ռանցքի մը վրայ որոնք՝ միատեղ կը խո– յանան «տիեզերական կարգաւորումի խորհրդանիշ» եղող գմբէթներէն վեր, որպէս արդիւնքը եւ, աւելի ճիշդ, որպէս փորձառութիւնը «կառուցողական ներա– ժականութեան»· այսպէս կ'արտայայ – տուէր թարեկամ մը որուն՝ թէ ես եւ թէ ուրիշ չատեր՝ կը պարտինք հայ ճարտա– րապետութեան արտայայտութիւններուն խորունկ կերպով ծանօթանալու կարե – լիութիւնը, սկսելով Գառնիի տաճարէն՝ բնութեան մէջ կանգնած իր դասական կերտուածքով, Գեղարդի վանքէն՝ քրիս– տոնէական եւ նախնական պեղուած եւ ընկղմած լեռան մէջ: Եւ հոս՝ դարձեալ խօսքը կը վերադառնայ մեր մասին, այն կրկնակի եւ նոյն ատեն եզակի ընտրու – թեան մասին զոր Հայաստան կատարած է եւ որուն մէջ ան կը կերտէ իր ինք – նութիւնը եւ, դարձեալ մեր Բարեկամին խօսքերն են, կ'ապրի իր ողբերգութիւնը:

Այս ապրումներէն յետոյ, կը հաւա – տամ որ բոլորիս համար, հայ Արուեստին նուիրուած Բ·րդ Սիմպոզիումը, համա – դումարի մը սահմանէն չատ աւելի անդին անցաւ: Ըլլայ հիւրասիրութիւնը, ըլլայ այն հոգատարութիւնը որ ցոյց տրուե – ցաւ ոչ միայն Սիմպոզիումի կազմակեր– պիչներուն այլեւ ամբողջ Երկրին կողմէ, այն կարելիութիւնները որոնք ընձեռուե– ցան որպէսզի մասնակցողները՝ ընու – թեան մէջէն, տարածութեան մէջէն, ժա– ղովրդեան կեանքէն եւ գործերէն ուղ – ղակիօրէն կարենան ստանալ խթանները եւ կազմաւորումը իրենց հետազօտու – թիւններուն, որպէսզի ասոնց նիւթերը ստանան իրական բնոյթ հանդիպումին առիթած յուզումէն:

Հանդիպում՝ որու արտակարգօրէն լե– ցուն պահերը յարգուեցան զարմանա – լիօրէն սիրալիր կարգապահութեամբ մը· Սիմպոզիումի չրջուն «կարաւան»ր կազ– մուած էր ութ հանրատար կառքերէ ա– նանց հաչուելու պայմանական անձնա – նորութիւններու եւ ընկերակցողներու ինքնաչարժները, եւ կարելի կ'ըլլար որ ամբողջ խումբը միասնաբար ճաչէր կամ ընթրէր մէկ ժամէ նուազ ժամանակա – միջոցի մէջ՝ այնքան նուրբ ճաշակով եւ պոյներու ճոխութեամբ յարգարուած ճա– շասրահներու մէջ: Հիւրընկալողներու այս մշտահոդ ուշադրութիւնը հնարա – ւորութիւն կ'ընձեռնէր ոչ միայն երկրի մասին ամբողջական գաղափար մը կազ– մելու՝ իր այլազան երեւոյթներուն մէջ, այլ միեւնոյն ատեն՝ իր յաջորդական պա– հերու այդ վուխիւնը կ'արձարձէր իր կարգին հոգատարութեան մշտավառ ջերմութիւնը, «այցելութիւնները» վե– րածելով «պատմի» ինչպէս էր դի– ւցերային այդ հիանալի ուղղանգաս – թիւնը դէպի Ալավերտի՝ յաջորդ օրուան անմոռանալի ապրումներով՝ Հաղբատին, Սանահինի, Օձունի, Գոշավանք, Հաղար– ծին, Սեւան ու տակաւին Երեւան…

Ահա թէ ինչո՛ւ, այն հարցումին որ այնքան յաճախակի ուղղուեցաւ մեզի, չատ սակաւ պարզունակ մարդերէ, ջերմ չեչտերով եւ արժանապատուութեան զգա– յումով, չատ սակաւ մանուկներէ՝ իր աչ– խարհն ու ինքզինքը հեռաւոր երկիրներ – րու մէջ հետաքրքիր մարդու մը դիմանքով՝ եւ «ի՞նչ դիտեն, ի՞նչ կը մտածեն ձեր կողմերը Հայաստանի մասին», կ'ուղէի պատասխանել ոչ թէ «ի՞նչ» – որ ամէն պարագայի տահմանափակիչ պիտի ըլ – լար — այլ թէ «ի՞նչպէս» կը մտածուի Հայաստանի մասին: Կը մտածուի յու – զումով, երախտագիտութեամբ, իբրեւ ընտրեալ երկիրի մը՝ որուն կարօտը կը զգացուի, որ մխեւնոյն ատեն մեզմէ դուրս ու մեր ներսն է, որուն վրայ իր հմայքին կը սփռէ անցահման անդո – րութիւնը Արարատին՝ թերեւս ոչ միայն քաղաքական տահմաններուն պատճա – ռով, այլ նաեւ խորհրդանչական կերպով պրեթէ անհատանելի:

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՊԷՐՏԷՄԻՐԵԱՆ

Երեւանի մէջ կազմակերպուած Հայ Արուեստի Բ·րդ Սիմպոզիումի առթիւ, Միլանոյի Հայ Արուեստի Ուսումնասի – րութեան եւ Վաւերագրումի կեդրոնը՝ Ինթերէքթուռ–ի միջոցաւ՝ կազմակերպած էր ճամբորդութիւն մը դէպի Հայաստան, Մոսկուայի եւ Լենինկրատի ճամբով: Անոր մասնակցեցան մօտաւորապէս չի – սուն հոգի որու մէջ կարեւոր թիւ մը Իտալացիները էին:

Խորհրդային Միութեան այդ երկու քաղաքներուն այցելութիւնը պարտադիր էր, ու թէեւ անոնք պատմական եւ զարուեստական կարեւոր նչանակութիւն ունէին, սակայն մեզի Հայերու համար ճամբորդութեան նուազ կարեւոր մէկ հանդրուանը կը հանդիսանար:

Դժուար քօղարկելի յուզումով եւ անձ– կութեամբ կը սպասէինք Երեւանի օդա– կայանը հասնիլը, այն դիտակցութեամբ որ առաջին տպաւորութիւնը ապահովա– բար ամէնէն ցնցիչը եւ ամէնէն իրա – կանը պիտի ըլլար· արդէն ասկէ առաջ լսած էինք այցելուներու տպաւորու – թիւնները, բայց մեզմէ իւրաքանչիւրը կ'ուզէր անկախ ըլլալ իր դատողութիւն– ներուն մէջ, եւ չազդուիլ «տուն վերա– դարձող»ի վիպական մթնոլորտէն: Եւ ահա վերջապէս վայրէջքը Երեւան… չլացուցիչ արեւ մը, ամառնային տաք օդ մը եւ սպասման փոքր եւ արեւոտ դահլիճ մը ու կը հաւաքուինք սպասե – լով ինքնաչարժ կառքերուն փոխադրուե– լու համար մեզի տրամադրուած հիւրա – նոցը:

Կ'իջեւանինք «Անի» պանդոկը, տաս – ներեք յարկանի արդիական հսկայ շինու– թիւն մը, քաղաքին կեդրոնէն ոչ չատ հեռու: Հազիւ ոտքերնիս դրած դրան սե– մէն ներս, կը դանուինք մեզի համար սո– վորականէն տարբեր աշխարհի մը մէջ· հոս բոլորը հայերէն կը խօսին, թէեւ մեր արեւմտահայ ականջներուն համար տարբեր բարբառով մը, եւ ասիկա, մեզի համար ցնցող փորձառութիւն մըն է որ նոյն ժամանակ կը յուզէ եւ կը զար – մացնէ· եւ մենք ալ առանց յոգնելու կը խօսինք ամէնուն հետ որոնց կը հանդի – պինք, թերեւս վստահ ըլլալու համար որ մերն ալ իրական բարբառ մըն է որ կը խօսուի ամբողջ Ժողովուրդի մը կողմէ եւ ոչ թէ կենդանի կը պահուի միայն փոքրաթիւ դաղութներու մէջ:

Հետեւեալ օրը սկսան Սիմպոզիումի աշխատանքները եւ նոյն ժամանակ տեղի ունեցան ուսումնասիրական պտոյտները եւ այցելութիւնները դէպհաւոր վանքերը, եկեղեցիներն ու պատմական եւ գեղար – ւեստական հետաքրքրութիւն ունեցող վայրերը: Մասնակցողներու մեծ մասը նախընտրեց այցելել այդ պատմական վայրերը որոնք նկարագրուեցան այդ նիւթերուն ծանօթ կարող մասնագէտնե – րու կողմէ որոնց մէջ, յիշատակութեան արժանի է Ճարտարապետ Սրմէն Ջար – գարեանի մէջէն, որ Իտալահայերս եւ մե– զի ընկերակցող իտալացի բարեկամները՝ չնորհապարտ ենք իր տուածգերազան – գօրէն սպառիչ բացատրութիւններուն հա– մար իւրաքանչիւր մանրամասնութեան մասին:

Այսպէս՝ այցելեցինք վայրեր որոնք միայն անունով ծանօթ էին մեզի, եւ ո– րոնք անջնջելի կերպով տպաւորուած պի– տի մնան մեր սիրտերուն եւ յիչողու – թեան մէջ: Հազարաւոր լուսանկարներ հանուեցան այդ այցելութիւններու ըն – թացքին, որպէսզի չմոռցուի որեւէ բան, եւ տպագային մենք զմեզ դիտեցինք Գառնիի մէկ սիւնին քով, կամ Սանահինի տաճարի մուտքին առջեւ, եւ կարենանք ցոյց տալ մեր իտալացի բարեկամներուն թէ հայ արուեստը արժանի է իր տեղը ունենալու որպէս առաջիններէն մէկը աչխարհի ար– ուեստներուն մէկ: Սակայն մեզ Հայերուս համար սպասուած ամենայուզիչ պահը եղաւ՝ անտարակոյս՝ Վաղդէն Ա· Վեհա– փառ Հայրապետին հետ հանդիպումը: Էջմիածնի Թանգարանին այցելութենէն յետոյ Վեհ· Հայրապետը մեզի ունկնդ – րութիւն չնորհեց Վեհարանի դահլիճին մէջ ուղղելով բարի գալուստի հայրա – կան խօսքեր: Ապա ներկայ եղան Ս· Խաչի տօնին առթիւ մատուցուած պա – տարագին, որու ընթացքին պատարագիչ արքազանը մասնաւոր ողջոյնի խօսքեր ուղղեց Սիմպոզիումի բոլոր մասնակ – ցողներուն եւ Վեհ· Հայրապետի կար – դադրութեամբ՝ ի պատիւ իտալացի հիւ– րերու՝ յաւարտ պատարագի Լուսինէ Ջա– քարեան երգեց Շուպէրթի Աւէ Մարիան:

Եւ ի վերջոյ, ինչպէս նկարագրել ժո– ղովրդեան վերապահած հիւրասիրու – թիւնը Սեւանի իր եզերայրներուն հա – մար: Չէի տեսած ասկէ յուզիչ, ջերմ, զուրգուրոտ վերաբերում մը տարբեր վայրեր բնակող երկու եզերայրներու ի – րար հանդիպելուն առթիւ: Ամէն տեղ ականջալուր եղայ սիրալիր խօսքերու որոնց կ'ընկերանար ծաղիկներու եւ բա– րեկամութեան հացի ու աղի մատուցու – մը, ու ասկէ զատ իրարու հետ հաղոր– դակցելու որոնումը, չնայած դժուարու– թիւնները զորս կ'ունենանք երբ մենք, երկրորդ սերունդին պատկանող Հայերս, կը գործածենք մեր լեզուն· իրենց հետա– քրքիր փափաքը հասկնալու «եթէ մենք լաւ կ'ապրի՞նք հայրենիքէն հեռու», եթէ «Իտալացիները մեզ կը սիրե՞ն», և զարմ– եալ· «եթէ կը փափաքի՞նք մեր հայ – րենիքը վերադառնալ»: Եւ վերստին ա – մենուրեք ընդունիլ չնորհաւորութիւններ ուղղուած մեր հաղցէին, ու մենք հակա– ռակ բոլոր ձախող պարագաներուն, տա– կաւին կենդանի կը պահենք մեր հայրե – նիքին յիչատակը ու նաեւ հայ լեզուն: Այն լեզուն որ մեր ծնողքները մեզի աւան – դեցին որպէսզի օր մը կարողանանք մեր հեռաւոր եզերայրներուն հետ հաղորդակ– ցիլ…:

Ահա թէ ինչո՛ւ, այն հարցումին որ այնքան յաճախակի ուղղուեցաւ մեզի, չատ սակաւ պարզունակ մարդերէ, ջերմ չեչտերով եւ արժանապատուութեան զգա– յումով, չատ սակաւ մանուկներէ՝ իր աչ– խարհն ու ինքզինքը հեռաւոր երկիրներ – րու մէջ հետաքրքիր մարդու մը դիմանքով՝ եւ «ի՞նչ դիտեն, ի՞նչ կը մտածեն ձեր կողմերը Հայաստանի մասին», կ'ուզէի պատասխանել ոչ թէ «ի՞նչ» – որ ամէն պարագայի տահմանափակիչ պիտի ըլ – լար — այլ թէ «ի՞նչպէս» կը մտածուի Հայաստանի մասին: Կը մտածուի յու – զումով, երախտագիտութեամբ, իբրեւ ընտրեալ երկիրի մը՝ որուն կարօտը կը զգացուի, որ միեւնոյն ատեն մեզմէ դուրս ու մեր ներսն է, որուն վրայ իր հմայքին կը սփռէ անցահման անդո – րութիւնը Արարատին՝ թերեւս ոչ միայն քաղաքական տահմաններուն պատճա – ռով, այլ նաեւ խորհրդանչական կերպով պրեթէ անհատանելի:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
5
MARDI
5 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·265

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.265

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Թիւ 335/78

Ադբիլիսա, 2 Դեկտեմբեր 1978

Արփիկ Միսաքեան,
խմբագիր « Յառաջ » օրաթերթի,
փարիզ

Սրտի խոր գոհունակութեամբ եւ անհուն շնորհակալութեամբ ստացանք երեք յաջորդական փոխանցումներով Ձեր ուղարկած 330·298 (երեք հարիւր երեսուն հազար երկու հարիւր իննսունըութ) ֆրանկի գումարը որպէս արդիւնք «Յառաջ»ի նախաձեռնութեամբ բացուած բացառիկ հանգանակութեան անմիջական օգնութիւն փութացնելու համար Լիբանանի մեր աղետեալ հայ գաւառներուն:

Գումարը արդէն իսկ փոխանցած ենք Լիբանահայութեան Վերականգնումի Կեդրոնական Մարմնին որ ահա չորս շաբաթներէ ի վեր լծուած է աշխատանքի հասցնելու համար մեր ժողովուրդի կարիքները, յատկապէս անդեղէնի բաշխումին եւ խանդուած բնակարաններու եւ եկեղեցիներու ու դպրոցներու վերաւորոգութեան անմիջական եւ ստիպողական կարեւորութիւն ունեցող գործին: Անմիջապէս կը ստանաք առաջին հաղորդագրութիւնը Կեդրոնական Մարմնին Դիւանին կողմէ իր ծրագրած եւ յառաջ տարած աշխատանքներու մասին:

Պարտք կը զգանք անձնապէս, յանուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ Լիբանանի մեր Թեմի ժողովուրդին յայտնելու Ձեզի մեր սրտալից եւ ջերմ շնորհակալութիւնները Ձեր յայտնաբերած ազնիւ եւ հայանուէր ոգիին եւ գործնականութեան համար, մանաւանդ լիբանահայ տագնապի ծանր օրերուն: Բարձրօրէն կը գնահատենք Ձեր անխոնջ աշխատանքը եւ փրանսահայ ժողովուրդի ազգային միասնութեան եւ զոհողութեան գեղեցիկ եւ սքանչելի ոգին:

Արդարեւ՝ մխիթարական եւ բաղձալի բան էր մեզ եւ մեր հաւատացեալ ժողովուրդին համար տեսնել Ֆրանսայի մեր հայ ժողովուրդի գաւակներուն յայտնաբերած սրտցաւ, արթուն եւ նախանձախնդիր վերաբերումը հանդէպ Լիբանանի իրենց ազգակիցներուն այս վերջիններու կրած ծանր տագնապին եւ աղէտին առիթով: Այս է իրական վաւերական նկարագիրը հայ ժողովուրդին. ըլլալ ինք իր տէրն ու տիրականը, իր ցաւերուն դարմանիչը: Ինչ որ մէկ ազգի մէկ մասնիկը կը պատահի, ուրախութիւն թէ տրտմութիւն, յաջողութիւն թէ կորուստ, կը զգացուի ինչն ազգի ինչն մասնիկի ուրիշ մէկ անդամին կողմէ: Ասիկա ազգային ամբողջականութեան եւ հաւատնութեան բնական եւ խանդավառիչ երեւոյթներէն մէկը կը նկատենք:

Ինչպէս ծանօթ է Ձեզի, տագնապի սուր հանգամանքին համեմատաբար մեղմացեալ այս շրջանին Ս· Էջմիածնի Մայր Աթոռի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եղբայրական գործակցութեամբ սկսած է Լիբանահայութեան օժանդակութեան կազմակերպման գործը, մասնակցութեամբ Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներուն, հայ ազգային բաղաբական երեք կուսակցութիւններուն, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան, Հայ Օգնութեան Խաչի եւ բոլոր հայ բարեսիրական միութիւններուն և կազմակերպութիւններուն: Արդէն իսկ Հայց· Եկեղեցւոյ բոլոր թեմերուն հաղորդուած են հարկ եղած հրահանգները ու տրուած են անհրաժեշտ ցուցմունքները Ս· Էջմիածնի Ամենայն Հայոց եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետներուն կողմէ:

Մենք վստահ ենք որ մեր ժողովուրդի բոլոր գաւակները անխտիր իրենց լիակատար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Լիբանանահայութեան Վերականգնումի կենսական եւ ազգապահպանման տեսակէտէն այնքան մեծ կարեւորութիւն ունեցող գործին: Մենք վստահ ենք որ Ֆրանսահայութիւնը ընդառաջ երթալով իր հոգեւոր Առաջնորդին եւ եկեղեցական – ազգային իշխանութեան պատկան մարմիններու նախաձեռնութեանց ամբողջական նուիրումով զօրավիգ պիտի կանգնին անոնց հանգանակչային աշխատանքներուն որ պէտք է անուճ պսակուին արժանավայել յաջողութեամբ ի սէր հայ ազգի զօրացումին եւ գոյատեւման:

Սրտագին գնահատելով Ձեր ջանքերը կը յայտնենք մեր խոր հաւատքն ու ջերմ յոյսը որ ձեռնարկուած հանգանակութիւնը պիտի փաստէ որ Հայութիւնը ուր ալ ըլլայ մէ՛կ է, մէ՛կ սիրտ, մէ՛կ հոգի, մէ՛կ մարմին, եւ ունի մէ՛կ ապագայ:

Թող Աստուած հարցն մերոց զօրացնէ Ձեզ Ձեր բոլոր ժողովրդանուէր աշխատանքներուն մէջ: Թող Աստուած ի սպառ հեռացնէ փորձանքն ու տառապանքը Լիբանանի վրայէն: Թող Ամենաբարին Տէրը բազմապատիկ վարձահատոյց ըլլայ Ֆրանսայի հայ ժողովուրդի գաւակներու գոհողութեանց որպէսզի անոնք արդիւնաւորուին « Ընդ միոյ երեսուն, ընդ միոյ վաթսուն եւ ընդ միոյ հարիւր » (Մարկ· Դ – 8):

Մնամք հայրական սիրոյ ողջունիւ
եւ օրհնութեամբ

Աղօթաբար

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.
ԱԹՈՌԱԿԻՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԽՈՐԷՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՀՐԱՆ

ՅՈՑՑԵՐԸ ՉԵՆ ԴԱԴՐԻՐ

ՁՈՀԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ԿԸ ՏԱՐԲԵՐԻ ԸՍՏ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐՈՒՆ

— o —

Կը թուի թէ ցոյցերը այլեւս մշտական բնոյթ առած են եւ ցուցարարները նոր դրութիւն մը գտած են կարենալ տեւական համախմբումներ ընելու համար Այսպէս երբ բանակը կուգայ, անմիջապէս կը ցրուին, քիչ անդին կրկին վերակազմելու համար խումբը: Մէջտղերն ալ պակաս չեն եւ բանակը կրած է: Պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն 12 մեռեալ կայ մինչ ընդդիմադիրները հազար մեռեալներու մասին կը խօսին: Ցոյցերու թէ տողանցքներու ընթացքին ժողովուրդը միշտ կը պոռայ· « Ալլահ մեծ է »: Եւ ասիկա նոյնիսկ երբ լուսարձել կայ, քանի ամէն իրիկուն ժամը 21էն սկսեալ թեհրան մեռած հըրկայ քաղաք մը կը դառնայ եւ միայն զինուորականները կը չրջին թաղէ թաղ: Այդ տպաւորիչ մթնոլորտին մէջ է, որ յանկարծ բացագանչութիւն մը կը բարձրանայ « Ալլահ աքպար », « Աստուած մեծ է »: Ցետոյ նաեւ ուրիշ բացագանչութիւն մը՝ « Մահ Շահին »: Դպրոցները վաղ են տասը օրուան համար եւ բացի կառավարական մէկ օրաթերթէ, բոլոր օրաթերթերը կը չարունակեն լոյս չտեսնել: Փարիզեան արուարձանէն, ուր Հ.Այաթոլլա Խոմէյնի, կոչ կ'ընէ բանակին, որ ապստամբի·— « Կոչ կ'ընեմ պարսիկ զինուորներուն որ փախին զօրանոցներէն, որովհետեւ իրենց իրաւունքն ու պարտականութիւնն է կեղեքիչներու ծառայութեան չմնալ: Կոչ կ'ընեմ սպաներուն որ միանան ժողովուրդին »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍի « Թուրք Պետութեան » մէջ կառավարական տաղնապ մը ծագած է եւ հրաժարումները իրարու կը յաջորդեն: Այսպէս վարչապետը Օսման Օրէք եւ կառավարութեան եօթը անդամները քաշուած են: Պատճառն այն է, որ կիպրական մամուլի կարգ մը լուրերու համաձայն, « դաշնակցային Թուրք Պետութիւնը » կը պատրաստուի զաղտնի կարգադրութիւններ ստորագրել զրօսաշրջիկութեան օտար գործակալութեանց հետ:

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ՅՈՒՇԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

— o —

Թրքական *Միլիյէթ* օրաթերթը ատենէ մը ի վեր կը հրատարակէ Աթաթիւրքի յուշերը, գրի առնուած իր մտերիմներէն՝ Ֆալիհ Րըֆքը Աթայի կողմէ եւ պարբերաբար Խամէք Պոզտաղէ: Նոյ· 22ի թիւին մէջ լոյս տեսած հատուածը կը վերաբերի նախահանրապետական շրջանին, Ֆեմալի տուած մէկ այցելութեան Ալգաս Եահանգի կուսակալին, Գերմանիոյ մէջ, ուր կը գտնուին պատուիրակութեան մը հետ բանակցութիւններ վարելու համար: Ստորեւ այդ մասը·—

« ... *Ալգասի մէջ, գիշեր մը կուսակալին տունը հրաւիրուեցանք: Շքեղ, ընդարձակ սրահի մը մէջ Վահտէտտին (օրուան Օսմ· Գահաժառանգ Իշխանը) եւ կուսակալը սեղանի մը գլուխը նստած կը խօսակցէին: Ես, սրահը գտնուողները ուսումնասիրելով կը ճեմէի: Միջոց մը, Գահաժառանգը զիս իրենց սեղանը կանչեց: Գացի: Կուսակալը, Վահտէտտինի հարցում մը ուղղեր է, Վահտէտտին կարգ մը պատասխաններ տուեր է թէեւ, սակայն օգտակար նկատեր է, որ ես ալ միանամ իրեն եւ իմ տպիք պատասխաններովս իր խօսքերը հաստատեմ: Այս պատճառաւ, իր տուած տեղեկութիւններուն վրայ աւելցուցեր է հետեւեալ պատասխանը. « Իմ քովս կը գտնուի հրամանատար մը, որ ճակատները կռուած է, երկիրը լաւ կը ճանչնայ: Եթէ կը փափաքիք, զինքն ալ մտիկ ըրէք անդամ մը »: Գահաժառանգին հարցուցի, թէ խօսքը ի՞նչ նիւթի մասին էր: « Հայերը » ըսաւ:*

Ալգասի կուսակալը ըսեր է, որ Հայերը չատ բարեացակամ մարդիկ են սակայն Թուրքերը խիստ դէշ վերաբերում մը ցոյց կուտան եղեր անոնց հանդէպ, մինչդեռ այդ ժողովուրդը երբեք այդպիսի վերաբերումի արժանի հաւաքականութիւն մը չէ եղեր »:

Երբ տեղեկացայ թէ հիւրընկալ եւ դաշնակից երկրի մը՝ բարեկամ Գերմանիոյ մէջ կուսակալ մը այդպիսի նիւթերու մասին կը խօսի Թուրքիոյ ապագայ Վեհապետը զառնալու կոչուած անձնաւորութեան մը հետ եւ այդ՝ ամենայն լրջութեամբ, զարմացայ, չուարեցայ մնացի: Նամի Փաշա, Վահտէտտինի բերնով, սապէս ըսաւ Ալգասի Կուսակալին. « Այս հրամանատարը ձեր չօշափած նիւթը լաւ գիտէ, կրնայ ձեզ լուսաբանողղ պատասխաններ տալ »: Ցետոյ Կուսակալին հարցուց·

— Դուք, Գերմանիոյ ամէնէն կարեւոր չրջաններէն մէկուն ընտրեալ եւ յարգելի կուսակալներէն էք եւ սա պահուս Թուրքիոյ Գահաժառանգ իշխանն է որ ունիք ձեր դէմ իբրեւ խօսակից: Հետեւաբար, այս հարցումը մեծ զարմանք պատճառեց ինծի: Նախ, բան մը կ'ուզէի գիտնալ այս առիթով: Թուրքիա ձեր դաշնակիցն է եւ այս գործակցութեան սիրոյն նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններ ըրած է՝ նոյնիսկ իր ամբողջ գոյութիւնը վտանգելու չնով: Մինչդեռ, հիմա ելեր էք ու Թուրքիոյ դէմ կը պաշտպանէք Հայերը, որոնք կը պնդեն թէ պատմութեան չես գիտեր որ չրջանին գոյութիւն ունեցած են եւ հիմա այդ գոյութիւնը վերականգնելու համար աշխարհը խռովել եւած են: Ո՞ւրկէ ուր այդ զաղափարը արթնցած է ներկայիս ձեր մէջ:

Հասկցայ, թէ մեր կատարած մեծամեծ զոհողութեանց փոխարէն այս կուսակալը չատ քիչ տեղեկութիւն ունէր մեր երկրին մասին եւ տակաւին կը կարծէր, թէ Հայերը կրնային իրաւունք մը ունենալ Թուրքիոյ հողերուն վրայ: Ակամայ, ես ալ սկսայ այդ մարդուն հետ խօսիլ արհամարհանքով: Ցայտնի էր թէ կարելի չէր այդ մասին իր հետ խօսիլ լրջօրէն: Ջանաց ինքզինքը բացատրել, զիս հանդարտեցնել: Ես ալ, խօսքը վերջացնելու համար ըսի·

— Ցարգելի պարոն Կուսակալ, մենք ճակատները չրջող պատուիրակութիւն մըն ենք: Հոս, հայկական հարցը խօսելու չենք եկած, այլ՝ մեր դաշնակից Պետութեան՝ Գերմանիոյ բանակին կացութիւնը տեսնելու, որովհետեւ մեր ճակատները անոր կապած ենք: Եկանք, տեսանք ու հասկցանք: Բաւարար տեղեկութիւն ունեցանք այդ մասին եւ մեր երկիրը կը վերադառնանք:

ԵՐԲ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Կ'ԱՆՑՆԻՆ...

Գրեց՝ ՄԻՍԱԿ ՄԻՐԶԷ

Այս օրերուն, յատկապէս մեր գաղութին մէջ, շատ կը խօսուի ու կը գրուի համազգային կեդրոնական մարմնի մը կազմութեան շուրջ, ու նաեւ ամէնօրեայ գպրոց, կամ գպրոցներ ունենալու մասին : Բարեմիտ հայրենակից մըն ալ բացառիկ եւ արտակարգ ժողով մը սարքած էր մեր քաղաքին մէջ սոյն հրատապ խնդիրներով զբաղելու համար :

Կ'երեւի, կրակը հասած է մեր դռնեքուն ու մենք, մտահոգ անոր անմիջական կամ յետագայ աւերներուն, տանիքները բարձրացած կ'աղաղակենք ի փրկութիւն՝ առնուազն մեր չախչախին, քանի որ ջուրը ջաղացքը տարեր է արդէն :

Կ'ուզենք ըսել կամ լսել ճշմարիտը, թէ չպարուած ու քօղարկուած այժմու տեսութիւնները : Թուրքերը մեր մասին գովելի առակ մը հնարած են, թէ՝ «Կէվուրսն սօն աֆլի պէնտէ օլայ սը» : (Հայուն վերջին խելքը ես ունենայի) : Շատ ճիշդ եւ տեղին բնորոշում մըն է մեր ինքնութիւնը ճշդելու համար : Իրօք, միշտ ուշ արթնցողներէն եղած ենք, պատեհութիւններէն օգտուելու մեր ցանկացած, հետապնդած նպատակները իրագործելու համար :

Այս տողերը ո՛չ ճառ, եւ ոչ ալ հակաճառի բնոյթ ունին, ամենոյն նպատակն է հիներուն — դեռ վերապրողներուն — յիշողութիւնները թարմացնել : Նորերուն, երիտասարդներուն ալ յիշեցնել որ իրենց նախորդները բոլորովին ձեռնածալ նըստած չէին : Ու եթէ չօշափելի ոչինչ կայ այսօր հրապարակի վրայ այդ օրերէն մնացած, յանցանքը նախաձեռնողներուն չէր, այլ՝ անհոգ եւ եղածովը գոհացող բազմութիւններուն :

Երբ իբր գաղթական ոտք դրինք այս ափերուն վրայ, թէեւ թշուառ ու պարտասուն, ամէն մէկս իր առօրեայ հոգերովը տարուած էր, բայց եւ այնպէս նոյն դժնդակ օրերուն գտնուեցան մարդիկ — առաքելատիպ մարդիկ, որ որճացին, եւ՛ փնտռեցին, ճամբայ ցուցցին այդ ուղղութեամբ : Այս « լաւծուն պողոտայ »ներու անհատանելի եւ վաղահաս չարիքը դրեթէ ամէնօրեայ ահազանգը, կարգախօսք մը եղաւ բոցավառ ցառաչին անոր հեռատես եւ բանիմաց խմբագրապետին :

Գաղութներու նկարագիրը — Հայու նկարագիրը — անաղարտ պահելու, մեր ինքնութիւնը ընորոշելու, մեր Մայրենիքը ամէն բանէ վեր գտնելու համար անսպառ չունչ եւ մեկնած ապառեց այդ ուղղութեամբ, տասնեակ տարիներով :

« Գնալո՞ւ » էինք : Թերեւս : Բայց մինչեւ մեր « գնալու » օրը, անհրաժեշտ էր կարգի դնել մեր նոր տունը : Ահա՛ տեսակէտ, կամ տեսակէտներ որոնք ըսուեցան ու անդադար կրկնուեցան ահազանգի մը հանդոյն...

Գործնական գետնի վրայ նախաքայլը փորձեց առնել հանգուցեալ Շ. Նարդունին կարգ մը իր համախոհներուն հետ : Նպատակը կամ ծրագիրն էր, Արտէշ կամ Վօքլիւզ նահանգներուն մէջ տարածուն հողերով լքուած ագարակ մը գնել (եւ չատ կային այդ օրերուն 1926 – 1927 թուականներուն) զայն նորոգել, բարեզարդել, չինել - չտկել ու վերածել լրիւ աշխարհիկ դպրեվանքի մը :

Ծրագիրն էր հոն հաւաքել հոս ու հոն դիւղերու կամ ագարակներու մէջ ցրուած չափահաս որբերը, — որոնց թիւը քանի մը հարիւրի կը հասնէր, — մասնագէտ ուսուցիչներու կողմէ անոնց տալ լրիւ կրթութիւն, գիւղատնտեսականէն մինչեւ դիտնականը, ապա, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Եգիպտոսէն բերել իրենց բախտին ձգուած բազմահարիւր որբուհիները, ամուսնացնել զանոնք իրարու հետ, կազմել հայ ընտանիք, գուտ հայկական միջավայրով, այսպէսով դպրե — վանքը ժամանակի ընթացքին կը մեծ - նար, կը լայննար, կը դառնար աւան, կը դառնար գիւղ եւ ինչո՞ւ չէ յետագային գիւղաքաղաք կամ քաղաք — գուտ Հայաստանի մէջ պիտի անճրկէինք նոյնը ընել :

Բայց... Նարդունիին եւ իր համախոհներուն ծրագիրը ծրագիր մնաց՝ դատապարտելի չկամութեանց չնորհիւ :

Զունեցողը չունէր որ տար : Ունեցողները ականջ չունէին լսելու այս բաներու մասին...

Այս գաղութին հայկական դէմք եւ դիմագիծ տալու երկրորդ փորձը կատարեց հանգուցեալ Գասպար Իփէկեանը : Երկրորդ պատերազմէն ետք, երբ մեր ընկերային կեանքը կը գտնուէր յստակ ծրագիր մը կազմած էր եւ հետամուտ էր անոր իրագործման : Իր խոր համոզումն էր որ, եթէ կամեցողութիւնները չպակսէին, Մարսէյլ քաղաքը կարելի էր Պէյրութի վերածել իր ամէնօրեայ գպրոցով, ճեմարանով, իր ազգային հաստատութիւններով :

Բայց, այս առաքելատիպ մարդուն այնքան գովելի ծրագիրն ալ անկատար մնաց : Բարեմիտները խուսափեցան «ծանր պատասխանատուութեան տակ մըտնելէ »... : Զարամիտները չչուկներ տարածեցին թէ « գաչնակցական գործիչ Գ. Իփէկեան յատկապէս ուղարկուած էր հոս գպրոց, կամ գպրոցներ բանալու արգելք ըլլալու համար ներգաղթին.... » :

Տեսանք ներգաղթը եւ աւա՛ղ, անոր անփառունակ վախճանը... :

« Գնայուն » էինք, ու հիմա տասնեակ տասնեակ տարիներ ետք մնայուն մնացինք... :

Ու հիմա, այս օրերուն դարձեալ իրարանցում : Դարձեալ մեծ — մեծ խօսքեր ու ծրագիրներ. միշտ հետամուտ սպանական դղեակներ չինելու : Հոս ծնած, հոս մեծացած մտի վրայ համրուելիք այն հատորները, որոնք հրապարակ իջած են բան մը ընելու, ըսելիք չունինք, այլ ընդհակառակն, սրտանց կը չնորհաւորենք զիրենք, ու մեր անխառն սէրն ու հիացումը ունինք իրենց նկատմամբ : Մեր խօսքը տարեցներուն է, որոնք իբր թէ բան մը կ'ուզեն ընել իրականին մէջ, ոչինչ ընելու համար : Պիտի ըսէինք տեսակ մը անձնական ցուցադրութիւն, երեւալու մարմաջէն տարուած :

Հարց է. իրապէս մենք բոլորս մտահո՞գ ենք մեր ապագայով, Հայ մնալու, հայապէս ապրելու հաստատ ցանկութեամբ քանի որ այսօր, բացայայտ է : Սփիւռքը այլևս երկար առենի համար Սփիւռք պիտի մնայ, չըսելու համար տեւական կերպով : Եթէ այդպէս է, պարզ է, մեր կարկատան միջոցներով չենք կըրնար բան մը փոխել մեզի պարտադրուած այս դժխեմ կացութենէն :

Հապա ի՞նչ ընենք, ձեռքերնիս ծալենք նստի՞նք, պիտի ըսէր մեր բարեկամ Հ. Թադէոսեանը : Ո՛չ : Ձեռքերնիս ծալած չնստինք, բայց վերացական եւ չռնդալից յայտագիրերով ալ մենք մեզ չօրօրենք : Փորձը ցոյց տուած է անցեալին որ, քառասուն գլուխ կազմուած յանձնախումբերը աւելի վնասած են — իրենց տեսակէտները, ամէնօրեայ հաստատութիւն - ներ չէինք կրնար ունենալ եթէ սպասէինք յանձնախումբերու կազմութեան, եթէ սպասէինք որ գոհացում տրուէր այդ յանձնախումբերու « երեւելի » անդամներուն տեսակէտներուն :

Այս գաղութը կրնա՞յ Լեւոն Շանթ մը, Նիկոլ Աղբալեան մը տալ : Կրնայ Սօֆի Յակոբեան մը, կամ Ալէք Մանուկեան մը տալ այս գաղութը անդրադարձի փորձի մը ենթարկելու համար, քանի որ չատ հեռացեր ենք մենք մեզմէ, այլ խօսքով՝ Հայութենէ : Այդ պարագային թերեւս դարման մը գտնուի մեզ կրծոտող ցաւին :

Այլապէս մեծ եւ բազմապիսի ծրագիրներով, բազմամարդ եւ բազմագոյն յանձնախումբերով մեծ բան մը չենք կրնար փոխել այսօրուան մեր դժխեմ կացութենէն... Այսօր մեր մէջ, մեր գաղութին համար իրաւ ճգնաժամներու խիստ պահանջը կայ : «Մակ գուլպայով պատողներու » պահանջը կայ, ինչպէս կ'ըսէին հիները :

Փորը կուշտ, վրան նոր, տունը տաք մարդիկ չատ հեռուները չեն նայիր : Ասիկա հին փիլիսոփայութիւն մըն է, կարծես յատկապէս մեզի համար ըսուած : Այսօր մեր բոլորիս ալ փորը կուշտ, վրան նոր, տունը տաք ու գեռ բազմապիսի առաւելութիւններ, ալ ի՞նչ պէտք կայ այլ բաներով զբաղելու : «Հայ, Հայութիւն, Հայաստան, Հայ լեզու... ինչո՞վ է պէտք », ձեր զրացիներէն չէ՞ք լսած այս պարապանքները... քմծիծաղով մը :

Հարկ է յիշեցնել թէ, հայ ծնողքներու հարիւրին առնուազն յիսունը ինչո՞ւ Զորեքշաբթի օրերը իր զաւակը հայկական դպրոց կը ղրկեն : Ուսուցիչ — ուսուցչուհի (յարդանք իրենց) ի՞նչ կրնան ընել երբ « ամէն բան կը պակսի » մեր յարկերէն ներս :

Ահա՛ կոտտացող ցաւեր որոնց լուծումը բացառիկ ճիգերու կը կարօտի : Ու ատոր համար ալ բազմանքներն ու մեծախօսիկ ծրագիրները չատ բան չեն կրնար փոխել մեզ չրջապատող իրական կացութենէն : Այս օրերուն, եթէ կ'ուզենք իրական կամ դրական կերպով բաներ մը ընել խօսքի ասպետներէ աւելի գործի ասպետներու պէտք ունինք...

Հասկնալի՞ է :

Ի՞ՆՉ ԱՐԺԵՑ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

150 ՄԻԼԻՈՆ ՄԵՌԵԱԼ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Զինաստանի իրադարձութիւնները նոյն ընոյթն ունին : « Յեղափոխութիւնը կալայի ճաշ մը չէ », կը յայտարարէ Մաո 1927 Մարտին : Ապա կ'աւելցնէ .— «Բացդրաշ խօսելով ըսենք, որ դրաշ ժամանակի մը համար պէտք է սարսափի մըթնոլորտ ստեղծել բոլոր գիւղական շրջաններուն մէջ » : Իշխանութեան գլուխ գալով 1949ին, զոյգ քաղաքական պատերազմներէն ետք, Զինաստանի Համայնավար կուսակցութիւնը պարտականութիւն կը համարի իրականացնելու այս ծրագիրը :

1948 – 1949ին սկսեալ, միլիոնաւորներ կը մաքրագործուին : Բազմաթիւ հաշուեյարդարներ տեղի կ'ունենան հրապարակային դատավարութեան ճամբով, որոնց ընթացքին, խռնուած բազմութիւնները՝ խելացնոր ըլլալու աստիճան դերագրգռուած, իրենց չարքերուն մէջ սպրդած խռովարարներուն միջոցաւ, անայլայլ կերպով մահուան վճիռներ կը պահանջեն. ոչ մէկ գութ ամբաստանեալներուն հանդէպ, կը գրէ Ռիչըրտ Ուաքըր, հրատարակչական համալսարանին մի - ջազգային ուսումնասիրութեան հիմնադիրը :

կէտով — սկսելիք գործին, քան թէ օդուտ մը բերած են անոր :

Պէյրութի մէջ «Նչան ափլանճեան» մը Հալէպի մէջ «Քարչն Եփիֆ» մը, վերջին տարիներուն Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաները, Քանատան եւ այլն կրթական ամէնօրեայ հաստատութիւններ չէինք կրնար ունենալ եթէ սպասէինք յանձնախումբերու կազմութեան, եթէ սպասէինք որ գոհացում տրուէր այդ յանձնախումբերու « երեւելի » անդամներուն տեսակէտներուն :

Այս գաղութը կրնա՞յ Լեւոն Շանթ մը, Նիկոլ Աղբալեան մը տալ : Կրնայ Սօֆի Յակոբեան մը, կամ Ալէք Մանուկեան մը տալ այս գաղութը անդրադարձի փորձի մը ենթարկելու համար, քանի որ չատ հեռացեր ենք մենք մեզմէ, այլ խօսքով՝ Հայութենէ : Այդ պարագային թերեւս դարման մը գտնուի մեզ կրծոտող ցաւին :

Այլապէս մեծ եւ բազմապիսի ծրագիրներով, բազմամարդ եւ բազմագոյն յանձնախումբերով մեծ բան մը չենք կրնար փոխել այսօրուան մեր դժխեմ կացութենէն... Այսօր մեր մէջ, մեր գաղութին համար իրաւ ճգնաժամներու խիստ պահանջը կայ : «Մակ գուլպայով պատողներու » պահանջը կայ, ինչպէս կ'ըսէին հիները :

Փորը կուշտ, վրան նոր, տունը տաք մարդիկ չատ հեռուները չեն նայիր : Ասիկա հին փիլիսոփայութիւն մըն է, կարծես յատկապէս մեզի համար ըսուած : Այսօր մեր բոլորիս ալ փորը կուշտ, վրան նոր, տունը տաք ու գեռ բազմապիսի առաւելութիւններ, ալ ի՞նչ պէտք կայ այլ բաներով զբաղելու : «Հայ, Հայութիւն, Հայաստան, Հայ լեզու... ինչո՞վ է պէտք », ձեր զրացիներէն չէ՞ք լսած այս պարապանքները... քմծիծաղով մը :

Հարկ է յիշեցնել թէ, հայ ծնողքներու հարիւրին առնուազն յիսունը ինչո՞ւ Զորեքշաբթի օրերը իր զաւակը հայկական դպրոց կը ղրկեն : Ուսուցիչ — ուսուցչուհի (յարդանք իրենց) ի՞նչ կրնան ընել երբ « ամէն բան կը պակսի » մեր յարկերէն ներս :

Ահա՛ կոտտացող ցաւեր որոնց լուծումը բացառիկ ճիգերու կը կարօտի : Ու ատոր համար ալ բազմանքներն ու մեծախօսիկ ծրագիրները չատ բան չեն կրնար փոխել մեզ չրջապատող իրական կացութենէն : Այս օրերուն, եթէ կ'ուզենք իրական կամ դրական կերպով բաներ մը ընել խօսքի ասպետներէ աւելի գործի ասպետներու պէտք ունինք...

Հասկնալի՞ է :

կրթեան տնօրէնը, ամերիկեան Ծերակոյտին ներկայացուցած իր տեղեկագրին մէջ : Ասիկա լոյս կը տեսնէ 1971ին՝ Իշիւզ Էնտ Սթըտիզ հանդէսին մէջ : Այսօրինակ « հրապարակային դատավարութիւններ » կը կազմակերպուին երկրին մեծ քաղաքներուն մէջ, հողային համայնացման արշաւին ընթացքին : « Հակայեղափոխականներ »ուն դէմ ուղղուած արշաւին ժամանակ, 1951 – 1952ին, մաքրագործումներուն զոհ կը գառնան մէկուկէս միլիոն հոգի : 1952, 1953ին, « երեք հականեր »ուն եւ « հինգ հականեր »ուն արշաւներուն ընթացքին զանգուածային մաքրագործումներ տեղի կ'ունենան :

1954 Օգոստոս 29ին, Փեքինի կառավարութիւնը « աշխատաւոր ժողովրդավարութիւն » օրէնքը կը հրապարակէ : Պարզ խօսքով ասիկա պարտադիր աշխատանք կը նշանակէ : Արգելափական կայաններ կը հաստատուին երկրին ամէն կողմը : 1955ին, Քաո - Քանկի եւ Ժաո – Շու - Շիի հաշուեյարդարներուն ժամանակ, Մաո նոր արշաւի կոչ կ'ուղղէ, այս անգամ « պահուըտած հակայեղափոխականներ »ուն դէմ : Երկու տարի ետք մտաւորականներն ու կուսակցութեան աջակողմեանները են, որոնք թիրախ կը գառնան « հարիւր ծաղիկներու արշաւին » : Ազգային ժողովրդական համագումարին ներկայացուցած իր տեղեկագիրին մէջ, 1957 Յունիսին, Շու Էն Լայ կը ճշդէ, թէ 1949էն ի վեր ձերբակալուած հակայեղափոխականներուն 16 առ հարիւրը դնդակահարուած է :

Նիւ Եորք Թայմզի հաշուով (1969 Յունիս 2) 1949էն 1958ի ժամանակաշրջանին 30 միլիոն « ընդդիմադիրներ » կը մաքրագործուին : Մոսկուայի ձայնասփիւռը (1969 Ապրիլ 7ին) կը խօսի աւելի քան 25 միլիոն քննչկուած Զինուցիներու մասին՝ 1949էն 1965 : Երկու միլիոն զոհ կ'արձանագրուի նաեւ « մեծ ոստում »ին ընթացքին՝ 1958 - 1960 : Մոսկուայի ձայնասփիւռին համաձայն, չինեւսփոն ամբողջ պատերազմին տեւողութեան այնքան Զինուցի չէ մեռած, որքան միայն մէկ տարուան ընթացքին, 1960ին :

Պայքարը ազգային փոքրամասնութիւններուն դէմ, մէկին ըլլալով թիպէթ, մէկ միլիոն զոհ խլած է : Նոյն ատեն, աւելի քան 100 միլիոն Զինուցիներ զօրակոչի կ'ենթարկուին աշխատանքի համար : Ազգաժողովին 1955ի մէկ տեղեկագիրը կը խօսի 25 միլիոն տարագրուածներու մասին : Մոսկուայի ձայնասփիւռը 18 միլիոն բանտարկեալ կը ներկայացնէ : Ցամենայն դէպս 12 միլիոնէն պակաս թիւ չի ներկայացուիր :

« Պրոլետարական մշակութային յեղափոխութիւնը » 1965 - 1969 արհնալի բախտումներ կը ստեղծէ : Միայն Ուհէյու (Քեանկսի) քաղաքին մէջ 50·000 հոգի կը սպաննուի 1968ի ամրան : Նախկին կարմիր Պահակախումբերուն » « գեղչկանացումը » 25 միլիոն երիտասարդներ դիւղական չրջանները կը ճամբէ : Նուազագոյն հաշուով կէս միլիոն զոհ կ'արձանագրուի : Ուաքը, մեռածներու ընդհանուր թիւը 63·700·000էն նուազ չի ներկայացներ : Ընդհանրապէս այս է, որ նկատի կ'առնուի, թէեւ մինչեւ 120 միլիոն մեռածներու թիւեր ալ կը ներկայացուին :

Վերջապէս, եթէ նկատի առնենք, — առանց չափազանցելու, — ոչ միայն Մորհ. Միութեան եւ Զինաստանի, այլեւ Արեւելեան Եւրոպայի հալածանքները, ա՛յլ երկիրներու մաքրագործումները, ինչպէս Քամպոճ, ուր 1975էն ցայսօր երկուքուկէս միլիոն հոգի չարդուած է, եթէ նկատի առնենք նոյնպէս մարքսեան դիմագիծով կատարուած յարձակումներն ու խլրտումները բազմաթիւ երկիրներու մէջ, սահմռկեցուցիչ հաշուեկշիռի մը առջեւ կը գտնուինք.— մօտ 150 միլիոն զոհ :

ԺԱՆ-ՓԻԷՐ ՏԻՒՔԱՐՏԻՆ

ՄՈՒՏԱՖԻԱՆ
Par SUZANNE D'ARTHEZ
ԳՈՒՅՆԵՐ
ՆԿԱՐԱՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
ՀՈՒՇԱՏԵՓԵԿ
ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՄԲ
ՀԱՅԿԱԶՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Les lois typographiques sont formelles : elles exigent qu'un livre consacré à l'œuvre d'un peintre commence par le texte de présentation et d'analyse et que ne viennent qu'ensuite les reproductions des œuvres.

En dépit de la règle, s'agissant d'une étude comme celle que d'Arthez consacre à Mutafian, j'estime que la lecture, chapitre par chapitre, s'accommodait, pagner de la vision marginale des peintures correspondant à chaque thème traité.

On ne saurait, à mes yeux du moins, concevoir meilleur éloge.

JEAN PETITOT

La raison de cette attitude est simple : elle réside dans la parfaite identification de l'esprit et du sentiment respectifs du critique et de sa critique.

Qu'il s'agisse de la mer, de la forêt, des fleurs ou des visages, cette même interprétation des deux modes d'expression, la picturale et la littéraire, s'affirme avec évidence pour peu que l'on observe cette manière de technique ponctuelle qui consiste à confronter sur chaque sujet l'artiste et l'écrivain.

Ni l'un ni l'autre ne s'étonnera si je fais ici une allusion à celui qui demeure le maître de la critique artistique moderne : Elie Faure. Notre confrère en Escalape eût aimé à la fois Mutafian et d'Arthez ; l'un pour son extraordinaire maîtrise de la couleur et du trait, l'autre pour sa pénétration à la fois passionnée et cartésienne, tous deux pour leur sincérité.

«Diagnostics», November 1978

ՄՈՒՏԱՖԻԱՆ
Գրքի ներկայացում
Ֆրանսերեն լեզվով
Ելույթ կունենա
ՀԱՅԿԱԶՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀՈՒՇԱՏԵՓԵԿ
ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՄԲ
ՀԱՅԿԱԶՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
Գրախոսներ՝ Ժ. Պետիտ, Ա. Ֆ. Ռ. Ռ. Ռ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Հաքիմեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարգար Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ծովհ. Հաքիմեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ռուբէն Մաղա – զաճեան, Տէր եւ Տիկին Վահոս Պամիա – ճի եւ զաւակները (Ճունաստան), Տէր եւ Տիկին Հայկ Ծերոնեան եւ զաւակները (Ճունաստան), այրի Տիկին Արմենուհի Սոլաքեան եւ զաւակները (Հայաստան), այրի Տիկին Թադէոս Սթաթեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, նանիին եւ ազգականին՝

ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՏԷՏԷԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Դեկտ. 2ին, 87 տարեկանին։

Ճուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շորեքշաբթի առաւտ, Դեկտ. 6 ժամը 9ին Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Ֆոմիւնալի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱՋ. – Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեանի եւ ողբացեալին ընտանիքին։

ԱՃՑ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապ. Ֆաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի գոյգ Հանգստեան տունները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին։ Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կըրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խաչուհիներու մօտ։

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին։ Ճչդապահ ըլլալ։

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 17, կիրակի կէօրէ յետոյ ժամը 16էն սկսեալ, Տեսչութիւնը եւ Մնողաց Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրեն բոլոր աղգայինները դըպրոցի ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսին։

Ընթրիք ազգային համեղ կերա – կուրներով և գեղարուեստական բաժին։ Կը մասնակցին վարժարանի երգչախումբը, ՊԻՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ – ՆՈՐԱՃՐ՝ իրենց խանդավառ երգերով, եւ Նաւասարդ պարախումբը։

Տօնական ուրախ մթնոլորտ։

Մանուկներու համար կաղանդի նուէրներու բաշխում։

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Սոփոկլեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սոփոկլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Սոփոկլեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Տէրտէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արման Սոփոկլեան եւ զաւակները Տիկին Փաթեթա եւ զաւակը, Պ. Պ. Տանիէլ, Էտուար եւ Օր. Ժանին Սոփոկլեան, Տէր եւ Տիկին Տոմինիք Սոփոկլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լորիս Սոփոկլեան, Տէր եւ Տիկին Թիթօ եւ զաւակը սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօր, մեծ հօր եւ հօրեղբօր՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 30ին, 71 տարեկան հասակին Թոնոն Հիւանդանոցը, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Մարմինը հիւանդանոցէն կը փոխադրուի ուղղակի Փանթէոնի գերեզմանատունը, Երեքշաբթի (Դեկտ. 5), ժամը 11ին, ուր տեղի կ'ունենայ յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնն ու թաղումը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

MARSEILLE

ABBAYE DE ST. VICTOR

Mercredi 6 Décembre à 21 heures

sous l'égide des Amis de Saint-Victor

CONCERT EXCEPTIONNEL

5 artistes prestigieux d'Arménie

×

Jean TER-MERGUERIAN, violoniste, prix Marguerite Long Jacques Thibault

Medea ABRAHAMIAN, violoniste

Ketty MALKHASSIAN, pianiste, Lauréate du concours TCHAIKOVSKY

Olga GABAYAN, Cantatrice soliste de de l'Opéra d'Erévan

Veram MIRAKIAN, ténor soliste de l'péra d'Erévan

Location : FNAC Centre Bourse — Gebellin, 77 rue St. Férréol

Le YAN'S CLUB

PRESENTE

Un concert unique à la salle Gaveau

le Dimanche 10 Décembre
à 21 heures

Solistes de la R. S. S. d'Arménie.

Rouben AHARONIAN
(violon)

Svetlana NAVASSARTIAN
(piano)

Ellata TCHAKOYAN
(soprano)

Archavir GARABEDIAN
(baryton)

Au programme : Chopin, Ravel, Prokofiev, Katchadrian, Verdi, Massenet, Komidas, Spentiarian...

Vente Kermesse

6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
4, Bd. Magenta — Métro République
Samedi 9 et Dimanche 10 Décembre
de 10 h. 30 à 20 h. 30 sans interruption
POUR VOUS, POUR VOS CADEAUX DE FIN D'ANNEE
au profit du Centre Culturel et Artistique

L'Assemblée Générale Annuelle de l'UNION DES ANCIENS ELEVES du Collège MOORAT-RAPHAEL se tiendra le 17 Décembre à 15 h. dans les salons du Collège.

Elle sera suivie de la traditionnelle Fête de l'Arbre de Noël à 16 heures.

LE COMITE

×

Մ. Ռ. Ն. Աշակերտաց Միութեան կեդր. վարչութիւնը տարեկան ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, կիրակի, Դեկտ. 17, ժամը 15ին։ Ժողովին կը յաջորդէ Տօնածառը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉՆ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, Դեկտ. 10, ժամը 15ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ժամը 16·30էն սկսեալ՝ Թէյասեղան։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Ֆաչանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ուրբաթ, Դեկտ. 8, ժամը 20·45ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը, Ռիւ Շառլ Միշէլ։

ՍԻՊՈՂԱԿԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌԻԻ

Հայ երիտասարդ երաժիշտ մը յարկաբաժին մը կամ առանձին տուն մը կը փնտռէ վարձու, նախընտրաբար փարիզ կամ արեւմտեան արուարձաններ (քոնֆորով)։

Դիմել՝

SETRAG KOULAKSEZIAN
56, Ave. Emile Zola, 75015 Paris
Tél. : 577-51-57

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները, հաւաքաբար բաժակներ բարձրացնել Կեդրոնականին եւ Կեդրոնականցիներուն կենացը, Դեկտեմբեր 10 ժամը 13ին

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

Կեդրոնականցիներուն հետ բաժակ պիտի բարձրացնեն նաեւ Էլմիրա Ցարութիւնեան – Փէիլիվանեան (Հայրենի քոնոնահար)։ եւ Այտա Էմիրեան – Ցարութիւնեան։

Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ. 7, հեռաձայնելով Վ. Նաւասարդեանի՝
985·36·53

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՉԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Ախորժաբեր՝ երեկոյեան ժամը 8·30ին Ճաշ՝ երեկոյեան ժամը 9ին։

Տոմսերու համար դիմել՝

Ազգ. Տուն, 40 Ռիւ տ'Արմէնի, Լիոն 3րդ

Տիկին Գարաօղլանեան, 40 Ռիւ Փօլ–Պէռ (Լիոն 3րդ)։

Նկատի ունենալով տոմսերու սահմանափակ թիւը կը խնդրուի կանուխէն ապահովել տոմսերը։

ՃԱՇԱԳԻՆ 180 Ֆ· ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 120

ՇԱԲԱԹ, ԴԵԿՏ. 9, ՕԹԷԼ ԹԵՐՄԻՆԻւսի ՀՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ԺԷՋ (ՓԵՏՐԱՇ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Տիկնանց Միութեան

CERCLE LYONNAIS DES FEMMES ARMENIENNES — C. L. F. A.

Ի նպաստ Միութեան բարեգործական ձեռնարկներուն։

HAIGANOUCH : E.C.F.A.

présente pour la première fois à Paris, au Musée des Monuments Français (Palais de Chaillot) le Samedi 9 Décembre à 17 heures

à la découverte de la Cilicie

(film réalisé par Béatrice et Jacques Bricout en Août 1978).

— Les Miniatures Arméniennes montage audio-visuel).

Prix des places : 20 francs.

Réservation auprès des personnes habilitées, par

Tél. 927-19-93 après 19 heures sur place.

Cette soirée est réalisée au profit du Collège Tebrotzassère.

ATAMIAN & Fils

TAPISSIER DÉCORATEUR

MEUBLES ET SIEGES TOUS STYLES

EXPOSITION PERMANENTE
au magasin sur 2000 m2

20, Rue Chaligny 75012 — Métro Reuilly - Diderot
Sortie côté Chaligny Tél. : 344-23-87

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՎԱԼԱՆՍ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Տիկնանց Օժանդակ Յանձնախումբին, Շաբաթ, Դեկտեմբեր 9, ժամը 21էն սկսեալ, առաջնորդութեամբ ԺԱՔ ՔՈՒԺԱՔԵԱՆի խանդավառ նուագախումբին, Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏ

ՄԵԿ՝ ՀՅՈՒՐ

1978 Հունիսի 25ին 26-ամյա ինժեներ Վիկտոր Ա. Ղազարյանը, որ ծնվել ու մեծացել էր Ամերիկայում, ժամանեց Հայաստան՝ ծանոթանալու իր ծոցատուն ընտրած հայրենիքին։ Ինչպես ասում էր, «ուզում էի ինքնուրույն, եւ ոչ ծնողներիս հետ, ճանաչել հայ ժողովրդին»։ Ինչպես հետագայում պարզվեց, ինքն էլ չգիտեր, թե ինչ էր ուզում։ Ամերիկահայ ուսանողը ոչ միայն չճանաչեց հայ ժողովրդին, այլեւ ինքն էլ ճանաչելի դարձավ։

Ամերիկայում ծնված ու մեծացած հայ տղան ոչ միայն չէր տիրապետում հայերենին, այլեւ ամերիկյան կյանքի ոճով էր դաստիարակված։ Ինչպես ինքն էր ասում, «ամերիկացի էի, ամերիկյան ամեն ինչ էր հետաքրքրում ինձ»։ Ամերիկյան կյանքի ոճով դաստիարակված տղան, ինչպես հետագայում պարզվեց, ոչ միայն չէր հասկանում հայ ժողովրդին, այլեւ ինքն էլ հայ ժողովրդի համար անհասկանալի էր։

Ամերիկահայ ուսանողը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՀԱՐՑԵՐ

ՏՈՒՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒ Է

Ե.

Նույնիսկ նրանք, որոնք ամենից քիչ են հետաքրքրվում գործերի ընթացքով, գիտեն, որ Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ Ռոմանովը ամուսնացել է գրավչության ու գեղեցկության համար: Տասնվեց տարեկան հասակում նա ամուսնացավ ոչ հարուստ ազնվականի հետ, որ ոչ մի հատկանիշով չէր տարբերվում իր ընկերներից, ոչ էլ ուներ որևէ ուշագրավ հատկություն, բացի ֆիզիկական ուժից, որի շնորհիվ նա կարող էր ամբողջ գիշերը պարել առանց հոգնելու, և ոչ մեծ հարստությունից, որ նա ժառանգել էր հորից: Ամուսինը ոչ մի կերպ չէր կարող հետաքրքրել նրան, և նա ոչ մի կերպ չէր ձգտում հետաքրքրել նրան: Ամուսինը զբաղվում էր ձիերով, որսով, իսկ նա ինքը ոչ մի բանով չէր զբաղվում, բացի պարելուց, հագուստներից, ամենաթանկ ռեստորանների ճաշացանկերից, ինչպես նաև ամենաանհեթեթ ու ծախսատար սիրավեպերից: Ամուսինը ոչ մի կերպ չէր կարող հասկանալ, թե ինչ է նշանակում ամուսնանալ ոչ հարուստ ազնվականի հետ, որ ոչ մի հատկանիշով չէր տարբերվում ուրիշներից, ոչ էլ ուներ որևէ ուշագրավ հատկություն, բացի ֆիզիկական ուժից, որի շնորհիվ նա կարող էր ամբողջ գիշերը պարել առանց հոգնելու, և ոչ մեծ հարստությունից, որ նա ժառանգել էր հոր

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Իբրեւ կարգին պաշտպան սուրբին տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, կիրակի, Դեկ. 10, ժամը 11ին, Հայ Կաթողիկէ Ս. Ծովհ. Ս. Խաչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 13 rիւ տիւ Փերշ, ձեռամբ՝

Հ. ԱՆԹՈՒԱՆ ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆԻ

Հայութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ այս տպաւորիչ արարողութեան, քրիստոնէութեան այս ամէնէն հին պին – ւորական կարգը հայածէս պատարագի մը ընտրութեամբ կ'ուզէ չեշտել Հայաստանի դերը այս կարգին հիմնադրու – թեան մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Այրի Տիկին Կարապետ Թիւթիւնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քալազուն Օհաննէսեան, Այրի Տիկին Հանըմ Նաւարեան, Պ. Գրիգոր Թիւթիւնեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն, որ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Դեկտեմբեր 10, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներ – հօր, փեսային, զարմիկին եւ ազգակա – նին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

1979Ի ՕՐԱՑՈՑՑ

Համախարբերդցիական Միութեան, Փարանասի շրջանի կեդրոնական վարչութիւնը կը տեղեկացնէ բոլոր հայրենակիցներուն որ 1979ի օրացոյցները լոյս տեսան։

Իւրաքանչիւր մասնաճիւղ կը ստանայ իր բաժինը։

Դիմել տեղական վարչութիւններուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնոր – դարանը չնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկ. Միհրան Նազարէանէ 250 Փր. ի քաջալերութիւն նորակազմ Ազգ. կեդր. Վարչութեան կատարելիք ազգա – նուէր գործունէութեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանուկներու օդը կը տօնուի Յունուար 14ին, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը։ Նախաճաշնուէրեամբ կայ. Խաչի Շրջ. վարչութեան։

×

Կիրակի, Դեկտ. 17, Մարսէյլի Ս. կաթողիկէ եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 50– ամեակին նուիրուած փակման հանդի – սութիւն։

×

Տարօնի երգերու ունկնդրութիւն Մարտ 23ին, Ամենուհի Գեւոնեանի կողմէ։

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՊՈԼԷՆ.– Պ. Ա. Առաքելեան 146 Փր. կը նուիրէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Պ. Վ. Ունանեան 100 Փ. կը նուիրէ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութիւնը կը նուիրէ 250ական Փրանք Դպրոցասէրին եւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին, փոխան ծաղկեպսակի, իր անդամուհիներէն՝ Սոնա Կիւմիւշկէրտան – եանի ամուսնոյն՝ վահէ Կիւմիւշկէրտան– եանի մահուան առիթով։

ԱՁԳ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կայ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի զոյգ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին։ Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կըրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խոչուհիներու մօտ։

Օթոքառը կը մեկնի փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին։ Ճչդապահ ըլալ։

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք։

MARSEILLE

ABBAYE DE ST. VICTOR

Mercredi 6 Décembre à 21 heures

sous l'égide des Amis de Saint-Victor

CONCERT EXCEPTIONNEL

5 artistes prestigieux d'Arménie

×

Jean TER-MERGUERIAN, violoniste, prix Marguerite Long Jacques Thibault

Medea ABRAHAMIAN, violoniste

Ketty MALKHASSIAN, pianiste, Lauréate du concours TCHAIKOVSKY

Olga GABAYAN, Cantatrice soliste de de l'Opéra d'Erévan

Veram MIRAKIAN, ténor soliste de l'péra d'Erévan

Location : FNAC Centre Bourse — Gebellin, 77 rue St. Férréol

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՅԱՑՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս կիրակի (Դեկ. 10) առաւօտ ժամը 9·30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ հայկ. յայտագիր։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱԶՆ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, Դեկտ. 10, ժամը 15ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ժամը 16·30էն սկսեալ՝ Թէյասեղան։

×

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱԶԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ուրբաթ, Դեկտ. 8, ժամը 20·45ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը, Ռիւ Շառլ Միշել։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀ

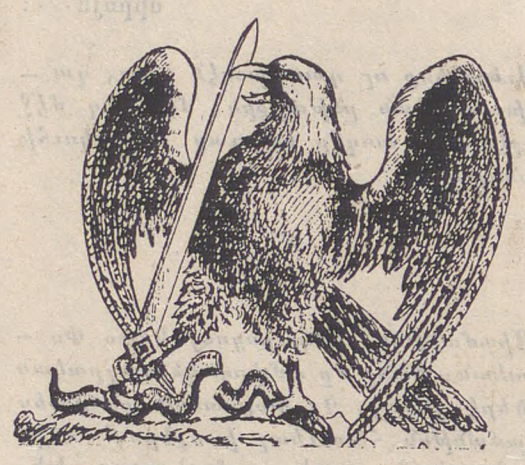
Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները, հաւաքաբար բաժակներ բարձրացնել Կեդրոնականին եւ Կեդրոնականցիներուն կենացը, Դեկտեմբեր 10 ժամը 13ին

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

Կեդրոնականցիներուն հետ բաժակ պիտի բարձրացնեն նաեւ Էլմիրա Յարութիւնեան – Փէհլիվանեան (Հայրենի քանոնահար)։ եւ Այտա Էմիրեան – Յարութիւնեան։

Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ. 7, հեռաձայնելով Վ. Նաւասարդեանի՝
985·36·53

POURQUOI UN ANNUAIRE DES ARMÉNIENS DE FRANCE ?

Aujourd'hui la communauté arménienne de France représente plus de deux cent mille personnes qui apportent leurs compétences et leurs talents dans tous les secteurs de la vie économique, sociale et culturelle de leur pays.

Aujourd'hui nos enfants se sentent Français à part entière : ce pays de leur naissance, de leur éducation, ils l'aiment profondément à la mesure de la place qu'ils s'y sont faite.

Aujourd'hui cependant notre intégration ne doit pas nous faire oublier notre identité, notre culture, notre langue, notre histoire, nos morts. Ces richesses, il nous faut les garder, les faire vivre, les faire connaître à notre pays d'adoption.

C'est pourquoi cet ANNUAIRE DES ARMENIENS DE FRANCE a l'ambition de rassembler la communauté arménienne, loin de toutes les tendances politiques et corporatistes, et de faire mieux connaître ses associations, ses institutions, ses trésors culturels et religieux.

Pour participer à cet effort, demandez un questionnaire à :

ANNUAIRE DES ARMENIENS
DE FRANCE
Société d'Editions Contrepoint
4, Rue Cassette — 75006 PARIS
Tél. : 222-11-46

Annuaire à paraître en 1979. Coût de l'insertion personnelle dans l'Annuaire: 50 F. Insertion gratuite pour les institutions et les associations arméniennes

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՎԱԼԱՆՍ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Տիկնանց Օժանդակ Ընծայախումբին, Շաբաթ, Դեկտեմբեր 9, ժամը 21էն սկսեալ, առաջնորդութեամբ ԺԱՒՖ ՔՈԺԱՔԵԱՆի խանդավառ նուագախումբին, Վալանսի Սալ ոչ Ֆէթին մէջ։

Շաբաթ, Դեկտ. 9, Օթէլ Թերմինիւսի չքեղ սրահներուն մէջ (Փեռաշ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Տիկնանց Միութեան

CERCLE LYONNAIS DES FEMMES ARMENIENNES — C. L. F. A.

Ի նպաստ Միութեան բարենպաստակ ձեռնարկներուն։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Ախորժաբեր՝ երեկոյեան ժամը 8·30ին Ճաշ՝ երեկոյեան ժամը 9ին։

Տոմսերու համար դիմել՝

Ազգ. Տուն, 40 Ռիւ տ'Արմէնի, Լիոն 3րդ

Տիկին Գարաօղլանեան, 40 Ռիւ Փօլ–Պէռ (Լիոն 3րդ)։

Նկատի ունենալով տոմսերու սահմանափակ թիւը կը խնդրուի կանուխէն ապահովել տոմսերը։

ՃԱՇԱԳԻՆ 180 Ֆ. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 120

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՆՈՒՐՇԱՆ ՓՐԷՆԿԵԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հայր. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կիրակի Դեկտ. 10ին յատուկ պատարագի

ՀԱՍՑԷ.– Հայոց եկեղեցի, 6 Ավընիւ Պուրկէն, 92130 Իսի լէ Մուլինօ

Նոյն առթիւ՝

եկեղեցւոյ օծման 3րդ տարեդարձի հանդիսութիւն

Պատարագը կը մատուցանէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Սկիզբ պատարագի ժամը 9·30ին

յընթացս պատարագի կը կատարուի՝

– Սրբագործում մկրտութեան աւազանի,

– Տուչութիւն դպրութեան եւ ուրբարութեան աստիճանի

Քառաձայն պատարագը կ'երգուի եկեղեցւոյ « Անի » երգչախումբին կողմէ

ղեկավարութեամբ Պր. Հրանդ Ամէմեանի

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
7
JEUDI
7 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	հատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 14·267

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.267

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՑ ՄԱՄՈՒԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅՆԱՑՄԱՆ 58ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ, ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԻ ԱՏԵԼԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, ԱԶԱՏԱԲԵՐ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ԱՐԵՒ, ՈՒ ՆԱԵՒ՝ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆ ...

Նոր ստացանք « Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Նոյ· 25ի թիւը, ուր տասը սիւնակներու մէջ, կը նկարագրուի « *Հայաստանում Սովետական իշխանութեան հաստատման 58րդ տարեդարձին նուիրուած հանդիսաւոր նիստը Երեւանում* » « *Սովետական ժողովուրդների եղբայրական ընտանիքում* » ընդհանուր խորագրին տակ: Այս առթիւ երկար զեկուցումով մը հանդէս եկած է «Հայկական ՍՍՀ Միութիւնտրների Խորհրդի նախագահի տեղակալ Վ· Մովսիսեանը», որ դեռ չմոռցած քանաձեւէ մը եւս, իր յառաջաբանին մէջ ուր Կ'ըսէ«*Լրանում է տարելիցը պատմական այն օրուայ, երբ Հայաստանի բանուոր դասակարգը եւ աշխատաւոր գիւղացիութիւնը հերոսական 11րդ կարմիր բանակի օգնութեամբ բոլշեւիկների կուսակցութեան ղեկավարութեամբ տապալեցին դաշնակների ատելի տիրապետութիւնը եւ երկիրը հռչակեցին սովետական* », երկարօրէն կը ծանրանայ « *պատաբեր Հոկտեմբերի արեւ* »ին շնորհիւ մեր հայրենիքի արձանագրած նուաճումներուն վրայ, հասնելու համար «*մի-ջազգային իմպերիալիզմի ագրեսիվ* » ֆաղաֆականութեան, որ պատճառ է այսօր աշխարհի « *տարբեր ռեգիոններում* » անվստահութեան ստեղծումի եւ « *կոնֆլիկտային իրավիճակի* »: Ակնարկուած գլխաւոր *ռեգիոն* է, Լիբանանը որու իրավիճակը « առաւել վնասուած է «*Եգիպտոսի պարտուղղական քաղաքականութենից եւ իսրայէլեան ագրեսիայից* »: Ապա Վ· Մովսիսեան կ'անդրադառնայ Լիբանահայութեան հետեւեալ պարբերութեամբ·—

« ... *Պարբերաբար բռնկուող այդ ընդհարումների ժամանակ Լիբանանի հայկական համայնքը, որ դրական չէզոքութեան դիրքորոշում էր պահպանել եւ դրանով իսկ օբիեկտիվօրէն նպաստում էր, որպէսզի կոնֆլիկան առաւել չխորանայ, դարձաւ ալ պահպանողականների հերթական պրովոկացիաների օբիեկտը: Ցանիրաւի հալածանքների եւ հետապնդումների ենթարկուեց ի թիւս միւսների նաեւ հայ ազգաբանակչութիւնը, որը տասնեակ տարիներից ի վեր կողք կողքի ապրում է արաբ ժողովրդի հետ:*

« *Ծայր առած կամայականութիւնների հետեւանքով աւերուեցին չատ տներ, մշակոյթի մի քանի յուշարձաններ, զոհ գնացին 52 անմեղ խաղաղ հայ մարդիկ: Երկրում տիրում էր սարսափ, տեռորի մթնոլորտ, օրէց օր աւելանում էր օթեւանից ու գոյութեան միջոցներից զրկուած Լիբանանցիների առանց այն էլ հսկայական թիւը:*

« *Պրովոկացիաների դէմ բողոքի հուժկու ալիքը բարձրացաւ մեր սովետական երկրում: Մայր Հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստանը, ինչպէս միշտ, այժմ էլ չէր կարող անտարբերութեամբ անցնել իր հայրենակիցների մի ստուար մասին վիճակուած դառն իրողութեան կողքով: Եւ նա իր ամուր ձեռքն է մեկնում նրբանց, սատար կանգնում անձազերծուած կամայականութիւնների դէմ պայքարում:*

« *Որոշուում է ընդունուած նիւթական անհրաժեշտ օգնութիւն ցոյց տալ պին-ուած ընդհարումների ժամանակ տուժած հայրենակիցներին:*

« *Բազմաթիւ միտինգներում, մամուլի եւ ինֆորմացիայի օրգաններում ստոյգ-ուած նամակներում ու հեռագրերում մեր Հանրապետութեան աշխատաւորները, սովետական մարդիկ ցաւակցով նչաւակեցին աչերի ոտնձգութիւնները, պահանջեցին եւ յոյս յայտնեցին, որ Լիբանանի օրինական իշխանութիւնները կը կասեցնեն պահպանողականների կամայակա-նութիւնները, խստիւ կը պատժեն մեղաւորներին: Ասիայի եւ Աֆրիկէի երկրների համերաշխութեան սովետական կոմիտէն, արտայայտելով սովետական հասարակութեան կարծիքը, հանդէս եկաւ համապատասխան յայտարարութեամբ, որն այսօր հրապարակուել է մամուլում:*

Սովետական մարդկանց անունից յայտարարութեան մէջ մերկացուում են տեղի ունեցած դէպքերի՝ չարժառիթները, մատնանշուում իսկական հեղինակները, որոնք հաչուի չեն նստում համաշխարհային հասարակայնութեան բողոքների եւ Միաւորուած ազգերի կազմակերպութեան որոշումների հետ:

« *Լիբանանում հայ համայնքի դէմ իմպերիալիստական ու սիոնիստական դործակալների կատարած ոճիրները, — ասուում է յայտարարութեան մէջ, — ինչպէս նաեւ քաղաքացիական բնակչութեան նկատմամբ տեռորի միւս փաստերը կըրկին վկայում են, որ Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդների ճակատագրի հանդէպ անտարբեր են այն ուժերը, որոնք դինուած կոնֆլիկտ են հրահրել Լիբանանում եւ պատասխանատուութիւն են կրում լիբանանեան ժողովրդի ներկայի ողբերգական դրութեան համար* »:

Բարեկամութեան ու համակրանքի անկեղծ զգացմունքներ տածելով Լիբանանեան ժողովրդի հանդէպ, չեշտուում է յայտարարութեան մէջ, սովետական մարդիկ ամենայն վճռականութեամբ դատապարտում են Լիբանանի խաղաղ բնակչութեան նկատմամբ բերուած կամայականութիւնը:

« *Այդ պահպանողականների պրովոկացիան ուժգին դատապարտեց Լիբանանի իսկ առաջադիմական ուժերի եւ հոծ զանգուածների կողմից:*

« *Գոհունակութեամբ պէտք է արձանագրել, որ ըստ վերջին տեղեկութիւնների, հայ ազգաբնակչութեան նկատմամբ ծայր առած կամայականութիւնները Լիբանանում դադարել են* »:

Ուրեմն, երկարապատում եւ ընթացիկ զեկուցումի մը ընթացքին, կը յիշուի, ի մէջ այլոց, Լիբանահայութիւնը և անոր ի նպաստ նիւթական օժանդակութիւն մը, խոստացուած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին (տես «Յառաջ»՝ Նոյ· 25/26):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅ ԲՈԼՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ցայտնի է Ֆրանսահայութեան, թէ Լիբանանի վերջին դէպքերուն հետեւանքով Պէյրութի հայ գաղութը բազմաթիւ մարդկային զոհեր տուաւ եւ նիւթական ծանր վնասներու ենթարկուեցաւ:

Ինչպէս ասկէ առաջ քանիցս գրուեցաւ, բազմաթիւ հայ ընտանիքներ թշուառութեան մատնուեցան: Այս պատճառաւ էր, որ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս ու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսները գործակցեցան եւ Ցանձնախումբ կազմեցին, համազգային չափանիշով օգնութեան հասնելու համար այդ համատարած կարիքներուն:

Ցանձնախումբը, որ գրուած էր Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի բարձր հովանաւորութեան տակ եւ կը վայելէր նախագահութիւնը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, ինչպէս նաեւ Լիբանանի հայ յարանուանութեանց պետերուն, յարմար դատած եւ յոտակ կերպով որոշած էր, որ իւրաքանչիւր գաղութի մէջ հանգանակութիւններ կատարուին եկեղեցական իշխանութեանց նախաձեռնութեամբ: Այդ որոշումին ընդառաջելով էր, որ մենք վերակազմեցինք նախորդ հանգանակութեան առթիւ կազմուած Կեդրոնական Ցանձնախումբը, որպէսզի նախկին ձեւով կազմակերպուէր հանգանակութիւնը:

Հակառակ Հայրապետներու կոչերուն եւ մեր կողմէ եղած հրաւէրին, դժբախտաբար կարգ մը կազմակերպութիւններ — ոմանք եղան եւ տակաւին կը չարունակուին կողմնակի հանգանակութիւններ, որոնց հանգանակած գումարները Կեդրոնական Ցանձնախումբին չեն փոխանցուած: Ասիկա ոչ միայն կը խաչաձեւէ հանգանակութեան գործը, այլ նաեւ տեղի կուտայ կարգ մը թիւրիմացութիւններու եւ գործը յուսացուած արդիւնքը չի տար:

Հետեւաբար, կրկին անգամ կոչ կ'ը-նենք բոլոր կազմակերպութիւններուն, որ եռանդով չարունակեն իրենց գործունէութիւնը, եւ իրենց հանգանակած բոլոր գումարները յանձնեն Կեդրոնական Ցանձնախումբին ու անոր հետ գործակցին, աւելի նպաստաւոր եւ յաջող արդիւնքի հասնելու համար:

Նախորդ անգամ մեր գաղութը գովելի նախանձախնդրութեամբ եւ պատուով իր պարտականութիւնը կատարեց, չնորհիւ իր համերաշխ գործակցութեան եւ միասնականութեան: Կը սպասենք որ այս անգամ եւս նոյն համագործակցութիւնը ստեղծուի, որպէսզի նոյն յաջողութեամբ պսակուի գաղութիս կողմէ եղբայրական օգնութեան այս նուիրական ձեռնարկը:

Աղօթարար՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Կաթողիկոսական Պատուիրակ
Հայոց Եւրոպայի

Դեկտ· 1

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵ ՀՐԱՆի մէջ ալ, Ուաշինկթընէն եռաք, չատ կը խօսուի այլեւս Շահին քաչուելուն մասին: Շարունակաբար հինգ օր ցոյցերը չղադրեցան, Պազարին մէջ ալ, ուր խանութներու մեծ մասը փակ կը մնայ: Շէյի սուգը վերջ կը գտնէ Դեկտեմբեր 12ին: Նախարարապետ Ազարի յայտարարած է առջի օր թէ Այաթոլա Խոմէյնի կրնայ վերադառնալ եւ որեւէ վտանգ չկայ որ ձերբակալուի, Խոմէյնի պատասխանած է որ՝ որպէսզի ինք թեհրան երթայ նախ հոնկէ պէտք է Շահը մեկնի: Ֆրանսական « ազդարարութեան » ալ պատասխանած է, ըսելով թէ պիտի չարունակէ իր յայտարարութիւնները:

ՊՐԻՍԻԼԻ մէջ եւրոպական դրամական դրութեան հարցը միայն Վեցերու համաձայնութեան արժանացաւ: Արդարեւ, մինչ Անգլիա ոչ կ'ըսէր, Իտալիա եւ Իրլանտա մտածելու պայմանաժամ կ'ուզէին: Ցունուար մէկէն ուրեմն, վեց երկիրներ միայն կը մասնակցին նոր դրութեան, որ երեք գլխաւոր սկզբունք ունի: Նախ Հասարակապետութեան տակար դրամները — ինչպէս Ֆրանս· Ֆրանքը, պիտի միանան զօրաւոր դրամներուն (պելժ, հոլ· Ֆլորին, դանիական, մառնաւանդ՝ մարքը): Իտալացիք պիտի վայելէին սակայն (բայց չբաւականացան) եւեւէջքի աւելի մեծ չափ մը քան ընկերները, այսինքն 6 առ հարիւր փոխան 2,25ի ուրիշ դրամի մը բաղդատմամբ: Եւ եթէ օրինակ Ֆրանքը անկումի չափ հազորդումի մը զոհ ըլլայ, Պանք տը Ֆրանսը կը միջամտէ արտաքին չուկաներուն վրայ, առաջքն առնելու համար: Շինծու դրամ մըն է էքիւն նախապիծը եւրոպ· վաղուան դրամին: Նկատի առնելով իւրաքանչիւր երկրի տնտեսական կարեւորութիւնը, երեւակայուած է դրամ մը — էքիւն — որ ներկայացնէ զանազան դրամներու միջինը: Եթէ երկրի մը տարադրամը չատ բարձրանայ կամ իջնէ էքիւին համեմատութեամբ, խնդրոյ առարկայ երկիրը պարտի միջամտել: Եւրոպական հիմնադրամը կայ արդէն, պիտի ունենայ 25 միլիառ էքիւ (ուրչէ 150 միլիառ): Դժուարութիւն ունեցող երկիրները կրնան հոն դիմել փրկելու համար իրենց դրամը:

ՍԵՆՏԻՒԱ — ԳՈՐԾԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ բանակցութիւնները գործադրկութեան սակերու չուրջ ձախողեցան եւ կառավարութիւնն է որ իրաւարարի դեր պիտի խաղայ: Արդարեւ կողմերը չհամաձայնեցան նոր դրութեան մը համար, ամսաթոշակներու աստիճանաւորման չուրջ: Տընտեսական պատճառներով գործադրկները մինչեւ 100էն 90 կ'առնեն, ուրիշներ միայն 35: Արդար լուծում մը կը փնտռուի:

ՀԱՆՐԱՏՈՒՆԵՐԸ վերաքանելու չուրջ երեսփոխան Ժոէլ Լը Թաքի առաջարկը նպաստաւոր ընդունելութիւն չի գտներ: Բողերն իսկ դէմ են եւ կ'ուզեն իրենց արհեստը ընել որոշ ազատութեամբ: « Մարթ Ռիչար » օրէնքէն ի վեր հանրատունները փակ են (գոնէ պաշտօնապէս) եւ Լը Թաքի համար, հետեւանքները ծանր եղած են վիներական հիւանդութիւններու տարածման եւ կատաղութեան ալ զարգացման: Ամէն մարդ համաձայն չէ այս տեսակէտներուն: Արեւմտեան Գերմանիա 1973էն ի վեր էրոս սէնթրըսներ հաստատած է ըստ սեռային նոր օրէնսդրութեան եւ ուր, բժշկական հսկողութեան տակ, աշխարհի ամէնէն հին արհեստն ընողները կրնան օրը չուրջ 3000 Ֆր· չահիլ···:

ՈՂՋՅԱՆ ՀԱՅԱՑՔ

ՆԱԶԱՐԵԹ ՎՐԴԱՆՅԱՆԻ

— o —

ՀՏՈՒԼՑՈՒՄՆ ՀԱՅՈՒՀՈՒ ՄՈՒՏՔԻ ՂՈՂՈՎՈՒՑՔՈՎՈՒ ՏԱՐՈՒՔՑՈՒՄՆ

Ի ՊԱՏԻՎ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 60-ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎԱՆՅԱՆ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐՆԵՐԻ ԵՎ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

1914 – 18 Ա. Ա. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՇԱՎԱՆՅԱՆ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐՆԵՐԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ ՀՈՒՇԱՔԱՐԴԻ ՄԱՍԻՆ

Փարատի Մ. Եկեղեցւոյ դէպ, ին-
րաւի, Նոյ. 12, առաւօտեան սեպ ուն-
ցար մարդ ցեղմնդիր ի Մ. Ա. Ա. յաղթա-
կան Մեծ Պատերազմի Հայկական Մարտական Համալիրներ եւ Հիմնադիրներ Միութեան Հայաստանեայց Ընդհանուր Միութեան Հայրենասիրական Հիմնադրամ Ազգային Ժողովրդական Տունը Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահ Հայ Ազգային Ռազմական Թանգարան Հայ Ազգային Ռազմական Արխիվ Հայ Ազգային Ռազմական Գրադարան Հայ Ազգային Ռազմական Պատկերասրահ Հայ Ազգային Ռազմական Քարտեզագրական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Ուսումնական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Գիտական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Տեղեկատվական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Հրատարակչական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Տպագրական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Կրթական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Գիտահետազոտական Հիմնարկ Հայ Ազգային Ռազմական Տեղեկատվական Կենտրոն Հայ Ազգային Ռազմական Հրատարակչական Կենտրոն Հայ Ազգային Ռազմական Տպագրական Կենտրոն Հայ Ազգային Ռազմական Կրթական Կենտրոն Հայ Ազգային Ռազմական Գիտահետազոտական Կենտրոն

— ԿԱՆԱՉԻ ՀԱՐՑԵՐ —

ՀԱՐՑ – ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Հ. Ս. Ս. Ալեքսեյի Ա. Սևրյուկովի (Սևաստոպոլ) դատավճռով Ալեքսեյ Ալեքսեյի Ֆոմինի՝ Տիրոպի անունով, ծն. 1902 թ., ուկրաինացի, ռուս, անկուսակցական, 1941 թ. Հոկտեմբերի 1-ին Սևաստոպոլի Ստալինյան շրջանի Ա. Ա. Ժդանովի անվան փողոցում գերմանական զորքերի հրամանատարության համար լրտեսական գործունեություն ծավալելու համար, որ նա կատարել է հետևյալ պայմանագրային հանձնարարությունները. 1941 թ. հունիսի 22-ին Սևաստոպոլում ռմբակոծել է ռումբերի տեղադրման համար նշանակված օբյեկտները, 1941 թ. հուլիսի 1-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 2-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 3-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 4-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 5-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 6-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 7-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 8-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 9-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 10-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 11-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 12-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 13-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 14-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 15-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 16-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 17-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 18-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 19-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 20-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 21-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 22-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 23-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 24-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 25-ին Սևաստոպոլում հավաքել է ռազմական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, 1941 թ. հուլիսի 26-ին, դատապարտվել է մահապատժի և գնդակահարվել։

×

Հոկ. 26-ին, դատապարտվել է մեկ տարվա ազատազրկման և ընդհանուր կորուստների 25 տոկոսի չափով գումարի տուգանքի։

×

Հոկ. 12-ին, նույն որոշմամբ, 2.Ս.Ի. Մարտին Ալեքսանդրի Ռոզենբերգ-Ռոզենբլումի (Ռիգա) դատավճռով Ռոզենբերգ-Ռոզենբլումը, ծն. 1895 թ., լատվիացի, ռուս, անկուսակցական, նախկին ցարական սպա, որ 1918 թ. Ռիգայում ծառայել է Լատվիայի ազգային զորամասերում, 1919 թ. Ռիգայի ռազմական շրջանի հրամանատարության շտաբում, 1919 թ. Ռիգայի ռազմական շրջանի հրամանատարության շտաբի պետի օգնական, 1919 թ. Ռիգայի ռազմական շրջանի հրամանատարության շտաբի պետ

ՀԱՄՈՒՐԿ.— Տիկին Արաքսիա Բաղդասարեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Բաղդասարեան եւ զաւակները՝ Հէնրիք եւ Գարոլին, Ալեքսանդր Բաղդասարեան, Գարլ եւ Ճասմիկ Մասոթ, Գալուստ եւ Հարիէթ Փիլոսեան եւ զաւակները՝ Ագնէս, Դանիէլ եւ Ռուբիկ, Տէր եւ Տիկին Մանֆրէտ Քէօնիկ եւ զաւակները Սապրինա եւ Դանիէլա, Վարսենիկ Ճարուքճիեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 29ին, 80 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Դեկտ. 7, ժամը 2ին, 7 Օլտորֆէր Ֆրիտհոֆքոսի մատրան մէջ։

ՅԱՒԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Բաղդասարեան ընտանիքին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիկտոր, Կլատիս, Ուիլեըմ Բարայ — եանցները, Տիկին Հայկուհի Մակարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Դեկտեմբեր 10, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց չատ սիրելի

ԵՈՎԱՆՆ ԲՍԲՍՅԵԱՆՑԻ

(ծնեալ Մակարեան)

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԻԳԼ.— Այրլ Տիկին կարապետ թիւթիւնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քաջազուն Օհաննէսեան, Այրլ Տիկին Հանըմ Նաւարեան, Պ. Գրիգոր Թիւթիւնեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն, որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Դեկտեմբեր 10, Պօսթընի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներ — հօր, փեսայի, զարմիկին եւ ազգակա — նին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԹԻՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պր. Արամ Էմիրզէեան փոխան ծաղկէ — պսակի 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին, Աստուր Սոփոկլեանի մահուան առթիւ եւ իր եղբօր՝ Յարութիւն Էմիրզէեանի, կնոջ՝ Ալթուն Էմիրզէի (ծնեալ Շամլոյեան) եւ փեսային՝ Րաֆֆի Սերոբեանի յիշատակին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալու — թեամբ ստացած է հետեւեալ գումար — ները.— Պր. Արթիւր Պահատուրեան, կոպէնհիկ եւ Ժագլին Սանդիկեաններու պսակին առթիւ 500 Ֆր., այրլ Տիկ. Է. Պօղոսեան 300 եւ 200 դպրոցին, այրլ Տիկ. Վ. Եաղուպեան եւ զաւակները 150, 100 դպրոցին եւ 50 Աղք.ին, Պր. Ց. Մինասեան 100ական եկեղեցիին, դպրոցին եւ Աղք.ին, Պր. Պետրոսեան 300, այրլ Տիկ. Ա. Տէյիրմէնճեան եւ զաւակները 200, Պր. Ռ. Եմէնճեան 200, Պր. Վ. Գիթապճեան 100ական դպրոցին եւ եկեղեցիին, Տէր եւ Տիկ. Հաճիպահամեան, Ամեն. Սրբոց տօնին առթիւ, ծաղիկի փոխարէն 200 դպրոցին, Մ. Նահանգներէն Տիկ. Պ. Մուրատեան 100, Պր. Կ. Տէփոյեան 100, ոմն 100, Պր. Թօփալեան 50, Անտրէ Հօթոյեանի մահուան առթիւ փ. ծ.ի Պր. Հ. Թադէոսեան եւ Տիկ. Ց. Զըպուքճեան 50ական դպրոցին, Տիկին Մ. Տէր-Յակոբեան 50 եկեղեցիին։

×

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Նաճարեանէ 100 Ֆր. իրենց հարսին ապաքինման առթիւ, 100 Ֆր. իրենց Թոռան ծնունդին առթիւ, 20 Ֆր. Սահակ Խօքսիւզեանի մահուան առթիւ, փոքրիկին Էմիլի Ղեղեանէ 50 Ֆ. իր քրոջ Մելինէի ծննդեան առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանուկներու օրը, նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին՝ Յունուար 7ին։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Իրենց կարգին պաշտպան սուրբին տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, կիրակի, Դեկ. 10, ժամը 11ին, Հայ Կաթողիկէ Ս. Յովհ. Ս. Խաչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, 13 ռիւ տիւ Փերշ, ձեռամբ՝

Հ. ԱՆԹՈՒԱՆ ԹԻԹԻՒՆՃԵԱՆԻ

Հայութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ այս տպաւորիչ արարողութեան, քրիստոնէութեան այս ամէնէն հին զին — ւորական կարգը հայածէս պատարագի մը ընտրութեամբ կ'ուզէ չեշտել Հայաստանի դերը այս կարգին հիմնադրու — թեան մէջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՕԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս կիրակի (Դեկ. 10) առաւօտ ժամը 9.30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ հայկ. յայտագիր։

ԱՁՑ ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի գոյգ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին։ Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կըրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խաչուհիներու մօտ։

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13.30ին։ Ճշդապահ ըլլալ։

Երթ ու դարձ՝ 20 Ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՋՆ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, Դեկտ. 10, ժամը 15ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ժամը 16.30էն սկսեալ՝ Թէյասեղան։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՋԻ Պանեէօ — Քաչանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ուրբաթ, Դեկտ. 8, ժամը 20.45ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը, Ռիւ Շառլ Միշել։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները, հաւաքաբար բաժակներ բարձրացնել Կեդրոնականին եւ Կեդրոնականցիներուն կենացը, Դեկտեմբեր 10 ժամը 13ին

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

Կեդրոնականցիներուն հետ բաժակ պիտի բարձրացնեն նաեւ Էլմիրա Ցարութիւնեան — Փէհլիվանեան (Հայրենի քաոսնահար) եւ Այտա Էմիրեան — Ցարութիւնեան։

Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ. 7, հեռաձայնելով Վ. Նաւասարդեանի՝
985.36.53

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՎԱԼԱՆՍ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Տիկնանց Օժանդակ Ընկերակցութեան, Շաբաթ, Դեկտեմբեր 9, ժամը 21էն սկսեալ, առաջնորդութեամբ ԺԱՔ ՔՈԺԱՔԵԱՆի խանդավառ նուագախումբին, Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ։

1979Ի ՕՐԱՑՈՑՑ

Համախարբերդցիական Միութեան, Ֆրանսայի շրջանի կեդրոնական վարչութիւնը կը տեղեկացնէ բոլոր հայրենակիցներուն որ 1979ի օրացոյցները լոյս տեսան։

Իւրաքանչիւր մասնաճիւղ կը ստանայ իր բաժինը։

Դիմել տեղական վարչութիւններուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

ՀԱՅԿ. ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ԻՍԻԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մասնակցութեամբ ՅԱՐԴԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6, 1979, ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ն. ՖՐԷՆԿԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

NOËL ARMÉNIEN

ORGNISÉ PAR LE NOR SÉROUND D'ISSY

avec le Duo HARTAR

SAMEDI 6 JANVIER 1979 A PARTIR DE 20 H.

SALLE DE L'ÉGLISE ARMÉNIENNE D'ISSY

6, AV. BOURGAIN Mo MAIRIE D'ISSY

Réservation : 630-64-60 *եւ Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ։*

Շաբաթ, Դեկտ. 9, Օթէլ Թերմինիւսի չքեղ սրահներուն մէջ (Փեռաշ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Տիկնանց Միութեան

CERCLE LYONNAIS DES FEMMES ARMENIENNES — C. L. F. A.

Ի նպաստ Միութեան բարեսէր ատակ ձեռնարկներուն։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Ախորժաբեր՝ երեկոյեան ժամը 8.30ին Ճաշ՝ երեկոյեան ժամը 9ին։

Տոմսերու համար դիմել՝

Ագգ. Տուն, 40 Ռիւ տ'Ամբէնի, Լիոն 3րդ

Տիկին Գարաօղլանեան, 40 Ռիւ Փօլ-Պէռ (Լիոն 3րդ)։

Նկատի ունենալով տոմսերու սահմանափակ Թիւը կը խնդրուի կանուխէն ապահովել տոմսերը։

ՃԱՇԱԳԻՆ 180 Ֆ. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 120

HAIGANOUCH : E.C.F.A.

présente pour la première fois à Paris, au Musée des Monuments Français (Palais de Chaillot) le Samedi 9 Décembre à 17 heures

à la découverte de la Cilicie

(film réalisé par Béatrice et Jacques Bricout en Août 1978).

— Les Miniatures Arméniennes montage audio-visuel).

Prix des places : 20 francs.

Réservation auprès des personnes habilitées, par

Tél. 927-19-93 après 19 heures sur place.

Cette soirée est réalisée au profit du Collège Tebrotzassère.

Vente Kermesse

6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
4, Bd. Magenta — Métro République
Samedi 9 et Dimanche 10 Décembre
de 10 h. 30 à 20 h. 30 sans interruption
POUR VOUS, POUR VOS CADEAUX DE FIN D'ANNEE
au profit du Centre Culturel et Artistique

Marten YORGANTZ

l'album 79 est paru

chante tous les soirs à

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
8
VENDREDI
8 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 230 Ֆ.	Վեցամսեայ	125 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 260 Ֆ.	Ամսեայ	1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.268

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.268

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՍՆԱՆԿԸ

— o —

Թուրքիա, որ անգամ մը եւս սնանկութեան սեմին է հասած, ամէն դուռ կը թակէ՝ տնտեսական բնոյթի յաւելեալ օժանդակութիւններ ձեռք ձգելու համար։

Աղանտեան Ուխտին ընդհ. քարտուղարը վերջերս այցելեց Անգարա։ Գլխաւոր հարցը, բնականաբար, մնաց միշտ նոյնը.— տնտեսական օժանդակութիւն։ Լընսի համար Ուխտին անգամ երկիրները, անհրաժեշտ կերպով, պէտք է նը-կատի առնեն Անգարայի պահանջները։ Ընդհ. քարտուղարը իր տեղեկագիրը կը ներկայացնէր Ուխտին նախարարական Խորհուրդին յառաջիկայ նիստին, Դեկտեմբեր 7ին։ Աւելի քան հազանական կը նկատուի յատուկ մարմնի մը կազմութիւնը՝ քննելու եւ ընդառաջելու համար Անգարայի պահանջներուն։

Անշուշտ, քաղաքական նկատառումները հիմնական դեր կը խաղան այս գետնին վրայ։ Աֆղանիստան ասոր ճանաչելի կը մերձենայ Խորհ. Միութեան։ Պարս-կաստան, դէմ-աւոր մի-ջնաբերդը Արեւ-մուտքին՝ Ահոյ դուռներուն առջեւ, քաղաքական անստոյգ կացութեան մը դէմ յանդիման կը գտնուի։ Քաղաքական չըր-ջապտի մը փոփոխութեամբ՝ կրնայ վը-տանգուիլ քարիւղի ճամբան, այնքան կենսական Արեւմուտքին համար։

Իրաց այս վիճակին մէջ, հաստատուն խարիսխը կը մնայ Թուրքիա։ Առնուազն այդպէս կը մտածեն արեւմտեան քաղաքական շրջանակները։ Արդէն Անգարայի ներկայացուցած պատճառաբանութիւնն ալ այս է։ Հաշուեկշիռը մէջտեղն է։ Տարեսկիզբէն ի վեր, աւելի քան ութ հարիւր հոգի մեռած է։ Այլ – ճախ բախումներուն, խլրտումներուն հետեւանքով։ Ու – րի՞մն։ Անհրաժեշտ է ոտքի հանել երկրին կթող տնտեսութիւնը։ Որպէսզի կայուն վիճակը չխախտի։ Եւ, ինչպէս միշտ, Ուաշընկթընի գլխաւորութեամբ, Արեւմուտք « դիւրազգած » կը մնայ նըման առարկութիւններուն առջեւ։ Մնաց որ ուրիշներ եւս տրամադիր են օգնութեան ձեռք երկարելու յաւիտենական սը-նանկին։

Այսպէս, ուրեմն, կա՛մ կուտաս ու – զածս, կա՛մ կը դիմեմ այլուր։

Անգարա մերձենոյն առեն կը բանակցի Միջազգային Դրամական Ֆոնտին հետ, (որու մէկ պատուիրակութիւնը Անգարա է այս օրերուն) որ դեռ անցեալ Մար-տին, 450 միլիոն տոլարի վարկ բացած էր, երբ Անգարա ընդունած էր հետեւիլ անոր խորհուրդին.— խստիւ կիրարկել սակաւապետ քաղաքականութիւն մը։ Անգարա այժմ բացուած վարկէն կրկին անգամ ըլլալով 60 միլիոն տոլարի ան – միջական յատկացում մը կը պահանջէ, իբրեւ թէ գլուխ հանելու համար իր տըն-տեսական քաղաքականութիւնը։

Միջազգային Դրամական Ֆոնտը այն-քան ալ տրամադիր չէ։ Տուեալ ծրագիրը կը նախատեսէր դրամահոսութեան տո – կոսը ներկայ տարեշրջանին իջեցնել 20ի, անցեալ տարուան 50ի փոխարէն։ Արդ, տնտեսագէտներուն եւ ելմտագէտներուն նախատեսութեամբ, ընթացիկ տարուան դրամահոսութեան տոկոսը կրնայ մին – չեւ 70ի բարձրանալ։

Անգարայի համար կենսական կը նը – կատուին նոր վարկերը, քանի ասոնց մի-ջոցաւ հնարաւորութիւն պիտի ունենայ նոր ներածումներ կատարելու՝ իր խախ-տած վարկը ձեւով մը վերահաստատե – լով միջազգային շուկային վրայ։ Պատ-կերը, սակայն, աւելի քան յուսահատա-կան է։ Ճիշդ է, որ ներկայ տարուան առաջին ինը ամիսներուն, արտահին առեւտուրին բացը 48,1 առ հարիւր համեմատութեամբ նուազած է անցեալ տարուան բաղդատմամբ՝ մէկ միլիառ եօթը հարիւր հազար տոլարի հասնելով։ Այսուհանդերձ, այս նուազումը արձանագրուած է ի հաշիւ ճարտարարուեստին դրուած է ի հաշիւ ճարտարարուեստին համար կարեւոր նկատուող ներածումներուն սահմանափակումով։ Արտածումի նախատեսուած ծրագիրն ալ՝ 2,5 միլիառ տոլար, 400 միլիոն տոլարով նուազ պիտի ըլլայ։ Եւ դեռ պէտք չէ մոռնալ վատի ըլլայ։ Եւ դեռ պէտք չէ մոռնալ վատ-ռեւելանիթին եւ պարարտանիւթերուն նե-րածումները, որոնք մեծ դոլարներու կը կարօտին։

Միջազգային Դրամական Ֆոնտին ցոյց տուած դժկամութեան իբրեւ պատաս – խան, էճեվիտ հին յանկերգն է, որ կը կրկնէ։ « Միջազգային կարգ մը հիմնարկութիւններ չեն ըմբռներ, կամ կը թուի թէ չեն ուզեր հասկնալ, որ Թուրքիոյ տնտեսութեան խնդիրները, իրենց ներկայ փուլին մէջ, սերտ կերպով կապուած են երկրին ընկերային եւ քաղաքական հարցերուն հետ »։

Հասկնալի է ըսուածը։ Եթէ Արեւմուտք կ'ուզէ ոտքի պահել Թուրքիան, իբրեւ ապահով դաշնակից, պէտք է դրամ հասցնէ Անգարայի։

Ժ. Մ.

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ. 24–30)

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑ ՀԱՆՐԱՑԻՆ ԴՈՐԾԻՉ
Բ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
ԿԱՐԷՆ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ ՄՕՏ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան ընդունած է լիբանահայ հանրային գործիչ Բարունակ Թովմասեանը, որ երեւան կը գտնուի Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կամիտէի հրաւէրով։ Բարեկամական մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցած զրոյցին մասնակցած են կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Կարլէն Դալլաքեան, տեղեկատուութեան եւ արտասահմանեան կապերու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասէրեան, Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի Կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեան։

×

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

« Ֆութպոլ – հոքէյ » չաբաթաթերթի կազմակերպած « Անցարան » մրցանակի զոռմի խաղերուն՝ Պաթումի մէջ, Հայաստանի եւ Բելոռուսիոյ ազգային խումբերը չահած են 4ական միաւոր։ Հակառակ անոր որ յաղթանակներու թիւով, ինչպէս նաեւ նշանակած եւ ընդունած կոլերու քանակով հայ մարզիկները գե – րազանցած են մրցակիցը, աւարտական խաղերուն մասնակցելու միակ արտօնութիւնը տրուած է Բելոռուսիոյ խումբին, որ յաղթած էր Հայաստանի՝ 1–0 արդիւնքով։ Միւս երկու խաղերուն Հայաստան յաղթած է Լենինգրադի (2–1) եւ Դաշնակցային Ռուսիոյ (3-2)։ Բելոռուսիա կը մրցի միւս խմբակներու յաղթականներու դէմ՝ Մոսկուա, Լատվիա, Ուկրանիա, նուաճելու համար այն մըրցանակը որ սահմանուած է ոտնագնդակի երիտասարդական ազգային խումբերուն (մինչեւ 20 տարեկան)։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ կը փորձէ մաքերը հանդարտեցնել եւ այդ առընչութեամբ ազատ արձակել տուաւ ընդդիմութեան պարագլուխը՝ Քարիմ Սանճապի, որ ձերբակալուած էր Նոյ. 11ին մամուլի ասուլիս մը տալու պահուն։ 50 Ֆրան – սացի ընտանիքներ, որ ամանորեան արձակուրդներու առթիւ Փարիզ եկած են, յայտարարած են թէ բացի լուսարձակի դրութենէն, ամէն ինչ բնականոն է Թեհրան։

ՍՊԱՆԻԱ. 88 առ հարիւր համեմատութեամբ « Այո՛ » ըսաւ հանրաքուէով ներկայացուած Սահմանադրութեան, ութերորդը երկրին եւ ան՝ որ ժողովրդավարութեան ճամբան կը բանայ։ Ձեռն – պահներու թիւը կը հասնէր 30 առ հարիւրի, դլխաւորաբար պասք չըլլանին պատճառով։

ՊԷՅՐՈՒԹ հասած է կարդինալ Պեր – թոլի, յատուկ բանագնացը Յովհաննէս-Պօղոս Բ. Պապին։ Վատիկանի ներկայացուցիչը տեղւոյն վրայ պիտի ուսումնասիրէ կացութիւնը, տեսնելու համար վատիկանեան միջամտութեան մը կարելութիւնը։ Մայրաքաղաքին հարաւն ու կեդրոնը նորէն միջադէպեր պատահած են անջատ արձակազէններու կողմէ։ Կրակի բռնուած է նախագահ Էլ-Ասատի չքսխումբը, որ Պասպատ պալատէն ճամբայ ելած էր։

ՖՐԱՆՍԱ. բոլորովին կորնցուց Եւրոպայի բաժակին տիրանալու որեւէ հաւանականութիւն։ Դարձի մրցումին, ըստ թրազպուրգ Օի դէմ 4 կէտով չախչախիչ պարտութիւն մը կրեց հակառակորդէն՝ Տուիզպուրկի դաշտին վրայ (Ռուր)։

ՇԻՐԱՔ չատ խիստ յայտարարութիւն մը ըրած է կառավարութեան եւրոպական քաղաքականութեան չուրջ՝ « ո՛չ, հլու Ֆրանսայի մը վաճառականներու կայարութեան մը մէջ»։ ՀՀՀի նախագահին համար, Ֆրանսայի անկումն է եւ հպատակութիւնը օտարին բայց եւ այնպէս, այս ազգարարութիւնը տալէ եառք ժխքարի, թելադրեց ՀՀՀ երեսփոխաններուն որ, այս անգամ, քուէարկեն եւրոպական Թ.Վ.Ա.ի օրինագիծը, որու դէմ քուէարկեցին, առաջին անգամ, առջի օրը։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ մօտ Թուրք նոր դեսպանը ընդունելով, Պապը յոյս յայտնած է որ ժամ առաջ արդար լուծում մը գտնուի Կիպրոսի հարցին, չեչտելով.— « կարեւոր է որ ուժի, տնտեսական շահերու համեմատութիւնները նախապատուութիւն չտեսնեն ի վնաս փոքրամասնութեանց եւ տկարներու »։ Պրիւսէլի մէջ, Ատլանտեան Ուխտի Խորհուրդին առթիւ, հանդիպում կ'ունենան Յունաստանի եւ Թուրքիոյ Արտաքին նախարարները։ Սահմանային հարցերը, օդանաւային եւ ծովային միջոց խնդրոյ նիւթ են։ Լօզանի դաշնագիրը ճշդած էր Էվրոսը (Մարիճա) իբրեւ սահման Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ յատուկ յանձնախումբ մը ճըշդած էր, որ անշարժ պիտի ըլլայ բայց Էվրոսի ընթացքը կը փոխուի, ըստ ջուրերու յորդումին։ Ուաշինկթըն ալ Կիպրոսի ծրագիրը մը ունի, 12 կէտերէ բաղկացած, որ կը նախատեսէ Դաշնակցային Պետութեան մը կազմութիւնը եւ երկու համայնքներուն բաժանումը երկու անջատ շրջաններու։ Ապագայ Սահմանագրութիւնը կ'երաշխաւորէ հաւասար իրաւունքներ, երթեւեկի եւ կալուածի։ Դաշնակցային կառավարութիւնը ձեռնհաս պիտի ըլլայ արտաքին, պաշտպանութեան, ելմտական, հաղորդակցութեանց, մաքսի, օդանաւային հարցերու մէջ։ Մնացեալը՝ շրջանային երկու կառավարութեանց եւ Խորհրդարաններուն։ Նախագահը, փոխ-նախագահ մը պիտի ունենայ միւս համայնքէն։ Իւրաքանչիւր համայնք աթոռներու առնուազն 30 առ հարիւրը պիտի ունենայ։ Թուրք զօրքերը պէտք է պարպեն կղզին, բացի փոխադարձաբար ընդունուած չափէն։ Վարոշա (Ֆամակուստայի յոյն – կիպրական թաղը), դրաւուած Թուրքերուն կողմէ եւ պարպուած իր բնակչութենէն, ՄԱԿի հակակշռին տակ պիտի դրուի, ցորչափ տեւեն բանակցութիւնները։

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Մ Ա Հ
ԵՐԱԺԻՇՏ ՎԱՉԷ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ

— o —

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Դեկտ. 3ի թիւէն կ'իմանանք թէ երեւանի մէջ մեռած է երաժիշտ Վաչէ Յովսէփեան, 54 տարեկանին։ Ունի երեսնամեայ վաստակ մը հայկ. ժողովրդական երաժշտական կեանքին ներս իբրեւ վարպետ դաշնակահար։ 1969էն ի վեր ստիպուած էր Հայաստանի ձայն – հեռատեսիլի « Արամ Մերանդուխեան » համոյթի։ 1965ին արժանացած է վաստակաւոր, իսկ այս տարի՝ ժողովրդական արուեստագէտի կոչումներուն։ Վաչէ Յովսէփեան հեղինակն է քառմաթիւ երգերու, որոնցմէ սպիւռքի մէջ ծանօթ են՝ « Վերադարձիր », « Հաւատա՛ ինձ » եւայլն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԻՆԵՐՈՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍՈ-ՍՈՒԱՌ

— o —

Երկուշաբթի իրիկուն, խուռներամ հայ բազմութեան մէջ, եղած են նաեւ Ֆրանսացի լրագրողներ, գնահատելու համար Հայաստանի Պետական Անսամպլի հրամայած յայտագիրը, Օլէնպիայի մէջ։ Տընի Սոլինեաք, շատ խանդավառ է եւ Ֆրանս – Սուառի մէջ կը չեչտէ. « Փայլուն պարողներ, կը միացնեն դասական խումբի մը բոլոր առաքինութիւնները հայ ժողովրդական արուեստի գիծերուն։ Անսամպլը կատարեալ է։ Տարրերը լաւ պատրաստուած, փառաւոր կերպով կը տիրապետեն իրենց բաժնին, ինչպէս նաեւ երաժիշտները »։ Լրագրողը կը խօսի « Սարդարապատ » պարի մասին, որ կը ներկայացնէ « դարերու երկայնքին, Հայերու մշտական պայքարը յարձակողին դէմ եւ տարուած ճակատամարտը Թուրքերու դէմ 1918ին, պահելու համար Հայաստանի հողերը։ Կիները, գեղեցիկ եւ չնորհալի կը քաղէին բոլոր հարսնուկները, զոռս հաճոյքով կ'երեւակայէինք, եթէ ոչ անունք զոռս ունէին իրենց սեւ մազերուն մէջ եւ որ պիտի սիրէինք երթալ անձամբ քաղել... »։

կացած, որ կը նախատեսէ Դաշնակցային Պետութեան մը կազմութիւնը եւ երկու համայնքներուն բաժանումը երկու անջատ շրջաններու։ Ապագայ Սահմանագրութիւնը կ'երաշխաւորէ հաւասար իրաւունքներ, երթեւեկի եւ կալուածի։ Դաշնակցային կառավարութիւնը ձեռնհաս պիտի ըլլայ արտաքին, պաշտպանութեան, ելմտական, հաղորդակցութեանց, մաքսի, օդանաւային հարցերու մէջ։ Մնացեալը՝ շրջանային երկու կառավարութեանց եւ Խորհրդարաններուն։ Նախագահը, փոխ-նախագահ մը պիտի ունենայ միւս համայնքէն։ Իւրաքանչիւր համայնք աթոռներու առնուազն 30 առ հարիւրը պիտի ունենայ։ Թուրք զօրքերը պէտք է պարպեն կղզին, բացի փոխադարձաբար ընդունուած չափէն։ Վարոշա (Ֆամակուստայի յոյն – կիպրական թաղը), դրաւուած Թուրքերուն կողմէ եւ պարպուած իր բնակչութենէն, ՄԱԿի հակակշռին տակ պիտի դրուի, ցորչափ տեւեն բանակցութիւնները։

«ԶԱՐԱՏՈՒՐ» ՕԹԱՐԱՆԸ ԵՐ

ՍԻՐԵԼԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՀԻՆ

— ո —

ԿԱՐՄԻՐ ՇՈՒԿԱ ԼՈՒՍԱՑՈՂ

Ինչպես հայտնի է մեր ընթերցողներին, Երևանի Պետական համալսարանի պրոֆեսոր Ա. Ղազինյանի ղեկավարությամբ Կարմիր Շուկա լուսացող արշավախումբը ամառվա ընթացքում ուսումնասիրել է Կարմիր Շուկայի շրջանի հնավայրերը։ Արշավախումբը հետաքրքրական նյութեր է հավաքել։ Մասնավորապես պարզվել է, որ Կարմիր Շուկայի շրջանում գտնվող Ղալաչի բլուրը հնագույն ժամանակներում եղել է ամրոց։ Ղալաչի բլուրի ստորոտում հայտնաբերվել են մեծ քանակությամբ կավե անոթներ, որոնք ունեցել են տարբեր նշանակություն։ Ուշագրավ են նաև այդ անոթների վրա եղած զարդանախշերը։ Ղալաչի բլուրի ստորոտում հայտնաբերվել են նաև մեծ քանակությամբ կավե կուռքեր։ Ղալաչի բլուրի ստորոտում հայտնաբերվել են նաև մեծ քանակությամբ կավե կուռքեր։ Ղալաչի բլուրի ստորոտում հայտնաբերվել են նաև մեծ քանակությամբ կավե կուռքեր։

Ղալաչի բլուրի ստորոտում հայտնաբերվել են նաև մեծ քանակությամբ կավե կուռքեր։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ ՀԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԵՎ ԱՄՐԱՊՆԴՄԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ ՀԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԵՎ ԱՄՐԱՊՆԴՄԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ ՀԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԼԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԿՈՄԻՏԵՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏ ԳԻՏԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԵՎ ՀԱՄԱՀՈՒՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՏ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՐՑԵՐՈՎ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ
(Բացուած՝ Հայ Ազգատախնամ Ընկերակցութեան կողմէ)

ԺԳ. ՑԱՆԿ

Յարութիւն Գալֆայեան եւ զաւակ (Պանեէօ)	1000
Պ. Ա. Մելոնեան (Մոնթրէօյ)	1000
Գէորգեան եւ Ընկերք	250
Տէր եւ Տիկ. Գայեան (Վիլժուիֆ)	200
Ոմն	200
Տիկ. Կիւլեան եւ 3 զաւակները (Պրի –սիւռ Մառն)	200
Սանթուրեան	150
Տիկ. Ալիս Գարճեան	100
Պ. Գնաճեան	100
Տէր եւ Տիկ. Եղնիկեան (Պըզանսոն)	100
Ժ. Թերզիպաշեան (Սէն Թ'Ալվէր)	100
Ոմն	100
Ոմն	100
Տիկ. Արաքսի Մարտիրոսեան	50
Գումար	3750
Նախորդ գումար	132·155,03
Ընդհ. գումար	135·905,03

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ Հո – գաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Օր. Անահիտ Աբգումանեանի թաղման առթիւ Պօմոնի կապ. խաչուհիներ 100, Տէր եւ Տիկ. Տէրտէրեան 40, Պ. Ժոզէֆ Գուլումճեանի թաղման առթիւ Պ. Մակար Մակարեան 50: Օննիկ Մեսրոպեանի թաղման առթիւ Թէճիրեան ընտանիք 100, Րոժէ Սէֆէրեան 50: Մատաղի առթիւ նուէրներ.– Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Գասպարեան, այրի Տիկ. Վարդուհի Դարբինեան, Տէր եւ Տիկ. Ճուվ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկ. Կուսսուզեան 50ական, Դարբինեան ընտանիք, Զուքասըզեան ընտանիք, Տէրտէրեան ընտանիք 100ական, այրի Տիկ. Ճղնաւորեան, Տիկ. Նեկտար Մանասկեան 30ական, այրի Տիկ. Թէր – պիպաչեան, Տէր եւ Տիկ. Պէզիրճեան, Տիկին Թերթեկեան, Տիկ. Պուլտուքեան, Տիկ. Ռոզա Տօրումեան 20ական, Տիկ. Ճէբահեան, Գըլըճեան ընտանիք եւ ոմն 10ական:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սոփոկլեան, Տէրտէրեան, փաթեթա եւ Թիթօ ընտանիքները խորին շնորհա – կալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց ո – րոնք փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, հեռագրով, հեռաձայնով եւ իրենց ներ – կայութեամբ ու ծաղկեպսակներով մաս – նակից եղան իրենց սուգին՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները – ընկերուհիները Դեկտեմբեր 14, ժամը 20·30ին, Փերմանանս տէ զ'Ախաքանք Սոսիալ, 23, Ռիւ տը Պելֆոր, Անիէռ:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶՆ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, Դեկտ. 10, ժամը 15ին: Կարեւոր օրակարգ: Ժամը 16·30էն սկսեալ՝ Թէյասեղան:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ուրբաթ, Դեկտ. 8, ժամը 20·45ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը, Ռիւ Շառլ Միշել:

ԱՃԵՑ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի զոյգ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին: Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կըբնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խաչուհիներու մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին: Ճշդապահ ըլլալ:

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք:

Si vous manquez d'idées originales

pour vos cadeaux de Noël

VENEZ DONC A

l'atelier d'Isabelle

EXPOSITION - VENTE PERMANENTE D'OBJETS ARTISANAUX

Et du 11 Décembre au 15 Janvier

EXPOSITION - VENTE DE DESSINS ORIGINAUX DE

SETA PAPAZIAN

(thème : scènes de la vie villageoise arménienne)

l'Atelier d'Isabelle, 16 Rue de Chabrol — 75010 Paris

Tél. : 770-10-65

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 17, կիրակի կէօրէ յետոյ ժամը 16էն սկսեալ, Տեսչութիւնը եւ Ծնողաց Մխիթարեան հաճոյքով կը հրաւիրեն բոլոր ազգայինները դէպրոցի ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսին:

Ընթրիք ազգային համեղ կերա – կուրներով և գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին վարժարանի երգչախումբը, ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ – ՆՈՐԱՁՐ՝ իրենց խանդավառ երգերով, եւ Նաւասարդ պարախումբը:

Տօնական ուրախ մթնոլորտ:

Մանուկներու համար կազանդի նուէրներու բաշխում:

Réveillon

ԿԱՂԱՆԴԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Մանչի ափերուն, երեք օր ՀԱՁ ԿԱՄԻՐ ԽԱԶԻ օգափոխութեան կայանին մէջ 14, Սէնթ Օնորին տէ Փէրթ:

Մեկնում Դեկտ. 30, Շաբաթ առաւօտ, վերադարձ Յունուար 1 երկուշաբթի երեկոյեան:

Կարմիր Խաչուհիներու ամանորեան աւանդական հիւրասիրութիւն:

Տեղերը ապահովելու եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 985·36·53

Շախքերու մասնակցութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

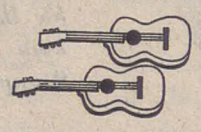
Մանուկներու օրը, նախաճեռնութեամբ կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին՝ Յունուար 7ին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՃԱՆ ԹԱԹԼԵԱՆ
ԿԵՐԳԷ
իր ճաշարանին մէջ

DJAN TATLAN
CHANTE
dans son restaurant

DEUX GUITARES

Ouvert tous les jours, sauf Dimanche, de 20 h. 30 à 2 h. du matin

Toute la soirée : Orchestre et chants

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ

Hors d'œuvre de 30 à 100 F., Spécialités de 50 à 70 F., Desserts 20 F.

BOISSONS :
La bouteille
Vodka 140 à 180 F. Vins, 100 à 170 F. Champagne de 190 à 250 F.

4, RUE LAURISTON, PARIS 16e (Etoile) Tél 500 49 49

RESTAURANT
GRECO ARMENIEN

NORAÏR

diner dansant
orchestre SABRA
ouv. tous les jours
midi et soir 20h à 2h du m

24, rue rodier
75009 paris
tel: 280-35-84
parking 7, rue rodier

L'Assemblée Générale Annuelle de l'UNION DES ANCIENS ELEVES du Collège MOORAT-RAPHAEL se tiendra le 17 Décembre à 15 h. dans les salons du Collège.

Elle sera suivie de la traditionnelle Fête de l'Arbre de Noël à 16 heures.

LE COMITE

×

Մ. Ռ. Ն. Աշակերտաց Միութեան կեդր. վարչութիւնը տարեկան ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, կիրակի, Դեկտ. 17, ժամը 15ին: Ժողովին կը յաջորդէ Տօնածառը:

un évènement

Le Premier disque au monde de

pop' arménienne

par le groupe :

ZARTONG

produit et édité par les
Disques DOM
4-6, Rue du Donjon, 94300 Vincennes

En vente chez tous les disquaires

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԻԻ ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՆՈՒՐՇԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻ

Հովանաւորութեամբ Հայր. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կիրակի Դեկտ. 10ին յաւարտ պատարագի

ՀԱՍՑԷ.– *Հայոց եկեղեցի, 6 Ավընիւ Պուրկէն, 92130 Իսի լէ Մուլինօ*

Նոյն առթիւ՝
Եկեղեցւոյ օծման 3րդ տարեդարձի հանդիսութիւն
Պատարագը կը մատուցանէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Սկիզբ պատարագի ժամը 9·30ին

յընթացս պատարագի կը կատարուի՝
– Սրբագործում մկրտութեան աւազանի,
– Տուչութիւն դպրութեան եւ ուրարարութեան աստիճանի

Քառաձայն պատարագը կ'երգուի եկեղեցւոյ « Անի » երգչախումբին կողմէ

ղեկավարութեամբ Պր. Հրանդ Աճէմեանի

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·269

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.269

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԸԼԼԱԼ

կեանքը տեւական չարժում է, պայքար է։

Քայլ բռնել կեանքի հոլովոյթներուն եւ յորձանքներուն հետ կը նշանակէ երիտասարդ ըլլալ։

Դիմադրել առանց տկարանալու, տալ առանց սպառելու, հնարել, ստեղծագործել, բազմապատկուիլ, նոր ծրագիրներ մշակել երիտասարդ միտքերու, սիրտերու, կամքերու արտայայտութիւնն է։

Երիտասարդութիւնը մարմին ըլլալէ առաջ հոգի է, միտք է, կամք է։

Զգենք կեանքի լափլիսեան այս ճըշմարտութիւնները մարմնի, հոգիի եւ մտքի տեսաբաններուն։ Սահմանենք մեր խօսքը նորահաս սերունդին, մեր արի սերունդին որ կը ներկայացնէ մեր ժողովուրդին ապագան։

Հայ երիտասարդութիւնը իր ինքնութեան մշտական փնտռտուքին մէջ պէտք է ըլլայ։ Ազգութիւն, Հայրենիք, Ընկերութիւն պէտք է առաջնորդեն երիտասարդը դէպի ազգային խոհալ մը։ Ազգային խոհալ՝ որ կը կերտուի հոգեկան եւ իմացական ապրումներ որոնող եւ ատակ էակներով։ Այս իրողութեան փընտռտուքն է որ պէտք է կատարէ հայ երիտասարդը։

Այսպէս հայ երիտասարդը պարտաւոր է ունենալ հիմնական, առարկայական եւ առողջ ծանօթութիւնը իր ազգին, այսինքն անցեալ մեծութիւններուն, մշակոյթին, լեզուին եւ իր ցեղին ամբողջական իրաւունքներուն։ Ճշմարիտ գիտութիւնն է որ զինքը պիտի առաջնորդէ պատասխանատուութեան, յանձնառութեան եւ մասնակցութեան։ Միայն այս ճամբով է որ հայ երիտասարդը կրնայ լսել իր անցեալը, իր ապրումներուն եւ պատմութեան հարազատ ձայնը։

Պարզ զգացումը, պատահական դէպքը, օրուան նշանախօսքը ժամանակաւոր են։ Աժան, մակերեսային, ընդհանրացեալ տպաւորութիւններէ եւ խօսքերէ տարուող երիտասարդութիւն մը զուրկ է ազգային խոյանքէ եւ թռիչքէ։ Ազգր եւ ինքը հսկայական խրամատներով բաժնուած կը մնան եւ կարելի չըլլար իրարու կամրջել։

Ազգային եւ հօրենական զանճերով եւ զինքերով զրահուած հայ երիտասարդն է որ կրնայ կապուած ըլլալ ու մնալ հայկականութեան զաղափարին, կրնայ ինքզինքը ազգին հետ չաղախել։ Հայ երիտասարդը իր մնայուն ու յաւիտենական ինքնութիւնը կրնայ գտնել ազգային արժէքներու դասաւորում կատարելով։

Հայ երիտասարդ ըլլալ կը նշանակէ սիրել ու սերտել իր ազգը եւ իր հայրենիքը։

Հայ երիտասարդ ըլլալ կը նշանակէ արիանալ, պատրաստուիլ բոլոր պայքարներուն համար։ Հայ Դատի հետապընդումին լծուիլ, հիներուն հետ, նոյն ոգիով ու զոհաբերութեամբ գործել ամէն մարզի մէջ։ Գործել առանց յուսալքուելու, առանց սպասելու ճիգերուն անմիջական վարձատրութեան։

Մեր ժողովուրդը կարիքը ունի նորերու զոհաբերութեան, անոնց ճակին ու մանաւանդ հայկականութեան տեսլականին, անոնց ամբողջական նուիրումին ու գործունէութեան։

Ահա այսպէս է որ հայ երիտասարդը պէտք է արժեցնէ ինքզինքը։

Միացեալ Նահանգներու նախկին նախագահ Ճրանքլին Ռուզվելթ կ'ըսէր· «Չկերտենք ապագան երիտասարդութեան համար, այլ կերտենք երիտասարդութիւնը ապագային համար»։

Կ· Ճ·

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Հանրապետութեան Նախագահը Կուատըլուփ հրաւիրեց Միացեալ Նահանգներու նախագահը՝ Գարթըը ինչպէս նաեւ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ վարչավարները՝ Քալաան եւ Շմիտ, Ցունուար 5ին եւ 6ին։ Տեղեկատուութեան հանդիպում մըն է բուն նպատակը, ուր կրնան ծեծուիլ քաղաքական գլխաւոր հարցերը (ոչ՝ տնտեսական)։

ՎՐԱՍՏԱՆի մէջ, շարժարուեստի բեմադիր մը՝ Ալեսաթիլ Իմնածէ հինգ տարի տաժանակիր աշխատանքի եւ չորս տարի « ներքին աքսորի » դատապարտուած է « հակախորհրդային փաստաթուղթերու պատրաստութեան եւ ցրուիմին » համար։ Ձերբակալուած էր Ապրիլին, ցոյց ըրած էր (Սահմանադրութեան տեսն) որ վրացերէնը մնայ պետական լեզուն եւ պահանջած էր գրագէտ Զվիատ Կամսախուրդիայի ազատ արձակումը։

ԻԶՄԻՐԻ մէկ թէյատան մէջ երկու ոստիկան սպաննուած են ծայրայեղ-ձախ երկու չարքայիններու կողմէ, որոնք « ժողովուրդի Ազատագրման բանակի ճակատին » կը պատկանին։

ԿԻՊՐՈՍի « Թուրք դաշնակցային Պետութեան » կառավարութիւնը կազմել ընդունած է Մուսթաֆա Զաղլթայ, պայմանաւոր կերպով։

ՊՈՒՄԵՏԻՆ միշտ նոյն վիճակին մէջն է, Ֆրանսայի Հոշէն հիւանդանոցի վերակենդանացման մասնագէտ մը Ալժէ գացած է։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ընկերվարական խորհրդարանականներ սկսած են « որդեգրել » Սորհ· Միութիւն գտնուող այն Հրեաները, որոնք արտագաղթելու արտօնութիւն չեն ստանար։ Այս ձեւով յիսունի չափ Հրեայ եկած է արդէն։ Մարայ չորս Հրեայ եկած է արդէն։ Մարսէյլի ասուլիսի մը ընթացքին, Ժան Փոմպիդուի մասնակցած է կնքահայրութեան ձեւակերպութիւններէն։

ՌԸՆՕի Ֆլէնի գործատան մէջ գտնուող Պ· Էն· Փ· դրամատան պրասենեակը կողոպտուեցաւ եւ աւազակները տարած են 16 հազար բանուորի աշխատավարձը՝ հինգ միլիոն ֆրանք։ Գողերը լաւատեղեակ պէտք է ըլլային, քանի ամսականով վճարուող բանուորները իրենց աշխատավարձը կը ստանային ամէն ամսուան 7ին։

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

Անվերջն կը հեռաձայնէն որ Դեկտ· 4ին 32 հազար տոլար փոխանցուած է Լիբանահայ կեդր· Մարմնին, Կիլիկիոյ Լիբանահայ կեդրոնի Մարմնի անդամ Մ· Գալոյեան, Պէյրութի «կանչ» Թերթի խմբագրական մարմնի անդամ Մ· Գուշաքչեան, Սահակ–Մեսրոպեան վարժարանի (Պէյրութ) տնօրէն Մ· Ադամեան, Երեւանի Բժշկական Հիմնարկի լիբանահայ ուսանող Հ· Կոշկերեան։ Հաւաքոյթին ներկայ եղած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի տեղեկատուութեան եւ արտաքին յարաբերութեան կապերու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասէրեան, Արդարութեան նախարար Արտաւազդ Գէորգեան, Մշակոյթի նախարարի առաջին տեղակալ Մարատ Յարապետեան, գրողներ, դիտնականներ, արտաքին գործերու նախարարութեան եւ Երեւանի մէջ ուսանող երիտասարդներ։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 24–30)

ՎՐԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԼԻԲԱՆԱՀԱՑԵՐՈՒ ԿՈՂՔԻՆ

Վրաց Կաթողիկոս – Պատրիարք Իլիա Բ· « Արմէնփրէս »ի Թիֆլիսի թղթակցին հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է՝ Լիբանահայութեան դէմ ծայր տուած ատելութեան առթիւ· « Մենք, Վրացի – ներս, ըսած է Կաթողիկոսը, հին ժամանակներէն եղած ենք հին պատմութիւն, մշակոյթ եւ աւանդութիւններ ունեցող մեր եղբայր հայ ժողովուրդի զրացին։ Դարերու ընթացքին ենթարկուած ենք բազմաթիւ փորձութիւններու, արհաւիրքներու եւ բախտի այլ հարուածներու։ Նոյն պատճառով ալ մենք չենք կըրնար անտարբեր մնալ Լիբանան բնակող մեր եղբայրներու ողբերգութեան հանդէպ։ Այդ դէպքերը մեզ յատկապէս կը վրդովեն այն պատճառով, որ նման ահաբեկչական գործողութիւններ միանգամայն ներհակ են քրիստոնէական հաւատքի սկզբունքներուն եւ, անկասկած, կը հրահրուին դուրսի ուժերու կողմէ։ Բոլոր քրիստոնեաներուն եւ միւս խաղաղասէր մարդոց կոչ կ'ընենք իրենց բողոքի ձայնը բարձրացնել այդ զայրացուցիչ գործողութիւններու դէմ »։

Եկեղեցիներու Համաշխարհային Սորհուրդի ընդհ· քարտուղար Տոքթ· Փի – լիփ Փոթըրի յղած դիմումին մէջ Վրաց Պատրիարք – Կաթողիկոսը կը գրէ· « Լիբանահայութեան դէմ սանձազերծուած զանգուածային ահաբեկչութիւնը, որու հետեւանքով զոհուած են նոյն ատեն անմեղ չատ մը մարդիկ, կը վրդովեցնէ Վրաց հնագոյն առաքելական եկեղեցւոյ հաւատացեալները։ Կը պահանջենք, որ եկեղեցիներու Համաշխարհային Սորհուրդը վճռական միջոցներու ձեռնարկէ, որպէսզի անյապաղ վերջ տրուին Լիբանահայութեան դէմ կատարուող ահաբեկչական գործողութիւններուն »։

×

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Լիբանանի Անկախութեան Օրուան առթիւ (Նոյ· 22), արտաքին գործոց նախարարութեան Հայկական Ընկերութիւնը եւ արաբական երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի Սորհրդային Ընկերութեան Հայկական բաժինը Նոյ· 23ին կազմակերպած են մեծ հաւաքոյթ մը։ Բացումը կատարած է Ախոյ եւ Ասիրիկէի երկիրներու հետ բարեկամութեան Հայկական Կոմիտէի նախագահ, պատմաբան Ցովհ· Ինճիկեան, խօսք առած են արաբական երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի խորհրդային ընկերութեան Հայկական բաժնի նախագահը՝ պատմաբան Նիկոլա Ցովհաննիսեան, Երեւանի « Ե – լեկտրասարք » արտադրական ձեռնարկութեան տնօրէն Է· Ցարութիւնեան, Հայաստանի Ակադեմիայի թղթակից – անդամ Ա· Գալոյեան, Պէյրութի «կանչ» Թերթի խմբագրական մարմնի անդամ Մ· Գուշաքչեան, Սահակ–Մեսրոպեան վարժարանի (Պէյրութ) տնօրէն Մ· Ադամեան, Երեւանի Բժշկական Հիմնարկի լիբանահայ ուսանող Հ· Կոշկերեան։ Հաւաքոյթին ներկայ եղած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի տեղեկատուութեան եւ արտաքին յարաբերութեան կապերու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասէրեան, Արդարութեան նախարար Արտաւազդ Գէորգեան, Մշակոյթի նախարարի առաջին տեղակալ Մարատ Յարապետեան, գրողներ, դիտնականներ, արտաքին գործերու նախարարութեան եւ Երեւանի մէջ ուսանող երիտասարդներ։

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԵՐԵՔՄԻԼԻՈՆԵՐՈՐԴ ԲՆԱԿԻՉԸ

Հակառակ ժողովրդագիրներու նախատեսութեանց, Հայաստանի բնակչութեան թիւը 3 միլիոնի հասաւ աւելի չուտ։ Տարեկան 80 հազարով կ'աւելնայ բնակչութիւնը։ Մասնագէտներու ենթադրութեամբ, դարավերջին Հայաստան կ'ունենայ հինգ միլիոն բնակչութիւն։

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԽՈՐԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

— o —

Երեքշաբթի օր, Լիբանանի աշխատանքի նախարարը՝ Տոքթ· Աասա Ռըզք Անթիլիաս գացած է, ուր ընդունուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Սորէն Կաթողիկոսէ կողմէ։ Տեսակցութեան ներկայ եղած են նաեւ Աթոռակից Կաթողիկոս Գարեգին Բ·, Պ· Պ· Վահէ Սէթեան, Վարդգէս Տէր–Կարապետեան եւ Մէթր Խաչիկ Պապիկեան։

Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթերը եղած են տեղափոխուած ընտանիքներու օգնութիւնը եւ տնտեսական ու ընկերային վերականգնումը։ Հայ համայնքին պատասխանատուները, կր գրէ Օռիան – Լը ժուռ (Դեկտ· 7) պարզած են այն զանազան հարցերը որոնց կը բախին Հայերը Հոկտեմբերի դէպքերուն իբրեւ հետեւանք, դէպքեր որոնք աւեր գործեցին արեւելեան Պէյրութի եւ արուարձաններուն մէջ։ Նախարարը գոհունակութեամբ ծանօթացած է այն միջոցներուն, որոնք արդէն իսկ ձեռք առնուած են համայնքէն ներս, իրերօգնութեան հաւաքական աշխատանքով։

ԺՐՆԵՒ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ԹՐՔ. ՀԻՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ԴԷՄ

— o —

ՀԱՑԵՐ ՏԷՐ Կ'ԸԼԼԱՆ ԱՐԱՐՔԻՆ

— o —

Խումբ մը, որ « Հայկ· նոր դիմադրութիւն » կ'անուանէ ինքզինքը, տէր եղած է այն եղեռնափորձին, որ կատարուած է Ձորեքշաբթի օր, Ժընեւի Թըքական հիւպատոսարանին դէմ։

Նիւթական չատ մեծ վնասներ կան, բայց զոհ չկայ։

քոյթին ներկայ եղած են Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի տեղեկատուութեան եւ արտաքին յարաբերութեան կապերու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասէրեան, Արդարութեան նախարար Արտաւազդ Գէորգեան, Մշակոյթի նախարարի առաջին տեղակալ Մարատ Յարապետեան, գրողներ, դիտնականներ, արտաքին գործերու նախարարութեան եւ Երեւանի մէջ ուսանող երիտասարդներ։

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԵՐԵՔՄԻԼԻՈՆԵՐՈՐԴ ԲՆԱԿԻՉԸ

Հակառակ ժողովրդագիրներու նախատեսութեանց, Հայաստանի բնակչութեան թիւը 3 միլիոնի հասաւ աւելի չուտ։ Տարեկան 80 հազարով կ'աւելնայ բնակչութիւնը։ Մասնագէտներու ենթադրութեամբ, դարավերջին Հայաստան կ'ունենայ հինգ միլիոն բնակչութիւն։

ՄԵՐ ԿԱՐԾԻՔՈՎ

ԿՐԱԿԿԱ՞Յ

Անարդարութիւններու, սրբապղծում – ներու եւ գայթակղութիւններու դիմաց անզգամութիւն ու անտարբերութիւնը, կամ գոնէ լռութիւնը այն բանն է որ հե– մէն կը կրծէ ընկերութիւնները: Ճիշդ է որ ոչ մէկ անհատ անտարբեր կը մնայ իրեն դէմ գործուած անիրաւութեան մը նկատմամբ, բայց ամէն մարդ անտարբեր է ուրիշի դէմ գործուած անարդարու – թեան նկատմամբ: Մարդ իր գլպանէն գողցուած տասը դահեկանին համար տա– նիքներու վրայ կ'ելլէ, աշխարհը իրար կ'անցընէ, բայց ուրիշին գլպանէն վեր– ցուած հազարաւոր լիրաներու դիմաց ուս կը շարժէ: Գլուխը բարձի տակ թաղե – լու, ականջները խցելու այս քաղաքա – կանութիւնը, ինչպէս ըսինք, միշտ փոր– ձանք է ընկերային յառաջդիմութեան հաշոյն: Որովհետեւ այդ կեղծուկ հրա– պարակը կը ձգուի դիմակաւոր աւազակ– ներու եւ անոնց անմեղ զոհերուն: Զոհը ի զուր օգնութիւն կը կանչէ, ի զուր իր յուսահատ նայուածքները կը պտըտցնէ հպատակը ըլլալու պատուհաննե – րուն վրայ մի առ մի: Բոլոր պատուհան– ները մուր են, ամբափակ վարագոյրնե– րէն ոչ լոյս կուգայ, ոչ ալ օգնութիւն: Այո, սիրելի եւ համակրելի ղո՛, կը յա– յտնի այն փորձանքին համար որ եկաւ գըլ– խուդ, կ'ընդվզիմ այն անարդարութեան համար զոր զոհեցին քեզի, բայց ճկոյթ մատս անգամ չեմ կրնար խաղցնել քեզ պաշտպանելու համար: Այս է ահաւասիկ ընդհանուր մտածումը: Եւ տակաւին հե– տեւեալը. չեմ կրնար ճկոյթ մատս խաղ– ցնել, որովհետեւ ես յագնած եմ եւ ու– նիմ իմ սեփական հոգերս: Ցեղով, քան տարեկան ալ չեմ այլեւս որպէսզի վտղոց իմնեմ եւ քունցք ճօճեմ յանուն ճշմար– տութիւնի, արդարութեան, արդուիւններու պաշտ – պանութեան:

Մնաց որ, նոյնիսկ եթէ փողոց իմնեմ, եթէ բռունցքս բարձրացնեմ, այս անգամ ե՛ս եմ որ պիտի գրաւեմ զոհուած մարդուն աթոռը: Հրէշը պիտի թողու իր առաջին զոհը եւ պիտի գառնայ դէպի իմ կողմը: Հրապարակին վրայ առանձին մը– նալու կարգը ինծի պիտի գայ ահաւա– սիկ: Ո՞վ պիտի կռնակ կենայ ինծի այն– պէս ինչպէս ես կեցայ ուրիշին: Ոչ ոք: Ուրեմն ինծի ի՞նչ: Ինչո՞ւ զէշ մարդ ըլլամ ուրիշի համար, ինչո՞ւ թշնամի շահիմ:

Եթէ չըլլար դուրսի գայթակղութիւն – ներու վրայ քաշուած այս վարագոյրը, ո՛վ գիտէ որքան շատ բան կը փոխուէր մարդկային ընկերութիւններու կեանքին մէջ:

Շահան Շահնուր, տակաւին շատ երի– տասարդ՝ սա հիանալի տողերը կը գրէր երկարաշունչ յօդուածի մը սկիզբը.

Երիտասարդ մը միշտ գոհունակու – թեամբ կը թեւակոխէ այն տարիքը, ուր այլեւս կը դադրի ամէն անարդարութեան առթիւ գայթակղիլէ: Կը դադրի ամէն բայլափոխի աղաղակելէ.— Կրակ կա՛յ: Ոչինչ այնքան շատ զինեը կը մղէ անգոր– ծութեան, որքան համակերպելի երկա– րատեւ լռութիւնը: «Ի՞նչ ընեմ, մարդ ա– րաածէն ամէն բան կը սպասեմ»: Թոյնը սա է: Վրան կարմիր էթիքէթ փակցու – ցէք:

Մեր բոլոր տուներուն դիզարանները լեցուն են այդ թոյնով: Եթէ քիչ մը ծան– րանայ մթնոլորտը եւ եթէ կը զգանք որ քիչ մը պիտի ցաւի մեր ղլուխը, անմի– ջապէս քանի մը կաթիլ կուլ կուտանք այդ թոյնէն: Անկէ վերջ ով կ'ուզէ որ– քան կ'ուզէ թող հայհոյէ մեր սրբութիւն– ներուն, մեր բոլոր սիրած բաներուն, մեր արժէքներուն եւ մեր ամէն ինչին: Մենք չենք որ ինքնակոչ եւ կամաւոր պահակը պիտի կանգնինք բոլոր այդ սրբութիւն– ներուն: Կը բաւէ որ մեր հօրը կամ մօրը չհայհոյեն: Մնացեալը մեր ուժերէն, մա– նաւանդ մեր... չհաերէն վեր է: Թո՛ղ ուրիշը տէր կանգնի անիրաւուած մեր սրբութիւններուն: Թո՛ղ մեր քաղաքական երիտասարդները տէր կանգնին:

Սակայն հարցը հոն է որ մենք չու– նինք այլեւս քան տարեկան երիտասարդ– ներ: Մենք տարիք առինք եւ հեռատե– սիլին առջեւ թաղուեցանք, առանց մեր

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐԵԻՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ՝ ՍԵԻԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

— o —

Խորհ. Միութեան Համայնավար կու – սակցութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ Նախա– րարներու Խորհուրդը յատուկ որոշում մը տուած են « Սեւանայ լճի բնական ռեսուրսներուն պահպանման եւ ռացիոնալ օգտագործման միջոցառումներուն մասին » (Սով. Հայաստան օրաթերթ, Նոյ. 12):

Տրուած որոշումը իրականութեան մէջ կը հանդիսանայ վաւերացումը Հայաս – տանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին եւ Նախարարներու Խոր– հուրդին համապատասխան որոշումին՝ տրուած աւելի քան 18 ամիս առաջ, 1977 Ապրիլ 18ին:

Ասիկա կը բխէր հիմնական մտահոգու– թիւններէ եւ կ'առաջադրէր նոյնքան հիմ– նական առաջադրութիւնները.— Լիճին մակերեսին պահպանումը ջինջ եւ մաքուր ջուրով, շրջանին անտառապատումը, կենդանական եւ բուսական աշխարհնե – րուն կարեւոր տեսակներուն բազմացու – մը, նպաստաւոր պայմաններու ստեղ – ծում, որպէսզի Իշխան ձուկը կրկին Սե– ւանի բնական հարստութիւնը դառնայ եւ, վերջապէս, Հայաստանի համար այն– քան օգտակար ծրագրի մը իրականա – ցումը, այն է՝ Սեւանը իր շրջապատով դարձնել ազգային զբօսայգի մը: Ահա որոշումին հիմնական կէտերը:

Ցայսօր աշխատանքներ կը կատարուին յատկապէս Արփիի ջուրերուն մէկ մասը վերջնապէս Սեւան հոսեցնելու նպատա – կով, ծրագիրը մը, որ իր լրումին պիտի հասնի մօտ աւելին: Կարեւոր կը նկատուի նաեւ Սեւան - Հրազդան կոյուղիին հաւաքիչին շինութիւնը, որպէսզի այս եւ այլ հաւաքիչներուն շնորհիւ Սեւանէն դուրս մղուին աղտոտած ջուրերը: Աչ – խատանքները յայտնի փուլի մէջ են: Հիմ– նական կարգադրութիւն մըն ալ կեանքի կոչուած է: Ժամանակէ մը ի վեր Սե – ւանի ջուրը այլեւս չօգտագործուիր ե– լեկտրաէ հայթայթելու համար: Դրա– կան աշխատանքներուն մասնակցումէն եառ, հարկ է դիտել տալ, թէ ինչպէս ըսուած է վերջին որոշումին մէջ, « Սե– ւանայ լճի բնական ռեսուրսների պահ – պանման եւ դրանց ռացիոնալ օգտագործ– ման ուղղութեամբ իրականացուող մի – ջոցառումները դեռեւս անբաւարար են լճի էկոլոգիական ռեժիմը վերականգնե– լու համար »:

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, կա – րեւորն այն է, որ կեդրոնական իշխա – նութիւնները վաւերացուցած են Հայաս– տանի պատկան մարմիններուն մշակած ծրագիրները: Մտորեւ իրագործելի դրւ – խատոր կէտերը:

Լիճին ջուրին մակարդակը բարձրացնե– լու եւ շրջանին բնական պայմանները բա– րելաւելու մտօք, 1979էն 1985 կառուցա– նել ջրամբարներ եւ ջրատնտեսական այլ բնոյթի կառոյցներ: Այս ծրագիրը ար– դէն իսկ մշակուած է Երեւանի մէջ: Միւս կողմէ, որոշումով կը յանձնարար– ուի թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ Կեդրոնի հա– մապատասխան մարմիններուն (անտա – ռային, ջրա–օդերեւութաբանական, երկ–

փողոցի գանձերու համար հասցնելու քը– ան տարեկան պահակներ:

Ամէն ընկերութիւն ունի երկու դասա– կարգ· երիտասարդը եւ տարեցը: Վեր – ջինը իր վարագոյրը քաշելէ առաջ դրս – չակը յանձնած է նախկինին:

Մեր ընկերութիւնը, աւա՛ղ, այսպիսի հարցերու մէջ մէկ դասակարգ միայն ու– նի այլեւս· միայն տարեցը:

Ահա թէ ինչու մեր հրապարակները լքուած են սրբապղծութիւններու եւ ան– արդարութիւններու, որոնք կը գործուին անարգել...: Որքան ատեն որ կրակին ու դողը դրան առջեւէն կ'անցնին կ'երթան առանց սեփական մորթին վնաս պատ – ճառելու, ոչ ոք պիտի պոռայ « Կրակ կա՛յ », « Գող կա՛յ »···:

Ռ. ՀԱՍՏՂԻՃԵԱՆ

«Մարմարա»

ԵՐԳ ՋԱՅՐՈՑԹԻ ԵՒ ՑԱՍՄԱՆ

(Եղբօրս դագաղին առջեւ)

Երկա՛ր, երկար ատենէ ի վեր մոռցած էի լացը, որովհետեւ վնասած էի սրտէս ակարութեան ամէն զղացում այն օրէն՝ երբ գիտակցութիւնն ունեցած էի որբու– թեանս: Արցունքի դեղձը՝ հաւանաբար, վերածուած էր չորցած սպունգի, որմէ ո՛չ մէկ կաթիլ կը ծորի:

Մեր տուներէն աքսորուած, մեր հողե– րէն ու այգեստաններէն դուրս նետուած, բոլոր հարազատներէ զրկուած՝ որբեր էինք ամբողջ ազգով:

Կողոպտուած, կոտորուած, խոշտան – դուած ընդհանուր « քահ - քահ »ներու անարգանքին տակ, չտեսանք ո՛չ մէկ մատ չարժում որ սաստէր սեւազգեստ գահիճը: Ո՛չ մէկ բողոք հրապարակով կատարուող եղերերգութեան դէմ: Եւ տակաւին այսօ՛ր, այս վայրկեանին, սա– դայէլական քրքիջներ՝ եռացած իւղի կաթսաներէն ճողոպրածներուս երեսին:

Պիտի լա՞լ թէ արհամարհել ուրեմն: Պիտի լա՞լ թէ ատել: Պիտի լա՞լ թէ վրէ– ժով պահուիլ:

Ի տես այսպիսի կարծր եւ կրանիթեայ սրտով աշխարհի, կարծրացած էր նաեւ իմ սիրտը եւ կորսնցուցած էի լացի գի– տակցութիւնը: Բայց ահա՛, սիրելի եղ– բայր, գերեզման կ'իջեցնենք քեզ ու ներ– քին կծկում մը աչքերուս կը մղէ խանձող ցաւի մը հեղումը:

Որը էինք, որը մեծցանք, որը ալ կը մեռնինք: Ո՛չ մէկ երազ, ո՛չ մէկ փափաք իրականութեան վերածուելու խարկանքը տուաւ: Մեր տեսողութեան առջեւ աղօտ նշոյլներով գծագրուած հեռանկարն ան– գամ մնաց նոյնքան հեռու, մնա՛ց կարօտ եւ աւուրէ նման զահավիժեցաւ ու կո– րաւ համայնական պարապութեան մէջ:

Դարձանք հայրեր ու մայրեր: Ունեցանք զաւակներ: Անոնք որբութենէ ելան, քանի որ ունէին իրենց հայրերն ու մայրերը: Բայց մենք մնացինք տեսական որբեր, որովհետեւ չկրցանք զանոնք կաղապարել ու կռանել, չկրցանք զանոնք օծել մեր նախնիքներէն մինչեւ մեզի եր– կարած լուսէ չափիչներու ճաճանչներով, եւ անոնք է որ իրենց զարգացումով, զի– տութեամբ ու միջավայրով ինքզինքին պարտադրեցին մեզի:

Քանի՛ քանի որբեր թաղեցինք երէկ՝ բոլորի ճակտին կոպտօրէն կնքուած 1915:

Եւ հիմա, դաժանիդ առջեւ, հակառակ մեղկացող հոգիիս, ըմբոստութեան կայ– ծը կրկին կը խարտի ու կը դողացնէ ամ– բողջ էութիւնս, որովհետեւ դարձեալ կը տեսնեմ անիրաւութիւններ, խարդախու– թիւններ, քօսութիւններ եւ ոճիրներ:

Դարձեալ կը լսեմ սանձարձակ արշալը պեհեհային կիրքերու, ոճրագործ դիւա– հարներու հազարերանգ նախճիրները:

Մոգական կամ գերմարդկային ուժ է պէտք՝ ոլորելու համար վիզերը, ռաքե– րուղ տակ առնելու փեթրոլի եւ տոլարի անկուշտները, հողամասերը մկրատող դիւանագէտները, ճակատագիրներ անօ – րինող մեծամեծները···:

Ո՛հ, եղբայր իմ, այսպէս մտածեցինք, այսպէս թրծուեցանք ամբողջ ազգու – թեամբ· փորձեցինք բան մը փոխել մար– դոց միտքերուն մէջ եւ խախտում՝ ազ– գերու դասական ըմբռնումներուն մէջ, բայց անոնք ուրացան մեր ինքնութիւնը, մեր ազգութիւնը:

Եւ գերեզմանի ճամբուն, յուսահատ մեր անզօրութեան առջեւ, մեր հոգինե– րէն չշուռկ մը դուրս կը ցայտէ.— Վա՛տ, ատախօ՛ս, խաբեբա՛յ···

Ի՞նչ օգուտ, սակայն, եթէ նոյնիսկ բարձրաձայն գոռաս:

Մի՞թէ պոռնիկը որեւէ ձեւով կը զգա– ուի երբ իրեն յիշեցնես իր արհեստը···:

Վառօդի հոտով արբեցող խելագարը, մի՞թէ կարեւորութիւն պիտի ընծայէ ազ– նիւ զգացումներու, բարեմիտ էակի մը գայրոյթին, բողոքին··· հայհոյանքին:

Ահա՛ կ'երթանք չկշտացած ու ծարաւ: Իղձն ու տենչանքը չյագեցած: Աբեւն ու ջերմութիւնը չվայելած, սիրոյ եւ գուր– գուրանքի սփոփանքը չունեցած, արդա– րութեան եւ խաղաղութեան երանութիւնը չըմբոշխնած:

Ապրեցանք տեւականօրէն միա՛յն ցան ու տառապանքը, զրկանքն ու որբու – թիւնը:

Մի՞ թէ ես որ կեանք կը կոչուի:

« Գեղեցիկ է կեանքը· պէտք է վայելել զայն » կը գոռան փիլիսոփայօրէն՝ իրենց բարձերուն հանգիստ ննջողները:

Ո՞ւր է անոր գեղեցկութիւնը, երբ կը բռնանան վրադ: Երբ ուրիշներ կը գծեն կեանքիդ ուղին: Երբ ուրիշներ կը չըզ– թայեն միտքդ եւ սուրերը կը ճօճեն գըլ– խուդ վերեւ, որպէսզի ուրիշներ յղիա– նան: Որպէսզի մէկը մարգարիտներով պճնէ իր բոզին վիզը, ուրիշ մը իր գղեա– կին պատերը ոսկիէ աղիւսներով պատէ կամ երրորդ մը՝ խարազանը ձեռքին՝ երկրագունդի հրամանատարը դառնայ···

Ո՛հ, եղբայր, իմ, ներէ՛ ինծի, որ գա– դաղիդ առջեւ խո՛ւ, արցունքս կը վերած– ուի նողկանքի եւ առելութեան:

Ներէ՛, ներէ՛ ինծի:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԱՀԱԿԱՑ ԱՇՔՈՂԱԿՈՒՄՆԵՐԻ ՆՈՐ ՀՐԱՄԱՆԸ

Ա ՏԱՐՈՒՆ ԱՂԵՏԱԼ ՊԱՏՆԵՀԸ

Ընթերցողը

Տնտեսության հուժ տարածում ստացած ճյուղերից մեկն է անասնապահությունը։ Հանրապետության գյուղատնտեսական արտադրանքի ծավալում անասնապահական մթերքների տեսակարար կշիռը 250 000 տարվա ընթացքում հասել է 50 տոկոսի։ Ներկայումս հանրապետության 1 300 կոլտնտեսություններից 1 200-ը զբաղվում է անասնապահությամբ։ Ամենամեծ անասնաբուծական տնտեսությունները գտնվում են Արագածոտնի, Արարատի, Արմավիրի, Գեղարքունիքի, Կոտայքի, Լոռու, Շիրակի, Վայոց ձորի, Սյունիքի և Տավուշի շրջաններում։

Անասնապահության զարգացման ներկա փուլում հատկապես կարևոր նշանակություն է ստանում ոչխարաբուծության հետագա զարգացումը։ Ոչխարաբուծությունը հանրապետության գյուղատնտեսության ամենահին ճյուղերից է։ Ոչխարաբուծության զարգացման համար հանրապետությունում կան հարուստ բնական պայմաններ։ Ոչխարաբուծությունը ոչ միայն ապահովում է բնակչությանը բարձրարժեք սննդամթերքով, այլև մեծ քանակությամբ հումք է տալիս թեթև արդյունաբերությանը։ Ոչխարաբուծության զարգացման համար հանրապետությունում կան հարուստ բնական պայմաններ։ Ոչխարաբուծությունը ոչ միայն ապահովում է բնակչությանը բարձրարժեք սննդամթերքով, այլև մեծ քանակությամբ հումք է տալիս թեթև արդյունաբերությանը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Ռոզա Սթաթեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Ծառաչ»ին, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մարիամ Տէտէեանի մահուան առթիւ:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Կիւլեանի եւ Օր. Շաքէ Կիւլեանի իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր Հապիկ Կիւլեանի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները խորին ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Լուսընթագ Կիւլեանի եւ ընկ. Գրիգոր Կիւլեանի ընտանիքին Հապիկ Կիւլեանի մահուան առթիւ:

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ընծայաբերութեամբ ստացած են Ալֆորվիլի Թէրեաքեան ընտանիքէն 100 ֆ.:

Ողբ. Հարպիկ Կիւլեանի մահուան առթիւ Պոլուրխէն (Սէն Ռաֆայէլ) այրի Տիկ. Զարուհի Տողրամաճեան փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կր նուիրէ ողբացեալին շատ սիրած «Ծառաչ»ին:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Գալփաքեան ընտանիքը կը նուիրէ 100 ֆր. ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի օգնութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Վահէ Կիւմիւշկերտանեանի մահուան առիթով:

ANIMATION LITHOGRAPHIQUE
avec
Carzou
Jusqu'au 24 Décembre 1978
Galerie du Parvis Saint-Merri
84, rue St-Martin — 75004 Paris

Ամանորի առթիւ "ԾԱՌԱՉ" կը նուիրեմ

Սահակ Ալթունեան մէկ տարեկան «Ծառաչ» կը նուիրէ իր մեծ մայրիկին՝ Տիկին Գաբիկեանի՝ Սէն Թ'Անթուան, Մարսէյլ:

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er
Soirée Guitare
avec
J. M. DER MESROPIAN
Vendredi 15 Décembre à 21 heures
Salle Vaspouragan

ԼԻԲԱՆԱՀՊԱՏԱԿ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լիբանահպատակ այն ուսանողները, որոնք Փարիզեան շրջանը կը գտնուին եւ դէպքերու բերմամբ պաշտօն չունին բայց կը փափաքին իրենց ուսումը շարունակել, պիտի կարենան համապատասխան քննութիւնը անցընել Դեկտ. 16, 17, 18ին Արքէօյի մէջ:

Արձանագրուիլ մինչեւ երկուշաբթի (Դեկտ. 4) տեղւոյն լիսէներու Փրովի – զէօրներու մօտ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանուկներու օրը կը տօնուի Կիւնուար 14ին, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը: Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան:

×

Կիրակի, Դեկտ. 17, Մարսէյլի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 50ամեակին նուիրուած փակման հանդիսութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները – ընկերուհիները Դեկտեմբեր 14, ժամը 20·30ին, Փերմանանս տէ զ'Ախքաճք Սոսիալ, 23, Ռիւ տը Պելֆոր, Անիէռ:

ԱՐԵԱՆ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ հայրենակիցները որ իրենց արիւնը տան (յիշատակելով՝ Լիբանանի համար) Ֆր. Կարմիր Խաչի կազմակերպած արեան օրուան, Կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 8·30էն 11·30: Քրեթիէ մանկապարտէզը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Այրի Տիկ. Զարուհի Թուփէնկճեանի Թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Թախթալեան, այրի Տիկ. Մարտիկ, Տէր եւ Տիկ. Գոգոյեան 50ական, Գասպարեան ընտանիք 25: Հոգեհանգիստի առթիւ՝ Պ. Տաճատ Շալճեան, Տէր եւ Տիկ. Շահինեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Տօլապճեան, Պ. Վրոյր Շալճեան եւ ընտանիք, Պր. Մխոճեան եւ զաւակները, Տիկին Ամիրայեան, Տիկին Վարդուհի Քէլէճեան, Տէր եւ Տիկ. Ֆէրճեան Ալֆոնս 50ական, Տէր եւ Տիկ. Մարի Շահինեան եւ Պր. Մեսրոպ 100: Տէր ողորմեայի առթիւ՝ ընտանիք մը 300, Տիկ. Վարդուհի Դարբինեան 100, Տիկ. Ֆիլիպէ Սալապաշեան, Օր. Անահիտ Տէր-Վարդանեան, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Գասպարեան, Տիկին Սահակեան 50ական, Պ. Պետրոս Մարգարեան, Տիկ. Անոյշ Գասպարեան 30ական, Տիկ. Մարգարեան, Տիկ. Քրիս – թինէ Տէր-Ստեփանեան, Տիկ. Աննիկ Օգաբլեան, Պ. Հայկ Մարգարեան 20ական: Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար՝ Պ. Բոպէր Շէլէլէկեան 20, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Հայթայեան 100:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Réveillon
ԿԱՂԱՆԴԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Մանչի ափերուն, երեք օր ՀԱԸ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ օգտախոհութեան կայանին մէջ 14, Սէնթ Օնորին տէ Փէրթ:

Մեկնում Դեկտ. 30, Շաբաթ առաւօտ, վերադարձ Կիւնուար 1 Երկուշաբթի երեկոյեան:

Կարմիր Խաչուհիներու ամանորեան աւանդական հիւրասիրութիւն:

Տեղերը ապահովելու եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 985·36·53

Մախքերու մասնակցութիւն:

ԱԱԸ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի ղոյզ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին: Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խաչուհիներու մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին: Ճաշդասահ ըլլալ:

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք:

L'Assemblée Générale Annuelle de l'UNION DES ANCIENS ELEVES du Collège MOORAT-RAPHAEL se tiendra le 17 Décembre à 15 h. dans les salons du Collège.

Elle sera suivie de la traditionnelle Fête de l'Arbre de Noël à 16 heures.

LE COMITE

×

Մ. Ռ. Ն. Աշակերտաց Միութեան կեդր. վարչութիւնը տարեկան ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, Կիրակի, Դեկտ. 17, ժամը 15ին: Ժողովին կը յաջորդէ Տօնածառը:

Լեւոն Պաղտասարեան կը հաղորդէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Նոյեմբեր 1, 1978էն ի վեր մաս չի կազմեր ՄՈՆՏՈՒՐ ընկերութեան: Լեւոն Պաղտասարեան այս առիթով կը յայտնէ թէ ինք պատասխանատուութիւնն ստանձնած է Պր. Պերճ Ճեզվէճեանի սեփականութիւնը եղող

ՍԱՊԵՐԱԹՈՒՐ

ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ:

Ուրեմն, ձեր ճամբորդական բոլոր կարգադրութիւններուն համար դիմեցէք՝

SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée — 75015 PARIS
(Imm. CIT, 7e étage — Métro : Montparnasse)
Tél. : 538-67-47

RESTAURANT EREVAN
ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մասէնի գինիներ

Ջորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիւքապուր — մանր

Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ

Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ

Եւ ամէն կիրակի առաւօտ, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

pour les fêtes, offrez les disques des plus grandes vedettes Arméniennes

Distribués en France par SONODISC, en vente :
FNAC et GRANDS MAGASINS et CHEZ LES DISQUAIRES
PARIS : LIBRAIRIE PALOUYAN, 9, rue de Trévise, 75009
LYON : BAHADOURIAN 20, rue Villeroy
TELE GLOBE Place de la République
MARSEILLE : RAPHAEL 44, La Canebière

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
12
MARDI
12 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱԾԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·270

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.270

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՀՐԱՆ

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՅՈՒՅԱՐԱՐ ԲԱՑՑ ՈՋ ՄԷԿ ՄԻՋԱԴԵՊ

— o —

Մէկէն երկու միլիոն կը հաշուուի ցուցարարներուն թիւը Թեհրանի մէջ, կիրակի օր: Մարզկային ծով մը, որ մէկ հեռանկար ունի՝ Շահին մեկնումը: Այս առընչութեամբ « սեւ հիմուր » կարելի է որակել այն զառնացած պատասխանը, զոր Շահը տուած է, առջի օր, արեւմտեան լրագրողի մը: Այս վերջինը կը հարցնէր իրեն, թէ ինչո՞ւ իր կողմնակիցները իրեն ալ ցոյց մը չեն ըներ, ինչպէս Տը Կօլի կողմնակիցները ըրին Տը Կօլին Շան ձ'Էլիզէի վրայ ու Շահը կը պատասխանէ « որովհետեւ, իմ կողմնակիցներս արդէն Շան ձ'Էլիզէի վրայ են »:

Վճռական, ճակատագրական կր նկատուէր Դեկտ· 10ի կիրակին, որ կը փակէր Շիիներու սուգը: 48 ժամ առաջ ցոյցը արգիլուած էր ու յանկարծ ոչ մէկն կ'արտօնուէր այլեւս բանակը կը խուսափէր ցուցական ներկայութենէ մը եւ ամէն ինչ լաւ կ'անցնէր: Բոլոր կողմերը գոհ էին եւ եթէ նոյնիսկ կրօնաւոր պետերը նոր ցոյցի մը հրաւէր մը ըրած էին երկուշաբթիի համար, Շահը կը պատրաստուի ժամ առաջ նոր դահլիճ մը ոտքի բերել քաղաքայիններէ կազմուած:

Թեհրանէն դուրս ալ, միլիոնաւոր Պարսիկներ փողոց իջած էին: Մէկ միլիոն՝ Թաւրիզ, 700 հազար Մաշատ, նոյնքան Սպահան, 250 հազար Քերմանշահ եւ այս ամբողջ ամբոխին գլխաւոր նշանաբաններն էին՝ Իսլամ Հանրապետութիւն, Պուրքաստանը մեր երկիրն է Խոմէյնի՝ մեր պետը, Յաղթանակը Աստուծմէ կուգայ եւ Նուաճումը մերձաւոր է:

Ամէն պարագայի մէջ, անմիջական ոչ մէկ հեռանկար կը տեսնուի եւ կողմերէն ոչ մէկը յոգնութեան կամ սպառումի տպաւորութիւն կը թողու: Շահը կը ջնայ չափաւոր եւ ազատական քաղաքականութեամբ մը ժամանակ շահիլ, բայց Խոմէյնի տեղի չի տար:

Թեհրանի գլխաւոր օրաթերթերը կը շարունակեն լոյս տեսնել (Ալիֆ ալ, առայժմ ընդհատած է իր հրատարակութիւնը):

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄԱՐԴ ՄԸ ՄԵՌԱՒ՝

ՏԻԿԻՆ ԿՈԼՏԱ ՄԷՅՐ

Պէն Կուրիոնն էր, որ ըսած էր առենին թէ Իսրայէլի կառավարութեան մէջ, մէկ մեծ մարդ կայ, ան ալ կին է: Արդարեւ, Տիկին Կոլտա Մէյր, որ մեռաւ առջի օր, ութսուն տարեկանին, ամէնէն մեծ ղէմքերէն էր Իսրայէլի եւ ընդհանրապէս թշնամիներն իսկ համակրութեամբ խօսած են «Թել Ավիվի ծեր կնոջ» մասին:

Ծնած էր Կիեւ 1898ին եւ ութ տարեկան էր երբ հայրը կ'որոշէր Ամերիկա գաղթել: Հոն, ուսուցչական պաշտօն վարած է, ապա Պաղեստին գաղթած, ամուսնոյն հետ, 1921ին: Նախ քիպուցին մէջ, յետոյ պաշտօնեայ սենտիքալ կեդրոնը, կրկին իբրեւ ներկայացուցիչ այդ կեդրոնին, կ'երթայ Ամերիկա: Իսրայէլի առաջին դեսպան է Խորհ· Միութիւն 1948ին, ուր կը մնայ մինչեւ 1952: Այդ թուականին Աչխատանքի նախարար կը դառնայ, յետոյ՝ Արտաքին: 1969 Մարտին Նախարարապետ է եւ կը մնայ հինգ տարի, կը հրաժարի 1974ին: Ուզած է միշտ համադրել երկու զաղափարական՝ Սիոնականութիւնը եւ Ընկերվարութիւնը, բայց չէ յաջողած Իսրայէլը վերածել ընկերվարական Պետութեան մը:

Ազդ· յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի:

× Կիրակի օր Օսլօ գացած էր Պեկին, ստանալու համար Նոպելի խաղաղութեան մրցանակը, մինչ Սատաթ միայն ներկայացուցիչ մը կը ղրկէր: Իսրայէլի վարչապետը բաւական ցոյցերու ալ առիթ կուտար: Նոյնիսկ դատակարծմը չատ գոհ չէր, որ միայն Պեկինը ներկայ էր, բոլորին համար, բուն, եթէ ոչ միակ, արժանին Սատաթն էր քանի ան էր առաջին քայլն ընողը մինչ Պեկին կը պահէ իր անզիջող դիրքը: Այն աստիճանի, որ նոյնիսկ Նորվեկիոյ Պաշտպանութեան նախարարը գացած իրեն ըսած է, որ իր երկիրը տրամադիր է ՄԱԿի ուժերէն քաշել իր զինուորները եթէ Իսրայէլ դիրքը չփոխէ հարաւ· Լիբանանի մէջ:

Այս առթիւ, կը յիշուի Տիկին Կոլտա Մէյրի մէկ ծանր խօսքը երբ Նոպէլի խաղաղութեան մրցանակը կը տրուէր Սատաթի եւ Պեկինի, « ծեր կինը » ըսած էր « կարելի էր նաեւ սինեմայի Օսքարը տալ··· »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՌի ժամանման նախօրեակին եղեռնափորձերը լարուած մթնոլորտ մր ստեղծեցին Քորսիքա: Իր կառքին պայթումին հետեւանքով պաշտօնատար մը սրունքը կորսնցուց մինչ ցոյցի հրաւէրներ ալ կը կարդացուէին Այաչիօ եւ Պաստիա: Նախարարապետը կ'երթար տեղւոյն վրայ քննելու թէ ի՞նչ չափով իրագործուած են Նախագահ Ժիսքարի յայտարարած միջոցները:

Վիթրիի մէջ, 400 համայնավար մտաւորական եւ կուսակցութեան ղեկավարութիւնը վիճեցան, մտքերու փոխանակութիւն ունեցան եւ Մառշէ երկու ժամ տեւող ելոյթի մէջ ծանրացաւ համայնավար մտաւորականներու տագնապին վրայ, չեշտելով թէ վէճը նախ կուսակցութեան ներսը պէտք է տեղի ունենայ:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ առաջին երկիրներէն եղաւ « մարդկային իրաւանց » ըռեհնամեակը տօնող: Շաբաթ մըն է արդէն, թաս գործակալութիւնը ամէն օր կ'անդրադառնայ « երկրին Սահմանադրութեան, որ կ'երաշխաւորէ գեղարուեստական եւ գիտական ստեղծագործումը, համակարգրութեան գաղտնիքը » եւայլն, եւայլն···:

ՊՐԻՏԱՆԻԱՆ կը հաղորդէ որ քաղաքագլուխներ կրակ բացած են Սատաթի Աբարիոյ եւ Քուէյթի դեսպանները փոխադրող թռանի մը վրայ եւ Սատաթի Աբարիոյ դեսպանը վիրաւորուած է սրունքէն: Թռանը Զղրիթայէն կուգար, ուր դեսպանները տեսնուած էին նախկին նախագահ՝ Ֆրէնճէի հետ: Եասէր Արաֆաթ ալ քննադատած է Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը, որ « չուքն է ամերիկեան քաղաքականութեան »:

ՄԱՐՍԷՅԼ

« ՔԵՀԱՅԵԱՆ » ԲԱՆԱՎԷՃԸ ՉԷ ՎԵՐՋԱՑԱԾ

— o —

Ծանօթ է, որ Մարսէյլի համայնավար օրաթերթին տօնին օրը, արգիլուեցաւ ծախել ժան եւ Նինա Քեհայեանի դիրքը « կարմիր պրոլետարին փողոցը » եւ այդ առթիւ բաւական վէճեր ծագեցան (տես՝ «Ցառաջ», Նոյ· 17): Կը թուի թէ հարցը դեռ չէ փակուած եւ երկուշաբթի օր (Դեկտ· 11) Մաքէն կրկին կ'անդրադառնար հարցին, յայտնելով թէ երեսուն տարուան չարքային համայնավար եւ նախագահ Հեռեեսիլ – Ջայնասփիւռ ազգային սենտիքային (Սէ· Ժէ· Թէ·) փիէր Նոկեռա, հրապարակած է այն բաց նամակը զոր ուղղած էր Պուշ տիւ Ռոնի համայնավար Դաշնակցութեան այդ առթիւ եւ ուր կ'ըսէ·— « Ցորչափ կուսակցութեան ընկերները դատապարտեն ուրիշ ընկերներ, որոնք գործածած են սա իրաւունքը, որ ամէնէն թանկագինն է մեզի, որու համար պայքարող քանի մը միլիոն ենք Ֆրանսայի մէջ (մենք համայնավարներս՝ առաջին կարգին), այս իրաւունքը, որ կը կոչուի արտայայտութեան ազատութիւն եւ որ, բոլոր ազատութիւններէն, անկասկած առաջինն է, կր պընդեմ որ այս բոլոր Ֆուքիէ – Թէնվիլները կ'օժանդակեն խեղդելու մտքերու փոխանակութիւնը կուսակցութենէն ներս, հեռացնելու անոնք որ մեզի հետ խօսիլ կ'ուզեն··· »: Ու Նոկեռա կը շարունակէ· « Հարկ է, որ բացատրէք ինձի ընկերներ – ներ, թէ ի՞նչպէս կրնանք միաժամանակ պայքարիլ արտայայտութեան ազատութեան համար նախ արգիլելով անոնց որ անոր անունով կը խօսին: Բուն հարցը, սա է՝ գիտնալ թէ Քեհայեանները իրաւունք ունի՞ն թէ չունին ըսելու ինչ որ տեսած են, ինչ որ զգացած են··· »:

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 1 – 5)

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀ· ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ճատրակի խորհրդային ախոյենութեան մրցումներուն (բարձրագոյն լիգա), որոնք սկսած են Թիֆլիսի մէջ, կը մասնակցի նաեւ 15ամեայ Գարիկ Կասպարով (Բաքու): 18 մասնակցողներէն 16ը մի-ջազգային վարպետներ են: Առաջին երեք հրջաններուն Գարիկ Կասպարով հաւասար արդիւնքով վերջացուցած է իր խաղերը Եֆիմ Գելֆէռի (Մոսկուա), Վլատիմիր Բագիրովի (Բաքու) եւ Սերգէյ Մակարիչեւի (Մոսկուա) հետ, հաւելով 1,5 միաւոր: Մրցումներուն մասնակցողներուն մէջ են աշխարհի նախկին ախոյեան Միխայիլ Տալ (Ռիգա) եւ Խորհ· Միութեան ախոյեան Լեւ Պոլուգայեւսկի (Մոսկուա):

×

ԷԼԼԱԴԱ ԶԱԽՈՑԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է օփերայի երգչուհի Էլլադա Զախոյեանի երգահանդէսը: Ցայտագիրը բաղկացած է Շուպէրթի, Մենտելսոնի, Պախի, Հենտէլի, Վերտիի, Փուչինիի եւ Պելլինիի գործերէն, զորս ներկայացուցած է տաղանդաւոր երգչուհին վառ ու ինքնատիպ մեկնաբանութեամբ: Էլլադա Զախոյեանի անունը, մանաւանդ Միլանոյի օփերային մէջ կատարելագործելէ ետք իր արուեստը, յաճախ կը հոլովուի Երեւանի երաժշտական շրջանակներուն մէջ, ուր յատուկ տեղ յատկացուցած է իրեն: Հինգ տարի է որ կ'երգէ Երեւանի օփերային մէջ· երգահանդէսներ տուած է Խորհ· Միութեան կարգ մը քաղաքներուն մէջ, ինչպէս նաեւ Իտալիա:

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՏՈՄՍԵՐ

ԻՆՉ ԸՆԵՄ ՈՐՊԷՍԶԻ...

— o —

Ամերիկացիներու տօլարը, որ ամիս – ներէ ի վեր ամէն օր կը նահանջէ միջազգային ակարաններու մէջ, ճակատագրի միակ եղբայր մը ունի իրեն· Հայոց Այբուբենը: Իրաւ ալ, երբ աշխարհի ամէն կողմը ամէն ինչ ամէն վայրկեան կը սղէ, այս երկուքն են միայն, Ամերիկեան Տօլարն ու Հայոց Մեսրոպեան Տառը, որ արժէք կը կորսնցնեն աշխարհի ամէն կողմը օրէ օր:

Զգենք Տօլարը իր ճակատագրին հետ գլուխ գլխի եւ հոգ չընենք անոր համար, քանի՝ անպայման շատեր օր մը բաներ մը պիտի ընեն զայն փրկելու իր անխուսափելի չնորհազրկումէն: Մենք աւաղենք մեր Մեսրոպեան Տառերուն համար, որուն դիմաց ոչ ոք պիտի ուզէ զուցէ իր ճկոյթ մատը խաղցնել:

Գիտենք, հազար անգամ ալ, միլիոն անգամ ալ եթէ աւաղ պոռանք, գրեթէ լսող, կամ աւելի ճիշդը, զարման մը գտնելու մասին մտածող պիտի չգտնուի: Որովհետեւ եթէ շատ մարդ կը տատապի Տօլարի անկումէն, մատի վրայ համրուող քանի մը հոգի է միայն որ կը ժրաժանայ Հայոց Տառերուն արժեզրկումէն:

Բայց մատի վրայ համրուող այդ քանի մը ժրաքաները, որոնց ձեռքէն չի յնար հայ մամուլը կամ Մեսրոպաշունչ գրիչը, անճկութեամբ կը նային ապագային ու հարց կուտան իրենք իրենց, ո՞ւր պիտի հասնի այս նահանջին, այս անկումին վերջը:

×

Երեւոյթ բարեկամ մր, որ պարբերաբար կը սիրէ յօդուածներ հրատարակել մեր մամուլին մէջ, դառնօրէն կ'արտայայտուէր անցեալները·

— Ամէն անգամ որ բան մը կը հրատարակուի ինձմէ, կը զգամ որ ընթերցողները քիչ մը եւս նուաղեր են: Ձեն կարդար: Ոչ ոք կը կարդայ: Կը զգամ ընթերցողի այս բացակայութիւնը ո ւ կը տառապիմ ատկէ: Կը տառապիմ ոչ միայն իմ հաշուոյս, այլ մեր բոլորին հաշուոյն: Ըսէ՛ք ինձի, ի՞նչ ընեմ որ հետաքրքրութիւն արթնցնեմ, ի՞նչ ընեմ որ կարդան զիս:

Պատասխանեցինք·

— Սիրելիս, հայ գրողը կը գրէ իր հաճոյքին համար: Կը գոհանայ այդ հաճոյքով: Եթէ այդ հաճոյքին հետ, երկու հատ ալ ընթերցող գտնէ, ատիկա կ'ըլլայ գերագոյն երջանկութիւնը: Այսքանը բաւ պէտք է ըլլայ քեզի: Իսկ եթէ չի բաւեր եւ աւելին կը պահանջես, այդ պարագային մէկ բան միայն ունիս ընելիք: Գնա՛ մեռի՛ր: Եթէ մեռնիս, ամէն մարդ անպայման պիտի կարդայ մահազդդ···:

«Մարմարա» Ռ· Հ·

Rue du Prolétaire Rouge

(NINA et JEAN KEHAYAN)

Ed. Le Seuil

Համակրելի երիտասարդ զոյգ՝ Նինա եւ Ժան Քեհայեան մաս կը կազմէին Պեռնար Փիվոյի « Ափոսթրոֆ » հեռատեսիլի գրական յայտագրին, քանի մը Ուրբաթ առաջ: Գիրք մը գրած են, որ ընթացիկ նամանօրինակ հատորներէն կը տարբերի երկու գլխաւոր պատճառներով՝ բովանդակութեան տեսակը եւ հեղինակներուն կուսակցական դիրքը: Արդարեւ այս համակրելի զոյգը մէկ մեծ թերութիւն ունի համայնավարներուն համար՝ հա – մայնավար չարքային են այր ու կին և մէկ մեծ առաւելութիւն ունի մեզի պէս մարդոց համար՝ համայնավար չարքային են այր ու կին:

Հակառակութիւն չկայ մեր ըսածին մէջ, ընդհակառակն: Համայնավարները այն – քան իրար չեն անցնիր, երբ խորհրդային ճշմարտութիւնը ներկայացնէ « յետադիմական քաղքենի » մը կամ չատ – չատ խորհրդային այլախոհ մը: Անմիջապէս կարելի է քանի մը մաչած ածականներով վարկաբեկել հեղինակը, որ դրամատիրական ապականած վարչակարգի մը կրնայ որակուիլ կամ հակախորհրդային քարոզչութեան ախոյեան մը: Հարցը կը փոխուի սակայն, երբ հեղինակը (այս պարագային՝ հեղինակները) ոչ միայն համայնավար չարքային են, այլեւ կ'ուզեն մնալ: Նոյն պատճառով է, որ աւելի համակրութեամբ կը դիմաւորենք այս հատորը, վասնզի, յաճախ չէ որ կը հանդիպինք անկեղծ համայնավարներու, որոնք քաղաքականն ունին ճշմարտութիւնն ըսելու: Այնքան անկեղծ ու քաջ են, որ ուզած են ապրիլ խորհրդային կեանքը, զոհողութիւնն ըրած են անճամբ ճաշակելու մարքս – լենինեան գաղափարականին իրագործումը մինչ չատեր, եթէ ոչ մեծամասնութիւնը իրենց կուսակիցներուն, կը նախընտրէ Քանըպիէհէն կամ Շան գ'Էլիզէէն փառաբանել խորհրդային դրախտը:

Ուրեմն, մարսէյլցի այս զոյգը, Ժան՝ ծագումով Հայ, կինը՝ ծագումով Հրեայ, 1972էն 1974 իրրեւ գործակցող կը մեկնին Մոսկուա, ուր կ'աշխատին խորհրդային քարոզչութեան սպասարկու – թեանց մէջ: Այս կեանքն է, այսինքն խորհրդային առօրեան, զոր կը պատմեն մեզի Նինա եւ Ժան Քեհայեան, պարզ այլ հաղորդակից ոճով, առանց չպարի եւ ամէն մէկ էջին մէջ, կը յայտնաբերեն դիտելու եւ տեսնելու արտակարգ զգայարանք մը:

Գաղափարական այն խոր յուսախաբութիւնը զոր կ'ունենան, պէտք է բաւէ, միայն յարգանք ունենալու համար իրենց հանդէպ: Թող Թոյլ տրուի մեզի ըսել թէ այս զոյգը աւելի ճշմարիտ համայնավար է, քան բոլոր արհեստաւոր քարոզիչները, որոնք չնորոգուած բանաձեւներով կը ոչինչն ամբոխները համոզել, որ խորհրդային աշխարհը յաջողած է ընկեր – վարութեան կիրարկումը: Քեհայեաններ – րը իրենց անձնական փորձառութեամբ եւ դառնութեամբ կը հաստատեն բուն ճշմարտութիւնը՝ Մորհ. Միութիւնը ձախողած է: 220 էջերու մէջ պարզուած է այդ ձախողութիւնը իր բոլոր երեսներ – րով: Հոս նկարագրուած է խորհրդային քաղաքացիին ամէնօրեայ կեանքը, առօրեայ տագնապները, յիմարապատում խոչընդոտները ամէն մէկ քայլի եւ ամէն մարդի մէջ:

Ոչինչ կը վրիպի իրենց աչքերէն եւ յուսախաբութիւնը մեծ է նաեւ ի տես խորհրդային քաղաքացիին կրաւորական ու համակերպած վիճակին.— « Այն վայրկեաններէն, ուր Պետութիւնը եւ կուսակցութիւնը կը պնդեն, որ իրենց ձեռքն են յառաջդիմութեան սանձերը եւ թէ անհրաժեշտ վարչական միջոցները ձեռք առնուած են փոփոխութեանց յանգելու համար, կը մնայ բաղաձիին կրաւորական ձեւով սպասել ... » (էջ 66): Իր աշխատած հաստատութեան մէջ, այնքան դանդաղ է բանիին սպասարկութիւնը անիմաստ պատճառներով, որ Քեհայեան կ'որոշէ այլեւս հոն չճաշել ու խմբագիր ընկեր մը կը յիշէ, թէ փոքրիկ ճաշարան մը կար, առեղին, ուր մատչելի գիներով կարելի էր խորոված ուտել: « Հոն երթալը շատ դիւրին է, կը բացատրեն Քեհայեան: Մեքրօն կ'առնես՝ Գիլրով, Մարքսէն եամ կը փոխես՝ Յեղափոխութեան Հրապարակը, կ'իջնես՝ Մայակովսկի, յետոյ ետիդ ձգելով Փեթիճ պանդոկը կ'երթաս պարտէզներու գօտիին մայթէն Զիլիի դեսպանատան դիմաց եւ ձախ կը դառնաս՝ կարմիր Պրոլետարին փողոցը, այն, ուր կը գտնուի Օքրացով խամանիկներու թատրոնէն առաջ: Անկարելի է որ պիտի չսխալիս, միայն մէկ ճաշարան կայ » (էջ 66): Այս ուղեղիծին հետեւելով է որ Քեհայեան կը պտնէ հաճելի չրջապատ մը, ուր սակայն պիտի լսէ այնքան դառնացած խօսքեր, անձկութիւններ, հեռանկարներու չգոյութեան ի տես ...:

Այս հանդիպումները, խորհրդային քաղաքացիներու հետ, տարօրինակ տպաւորութիւն պիտի գործեն Քեհայեանի վրայ: Պիտի տեսնէ թէ կուսակցական ըլլալը անախորժ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ եւ կը հաստատէ որ.— « Պուշտոնական հաւաքոյթներէն հեռու խորհրդային ընկերները չէին հասկնար որ կարելի է համայնավար կուսակցութեան անդամ ըլլալ անշահախնդիր ձեւով Ֆրանսայի նման երկրի մը մէջ, ուր ամէն բան կը գտնուի, ուր ամէն մարդ իր անձնական կառքն ունի 30 տարեկանին: Անվերջա – նալի պատճառաբանութիւններ հարկ էին մեզի, ջանալ համոզելու համար ամէնէն մերձաւորները որ անկեղծ էինք, մենք, ֆրանսացի մտաւորականներս, ուզելով ընկերութիւն մը կառուցանել առանց ընկերային անարդարութեան, զօրացած այն ինչով, զոր կրնար բերել մեզի պրոլետարիատի մենատիրութիւնը: Երբ մտերմութիւնը խորացաւ, մեզի թելադրեցին որ խուսափինք նման վիճաբանութիւններէ որ « գոց սրված » կը հոտէին ...:

Եւ այսպէս ամէն օր, դէմ առ դէմ դառն իրականութեան մը, Քեհայեաններէ կ'ապրին ծանր յուսալքում մը: Ոչինչ այնքան ծանր է քան նման յուսախաբութիւն մը, անոնց համար, որ կը տեսնեն դաղափարականի մը փլուզումը, անոր իրագործումին մէջ: Ընթերցողին համար, կը ծագի այն զգացումը, որ Նինա եւ Ժան Քեհայեան տառապած են, ոչ միայն տեսնելով ինչ որ տեսած են, այլ նաեւ գրելով այս դիրքը: Սպասած են արդէն չորս տարի նախքան գրելը, չատ հասկնալի խղճի հարց մըն էր, հաւանաբար, բայց լաւ որ գրած են, վասնզի ոչինչ այնքան կարեւոր է որքան ճշմարտութիւնը, մանաւանդ ան, որ կը ցաւցնէ:

Կարելի չէ ծանրանալ հատորին ամէն մէկ հատուածին վրայ: Հարկ է կարդալ, անպայման, ամէն էջի մէջ կայ խօսուն նկարագրութիւն մը: Կաշառակերութիւ – նը՝ (մանաւանդ Կովկասի մէջ) երբ հայր մը իր զաւկին կեանքը խնդրոյ առարկայ ընող, կայր աղիքի գործողութեան մը համար, կը ստիպուի ձեռք ձեռք հարիւր ռուբլի տալ վիրաբոյժին: Ալքոլ – մոլութիւնը, « Սպառումի Ընկերութեան » հանդէպ ծարաւը, կնոջ կեանքը, աշխատաւորին տխրութիւնը, որ չի կրնար, իրիկունը կարդալ, որովհետեւ երախան պիտի քնանայ, իրենց սենեակին մէջ եւ դեռ ինչե՛ր: Այս քանի մը տողերուն մէջ, կարելի չէ ծանրանալ, թէեւ պէտք է, ամէն մէկ էջին պարզած այնքան հարազատ ու լեղի իրականութեան վրայ:

Վերջացնելէ առաջ, սակայն, անդրադառնանք նաեւ Ժան Քեհայեանին՝ իրրեւ Հայ:

Ան ծնած է Մարսէյլ 1944ին, համայ – նավար չարքային, եղած է լրագրող Մարսէյէզի եւ Փրովանսալի մէջ: Ծնողքը՝ բողոքական որբանոցէն եւ, Մարսէյլ հաստատուած են: Ինք, 14 տարեկանին կրնար հօրը պէս զործատան համբան բռնել եթէ ունեցած չըլլար համալնավար դաստիու մը: Ցետագային, պիտի ունենայ նաեւ փիլիսոփայութեան համալնավար դասախօս մը: Փայլուն ուսանող է, թռչակաւոր, բայց օր մը լսէին ֆանթիճը, բժիշկի զաւակ մը պիտի յանդիմանէ դինքը, որ երկու չերտ միս կ'ուզէ մինչ « թռչակաւոր է եւ Հայ ... »: « Հայ, չեն գլուխ, ապուրդ կեր ու լուէ » բանաձեւները արմատ պիտի ձգեն իր մտքին մէջ եւ այլեւս համայնավար կուսակցութեան անդամակցելը պիտի դառնայ չատ բնական արարք մը:

Ու Հայ Քեհայեանը, պարզ է, պիտի երթայ նաեւ քանի մը օր Հայաստան: Առանձին, թարգմանաբար, պիտի տանք այդ կարճ էջերը· արդէն Քեհայեան, Երեւան այցելութիւնը նկարագրելէ եւք, կը գրէ· « Թող Հայաստան ներէ մեզի, չկրցանք իրեն վերապահել մեր սիրոյն մենաչնորհը »:

×

Անսպասելի վկայութիւն մըն է այս գիրքը: Գրականութիւն չէ եւ լաւ որ այդպէս է, կենդանի վկայարանը խորհրդային սովորական մարդուն, սովորական կեանքին:

Ու հատորը կը վերջանայ խիստ յատկանշական պատմութիւնով մը (զոր կուտանք քիչ անդին) եւ որ այնքան ամփոփ ձեւով կուտայ ամբողջ պատմականը մեծ յեղափոխութենէ մը ծնած մեծ ձախողութեան մը:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԷՋ ՄԸ ՔԵՀԱՅԵԱՆՆԵՐՈՒ ԳԻՐՔԷՆ

(Եզրակացութիւնը)

— o —

... Խորհրդայիններէն, իրենք, կ'ապ – րին իրենց երկրին պատմութիւնը իրենց հոգիին մէջ, բայց նաեւ՝ իրենց կեդե – րուն, իրենց ժամանակին, իրենց անհատական կեանքը, վերջապէս, որու գոյութիւնը հարկ է ի վերջոյ ընդունիլ եւ դադրիլ զայն սահմանափակելով միայն հաւաքական ըմբռնումի մը մէջ: Եւ, իրենք դիրենք չեն խաբած.— այս պատմութիւնը սկսած է երազով մը, հեռու թիւերէն, կոր գիծերէն եւ այս երազը կրնար, թերեւս, եթէ ...

Բայց մտիկ ընենք իրենց Պատմութիւնը, պատմուած իրենց կողմէ, չատ փոքրիկ պատմութեան մը մէջ.—

« Կառախումբ մը կ'երթայ եւ կ'անցնի Մորհ. Միութեան մէջէն: Ցանկարծ, կը կենայ: Ուղեվարը, իրար անցած կր վազէ վագոն մը.— « Ընկեր Վլադիմիր Իլիչ, Սպիտակները կտրած են երկաթուղին գիծերը, կառախումբը այլեւս չի կրնար յառաջանալ, ի՞նչ պիտի ընենք »:

Լենին կը պահէ իր պաղարիւնը, թեւերը կը տոթէ.— « Ցառա՛յ, ընկերներ, բոլորս դործի, բահ եւ բրիչ վերցնենք եւ բոլորս վերաշինենք երկաթուղիին գիծը, թող Սպիտակները պիտնան թէ տեղի չենք տար »:

Մէկն մէկը գործիք մը կ'առնէ, գործի կ'անցնի երդելով եւ քիչ ետք, կառախումբը ճամբայ կ'ելլէ:

Կ'երթայ ռուսական դաշտերուն ընդ – մէջէն, օրեր եւ գիշերներ, յետոյ յանկարծ կրկին կը կենայ, ամէն կայարանէ հեռու: Ուղեվարը, դունատ կը վազէ.— « Ընկեր Եոսիվ Վիսարիոնովիչ, գիծը կտրուած է, հակա–յեղափոխականները հոսկէ անցած են, ի՞նչ ընել »:

Մթամլին չի վարանիր.— « Դաւաճան – ներ կան մեր մէջ, անմիջապէս պէտք է զնդակահարել ճամբորդներու կէսը, դալով միւսներուն թող վրանին գծաւոր չափիկ մը անցընեն եւ գործի անցնին մինչեւ որ գիծը վերաշինուի: Միլոցները կարեւոր չեն »:

Այդպէս կ'ընեն, անմիջապէս:

Կառախումբը կրկին ճամբայ կ'ելլէ, կ'անցնի ցարասիներու անտառներէն, ձիւնին տակ, թայկան եւ կրկին ուղեվարը կը տեսնէ գիծերը կտրուած իր առջեւ: Այս անգամ, կը խորհի, վայրկեան մը բռնել եթէ ունեցած չըլլար համայնավար դաստիու մը: Ցետագային, պիտի ունենայ նաեւ փիլիսոփայութեան համայնավար դասախօս մը: Փայլուն ուսանող է, թռչակաւոր, բայց օր մը լսէին ֆանթիճը, բժիշկի զաւակ մը պիտի յանդիմանէ դինքը, որ երկու չերտ միս կ'ուզէ մինչ « թռչակաւոր է եւ Հայ ... »: « Հայ, չեն գլուխ, ապուրդ կեր ու լուէ » բանաձեւները արմատ պիտի ձգեն իր մտքին մէջ եւ այլեւս համայնավար կուսակցութեան անդամակցելը պիտի դառնայ չատ բնական արարք մը:

Ու Հայ Քեհայեանը, պարզ է, պիտի երթայ նաեւ քանի մը օր Հայաստան: Առանձին, թարգմանաբար, պիտի տանք այդ կարճ էջերը· արդէն Քեհայեան, Երեւան այցելութիւնը նկարագրելէ եւք, կը գրէ· « Թող Հայաստան ներէ մեզի, չկրցանք իրեն վերապահել մեր սիրոյն մենաչնորհը »:

×

Անսպասելի վկայութիւն մըն է այս գիրքը: Գրականութիւն չէ եւ լաւ որ այդպէս է, կենդանի վկայարանը խորհրդային սովորական մարդուն, սովորական կեանքին:

Ու հատորը կը վերջանայ խիստ յատկանշական պատմութիւնով մը (զոր կուտանք քիչ անդին) եւ որ այնքան ամփոփ ձեւով կուտայ ամբողջ պատմականը մեծ յեղափոխութենէ մը ծնած մեծ ձախողութեան մը:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԼԱՐԱԽԱՂԱՑՆԵՐԸ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՑԵԱՆ

Լարախաղացութեան խորհրդային ա – խոյենութեան մրցումներուն փայլուն յաջողութիւն արձանագրած է Հայաստանի լարախաղացներու քառեակը՝ Սերգէյ Բալասանեան, Արամայիս Ալպալեան, Նորիկ Սարգսեան եւ Լեւոն Ղազախեան: Առաջնութիւնը չահած քառեակին մարզիչն է Ռոբեր Մինասեան:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Լենինականի երկաթուղիի կայարանի նոր չէնքի կառուցման աշխատանքները վերջ գտած են: Շէնքը նարնջագոյն, կարմիր եւ սեւ տուֆերու, ալիմինիումի եւ ապակիի համադրութիւն մըն է, ուր կ'երեւան ազգային ճարտարապետութեան աւանդութիւնները եւ արդի ճարտարապետութեան նուաճումները: Շէնքը ունի յարմարութիւններ՝ սպասման սրահներ, երկար հանդիստի, սրճարան, մօր եւ մանուկի սենեակներ, 250 տեղնոց ճաշարան, սրճարան, խանութներ, ինչպէս նաեւ դրամարկղի, թղթատարական, բեռնի – րու փոխադրութեան սպասարկութիւն – ներ, պահեստի սենեակներ եւայլն:

×

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Մոսկուայի հեռատեսիլը ցուցադրած է « Հայֆիլմ » արուեստանոցին մէջ պատրաստած « Արեւիկ » շարժանկարը: Գլխաւոր դերերով հանդէս եկած են վրացի դերասանուհի Սոֆիկօ Ճիաուրելի (բանուորուհի), Արմէն Ջիգարխանեան (վարորդ), Յորէն Աբրահամեան: Շարժանկարի սենարիոն գրած են Գուրգէն Առաքելեան եւ Առնոլտ Աղաբաբով:

×

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ՅԱՄԻԿԻ ՆՈՒԻՐՈՒՄԸ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ ՄԸ

Հեռատեսիլի շարժանկարներու « երեւան » արուեստանոցը պատրաստած է « Յամիկ » փաստանկարը, ուր արտացոլուած են անուանի դերասանուհիին կեանքն ու գործը: Մէջբերուած են հատուածներ « Նամուս », « Պէպօ », « Սեւանի ձկնորսները », « Զանգեզուր » եւ այլ շարժանկարներէ, որոնց մէջ Յամիկ ունեցած է դերեր: Ռուբէն Զարեան կը խօսի արուեստագիտուհիի մասին: Բեմադիրն է Ֆրունզէ Ամիրխանեան:

ԳԱՅԹ Ո՞Վ Է ՆԱ ԹԱՐՓԱԶԱՆՔԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

6.

Մոլորյալ Հայրը նորից ետևից իջավ դուռն ու իր հետաքրքրասեր ծոցի մեջ թողնելով հեռու, հեռու լեռների ու ձորերի, հասարակ — ամբողջ կեանքս ես պատմեցի Հայրիկիս ու նրանից ոչ մի բան չթաքցրի։

— Ծոխակ Հայրիկ, — ասացի ես նրան, — ինչո՞ւ համար դուք ինձ ոչ մի անգամ չեք հարցնում, թե ես ինչպես եմ ապրում, ինչ եմ անում, ինչ եմ մտածում։

Հայրիկը ժպտաց ու ասաց.

— Ես գիտեմ, որ դու ինձ ամեն ինչ կասես, առանց հարցնելու։ Ես գիտեմ, որ դու ինձ չես խաբի։

Ես ուզում էի ասել, որ ես էլ գիտեմ, որ նա ինձ չի խաբի, բայց նրա ոտքերի մոտ ընկած շունը ինձ նայեց այնպիսի աչքերով, որ ես ասացի.

— Ես էլ գիտեմ, որ դու ինձ չես խաբի։

Հայրիկը ժպտաց ու ասաց.

— Ես գիտեմ, որ դու ինձ չես խաբի։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Ս. Ալթունեան 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին ի յիշատակ Տիկին Հրանոյշ Զարոյեանի:

ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան, կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 17ին, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ սրահը, 6 Աւենիւ Պուրկէն: Հասոյթը կը յատկացուի լիբանահայ աղէտեալներուն:

Գեղարուեստական բաժին: կը մասնակցի Անահիտ Սվաճեան:

Անակնկալներ: Կերուխում:

Մուտքը ազատ է

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 1979

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան

Գեղատիպ տպագրութիւն, փլաթիք կողք, 180 էջ նկարներով եւ պատմական թէ աշխարհագրական ծանօթութիւններով: Ամբողջովին հայերէն: Անհրաժեշտ հայերէն յուշատետր մը ամէն հայ մարդու:

Ապսպրանքները կատարել Մշակոյթի Տան քարտուղարութեան:

Agenda de poche 1979

édité par la Maison de la Culture Arménienne de Marseille.

Pour toutes commandes s'adresser à la Maison de la Culture Arménienne, 12-14 Rue St. Bazile, 13001 Marseille.

Prix : 20 F.

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Նախաձեռնութեամբ Մարի Նուպար Հայ Ուսանողական Տան վարչութեան:

Դասախօս՝ Օր. Անի ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Երկուշաբթի օրերը ժամը 20էն 21·30: Մեթոտ՝ Ցարուբ Քիւրքճեանի ձեռնարկը

Արձանագրութեան համար դիմել տեղւոյն վրայ:

Méthode de H. KURKJIAN
Fondation Marie Noubar

DINER-DÉBAT

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ, Դեկտ. 15, ժամը 19·30ին, Օթել Աթլանթիք:

Ի պատիւ
ԳԵՐՊ. ԺԱՆ ՌԻՒՓԻ
(Պապական Նուիրակ ՄԱԿի մօտ)

կը նախագահեն՝ Գերպ. Ժ. ՆՈՒԻՍԻ (Նիսի եպիսկոպոս) եւ Գերպ. Էմոն ԱՊԻԷ (Մոնաքոյի եպիսկոպոս):

Ներկայ կ'ըլլան երեսփոխանները, մամուլի ներկայացուցիչներ:

Նիւթ՝ եկեղեցւոյ կարեւորութիւնը Հայոց պատմութեան մէջ եւ 1915ի ցեղասպանութիւնը:

Ծօսք կ'առնեն.— Ժ. Փ. Մահէ, Գերպ. Ռիւէ, Փուէթան տը Սեսվալ:

Գեղարուեստական բաժին՝ Անժէլ Կարապետեան, Ալեքս Սիրանոսեան եւ Անտրէ Փուլէ իբրեւ փակում: Ցայտագիր՝ Կոմիտաս, Ալէմշահ, Բաբաջանեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբի անդրանիկ պատարագը եւ առաջին տարեդարձը, որոնք մասնաւոր հանդիսութեամբ պիտի կատարուէին Դեկտ. 17ին, կիրակի, կամքէ անկախ պատճառներով յետաձգուած է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆ ԱՇԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 17, կիրակի կէօրէ յետոյ ժամը 16էն սկսեալ, Տեսչութիւնը եւ Ծնողաց Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրեն բոլոր աղջկայինները դէպ՝ րոցի ՏՕՆԱՇՈՒԻ հանդէսին:

Ընթրիք աղջկայն համեղ կերակուրներով եւ գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին վարժարանի երգչախումբը, ՊԻՐՆԱՐ ՏԻՏԷՃԵԱՆ – ՆՈՐԱՑՐ՝ իրենց խանդավառ երգերով, եւ Նաւասարդ պարախումբը:

Տօնական ուրախ մթնոլորտ:

Մանուկներու համար կաղանդի նուէրներու բաշխում:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՀԱՅԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը կիրակի, Դեկտ. 17, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները – ընկերուհիները Դեկտեմբեր 14, ժամը 20·30ին, Փերմանեանս տէ զ'Ախթանկ Սոսիալ, 23, Ռիւ տը Պելֆոր, Անիէռ:

ԱՐԵԱՆ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Սեբաստիոյ մասնաճիւղը կը հրաւիրէ հայրենակիցները որ իրենց արիւնը տան (յիշատակելով՝ Լիբանանի համար) Ֆր. կարմիր Խաչի կազմակերպած արեան օրուան, կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 8·30էն 11·30: Քրեթիէ մանկապարտէզը:

Carzou

Autour de l'Imaginaire

GALERIE

Vision Nouvelle

31, Rue du Colisée
75008 PARIS

Jusqu'au 31 Décembre

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մանուկներու օրը, նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին՝ Յունուար 7ին:

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը կիրակի, Յունուար 14, կէսօրէ վերջ, Ազգային Տան սրահը:

ԱՑՑ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի զոյգ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին: Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խորհրդատուներու մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին: Ճշդապահ ըլլալ:

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք:

L'Assemblée Générale Annuelle de l'UNION DES ANCIENS ELEVES du Collège MOORAT-RAPHAEL se tiendra le 17 Décembre à 15 h. dans les salons du Collège.

Elle sera suivie de la traditionnelle Fête de l'Arbre de Noël à 16 heures.

LE COMITE

×

Մ. Ռ. Ն. Աշակերտաց Միութեան կեդր. վարչութիւնը տարեկան ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, կիրակի, Դեկտ. 17, ժամը 15ին: Ժողովին կը յաջորդէ Տօնածառը:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

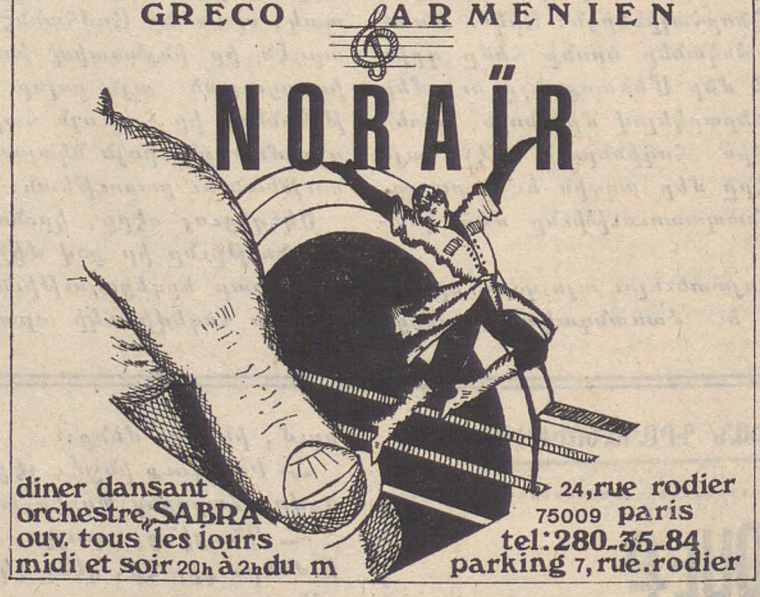
Soirée Guitare

avec

J. M. DER MESROPIAN

Vendredi 15 Décembre à 21 heures
Salle Vaspouragan

RESTAURANT
GRECO ARMENIEN

diner dansant
orchestre SABRA
ouv. tous les jours
midi et soir 20h à 2h du m
24, rue rodier
75009 paris
tel: 280-35-84
parking 7, rue rodier

CELIGNY

POUR LES FETES DE FIN D'ANNEE

OFFREZ

LE BEAU FOULARD

'ALPHABET ARMENIEN'

EN VENTE AU PRIX DE FRS. 75,00 *CHEZ*

M. S. DER BALIAN, 221, rue Saint-Honoré, Paris 1er
Librairie PALOUYAN, 9, rue de Trévise, Paris 9e
Maison de la Culture Arménienne, 9, rue de Madrid, Alfortville
Maison de la Culture Arménienne, 12-14, rue St. Bazile, Marseille

Par correspondance :
Contre-remboursement Celigny *s.a.r.l.* B.P. 9, 94130 Nogent-sur-Marne

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

ՀՑՅԿ. ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ԻՍԻԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մասնակցութեամբ ՅԱՐԴԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6, 1979, ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ն. ՓՐԷՆԿԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

NOËL ARMÉNIEN

ORGNISÉ PAR LE NOR SÉROUND D'ISSY

avec le Duo HARTAR

SAMEDI 6 JANVIER 1979 A PARTIR DE 20 H.
SALLE DE L'EGLISE ARMÉNIENNE D'ISSY
6, AV. BOURGAIN Mo MAIRIE D'ISSY

Réservation : 630-64-60 *եւ Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ:*

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
13
MERCREDI
13 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·271

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.271

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՅՈՅՅԸ ԱԻԵԼԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲՆՈՅԹ ԱՌԱԻ

— o —

ՍՊԱՀԱՆԻ ՄԷՋ՝ ՄԵՌԵԱԼ ԵԻ ՎԻՐԱՒՈՐ

Եթէ Կիբակի օրուան ցոյցը առաւելաբար կրօնական բնոյթ ունէր, երկուշաբթի օր, նշանաբանները, ցուցատախտակները եւ նշանախօսքերը աւելի քաղաքական բնոյթ ունէին: Շահին դէմ արտայայտութիւնները բուռն էին մինչ փաթիման իր արուարձանէն Այաթոլա Խոմէյնի կը սպառնայ քարիւղ չտալ — երբ իշխանութեան գլուխ գայ — այն երկիրներուն որոնք զօրավիգ կը կենան ներկայիս Շահին:

Եթէ այս անգամ ալ, Թեհրանի մէջ, ոչ մէկ միջադէպ պատահած է, ինչ որ իսկապէս հիացման արժանի բան մըն է երբ խորհինք թէ միլիոնաւոր մարդիկ իջած են փողոց բայց յաջողած են պահել կարգ ու կանոն, նոյնը չէ Սպահանի մէջ, 970 հազար ցուցարի մասին կը խօսուի այս քաղաքին մէջ, որ « Ամերիկայիներուն մայրաքաղաքը » կը նկատուի: Սինեմայի չորս սրահներ եւ ճաշարան մը ու դրամատուն մը կրակի տրուած են եւ բանակը արտասուաբեր ռումբ գործածած է: Կ'ըսուի թէ հինգ մեռեալ կայ եւ չուրջ 12 վիրաւոր: Ամէն կողմ ցոյցը միայն ու միայն Շահին դէմ է « Անկի՛ Շահը », « Մահ Շահին », « Ամերիկացիներուն խամաճիկը », եւայլն, եւայլն գալով Շահին, տեղի չի տար ու պալատէն հեռատեսիլին վրայ կը հեռաւի ցոյցերուն: Դեռ ոմանք կը խորհին թէ կրնայ պատահել « ելք » մը ընել ու քաշուիլ: Բայց աւելի հաւանական կը թուի թէ կը սպասէ, զուցէ յոյս ունի որ կացութիւնը կը փոխ: Բայց սպասելն ալ շատ վարպետ քաղաքականութիւն մը չէ երբ դիմացը՝ Խոմէյնի կ'աճապարէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Շիրաքի հհհ երեսփոխանները համայնավարներուն հետ միասին քուէարկեցին առջի օր, մերժելու համար կուսակցութիւններու նիւթական նպաստը ուրոպական ընտրապայքարին համար: Ընկերվարականները ձեռնպահ մնացին: Այդ նիւթականը պիտի ապահովուէր եւրոպական Հասարակապետութեան կողմէ, այսինքն « օ տար » դրամով:

ՀԻՒՍԻՆ Թաքաւորը երկու օրուան համար պաշտօնական հիւրն է Ֆրանսայի: Իրեն ի պատիւ ճաշ մը տրուեցաւ առջի իրիկուն Վերսայլի մէջ:

ՊԱՒ կը ճաղկէ, Ֆորսիքայի մէջ, անունն ահաբեկչութիւնը: Ապահովութիւն տուաւ նաեւ որ Ժիսքարի խոստումները պիտի գործադրուին: Ցամաքամասին հետ օդանաւային կապերը պիտի բազմանան:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Աթոռին նախարարը կրկին ճամբայ ելած է եւ Գահիրէէն երուսաղէմ պիտի փորձէ ելք մը գտնել, գլուխ հանելու համար հաշտութեան դաշնագիրը: Նախապէս, երեքշաբթի օր, ներկայ կ'ըլլար Կոլտա Մէյրի յուղարկաւորութեան: Ֆրանսան կր ներկայացնէր Արդարութեան նախարարը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ, եգիպտոս ներկայացուցիչ չղրկեց:

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 1 – 5)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԻԼԻՈՆԵՐՈՐԴ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ

Նոյ· 29ին, Երեւանի մէջ ծնած է միլիոներորդ քաղաքացին· այսպէսով Երեւան կը դառնայ Խորհ· Միութեան 18րդ քաղաքը՝ մէկ միլիոն կամ աւելի բնակչութեամբ:

×

ՅՈՎՀ· ՋԷՔԻԶԵԱՆ՝ «ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՏԻՍՏ»Ի ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Խորհ· Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան հրամանագրով Հայաստանի պետական ակադեմական երգչախումբի գլխաւորղեկավար Յով – հաննէս Ջէքիզեան պարգեւատրուած է « Խորհ· Միութեան Ժողովրդական Արտիստ » կոչումով: Ջէքիզեան 1961ին ներգաղթելով Երեւան (Պոլիսէն) ստանձնած է պետական երգչախումբի ղեկավարութիւնը:17 տարուան ընթացքին խումբը տուած է 1700 համերգ, յայտագիրներու մէջ տեղ գտած են 700 գործեր՝ 24 լեզուներով:

×

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղարութիւնը « Հայրենիքի ձայն » չաթաթաթերթի միջոցով կոչ ուղղած էր սփիւռքի հայ գրողներու, որպէսզի արտասահման տպուած գիրքեր ղրկեն Հայաստան՝ սփիւռքի հայ գրականութեան նուիրուած գրադարանի մը հաստատման համար:Ընդառաջելով այդ կոչին, Ֆրանսայէն գրագէտ Զարեհ Որբունի 200 հատորէն եւ Ֆրանսերէն գիրք եւ երեք կտաւ ղրկած է Երեւան: Նախապէս ալ Ամերիկայէն Բենիամին Նուրիկեան ղրկած էր « Նոր Գիր » եռամսեայ հանդէսի չուրջ 15 տարուան թիւերը:

×

ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱՋԱՊԵԱՆԻ ՅԱՃՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ՍՓԻՒՌՔ ԿԱՊԵՐՈՒ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՒ ԱՄՐԱՊՆԴՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արտասահմանի հայկական զաղութներու եւ համայնքներու հետ Խորհ· Հայաստանի կապերը տարուէ տարի կը զարգանան, ձեռք ձգելով նոր ձեւեր, ընդգրկելով կեանքի նոր մարզեր: Կապերու թուլացման պնդումները « ոչ մի քննադատութեան չդիմացող » են:

Վերջին տարիներս եռապատիկ աւելցած է Հայաստան այցելող Սփիւռքի Հայերու թիւը: Անոնք հետաքրքրութեամբ կը ծանօթանան նոր կեանք կառուցանող մայր հայրենիքի նուաճումներուն: Մեծ

ԵՐԵՒԱՆ ◂▸ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

Թիւով հայ զբօսաշրջիկներ մասնակցեցան Արեւելեան Հայաստանի Ռուսիոյ կցման 150ամեակին նուիրուած յոբելեանական հանդիսութիւններուն, հայ արուեստին նուիրուած միջազգային սիմպոզիումին, որ տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ:

Մինչեւ վերջերս եղած մէկ – երկու խումբի փոխարէն ներկայիս ամէն տարի Խորհ· Հայաստան կ'այցելեն արտասահմանի հայրենակիցներու աւելի քան տասը խումբեր: Անոնցմէ չատեր նաեւ կուգան բուժուելու եւ հանգստանալու Հայաստանի լաւագոյն առողջարաններու մէջ: Ամառնային արձակուրդի շրջանին Ծաղկաձորի, Հանքաւանի, Սեւանի եւ Հայաստանի այլ զեղատեսիլ անկիւններու մէջ բանող պիոներական ճամբարներու մէջ հայաստանցի աշակերտներու հետ միասին կը հանգստանան անոնց տարեկիցներու 25–30 խումբեր՝ արտասահմանէն եկած: Աճեցաւ նաեւ թիւը անհատական այցելութիւններու, որոնք կարելիութիւն կ'ընձեռեն հարազատներու մօտ հիւրընկալուիլ երկար ժամանակով: Հայաստանի բնակչութեան մէկ մասը մնայուն կապ կը պահէ արտասահման գըտնուող հարազատներու հետ, հնարաւորութիւն ունենալով փոխադարձաբար այցելել իրարու, նամակագրութիւն ունենալ, կապոցներ ղրկել:

1915 Թուականի ողբերգական դէպքերէ ետք ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայերու ճակատագիրը իր կնիքը կը դնէ մշակութային կապի կոմիտէի գործունէութեան վրայ: Այսօր ալ կարելի է հանդիպիլ մարդոց, որոնք աւելի քան կէս դար իրենց հարազատներն ու ազգականները կը փնտռեն զանազան երկիրներու մէջ: Այդ փնտռտուքներուն կ'օգնէ կոմիտէի կողմէ հրատարակուող « Հայրենիքի ձայն » չաթաթաթերթը, որ պարբերաբար կը հրապարակէ մասնաւոր ծանուցումներ: Թերթը կ'արձագանգէ հայրենիքի կեանքին, արտասահմանի հայկական գաղութներու բոլոր կարեւոր դէպքերուն, կը լուսաբանէ մշակութային եւ հանրային կազմակերպութիւններու գործերը:

Կոմիտէն կապեր ունի արտասահմանի 37 պետութիւններու դրեթէ հազար յառաջդիմական հայկական կազմակերպութիւններու հետ, որոնց մէջ կան հայրենակցական միութիւններ, մարզական ակումբներ, մշակութային հիմնարկներ, բարեգործական կազմակերպութիւններ, ազգային դպրոցներ: Մասնաւորաբար այդ դպրոցներուն համար կոմիտէի նախաձեռնութեամբ կը հրատարակուին դասագիրքեր ու ձեռնարկներ, որոնք կը պարունակեն ուսման ամբողջ դասընթացքը: Պետական համալսարանի, Կոմիտաս Երաժշտանոցի եւ միւս բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու մէջ կ'ուսանին աւելի քան 500 տղաք ու աղջիկներ՝ Սփիւռքէն: Տարուէ տարի կ'աւելնայ անոնց թիւը:

Ամէն տարի սփիւռքի հայ դպրոցներու ուսուցիչներու խումբեր կը հրաւիրուին մասնակցելու Երեւանի մէջ բանող մասնագիտական դասընթացքին: Դեղարուեստական խումբերու մէջ համատեղու կուգան խմբավարներ, երգիչներ, պարուսոյցներ, դերասաններ:

Հայաստանի յաճախակի հիւրը կ'ըլլան նաեւ յառաջդիմական հայկական թերթերու եւմ հանդէսներու խմբագիրները:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՑԵՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

— o —

Դեկտեմբեր 7ին Հիւրրիյէթ կը գրէ թէ միջոցէ մը ի վեր ոստիկանները կը սպասնուին կամ կը խոշտանգուին անխնայ, ամբողջ երկրին մէջ: Այս առթիւ կը պնդէ, թէ երէկ ալ Էյուպի մէջ երկու հայ եղբայրներ, Անդրանիկ եւ Աբրահամ Ներսէսեան, որոնք կիւնէչ Մէթալ գործատեղիին տէրն են, այդ շրջանին մէջ ուղած են լինչի ենթարկել ոստիկան Հասան Գայան, որ եկած է զիրենք պահականոց հրաւիրելու համար:

Թերթը կը պնդէ, թէ Ներսէսեան եղբայրները իրենց աշխատանոցին գործաւորներն ալ դրգռելով, ուզած են յիշեալ ոստիկանը լինչի ենթարկել, որ փրկուած է տարճանակը քաշելով եւ օդը կրակելով: Հիւրրիյէթ կը շարունակէ լուրը հաղորդել, Անդրանիկ եւ Աբրահամ Ներսէսեան եղբայրներուն վերագրելով այն յայտարարութիւնը թէ « ոչ մէկ ուժ կրնայ զիրենք պահականոց տանիլ »:

Աւելի վերջ, օդնական ուժեր եկած են եւ Ներսէսեան եղբայրները պահականոց առաջնորդած, ուր հարցաքննութիւններէ վերջ ձերբակալման հրամանագիր արձակուած է իրենց դէմ, Էյուպի հերթական Ատեանին կողմէ:

Սփիւռքի անուանի հայ գիտնականները ընտրուած են Հայաստանի Ակադեմիայի պատուոյ անդամ: Անոնց չարքին են քարտէսագրութեան մասնագէտ Զաւիկ Խանզատեան (Ֆրանսա), բնագէտ Ռիչըրտ Փափազ (Միացեալ Նահանգներ), արուեստաբան Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան (Ֆրանսա) եւայլն:

Ըստ էութեան չկայ արտասահմանէն հայ նկարիչ մը, որուն գործերը ցուցադրուած չըլլան մայր հայրենիքի մէջ: Այդ գործերուն ծանօթացած են Երեւանի եւ այլ քաղաքներու մէջ բացուած ցուցահանդէսներու այցելուները: Տեղական մամուլը պատշաճ գնահատանքով արտայայտուած է այդ ցուցահանդէսներու մասին:

Հայաստանի մէջ կը հրատարակուի « Սփիւռքահայ գրողներ » մատենաշարը, պատկառելի տպաքանակներով լոյս ընծայելով անուանի արձակագիրներու եւ բանաստեղծներու գործերը:

Ճիշեալ մատենաշարով արդէն լոյս տեսած են Բենիամին Նուրիկեանի (Միացեալ Նահանգներ), Վահրամ Մալեանի (Փորթուկալ), Յակոբ Մնձուրիի (Թուրքիա), Գառնիկ Աղդարեանի (Լիբանան), Ալիսիա Կիրակոսեանի (Արժանթին) գործերը: Թարգմանութիւններու չնորհիւ սփիւռքի հայ շատ մը գրողներու գործերը ծանօթացուած են նաեւ ռուս ընթերցողին: Հայաստանի պետական սիմֆոնիք նուագախումբի, պետական երգչախումբի մեկնաբանութեամբ հնչած են ամերիկահայ երաժիշտներ Ալան Յովհաննէսի եւ Համբարձում Պէրպէրեանի գործերը:

Արտասահմանի հայկ· գաղութներու եւ համայնքներու յառաջադէմ հանրութիւնը յանձին Խորհ· Հայաստանի կը տեսնէ Հայութեան զարաւոր երազի մարմնաւորումը: Հայաստան այսօր խորհրդային համերաշխ ընտանիքին մէջ վստահօրէն կ'ընթանայ յառաջդիմութեան ոգիով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՅՔԱՐ

(Հրամայած խոսքերը)

Ինչպես հայտնի է մեր ընթերցողներին, Հայկական հողերի համար պայքարի կոմիտեն ստեղծվել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ՝ հայկական հողերի համար պայքարի գործունեությունը համակարգելու նպատակով։ Կոմիտեի նախագահ է նշանակվել Հայաստանի Հանրապետության վարչապետ Հովհաննես Քաջազնունին։

Կոմիտեի գործունեության մասին մեր հարցերին պատասխանում է նրա նախագահը։

— Պարոն Քաջազնունի, ինչպե՞ս է ստեղծվել Հայկական հողերի համար պայքարի կոմիտեն։

— Հայոց պատմության մեջ հայտնի է, որ հայ ժողովուրդը միշտ էլ ունեցել է հայրենասիրական ոգի, ազգային ինքնագիտակցություն, ազգային արժանապատվության զգացում։ Այդ հատկանիշները հայ ժողովրդին միշտ էլ ստիպել են պայքարել իր հողերի համար։ Ցավոք, հայ ժողովրդի պատմության մեջ եղել են ժամանակներ, երբ հայ ժողովուրդը ստիպված է եղել հեռանալ իր հայրենի հողերից։ Ամենավերջին ժամանակներում, 1915 թ. Հայոց ցեղասպանության ժամանակ, հայ ժողովուրդը ստիպված եղավ լքել իր հայրենի հողերը։ Ցեղասպանությունից հետո հայ ժողովուրդը ստիպված եղավ ցրվել աշխարհով մեկ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ
ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ
ՕՐԳԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԳԱՆ

ԽՈՒՐԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԱՅԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԳԱՆ

ԾՈՒԼԱ ՀՐԱՇԱԼԻՔ Է ԱՌԱՋԱՑԵԼ

Ծուլը շրջում էր դշխոյի մոտ։ Չիմանալով, թե ինչ ասի իր օգտին, նա ասաց.

— Լսում եմ ձեզ, տիկի՛ն, ես ձեր հրաշալի գեղեցկության մասին, որի մասին ամբողջ աշխարհը խոսում է, բայց ես չեմ կարող հավատալ իմ աչքերին։ Ինչպե՞ս կարելի է, որ այդքան գեղեցկությունը ոչ մի հետք չթողնի ձեր դեմքի վրա։

Դշխոյը ժպտաց։ Ծուլը ճիշտ էր։ Նրա դեմքի վրա ոչ մի կնճիռ չկար։ Ծուլը շարունակեց.

— Ես ձեզ ասում եմ, տիկի՛ն, որ ձեր գեղեցկությունը հրաշալի է, բայց ես չեմ հավատում, որ դուք ոչ մի անգամ չեք ծիծաղել։ Ինչպե՞ս կարելի է, որ ոչ մի ժպիտ չանցնի ձեր դեմքի վրայով։ Ես ձեզ ասում եմ, տիկի՛ն, որ ձեր գեղեցկությունը ոչ մի արժեք չունի, եթե դուք չեք ծիծաղում։

Դշխոյը ժպտաց։ Ծուլը ճիշտ էր։ Նրա դեմքի վրա ոչ մի կնճիռ չկար։ Ծուլը շարունակեց.

—

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յարութիւն–Փասքար Նոտարեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Դեկտ. 17, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին իր մօր՝

ԱՃԲԻ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶԱ ՆՈՏԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին, ինչպէս հօրը՝

ՄԻՆԱՍ ՆՈՏԱՐԵԱՆԻ

մահուան 31րդ տարելիցին եւ եղբօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ՓԻԼԻՄՏԵԱՆԻ

մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլէն Կիւլեան ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց տխուր սուգին իրենց ներկայութեամբ, նամակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով իրենց եղբօր՝

ՀԱՐՊԻԿ ԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՅԱՐՈՒԱՋ

Ուրբաթ, Դեկտ. 15, ժամը 19·30ին, Օթէլ Աթլանթիք։

Ի պատիւ

ԳԵՐՊ. ԺԱՆ ՌԻԻՓԻ

(Պապական Նուիրակ ՄԱԿի մօտ)

կը նախագահեն՝ Գերպ. Ժ. ՆՈՒԻՍԻՍ (Նիսի եպիսկոպոս) եւ Գերպ. Խոմոն ԱՊԻԼ (Մոնպելիէի եպիսկոպոս)։

Ներկայ կ'ըլլան երեսփոխանները, մարմնի ներկայացուցիչներ։

Նիւթ՝ եկեղեցւոյ կարեւորութիւնը Հայոց պատմութեան մէջ եւ 1915ի ցեղասպանութիւնը։

Խօսք կ'առնեն.— Ժ. Փ. Մահէ, Գերպ. Ռիւֆ, Քուէթան տը Մեսվալ։

Գեղարուեստական բաժին՝ Անժէլ Կարապետեան, Ալեքս Սիրանոսեան եւ Անտրէ Փուլէ իրենց փակումը։ Ցայտագիր՝ Կոմիտաս, Ալէմշահ, Բաբաջանեան։

DINER-DÉBAT

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ, Դեկտ. 15, ժամը 19·30ին, Օթէլ Աթլանթիք։

Ի պատիւ

ԳԵՐՊ. ԺԱՆ ՌԻԻՓԻ

(Պապական Նուիրակ ՄԱԿի մօտ)

կը նախագահեն՝ Գերպ. Ժ. ՆՈՒԻՍԻՍ (Նիսի եպիսկոպոս) եւ Գերպ. Խոմոն ԱՊԻԼ (Մոնպելիէի եպիսկոպոս)։

Ներկայ կ'ըլլան երեսփոխանները, մարմնի ներկայացուցիչներ։

Նիւթ՝ եկեղեցւոյ կարեւորութիւնը Հայոց պատմութեան մէջ եւ 1915ի ցեղասպանութիւնը։

Խօսք կ'առնեն.— Ժ. Փ. Մահէ, Գերպ. Ռիւֆ, Քուէթան տը Մեսվալ։

Գեղարուեստական բաժին՝ Անժէլ Կարապետեան, Ալեքս Սիրանոսեան եւ Անտրէ Փուլէ իրենց եղբօր՝ Ցայտագիր՝ Կոմիտաս, Ալէմշահ, Բաբաջանեան։

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Նոր ստացուիք ցանկը այն նուէրներուն, զորս իտալահայ գաղութը կատարած է ի նպաստ Լիբանահայութեան «Յառաջ»ի բացած հանգանակութեան, նախքան անոր փակումը։ Ստորեւ գումարները տրուած են իտալական լիռով (ամբողջական գումարը կուտանք, առանձին, ֆրանսական ֆրանքով).—

Միլանոյի շրջան

Տոքթ. Օննիկ Մանուկեան	1·000·000
Պր. Վազգէն Բամպակեան	800·000
Խոի Սուքիասեան	500·000
Զաւէն Մնտիկեան	200·000
Տոքթ. Երուանդ Արզումանեան	100·000
Տոքթ. Տօնապետ Ճուվհաննէսեան	100·000
Տիկ. Սոնա–Մարօ Խալիչեան	100·000
Տիկ. Ն. Մինթաճեան	100·000
Տիկ. Անայիս-Հայկ Գասապեան	100·000
Օր. Երանուհի Բամպակեան	100·000
Արշաւիր Կլորիկեան	100·000
Նուպար Եաղհաննէճեան	100·000
Գ. Սերոբեան	100·000
Անէլմօ Ֆրանչեսքոնի	100·000
Պ. Պօղոսեան	100·000
Ժան Խաչերեան	82·000
Վահէ Մէքիքէր	60·000

(Շար.)

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Soirée Guitare

avec

J. M. DER MESROPIAN

Vendredi 15 Décembre à 21 heures

Salle Vaspouragan

ԱՁԳ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կազ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի զոյգ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին։ Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կըրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խուհիներու մօտ։

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին։ Ճշդապահ ըլլալ։

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք։

ANIMATION LITHOGRAPHIQUE

avec

Carzou

Jusqu'au 24 Décembre 1978

Galerie du Parvis Saint-Merri

84, rue St-Martin — 75004 Paris

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ

Կիրակի, Դեկտ. 17, Պլ. Օտտոյի Հայոց եկեղեցիի պաշտօնական Ս. Յակոբ Մըծբնացիի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի մատաղի օրհնութիւն կը կատարուի։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՆՇԱՆ ՔՀՆԳ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՅԱՒԻՏԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը եւ Տիկնանց Մխիթարեանը իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Ազնիւ Տէրտէրեանին, Տէր եւ Տիկ. Շէկպօղոսեանի, Տիկ. Ա. Տէրտէրեանի եւ զաւկին՝ Վահագնի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝ Աբրամ Տէրտէրեանի մահուան առիթով։

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Mgr David SAHAGIAN et le Conseil d'Administration de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon et des environs, portent à votre connaissance que le Dimanche 17 Décembre à l'occasion de la Fête Saint Jacques (Sourp Hagop) une messe solenelle sera célébrée, suivie d'abord par le Requiem en souvenir de tous ceux qui de leur vivant ont apporté leurs contributions et leurs collaborations à la vie cultuelle et culturelle de notre communauté, ensuite la bénédiction du *Madagh*.

A l'issue de la messe vers 12 h. 30, un apéritif sera servi dans la salle Communautaire en l'honneur de M. Djebrael BAHADOURIAN, président d'honneur, qui recevra avec la Bulle Pontificale l'insigne de Nerçes Shnorhali.

Դաւիթ Եպս. Սահակեան եւ Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Սզպ. Մխիթեան վարչութիւնը կը ծանուցանեն թէ Կիրակի, Դեկտ. 17, Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, որու կը յաջորդէ հոգեհանգստեան պաշտօն՝ պաղութիւս մէջ ծառայող հանգուցեալ հոգեւորականներու, զինուորներու, ազգային եւ կրօնական սպասաւորներու հոգիներուն համար եւ ապա պիտի կատարուի մատաղի օրհնութիւն։

Ցաւարտ պատարագի ժամը 12·30ին դիմեճօն՝ ի պատիւ վարչութեան պատուոյ նախագահ՝ Պր. Ճ. Պահատուրեանի, որ պիտի ստանայ Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ ղրկուած՝ Ս. Ներսէս Շնորհալիի չքանչանը, հայրապետական սրբատառ կոնդակով։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ԱՐԵԱՆ ՕՐ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ հայրենակիցները որ իրենց արիւնը տան (յիշատակելով՝ Լիբանանի համար) Ֆր. Կարմիր Խաչի կազմակերպած արեան օրուան, Կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 8·30էն 11·30։ Քրեթիէ մանկապարտէզը։

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Արժեւորում Ատրպատականի Հայկական կալուածներու։ 1977ի եւ 1978ի արշաւներ։

— Ընդհանուր նպատակ.

— Բարեշինութեան միջազգային բանակում Սուրբ Թադէի վանքի շրջապատի. ընթացիկ եւ նախատեսուած աշխատանքներ

— Ընդարձակման ծրագիրը։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԼՈՒՍԱՐԶԱԿՈՒՄ

ORGANISATION TERRE et CULTURE

Mise en valeur des domaines arméniens d'Iran du Nord, Campagnes de travail 1977 et 1978 :

— Objectifs généraux ;

— Camp international d'aménagement du domaine de Saint Thadée : travaux en cours et en projet ;

— Programme d'extension.

EXPOSE ACCOMPAGNE DE PROJECTIONS

Samedi 16 Décembre 1978

à 20 h. 30 précises

Maison de la Culture Arménienne

Rue du 24 Avril 1915

69150 DECINES

LYON - DECINES

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԴԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԿԱՏՈՒԹ ՀԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 17, Կիրակի կէօրէ յետոյ ժամը 16էն սկսեալ, Տեսչութիւնը եւ Մնողաց Մխիթեանը հաճոյքով կը հրաւիրեն բոլոր ազգայինները դէպի ՏՕՆԱԿԱՏՈՒԹԻՒՆ Հանդէսին։

Ընթրիք ազգային համեղ կերակուրներով եւ գեղարուեստական բաժին։ Կը մասնակցին վարժարանի երգչախումբը, ՊԼՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ – ՆՈՐԱՑՐ՝ իրենց խանդավառ երգերով, եւ Նաւասարդ պարախումբը։

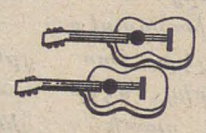
Տօնական ուրախ մթնոլորտ։

Մանուկներու համար կաղանդի նուէրներու բաժնում։

ՁԱՆ ԹԱԹԼԵԱՆ
Կ'ԵՐԳԷ
իր ճաշարանին մէջ

DJAN TATLAN
CHANTE
dans son restaurant

DEUX GUITARES

Ouvert tous les jours, sauf Dimanche, de 20 h. 30 à 2 h. du matin

Toute la soirée : Orchestre et chants

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ

Hors d'œuvre de 30 à 100 F., Spécialités de 50 à 70 F., Desserts 20 F.

BOISSONS :
La bouteille
Vodka 140 à 180 F. Vins, 100 à 170 F. Champagne de 190 à 250 F.

4, RUE LAURISTON, PARIS 16e (Etoile) Tél 500 49 49

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը կիրակի, Դեկտ. 17, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Ա.Ի.Է.Ո. – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Դեկտեմբեր 14, ժամը 20·30ին, Փերմանանս տէ զ'Ախթաճք Սոսիալ, 23, Ռիւ տը Պելֆոր, Անիէռ։

ԽՆՋՈՑՔ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան, կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 17ին, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ սրահը, 6 Ավընիւ Պուրկէն։ Հասոյթը կը յատկացուի լիբանահայ աղէտեալներուն։

Գեղարուեստական բաժին։ Կը մասնակցի Անահիտ Սվաճեան։

Անակնկալներ։ Կերուխում։

Մուտքը ազատ է

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
14
JEUDI
14 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՇԱՐԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
Fondé en 1925 —

C.C.P. Paris 15069-82 E
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Համը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·272

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.272

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՍՊԱՀԱՆԻ մէջ, Երեքշաբթի օր ծանր միջադէպեր պատահած են եւ 40 մեռեալ կայ, քանի մը հարիւր ալ վիրաւոր: Թէհրան հանդարտ էր նոյն օրը, բայց Համատանի մէջ ալ զինուորական կառավարիչը սպանուած է: Գարթըր որոշած է « առանց վերապահութեան » զօրավիգ կենալ Պարսից Շահին: Նոյն Գարթըրն է որ յայտարարած է թէ Շահը վստահութիւնը եւ օժանդակութիւնը կը վայելէ Միացեալ Նահանգներու մինչ ճիշդ չա – բաթ մը առաջ, ըսած էր թէ չի դիտեր որ Շահը իշխանութիւնը պիտի պահէ՞:

ԻՏԱԼԻԱ որոշեց մաս կազմել Եւրոպայի դրամական դրութեան: Անտէսութիւն այս որոշումը հաղորդեց իր դէմ ունենալով համայնավարները, որոնց համար նման անդամակցութիւն մը կանխահաս է: Իրլանտայի կառավարութիւնն ալ 14ուկէս ժամ առանց դադարի ժողովէ մը ետք, որոշումը յետաձգած է:

« ՄԱՐԴԿԱՑԻՆ իրաւանց յայտարարութեան» 30ամեակին առթիւ, Հորեքշաբթի օրուան (Դեկտ· 13) Լիպերասիոնի մէջ, յօդուած մը ստորագրած է Ժերար Շալեան (Ժիրայր Զալեան) որ ընդհանուր քարտուղարն է « Փոքրամասնութեանց իրաւունքներու խմբակցութեան »: «Ազգայնապաշտութիւնը փոքրամասնութեանց իրաւունքներու դէմ » խորագրին տակ, Շալեան, շահեկան վերլուծում մը կ'ընէ, ուր կը ճշդէ նաեւ ճնշումի զանազան տեսակները·— Ա) Խտրականութիւն (օրինակ՝ ամերիկացի Սեւերը երբ աղքատ են), Բ) Մշակութային ճնշում, այսինքն մայրենի լեզու գործածելու արգելք (Քիւրտերը՝ Թուրքիա եւ Պարս – կաստան, Պերպերները՝ Ալժերիա), Գ) Տնտեսական՝ երբ փոքրամասնութեանց չահերը մշտական կերպով անտեսուած են, Դ) Ֆիզիքական ճնշում, այսինքն մեծամասնութեան տեղաւորու – մը (օրինակ՝ Ռուսերը Ղազախստան), ե) Ցեղասպանութիւնը, բառ մը որ չատ կը շահագործուի մինչ ամբողջ համայնքի մը բնաջնջումի ծրագիրը գործադրելը հաղուագիւտ պատահած է Ի· դարուն: Երեք հատ, կը ճշդէ Շալեան՝ Հայերու ցեղասպանութիւնը 1915ին, Ցիւանները եւ Հրեաները:

ԿՕԼԻՍՏՆԵՐՈՒ կուսակցութիւնը՝ Հ· Հ·Ն (Համախմբում Հանրապետու – թեան Համար) բաւական ցնցուած է եւ քանի մը ծանօթ չարքայիններ սկսած են որոշ վերապահութիւններ արտայայտել Շիրաքի նկատմամբ: Այսպէս՝ Ալէք – սանդր Սանկինեթիի յայտարարեց թէ ինքզինքը « անսահման ժամանակի համար արձակուրդի » մէջ կը դնէ որովհետեւ համաձայն չէ Շիրաքի հետ: Ամ – բաստանճառը չատ ծանր է եւ չեչտելէ ետք, որ եղածին մէջ միայն ռազմավարական գործողութեան մը կը տեսնէ բայց ոչ մէկ տեղ պատասխանատուութեան ռազմագիւտութիւն մը, կ'աւելցնէ·— « Մտաւորական անապատ մըն ենք: Ոչինչ ունինք նմանող ընկերվարականներու կամ համայնավարներու բանավէճերուն, ոչ իսկ՝ կեդրոններուս: Հոս ենք պարզապէս կռինելով մեծ չուքի մը եւ բանաճեւերու բայց ըրածնիս կօլիմ չէ: Ազգային - փուժատիպ է ըրածնիս եւ մէկը պէտք է ըսէր »:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊՕՂՈՍ Բ· Պապը հանդիսաւոր կոչ մը ըրած է կրօնական ազատութեան համար մարդկային իրաւանց յայտարարութեան երեսնամեակին առթիւ:

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 6–8)

ԱՐՈՒԵՍՏԸ՝ ՔԱՐԻ ՄԷՋ

Աչտարակ քաղաքի մօտակայքը չինա – րարական աշխատանքներու ժամանակ յայտնաբերուած է քար մը, որուն վրայ միջնադարեան նկարիչը փորագրած է լարաւոր զործիք նուագող երկու երա – ժիշտներ: Այս առթիւ, պատմաբան Գրիգոր Կարախանեան ըսած է, թէ տապանաքարերու վրայ երաժիշտներու պատկերներու առաջին անգամ է որ կը հանդիպինք Հայաստանի մէջ: Նման յայտնաբերում մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ: Միջնադարեան Հայաստանի մէջ երաժիշտները այնքան մեծ անուն ունեցած են, որ կարեւոր արհեստներու ցանկին մէջ նուագածուն դրուած է երկրորդ տեղը: Երաժշտութիւնը միշտ ընկերացած է մարդուն: Ժողովրդական տօները, կրօնական եւ կենցաղային զանազան ծիսակատարութիւնները կատար – ուած են երգ ու նուագով: Հայաստանի մէջ հին ժամանակներէն զոյութիւն ունեցած են երգ ու նուագով: Հայաստանի մէջ հին ժամանակներէն զոյութիւն ունեցած են ժողովրդական երգիչներ՝ գուսաններ, որոնք վիպական եւ ուրիշ ժողովրդական երգեր կատարած են երաժշտական նուագարաններու ընկերակցութեամբ: Մատենադարանի հին ձեռագիրներէն մէկը կը տեղեկացնէ, որ միջնադարեան Հայաստանի մէջ զոյութիւն ունեցած են արհեստավարժ երաժիշտներ, որոնք որոշ վարձատրութեամբ երաժըշտութիւն սորվեցուցած են կին գուսաններու: Ցաճախ կանայք հանդէս եկած են դափով, սազով եւ քանոնով:

×

ՀԱՑ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՄԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒՄԸ

« Գիտելիք » համամիութենական ընկերութեան վարչութեան նախագահութիւնը, ընկերութեան բարձրագոյն պարգեւը՝ Ակադ· Վաւիլով չբանչնը, չնորհած է Հայաստանի « Գիտելիք » ընկերութեան նախագահ պատմաբան Խիկար Բարսեղեանի:

×

ԱՐԹԻՆ ՄԱՏԷՈՍԵԱՆ ԿԱՐԻՆ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ ՄՕՏ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր· Կոմիտէի Ա· քարտուղար կարէն Դեմիրճեան ընդունած է Լիբանանի Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական Կոմիտէի անդամ Արթին Մատէոսեանը, որ Երեւան կը գտնուի Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի հրաւէրով: Հանդիպումին ներկայ եղած է կուսակցութեան տեղեկատուութեան եւ արտասահմանի կապերու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասէրեան:

×

ՀԱՑ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ԳԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ՄԷՋ

Պուլկարիոյ մէջ տեղի ունեցած խոր – հրդային մշակոյթի օրերու ծիրին մէջ Հայաստանի արուեստագէտներու ելոյթները մեծ յաջողութեամբ պսակուած են: Տեղական մամուլը, ձայնասփիւռն ու հեռատեսիլը լայնօրէն արձագանգած են վահան Միրաքեանի, Էլվիրա Ուզունեանի, Անահիտ Ցիցիկեանի, Հայաստանի պետական ճաշի նուագախումբի արուեստին:

×

ԱՐԱԳԱԾ ԳԻՒՂԻՆ ՄԷՋ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՄԸ ԲԱՑՈՒՄԸ

Թալինի շրջանի Արագած գիւղին մէջ բացուած է երաժշտական նոր դպրոց մը: Ընդարձակ չէնքը ունի քանի մը դասարան, խմբերգներու համար սրահ, առանձին սենեակներ: Հոն կը յաճախեն չուրջ 80 երախաներ եւ կը սորվին դասական ու ժողովրդական նուագարաններ նուագել: Դպրոցէն կ'օգտուին նաեւ մօտակայ գիւղերու երախաները: Հայաստանի գիւղական շրջաններու մէջ կը բանին 120 երաժշտական եւ նկարչական դպրոցներ:

×

ԱՒ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՑՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը լոյս ընծայած է Աւ· Իսահակեանի հարիւրամեակի յոբելենական տարեգրութիւնը: Հատորը պատրաստողները՝ Լ· Արազեան, Ռ· Մուրադեան եւ խմբագիր Ս· Աւետիսեան, հաւաքած են կարեւոր նիւթերը եւ զանոնք ամփոփած չորս բաժիններու մէջ՝ պաշտօնական լուրեր, հանդէսներու հաղորդումներ, գիտական յօդուածներ եւ քննութիւններ, անուանի մարդոց խօսքեր: Նկարազարդ հատորը կ'ընդգրկէ նաեւ Իսահակեանի երկերուն նուիրուած ուսումնասիրութիւններ:

×

ՆԿԱՐԻԶ Ս· ԱՐՈՒՏՋԵԱՆԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ Սերգէյ Արուտչեանի նկարչական ցուցահանդէսը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է հազարաւոր այցելուներու մօտ: Ուշադրութիւն գրաւած են յատկապէս քաղաքական երգիծանքի նուիրուած նկարները:

×

«ԴԻՑԵՆԻՍ ԱԿՐԻՏԱՍ» ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊԸ ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Բիւզանդական « Վասիլ Դիւճենիս Ակրիտաս » դիւցազնավէպի միջնադարու հռչակաւոր յուշարձաններէն է, որ ձեւաւորուած է Թ· դարու վերջերուն եւ Ժ· դարու առաջին կէսին: Անծանօթ հեղինակի կողմէ մշակուած դիւցազնական այդ երկը, որ նուիրուած է առասպելական հերոս Վասիլ Դիւճենիսի կեանքին ու գործին, ստեղծուած է բիւզանդական կայսրութեան արեւելեան մարզերու առասպետական խաւի եւ պաւղիկեան ազնուաւորներու շրջանին: Մանազկէտ – ներու կարծիքով Հոմերոսի պոէմներէն ետք՝ « Դիւճենիս Ակրիտաս »ը, յունարէն գրուած այդ բնոյթի գործերուն մէջ, եզակի տեղ կը գրաւէ: Անիկա թանկագին տեղեկութիւններ կը պարունակէ ժամանակի պատմութեան, ժողովուրդի կեանքի ու ապրելակերպի, ընկերային-տնտեսական յարաբերութիւններու եւ բազմաթիւ այլ հետաքրքրական հարցերու վերաբերեալ: Պոէմը մեծ կարեւորութիւն ունի նաեւ հայագիտութեան համար, որովհետեւ անոր մէջ կան Արեւմտեան Հայաստանի կարգ մը տեղանուններ, յիշուած են կարգ մը հայ գործիչներ եւ զոյութիւն ունին հայկական ժողովրդական երգերու արձագանգները: Պահուած են պոէմի քանի մը ձեռագիրներու տարբերակները, որոնք կը գրտնուին Յունաստան, Իտալիա, Սպանիա եւ Անգլիա:

« Դիւճենիս Ակրիտաս »ը առաջերէնի թարգմանուած է միջնադարուն (հաւանաբար ԺԲ· – ԺԳ· դարերուն): Առաջին անգամ պոէմի տարբերակներէն մէկը (Տրապիզոնինը) հրատարակուած է 1875–ին Փարիզ: Այնուհետեւ տարբերակները ունեցած են բազմաթիւ հրատարակութիւններ եւ թարգմանուած կարգ մը լեզուներով: Պոէմի մասին լոյս տեսած են մեծ թիւով ուսումնասիրութիւններ՝ տարբեր լեզուներով: Երեւանի « Գրական յուշարձաններ » մատենաշարով « Դիւճենիս Ակրիտաս »ը լոյս տեսած է հայերէն: Թարգմանութիւնը յունարէնէ կատարած է պատմաբան Հրաչ Բարթիկեան, որ գրած է նաեւ ծանօթագրութիւններ եւ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն պոէմի մասին: Իբրեւ յաւելուած դրուած է գրական ուրիշ թանկագին երկ մը՝ « Դիւճենիս Ակրիտաս »ի նախատիպը համարուող « Արմուրխի զաւկի երգ »ի հայերէն թարգմանութիւնը: Առընթեր տըրուող բացատրութիւններու մէջ նշուած են այդ երգի եւ հայկական « Սասնայ Ծռեր » դիւցազնավէպի միջեւ գոյութիւն ունեցող ակնյայտնի նմանութիւնները:

×

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՄԸ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ, Հրազդան գետի եւ թիֆլիսեան խճուղիի միջեւ ինկած տարածութեան վրայ (12 հեկտար) պիտի կառուցուի մանկական յատուկ քաղաք մը: Արդէն աւարտած է նախագիծի մշակումը, որու հեղինակներն են « Երեւան – նախագիծ » հիմնարկի երիտասարդ ճարտարապետներէն Ս· Պօղոսեան եւ Գ· Ցաբուքիեանեան: Ծրագրին նպատակն է փոքր տարիքէն երախաներու մէջ զարգացնել կառք վարելու եւ փողոցի երթեւեկութեան կանոններու գիտութիւնը: Ըստ ճարտարապետներու յղացումին, պատանի վարորդներու ճամբան պիտի ունենայ բաւական բարդ բնոյթ մը՝ օգտակաձեւ մայրուղի, փապուղի, կամուրջներ, եւայլն: Տեսական գիտելիքները երախաները ձեռք կը ձգեն մանուպատացած զպրոցին մէջ: Քաղաքը պիտի ունենայ նաեւ մրցումի յատուկ վայր մը, չարժանկարի սրահ, սրճարան:

ՓՈՓՐԻԿ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ԷՐ ԱՅՆ ՕՐԵՐՈՒՆ

— o —

Արտաշէս մին էր հազարաւոր հայորդիներէն, որոնք ցեղին վիճակուած ճակատագրական ստիպողականութեամբ, մեծերու կողքին, իրենք ալ երիտասարդ հասակով կը բաժնուէին հօրենական ծննդավայրերէն եւ կ'ապաստանէին բոլորովին անծանօթ ցամաքներու վրայ: Արտաշէս ինք, կը միանար գաղթողներու այն հոծ զանգուածին, որ կ'որդեգրէր Ֆրանսա, որպէս նոր քնակատեղի, եւ շատերու նման, նախապատուութիւն կուտար ան ընչելու, երկրին կեդրոնական ահմաններուն տարածուն՝ մեծ քաղաքի մը մէջ, որ իր մերձակայ կարգ մը գիւղերով ու գիւղաքաղաքներով, կարեւոր կեդրոններէն մին պիտի դառնար շուտով, Միջերկրականի եզերքներէն մին – չեւ Սէնի ափերուն տուն հաստատող՝ նորաբողբոջ հայ գաղութին: Բայց այդ ժամանակներուն ի՞նչ կը պատկերացնէր նորեկներուն ապրուստը ապահովող հնարաւորութիւնը, եթէ ոչ միայն գործատրանային աշխատանքը, որ իր բոլոր տուեալներով, անթաղդատելիօրէն աւելի դժնդակ էր քան նեգկայիս, երբ աշխատանքի թափը պարտադրօրէն պէտք է ընթանար աւելի չոգեվինդ, չարունակ – ուելով մինչեւ Շաբաթ միջօրէ եւ ոչ թէ դադարելով երեկոյեան Ուրբաթի, երբ, յոյսի նշոյլն իսկ չկար փրկարար վճարովի արձակուրդներուն եւ վերջապէս աշխատակցային միութիւնները չունէին տակաւին այն ազդեցիկ հեղինակութիւնը, իրենց իրաւասութեան սահմանին մէջ, թիկունք կանգնելու աշխատաւորի կողքին, գործատիրոջ կամ անօրէնու – թեան կողմէ ի գործ դրուած անախորժ կամ անիրաւ վերաբերմունքի մը կամ որոշման մը պարագային:

Ի՞նչ փոյթ սակայն այս բոլորը, Արտաշէսի համար, որ ընդունուած՝ Մեծ – տաքեղինաց մեծ գործատան մը մէջ, չարքաշութեամբ կ'ընտանենար բանուրական աշխատանքին, ճարտարօրէն դիմադրելով իր պատասխանատուութեան յանձնուած երկու հուժկու մեքենանե – րու յախուռն խաղերուն: Այդ օրերուն, երբ Թինօ Ռոսի իր ձայնով եւ երգերով կը հմայէր ժամանակակից սերունդները երկրին եւ սահմաններէն ալ անդին, երբ դեռ նոր հրապարակ եկած չառլսթընի եւ ռումպայի դղրդագին եղանակները կը թնդացնէին բոլոր պարի սրահները, քաղաքին հասարակաց մեծ պարտէզին ոչ հեռու կը կանգնէր նաեւ հսկայ պարահրապարակ մը որ կը կոչուէր Ջմրան Պալատ, հոն էր որ Արտաշէս, պարի սիրահար մը ինք եւս, կ'երթար քաղելու առատընծայ հաճոյքներու հեչտութիւնը, որ պիտի մեղմացնէր խոնջէնքը՝ իր շաբթուան աշխատանքին:

Ցիշենք նաեւ, որ այդ օրերուն, մաս – նաւորաբար ի պատուի էր կիրակիներու կամ տօնական օրերու վերապահուած չատ վայելուչ զգեստները, որոնց ան – հրաժեշտ մասը կը կազմէր նաեւ գլխարկը, ինչպէս այրերուն, նոյնպէս կիներ – րուն հանդերձանքին, այսօր գրեթէ բոլորովին անյայտացած հրապարակէն, առանց մոռնալու զոյգ կապոյտ վերար – կուները, որ կ'ընկնէին ծունկերէն ալ չատ վար, անխուսափելի գօտիներով, այսօր նոյնպէս զգերած նորաձեւութենէ:

Արտաշէսի կեանքը կը չարունակուէր նոյնանման, սա տարբերութեամբ որ, տէր գարձած արհեստի, այժմ ան կը զբաղէր գերձակութեամբ: Բայց կեանքի անիւը չէր դադրեր ան ալ պարելէ իր պարը· ու այսպէս, բիւրաւոր դիչերներ յաջորդելով բիւրաւոր առաւօտներու, տեղի կուտային ժամանակի արագընթաց թաւալումին, մինչ Արտաշէս, ինք ալ երեք հնգամեակներով հեռացեր էր արդէն քսան տարեկանի ահմաններէն: Բայց ան դեռ կը պահէր երիտասարդութեան նոյն թարմութիւնը· սպիտակի ոչ մէկ բիծ չէր արատաւորած կուսութիւնը՝ իր սեւ մազերուն, բայց իր հոգին կ'ենթարկուէր խոր փոփոխութեան· հասեր էր պահը, ուր անվաղորդեան սէրը, իր խտիտուսիկ ապրումներով, այլեւս միօրինակ ու անհրապոյր, չէր խօսեր իր սրտին: Ցանկարծական վճռականութեամբ մը, կ'ուզէր լքել վերջնապէս ամուրիի իր կեանքը, որուն ցարդ կատարած չամառօրէն, իր պատահական վայելքներու, այլ մանաւանդ իր չնորհած ապաութեամբ: Ամուսնութեան վրայ րոպէ մը իսկ չմտածող Արտաշէս, ահա ան – նահանջօրէն պիտի տենչար ընտանեկան յարկի մը տիրանալու եւ ան պիտի կուչուէր ըլլալու իր հարազատ կողակիցը, պէտք էր Հայուհի մը ըլլար անվիճելօրէն:

Այդ միջոցներուն, դեռ ի զօրու էր ազգնիկեան սովորութիւնը, որ նախապայման էր երկու սիրտերու վերջնական միացումին, եւ որուն գլխաւոր դերակատարն էր միջնորդը (խլատուզ):

Արտաշէս լմացած էր որ մօտակայ գիւղի մը մէջ բնակող հայ քահանայ մը կար, որ չնորհիւ իր պաշտօնին, սերտ յարաբերութիւններ ունէր հայ ընտանիքներու հետ: Շուտով պիտի չտապէր իր մօտ եւ անոր յայտնէր իր նպատակը· անտարակոյս որ իր առաջարկը սիրով պիտի ընդունուէր բարեացակամ Տէր Հօր կողմէ, որ նախանձախնդիր զուտ հայկական ամուսնութեանց, յաջողած էր քանի քանի հայ երիտասարդի եւ երիտասարդուհի կեանքերը կապել իրարու:

Առաջին երկու չաբաթները պիտի մատնէին ձախողանքի, երկուստեք անհանութեամբ: Բայց Տէր Հայրը յուսալքուիլ չէր գիտեր, մանաւանդ սրտին խօսած այդ ծառայութեան սիրոյն: Երրորդ անգամ, Տէր Հօր առաջնորդութեամբ, Արտաշէսի այջը հայ ընտանիքի մը տան, պիտի պսակուէր յաջողութեամբ: Արտաշէս բացարձակապէս վըստահ էր որ այդ նոր Հայուհին պիտի դառնար իր կեանքի տեւական ընկերուհին: Եւ իրաւ ալ, աւանդական խօսք կապէն վերջ, չուտով տեղի կ'ունենար նչանառուքը եւ չատ չանցած հարսանիքը:

Արտաշէս հասած էր իր բաղձանքին ըրիւ կատարումին: Ան կը կազմէր ընտանեկան հայ բոյն մը, բոյն մը յուռթի, որ մէկէ աւելի պատկեր պիտի պարգեւէր Հայոց ազգին:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ–ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՏՈՄՍԵՐ

ԳՈՐՏԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՐԴՈՑ ՄԱՍԻՆ ...

— o —

Գիրքն ու գրականութեան, արուեստի եւ մտքի մեր աչխարհին մէջ առ հասարակ երկու տեսակ մարդ կայ:

Առաջինը, այն մէկն է որ գիւրահաճ է, կամ աւելի ճիշդը՝ խստապահանջ չէ իր պաշտօնակիցներուն կամ գրչեղբայրներուն նկատմամբ: Կը հաղորդուի անոնցմով, կը հաւնի անոնց, կը քաջալերէ զանոնք, անոնցմէ տեւ մէկուն մէկ ի – րագործումին գիմաց գնահատանք ու գոհունակութիւն կը յայտնէ, հրապարակաւ կը գովէ զանոնք, վերջապէս կ'ուրախանայ իր մէկ բարեկամին յաջողութեամբը, եւայլն, եւայլն:

Իսկ երկրորդն ալ այն մէկն է, որ ինքզինքը փառաւոր սերունդի մը վերջին ներկայացուցիչը կը համարի, եւ իրմէ վերջ ու իրմէ ուրիչ ոչինչ կը գոնէ աչխարհի վրայ: Ան ոչ մէկ բանի կը հաւնի այլեւս, ոչ մէկուն գործով կը խանդավառուի, ոչ մէկուն գլխարկ կը հանէ: Իր չուրջը ոչինչ կը տեսնէ եթէ ոչ այլասերում, անառակութիւն, տափակութիւն եւ անչնորհութիւն: Ամէն բանին լաւը ինքը միայն գիտէ եւ իրմէ դուրս լաւ ու գեղեցիկ չի հանդուրժեր: Իր գրչէն միայն թոյն կը կաթի, հակակրանք ու այլամերժում: Ան արտին մէջ պուտ մը ջերմութիւն չունի տեւէ գրչեղբօր մը կամ արուեստակիցի նկատմամբ:

Առաջին տեսակի մարդոց դիմաց մեր սիրտերը ուրախութեամբ կը լեցուին: Կեանքի ամէն տեսակ փոթորիկներուն եւ դժուարութիւններուն գիմաց մեր ներաչխարհը կը տաքնայ անոնց եղբայրակից

նուէին ճախողանքի, երկուստեք անհանութեամբ: Բայց Տէր Հայրը յուսալքուիլ չէր գիտեր, մանաւանդ սրտին խօսած այդ ծառայութեան սիրոյն: Երրորդ անգամ, Տէր Հօր առաջնորդութեամբ, Արտաշէսի այջը հայ ընտանիքի մը տան, պիտի պսակուէր յաջողութեամբ: Արտաշէս բացարձակապէս վըստահ էր որ այդ նոր Հայուհին պիտի դառնար իր կեանքի տեւական ընկերուհին: Եւ իրաւ ալ, աւանդական խօսք կապէն վերջ, չուտով տեղի կ'ունենար նչանառուքը եւ չատ չանցած հարսանիքը:

Արտաշէս հասած էր իր բաղձանքին ըրիւ կատարումին: Ան կը կազմէր ընտանեկան հայ բոյն մը, բոյն մը յուռթի, որ մէկէ աւելի պատկեր պիտի պարգեւէր Հայոց ազգին:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ–ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԳՐՔԱՂՈՒԹԻՆ ԳՐՔԱՂՈՒԹ

«ՊՈՒՔՐԷՇԻ « Սերես » հրատարակչականէն լոյս տեսած է « Ամբրոսիա եւ նեկտար » հատորը, որ կը բովանդակէ այդիի եւ գինիի վերաբերեալ խոհեր, խորհրդածութիւններ, տաղեր, մանրավէպեր եւ հետաքրքրական նիւթեր: Հեղինակները Ա. Թուտոսիէ եւ Ց. Անկելուչ հաւաքած են աւելի քան 1200 ասացուածքներ համաչխարհային գրականութենէն, փաստելով գնահատանքը հանդէպ գինիին, մարդու կեանքին մէջ: Նիւթերը բաժանուած են ինը գլուխներու՝ գինիի յատկութիւններուն եւ դերերուն վերաբերեալ: Հատորին մէջ նչուած բազմաթիւ անձնաւորութիւններու մէջ կը գտնուին Ղուկաս Ինճիճեան, Ա. Գրիգորեանց, Զիկ Տամատեան:

գեղումով, իբենց հետ կը սորվինք թէ ամէնէն անչան, ամէնէն խոնարհ ծաղիկն անգամ ունի գեղեցկութիւն մը, որ մեզի կրնայ երջանկութիւն պարգեւել, եթէ գուրգուրանքով հակինք անոր վրայ:

Իսկ երկրորդ տեսակէ մարդոց դիմաց, կը տխրինք, ցաւ մը կը սեղմէ մեր սիրտը: Ցաւ մը կը սեղմէ մեր սիրտը, ոչ թէ մեր հաչուոյն: Մենք կը տխրինք այդ այլամերժ ու անհաղորդական հոգիներու հաչուոյն: Եւ ամէն անգամ որ կը լսենք անոնցմէ մէկուն այդ այլամերժ ոգին ու կրկռոցը, մեր մաքին մէջ մեղի անպայման այցելութեան կուգայ մեր բոլոր ժամանակներու ուսուցիչը՝ Վարդան Այգեկցին, որ կը պատմէ իր սա հիանալի պատմութիւնը:

×

Անգամ մը եղի մեծութեամբ գորա մը մեր կողմերը կուգայ Պարսից աչխարհէն եւ լեռ բարձրանալով կը յայտարարէ թէ ինքը գիտէ բոլոր բժիչկներու գեղերն ու հայրապետներու արուեստները: Կըրնայ ապաքինել բոլոր ցաւերը, հիւանդութիւնները ու ուռուցքները, նոյնիսկ կրնայ յարութիւն տալ մէկ օրուան մեռածներուն:

Գիւղացիները ցնծութեամբ կը վազեն դէպի լեռ եւ մեծ չարչարանքներէ վերջ երբ գագաթ կը հասնին, կը տեսնեն բոլոտ, քոսոտ, ամբողջովին թարախակալ տգեղ ու հսկայ գորա մը: Սաստիկ կը գայրանան ու կը պոռան.

— Ո՛վ դու չարեաց ծնունդ, նախ դուն ինքզինքդ բժչկէ, յետոյ ուրիչներու ապաքինում խոստացիր:

×

Մարդ իր հոգիին խորը գեղեցկութիւն պէտք է ունենայ, որպէսզի կարենայ ուրիչներու հոգիին ալ խորը գեղեցկութիւն գտնել:

Ռ. Հ.

ՀԱՑԱՍՏԱՆՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ՓՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ 20ՐԴ ԴԱՐԻ ՍԿԶԲԻՆ

(Հիմնական հոսանքները)

Սակայն աւելի կարեւոր են այն տեղաշարժերը, որոնք կատարուեցին գրական քննադատութեան բուն սկզբունքներուն եւ բնոյթի մէջ: Նկատելիօրէն բարձրացան քննադատութեան գեղագիտական չափանիչները, գրական երկերն սկսեցին գնահատել ոչ միայն ազգային կեանքի ընթացիկ պահանջների, այլեւ արուեստի համընդհանուր խնդիրների ու կոչման տեսանկիւնից: Այդ հողի վրայ էր, որ քննադատութեան նոր սերնդի մի շարք ներկայացուցիչներ սուր հակադրութեան մէջ մտան նախորդ չրջանի գեղագիտական ըմբռնումների եւ առաջին հերթին՝ Լէոյի աչխատութեան դրոյթների ու կոնկրետ գնահատականների հետ: Յանկանալով հայ գրականութեան արժէքները դիտել եւ գնահատել մեծ արուեստի չափանիչներով, նրանք, բնականաբար, պէտք է մերժէին նախընթաց չրջանի քննադատութեան մէջ տիրապետող հին սկզբունքները, որ Վահան Տէրեանը դիպուկ կերպով բնութագրեց իբրեւ « ազգային – ուտիլիտարիստական մեթոդ »: Իրօք, այդ քննադատութեան ելակէտը բոլոր դէպքերում գեղարուեստի ազգային – հասարակական օգտակարութեան գաղափարն էր՝ յաճախ հասկացուած նեղ ու միակողմանի, առանց թափանցելու արուեստի ներքին գեղագիտական հարստութեան եւ բարդութեան մէջ: Ուստի բնական է,ասում էր Վ. Տէրեանը, որ « երիտասարդ հայ քննադատները » իրենց գործն սկսում են Լէոյի գնահատականների արմատական վերանայումից, քանի որ առանց դրա « մեր գրական քննադատութիւնը չի կարող առաջ գնալ եւ ծառայել իր նպատակին»(*): Այդ բացառումը դիալեկտիկական բովանդակութիւն ունէր· գրականութեան հասարակական օգտակարութեան գաղափարն ինքնին, առանց գեղարուեստականութեան համապատասխան չափանիչների, ակնյայտօրէն նեղ էր հայ գրականութեան նոր փուլի գնահատման համար, մի փուլ, որը նչանաւորուեց Շիրվանզադէի եւ Նար–Դոսի, Թումանեանի եւ Իսահակեանի, Զօհրապի եւ Շանթի, Վարուժանի, Մեծարենցի եւ Տէրեանի անուններով: Այսպիսով, գնահատման այն սկզբունքները, որոնք առաջադրուեցին քննադատութեան կողմից, բխում էին հայ գրականութեան նոր փուլի բնոյթից եւ խնդիրներից (**):

Ի հարկէ, գարասկզբի քննադատները չկարողացան հասնել գրականութեան նկատմամբ պատմական եւ գեղագիտական հայեացքների օրգանական համադրութեան, աչխարհայեացքի եւ մեթոդաբանութեան թերութիւնները նրանց յաճախ մղում էին գերակչռութիւն տալու այդ կողմերից մէկին կամ միւսին: Սակայն ընդհանուր առմամբ 1910ական թ. թ. քննադատութիւնը չատ աւելի նուրբ եւ խոր, խելամիտ ու բազմակողմանի վերաբերմունք դրսեւորեց դէպի գրական նոր երկերը, կարողացաւ բացայայտել չատ գեղարուեստական արժէքներ: Եւ պատահական չէ, որ Յովհ. Թումանեանը 1913 թ. չատ բարձր գնահատեց քննադատների նոր սերնդի ծառայութիւնը, դրելով· « Չեմ սխալուի, եթէ ասեմ, նորութիւն են մեր կեանքում եւրոպական գրական ճաշակ ու զարգացում ունեցող մարդիկ, որոնք եւ մեր գրականութիւնը դալիս են քննադատելու նոր, մեր գրական աչխարհին անծանօթ ձեւով ու թափով (***):

Դարասկիզբի հայ քննադատութիւնը յատուկ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում նաեւ նաեւ այն առումով, որ նրա մէջ որոչակիօրէն տեսնում ենք գրականագիտական տարբեր դպրոցների եւ սկզբունքների դրսեւորումը: Աչխարհահայեցողական եւ մեթոդաբանական տարբերութիւնների հիման վրայ առաջանում են քննադատութեան մի քանի հոսանքներ, որոնց իւրայատկութիւնների ճիշդ բացայայտումը չատ կարեւոր է առհասարակ այդ չրջանի մեր գրականութեան ներքին բարմաղանութիւնը եւ բարդութիւնը պատկերացնելու համար:

(*) Վահան Տէրեան, Երկերի ժողովածու, հատ 2, Երեւան, 1971, էջ 262 – 264:

(**) Քննադատութեան հին եւ նոր սկզբունքների բախման իմաստով շատ հետաքրքիր է այն բանավէճը, որը 1914 թ· սկզբին Բաֆուի « Դարձ » թերթի էջերում ծագեց մի կողմից Լէոյի (« Նամակ խմբագրութեան », հատ· 10, « Հայ գիրքը եւ նրա աղաւաղողները », հատ· 22, 23, 24) եւ, միւս կողմից, Պ· Մակինցեանի (« Պ· Մակինցեանի դասախօսութիւնը », թ·թ· 4, 5, « Լէոն եւ նրա քննադատները » թ· 21) ու Ց· Խանզադեանի (« Հայ գրողները եւ նրանց քննադատը », թ·թ· 13, 14) միջեւ:

(***) Ց· Թումանեան, Երկերի ժողովածու, հատ· 4, Երեւան, 1951, էջ 134:

Է.Դ. Մ. ՋՐԲԱՇԵԱՆ

(Շար· – 2)

ՀՈՒՇԱՐԱՐ

ՎԱՂՈՎՈՒՑ ՊՈՒՇԿԻՆԸ ԵՎ ՆՐԱ ՀԱՐՍԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՂՈՎՈՒՑ ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ

ՎԱՂՈՎՈՒՑ ՊՈՒՇԿԻՆԸ ԵՎ ՆՐԱ ՀԱՐՍԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՂՈՎՈՒՑ ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ

ՀՈՒՇԱՐԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. կարապետ Պոլիկեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պոլիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Պոլիկեան, այրի Տիկին Նազիկ Պոլիկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պոլիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մխիթեան եւ զաւակը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, մեծ մօր, ներոջ, հօրեղբօր կնոջ՝

ՓԱՌԱՆՁԵՄ ՊՈԼԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 12ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Դեկտ. 14, ժամը 14ին Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցին:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ: Նախընտրած արաբար փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ բարեսիրական կազմակերպութեանց:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ալպէր Գասպարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գասպարեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին եւ հօր ու մեծ հօր՝

ՄԵՍՐՈՊ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ:

Այս կիրակի, Դեկտ. 17, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

Պ. Յարութիւն-Փասքար Նոտարեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Դեկտ. 17, Ալ-Ֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին իր մօր՝

ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶԱ ՆՈՏԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին, ինչպէս հօրը՝

ՄԻՆԱՍ ՆՈՏԱՐԵԱՆԻ

մահուան 31րդ տարելիցին եւ եղբօր՝

ՎԱՀԱԳՆ ՖԻԼԻՄՕՆԵԱՆԻ

մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ

Կիրակի, Դեկտ. 17, Պլ. Օտտոյի Հայոց եկեղեցիի պաշտպան Ս. Յակոբ Մբծ-բնացիի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի մատաղի օրհնութիւն կը կատարուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՆՇԱՆ ՔՀՆԾ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Դաւիթ Եպս. Սահակեան եւ Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանեն թէ կիրակի, Դեկտ. 17, Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, որու կը յաջորդէ հոգեհանգստեան պաշտօն՝ գաղութիս մէջ ծառայող հանգուցեալ հոգեւորականներու, դպիրներու, ազգային եւ կրօնական սպասաւորներու հոգիներ-ուն խաղաղութեան համար եւ ապա պիտի կատարուի մատաղի օրհնութիւն:

Յաւարտ պատարագի ժամը 12·30ին գինեճաշ՝ ի պատիւ վարչութեան պատուոյ նախագահ՝ Պր. Ճ. Պահատուրեանի, որ պիտի ատանայ Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ ղրկուած՝ Ս. Ներսէս Շնորհալիի չքանչանը, հայրապետական սրբատառ կոնդակով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 300 ֆր. Անդրանիկ Խաչատուրեանէ Պետրոս Պարոնեանի յիշատակին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Մարի Սիրուանեան իր ամուս — նոյն Ոսկիան Սիրուանեանի մահուան Ա. տարելիցին եւ զաւկին Հայկազի եւ թոռան՝ Միշէլի յիշատակին 130 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻԻՆ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Նոր ստացանիք ցանկը այն նուէրներուն, զոր իտալահայ գաղութը կատարած է ի նպաստ Լիբանահայութեան «Յառաջ»ի բացած հանգանակութեան, նախեան անոր փակումը: Ստորեւ գումարները տրուած են իտալական լիռով (ամբողջական գումարը կուտանիք, առանձին, ֆրանսական ֆրանիով).—

Միլանոյի շրջան
Բ.

Թէրթինանա Մանուկեան	52·000
Ժան Պարկրճեան	50·000
Վահագն Մէքիքէր	50·000
Օննիկ Թունտուքեան	50·000
Գէորգ Խանկէլտեան	50·000
Անդրանիկ Կէօչէրեան	50·000
Սուրէն Ծովիկեան	50·000
Գէորգ Պէքտէմիրեան	50·000
Կարապետ Հինդեան	50·000
Արտա Սրապեան	50·000
Տիկ. Ձինա Սրապեան	50·000
Տիկ. Զարմանեան	50·000
Տիկ. Սահականոյշ Պապաեանց	50·000
Տիկ. Արսինէ Ճամճեան	50·000
Օր. Սոնիա Փափազեան	50·000
Տօքթ. Կարպիս Գասպարեան	50·000
Տօքթ. Ազատ Եսայեան (Բարմա)	50·000
Տօքթ. Տիգրան Ալէքսանեան	30·000
Յարութիւն Ալէքսանեան	30·000
Պ. Քիւրքճեան	30·000
Տիկ. Նուարդ Տիլսիզեան	30·000
Տօքթ. Գրիգոր Շէխիկեան	25·000
Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեան	20·000
Մխիթար Պէքտէմիրեան	20·000
Սուրէն Պայպուրթլեան	20·000
Ճէմճէմեան — Պալեան	20·000
(Շար.)	

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒԼ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ԱՃՁ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի զոյգ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին: Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կըրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խաչուհիներու մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին: Ճշդապահ ըլլալ:

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք:

ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան, կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 17ին, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ սրահը, 6 Ավընիւ Պուրկէն: Հաւոյքը կը յատկացուի Լիբանահայ աղէտեալներուն:

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Անահիտ Սվաճեան:

Անակնկալներ: Կերուխում:

Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՍԷն ՄՕՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 15էն սկսեալ, Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը, կազմակերպութեամբ Կապ. Խաչի հայկական դպրոցին:

Անակնկալներ աշակերտներու կողմէ: Կաղանդ պապան իր զանազան նուէրներով: Հիւրասիրութիւն խաչուհիներու կողմէ:

Disques Vogue

La plus riche production de disques Arméniens
sous la direction d'ARA BARTEVIAN

MUSIQUE RELIGIEUSE
CLVLX 451 (Messe Komitas) — CLVLX. 454 et LVLX. 547
Trésors de la liturgie Arménienne
No 442 (Messe Ekmalian)

Cantique de Noël et de Paques
Volumes I et II

MUSIQUE FOLKLORIQUE

CLVLX 516 Reflets d'Arménie — CLVLX 182 Le Caucase, LMD 30240 Légende d'Arménie.
CLVLX, 526 (Chants et danses d'Arménie) — CLVLX, 527 Arménie)
CLVLX. 199 (Arménie) — SLVLX. 517 (Soirée Arménienne) — SLVLX. 409 (Le Thar) — LDM. 30152 (Chants romantiques) — LDM. 30211 (Danses)

MUSIQUE SYMPHONIQUE

CLD. 714 et MC 20176 (œuvres symphoniques (Classiques) — SLD. 790 (Deux trios, pour piano, flûte, clarinette).
No 24009 Orchestre - Rhapsodie Caucasienne etc. 4 pièces

30 Cm Microsillon en Stéréo

(Prix 35,00 Frs) + port
Envoi contre remboursement
Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԻ ՏՈՒՆ
ԱՄԱՆՈՐԻ ՑԱՅԳԱՏՈՆ

Դեկտեմբեր 31 ժամը 22էն սկսեալ

REVEILLON DU JOUR DE L'AN

A la Maison de la Culture Arménienne de Marseille, 31 Décembre à partir de 22 h. jusqu'à l'aube.
Menu de Réveillon — Cotillons, Ambiance — Danses Arméniennes,
avec
MARTEN YORGANTZ
PRIX 200 F.
Les places étant limitées, il est recommandé de réserver vos billets et tables en vous rendant à la M. C. A.
12-14, Rue St. Bazile, Tél. 50-15-09

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՌԲԵՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը կիրակի, Դեկտ. 17, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 17, կիրակի կէօրէ յետոյ ժամը 16էն սկսեալ, Տեսչութիւնը եւ Ծնողաց Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրեն բոլոր ազգայինները դէպ-րոցի ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսին:

Ընթրիք ազգային համեղ կերա-կուրներով եւ գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին վարժարանի երգչախումբը, ՊԻՐՆԱՐ ՏԻՏԶԱՆ-ՆՈՐԱՔՐ իրենց խանդավառ երգերով, եւ Նաւասարդ պարախումբը:

Տօնական ուրախ մթնոլորտ:

Մանուկներու համար կաղանդի նուէրներու բաշխում:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

LYON - DECINES

ORGANISATION TERRE et CULTURE

Mise en valeur des domaines arméniens d'Iran du Nord,
Campagnes de travail 1977 et 1978 :

— Objectifs généraux ;

— Camp international d'aménagement du domaine de Saint Thadée : travaux en cours et en projet ;

— Programme d'extension.

EXPOSE ACCOMPAGNE DE PROJECTIONS

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Արժեւորում Ատրպատականի Հայկական կալուածներու: 1977ի եւ 1978ի արշաւներ:

— Ընդհանուր նպատակ·

— Բարեշինութեան միջազգային բանակում Սուրբ Թադէի վանքի շրջապատի· ընթացիկ եւ նախատեսուած աշխատանքներ

— Ընդարձակման ծրագիր:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

Samedi 16 Décembre 1978
à 20 h. 30 précises
Maison de la Culture Arménienne
Rue du 24 Avril 1915
69150 DECINES

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
15
VENDREDI
15 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 230 Ֆ.	Վեցամսեայ	125 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 260 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.273

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.273

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԱՂԻ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

— o —

ԿԸ ՏՈՒԺԵՆ ԲՈԼՈՐԸ

— o —

ԲՈՂՈՔ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷ

Հաշուեցոյցը ազի է բոլորին համար եւ ամէնէն առաջ կը բողոքեն բարձր աշխատավարձ ստացողները — քաղրերը — թէեւ երբ մանրամասն քննուին, կառավարութեան տուած որոշումները կը մնասեն բոլորին, աշխատողներուն բայց նաեւ գործատէրերուն, որոնք կրկին կը ստիպուին յաւելումներ ընել, ինչ որ դրամահոսութիւն կը պատճառէ եւ ի վերջոյ կախարդական շրջագիծէն կարելի չըլլար դուրս ելլել։

Ընկերային ապահովութեան բացը նոր չէ, ներկայիս 17 միլիառ։ Ուրիէ՞ գտնել, իւրաքանչիւրէն եւ բոլորէն։ Անշուշտ ոմանք կը խորհին թէ դիւրին մէջոց է եւ կարելի էր այլ ելքեր փնտռել ինչպէս՝ խնայողութիւններ եւ աւելի մօտէն հսկողութիւններ եղած մսխումներուն վերայ։ Ուրեմն կառավարութիւնը Զորեքշաբթի օր հետեւեալ որոշումները տուաւ, հրովարտակով գործադրելի, այս — ինքն օրինագիծեր չեն, ենթակայ Խորհրդարանին վաւերացման։

Ծերութեան ապահովութեան սակերը, աշխատավարձքին վերայ 1,75 առ հարիւր յաւելում կը կրեն, ճունուար մէկէն, սահմանափակուած աշխատավարձքին վերայ, որ 4000էն կը բարձրանայ 4.470ի։ Այս յաւելումին 0,50 առ հարիւրը կը վճարէ գործատէրը, 1,25ը՝ աշխատողը։

Հիւանդութեան ապահովութեան համար, 4 առ հարիւր յաւելում (2 եւ 2 գործատէր եւ աշխատաւոր) բայց աշխատավարձքին ամբողջութեան վերայ եւ ոչ՝ սահմանափակումին (պլաֆոն)։ Ասիկա կը նշանակէ, գործնական գետնի վերայ, որ այն աշխատաւորը որ 1978 Դեկտեմբերին կը շահէր ամիսը 2000 ֆրանք, ճունուարին՝ 25 ֆր. պակաս պիտի ստանայ, ան որ կը շահէր 4500 ֆր., 56 ֆր. պակաս պիտի ստանայ եւ համեմատաբար քանի աշխատավարձքը բարձրանայ ընկերային ապահովութեան իր սակը կը բարձրանայ։

Այս հաշուեցոյցը ժողովուրդին ներկայացնելու փափուկ պարտականութիւնը տրուած էր Տիկին Սիմոն Վէյլի, ոչ միայն ի պաշտօնէ քանի Առողջապահութեան նախարար է, այլեւ, թերեւս, ժողովրդականութիւն վայելող նախարարի իր համբաւին։ Ամէն պարագայի մէջ, հանրական չէը անշուշտ, որ նախարարի մը համակրելի ըլլալը բաւէ, որ սենտիքաները նաեւ՝ գործատիրութիւնը ժըպիտով ընդունին եղածը։ Այս միջոցներուն դէմ առաջին բողոքողները բարձր աշխատավարձ առնողներն են, այսինքն խտրերը, նաեւ գործատիրութեան Ազգ. Խորհուրդը որ հինգ միլիառի նոր բեռ մը հաստատութեանց վրայ չատ ծանր կը գտնէ նաեւ հետեւանքներով աշխատողներուն համար։

Այս բացը, անշուշտ, չէ ծագած միայն ու միայն ծախքերու յաւելումէն, այլ նաեւ այն պատճառով որ բազմաթիւ մեծ հաստատութիւններ պարտք ունին եւ Պետութիւնը պայմանաժամ կը չնորհէ քանի դէմ առ դէմ կը գտնուի նոր անդորձներ ստեղծելու սպառնալիքին առջեւ, կան նաեւ բազմաթիւ անհանկացած հաստատութիւններ։ Անգործներու թիւն ալ չի նպաստեր, քանի կը պակսեցնէ մէկ կողմէ՝ ընկերային ապահովութեան սակաբաժին վճարողներու թիւը, միւս կողմէ՝ անգործութեան թոշակ ստացողներու թիւը։ Ներկայիս « գործ ուզող » պաշտօնական թիւը մէկ միլիոն 330 հազար է (աւելի է Սէ. Ժէ. Թէ.ին համար)։

×

Ընկերային ապահովութեան բացը հետեւանք է նաեւ (հիւանդութեան ճիւղին մա՛նաւանդ) դեղերու ահաւոր գործածութեան։ Մարդիկ ոչինչ բաներու համար դեղ կ'առնեն, յաճախ գործաւոր եւ սուղ։ Հոգեբանական վիճակներ ստեղծուած են եւ մարդիկ կը խորհին որ ինչ որ գաւաթ մը թմբիով եւ ասպիրինով մը կ'անցնէր (ու ոտքերը տաք ջուրը դնելով, պիտի աւելցնէր մեր Նարդունին) առենին, հիմա միայն ու միայն սուղ անթիպիօթիով կարելի է խնամել։ Քնանալու համար քնաբեր դեղերու գործածութիւնը եւ հանդարտեցուցիչներու յոդնած մարդոց համար « կ'ուաէ » արդէն պիւտճէին մեծ մասը։ Աւով կը բացատրուի նաեւ ալքոլի դէմ եւ ծխախոտի դէմ պայքարը։ Պետութիւնը եթէ այդ քան չհագեցուած կը թուի քաղաքացիին առողջութեամբ, գլխաւոր եթէ ոչ միակ պատճառն այն է որ հիւանդացողը « սուղի կը նստի » իրեն։

×

Ինչ կը վերաբերի գործազուրկներու ամսաթոշակին, կառավարութիւնը օրի — նագիծ պատրաստած է որ պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին։ Այս օրինագիծը կը վերաբերի անտեսական պատճառներով աշխատանքը կորսնցուցած աշխատաւորին, որ ցարդ, տարի մը, կրնար իր աշխատավարձքին 90 առ հարիւրը ստանալ։ Նոր նախատեսութիւնները դեռ վերջնական ձեւ չեն առած։

×

Տիկին Սիմոն Վէյլ երկարօրէն բացատրեց հեռատեսիլէն թէ ամբողջ պատճառը որոշուած յաւելումներուն, կու գայ սպասարկութեանց բարելաւումէն, ինչ որ չատ համոզիչ չէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ ժամ մը տեսնուած է ընդդիմադիր պարագլուխ Սանճապիի հետ։ Սպահանի մէջ իշխանութիւնները կազմակերպած էին Շահին ի նպաստ ցոյց մը, որու հետեւանքով ծանր միջադէպեր պատահած են։ Բանակը ստիպուած եղած է պաշտպանել Շահին կողմնակիցները եւ 30էն 50 մեռեալ կայ։ 158 հոգի ալ հիւանդանոց մտած են։

ՍԱՃՐԸՍ ՎԷՆՍ ժամ առաջ մեկնած է երուսաղէմէն, որ մերժած է ամերիկեան ծրագիրը, եգիպտոսի հետ հաշտութեան։ Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ առտուն կանուխ պինքը արթնցուցած են պանդոկը, « հրաւիրելով » որ երկար չմնայ։ Ամերիկացի Արտաքին նախարարը զղջայ է սակայն եւ կը խօսի միայն « տարակարծութիւններու » մասին։ Իսրայէլ կ'ըսէ թէ Սատաթի նոր առաջարկները անընդունելի են։

ՄԱՐՍԷԼ ՏԱՍՈՑԻ թոռը՝ Օլիվիէ, 27 տարեկան, ամբաստանութեան տակ է « պանիբրութի մեղսակցութեան » յանցանքով։ Վաչխառուի սակով մօտ երկու միլիոն 500 հազար ֆրանք փոխ տուեր է Էռ Էնթերնասիոնալ Էնվեսթասէրին որ սընանկութեան սպառնալիքին տակ էր։

ՍԻՆ-ԺԵՐՄԷՆ ԱՆ ԼԷՒ թանգարանին մէջ, օր-ցերեկով, պահակներու եւ 50 այցելուներու ներկայութեան, դողցած են Ժերոմ Պոշի հռչակաւոր մէկ պատառը՝ Էսթամոթէօրը երեք միլիոն գնահատուած։ Տրուած րլլալով որ նման գործ մը կարելի չէ « ծախել », իշխանութիւնները չեն հասկնար դողութեան նպատակը։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ. 6–8)

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ ՀԱՑ ՆԿԱՐԻՉԻՆ

Խորհ. Միութեան Գեղարուեստի Ակադեմիայի տարեկան մրցանակները՝ ոսկի եւ արծաթ մետալներ ու վկայականներ, յանձնուած են Մոսկուայի մէջ՝ կերպարուեստի լաւագոյն գործերուն հեղինակներուն։ Ոսկի մետալով պարգեւատրուած է նաեւ Դ. Նալբանդեան՝ « Վերնատուն » կտաւին համար (հայ մշակոյթի անուանի դէմքերու խմբանկար)։

×

ՉՕՐԱՅՐ ԽԱԼԱՓԵԱՆԻ ՆՈՐ ՎԷՊԸ

Չօրայր Խալափեանի ամէն մէկ գործը Երեւանի գրական շրջանակներու մէջ կը նշուի իբրեւ ուշադրութիւն գրաւող երեւոյթ։ Գրողի « Մեռնող - յառնող » վէպին, որ արժանացաւ գրական քննադատութեան բարձր գնահատանքին, յաջորդած է « Եւ վերադարձնելով ձեր դիմանկարը » վէպը։ Փրոֆ. Հրանտ Թամրազեան հատորի յառաջաբանին մէջ կը մատնանշէ, որ Խալափեան լաւ կը ճանչնայ իր հերոսներուն աշխարհը, մտաւորականութեան շրջանակի հոգեբանութիւնն ու ազգերան, ուսանողութիւնն ու երիտասարդ մասնագէտները, ապրած է անոնց հետ, տեսած, դիտած, նկատած եւ ինք ալ մասնակցած է այդ կեանքին։ Արձակ դըրականութեան առընթեր գրողը սկսած է զբաղիլ նաեւ թատրոնով։ Իր « Հրաշք երեխայ », « Օրօրոցային », « Տարբեր նուագներ » եւ այլ թատերախաղերը, որոնք արդիական հրատապ հարցեր կը չօշափեն, յաջողութեամբ կը ներկայացուին Հայաստան եւ անոր սահմաններէն դուրս։ Անոնք բեմադրուած են Լենինգրադ, Մերձբալթեան երկիրներու եւ Պուլկարիոյ մէջ։

×

ՆՈՐ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀ ՄԸ ԲԱՑՈՒՄԸ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Լենինականի մէջ բացուած է Հայաստանի պետական պատկերասրահի մասնաճիւղը, ուր հաւաքուած են Շիրակի պատմութեան թանգարանի, քաղաքի մշակութային այլ հաստատութիւններու մէջ գտնուող նկարները, ինչպէս նաեւ պետական պատկերասրահէն ստացուած գործեր։ Նոր բացուած պատկերասրահին մէջ կան մօտ 150 աշխատանքներ՝ եւ դիմապատկեր, հոլանտական դպրոցի անծանօթ նկարիչներու գործեր, ինչպէս նաեւ ռուս վարպետներու կտաւներ։ Գլխաւոր մասը, սակայն, յատկացուած է հայկ. կերպարուեստին։ Հոն կան Յ. Այվազովսքիի, Գ. Բաշինջաղեանի, Մ. Սարեանի, Ե. Թադեւոսեանի, Ս. Աղաջանեանի, Ս. Առաքելեանի, Դ. Գիւրջեանի գործերը։ Հոն են նաեւ Գ. Խանջեան, Մ. Աւետիսեան, Ս. Մուրադեան եւ արդի հայկ. կերպարուեստի ներկայացուցիչներ։

×

ԹԱԼԻՆԻ ՅԱՐԴ ԶՐԱՆՑՔԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Արագած աւանէն քանի մը հարիւր մեթր հեռաւորութեան վրայ սկսած են Թալինի երրորդ ջրանցքի շինարարութեան աշխատանքները։ Պիտի կառուցուի աւելի քան վեց քիլոմեթր վազուդի, որուն համար նախատեսուած է 11 միլիոն ռուբլիի պիւտճէ մը։ Ջրանցքէն մէկ երկվայրկեանի մէջ պիտի հոսի երեսուն խորանարդ մեթր ջուր, ինչ որ կարելիութիւն կ'ընծայէ ոռոգելու երեսուն հազար հեկտարի տարածութիւն մը։

×

ՆՈՐ ՏԵՍԱԿ ՔԱՐԵՐՈՒ ՑԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒՄԸ

Երկրաբանները Հրազդան քաղաքի մօտակայքը յայտնաբերած են մարմարակերպ գոյնզգոյն կրաքարերու հարուստ շերտեր, զորս կ'ենթադրեն գործածել Երեւանի մեթրոյի կայարաններու ճեւաւորման համար։

ՍԻԱՄԱՆԹՈՅԻ 100ԱՄԵԱԿԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Նոյեմբեր 30ին, Հայաստանի Գրողներու Միութեան մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցած է գրական – գեղարուեստական երեկոյթ մը, նուիրուած Սիամանթոյի ծննդեան հարիւրամեակին։ Ներկայ եղած են գրողներ, արուեստագէտներ։ Բացման խօսքը արտասանած է Գէորգ Էմին, անդրադառնալով բանաստեղծին գործերուն եւ նշելով այն նորութիւնը որ կը բերէին Սիամանթոյի քերթուածները մեր բանաստեղծութեան։ Սիամանթոյի գործերուն մասին խօսած է Գ. Գալստեան։ Ա. Աւետիսեան ներկայացուցած է բանաստեղծին գրական ժառանգութիւնը։ Ներկաները ունկնդրած են Վահրամ Փափազեանի՝ Սիամանթոյի բանաստեղծութիւններէն մէկուն արտասանութեան ձայնագրութիւնը։ Այնուհետեւ կարդացուած եւ արտասանուած են բանաստեղծին գործերը։

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի լրագրողներու տան մէջ բացուած է « Անդրկովկաս–78 » դրոշմաթուղթերու ցուցահանդէսը, նուիրուած՝ Սրեւելեան Հայաստանի Ռուսիոյ կցման 150ամեակին։ Մասնակցած են Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազրբէջանի յիսունէ աւելի հաւաքողներ։ Խորհ. Միութեան Թղթատարի նախարարութիւնը չրջանառութեան դրած է դրոշմակիր ծրար մը՝ Երեւանի « Մայր Հայրենիք » յուշարձանի պատկերով։

×

Ընկերային ապահովութեան բացը նոր չէ, ներկայիս 17 միլիառ։ Ուրիէ՞ գտնել, իւրաքանչիւրէն եւ բոլորէն։ Անշուշտ ոմանք կը խորհին թէ դիւրին մէջոց է եւ կարելի էր այլ ելքեր փնտռել ինչպէս՝ խնայողութիւններ եւ աւելի մօտէն հսկողութիւններ եղած մսխումներուն վերայ։ Ուրեմն կառավարութիւնը Զորեքշաբթի օր հետեւեալ որոշումները տուաւ, հրովարտակով գործադրելի, այս — ինքն օրինագիծեր չեն, ենթակայ Խորհրդարանին վաւերացման։

Ծերութեան ապահովութեան սակերը, աշխատավարձքին վերայ 1,75 առ հարիւր յաւելում կը կրեն, ճունուար մէկէն, սահմանափակուած աշխատավարձքին վերայ, որ 4000էն կը բարձրանայ 4.470ի։ Այս յաւելումին 0,50 առ հարիւրը կը վճարէ գործատէրը, 1,25ը՝ աշխատողը։

Հիւանդութեան ապահովութեան համար, 4 առ հարիւր յաւելում (2 եւ 2 գործատէր եւ աշխատաւոր) բայց աշխատավարձքին ամբողջութեան վերայ եւ ոչ՝ սահմանափակումին (պլաֆոն)։ Ասիկա կը նշանակէ, գործնական գետնի վերայ, որ այն աշխատաւորը որ 1978 Դեկտեմբերին կը շահէր ամիսը 2000 ֆրանք, ճունուարին՝ 25 ֆր. պակաս պիտի ստանայ, ան որ կը շահէր 4500 ֆր., 56 ֆր. պակաս պիտի ստանայ եւ համեմատաբար քանի աշխատավարձքը բարձրանայ ընկերային ապահովութեան իր սակը կը բարձրանայ։

Այս հաշուեցոյցը ժողովուրդին ներկայացնելու փափուկ պարտականութիւնը տրուած էր Տիկին Սիմոն Վէյլի, ոչ միայն ի պաշտօնէ քանի Առողջապահութեան նախարար է, այլեւ, թերեւս, ժողովրդականութիւն վայելող նախարարի իր համբաւին։ Ամէն պարագայի մէջ, հանրական չէը անշուշտ, որ նախարարի մը համակրելի ըլլալը բաւէ, որ սենտիքաները նաեւ՝ գործատիրութիւնը ժըպիտով ընդունին եղածը։ Այս միջոցներուն դէմ առաջին բողոքողները բարձր աշխատավարձ առնողներն են, այսինքն խտրերը, նաեւ գործատիրութեան Ազգ. Խորհուրդը որ հինգ միլիառի նոր բեռ մը հաստատութեանց վրայ չատ ծանր կը գտնէ նաեւ հետեւանքներով աշխատողներուն համար։

Այս բացը, անշուշտ, չէ ծագած միայն ու միայն ծախքերու յաւելումէն, այլ նաեւ այն պատճառով որ բազմաթիւ մեծ հաստատութիւններ պարտք ունին եւ Պետութիւնը պայմանաժամ կը չնորհէ քանի դէմ առ դէմ կը գտնուի նոր անդորձներ ստեղծելու սպառնալիքին առջեւ, կան նաեւ բազմաթիւ անհանկացած հաստատութիւններ։ Անգործներու թիւն ալ չի նպաստեր, քանի կը պակսեցնէ մէկ կողմէ՝ ընկերային ապահովութեան սակաբաժին վճարողներու թիւը, միւս կողմէ՝ անգործութեան թոշակ ստացողներու թիւը։ Ներկայիս « գործ ուզող » պաշտօնական թիւը մէկ միլիոն 330 հազար է (աւելի է Սէ. Ժէ. Թէ.ին համար)։

×

Ընկերային ապահովութեան բացը հետեւանք է նաեւ (հիւանդութեան ճիւղին մա՛նաւանդ) դեղերու ահաւոր գործածութեան։ Մարդիկ ոչինչ բաներու համար դեղ կ'առնեն, յաճախ գործաւոր եւ սուղ։ Հոգեբանական վիճակներ ստեղծուած են եւ մարդիկ կը խորհին որ ինչ որ գաւաթ մը թմբիով եւ ասպիրինով մը կ'անցնէր (ու ոտքերը տաք ջուրը դնելով, պիտի աւելցնէր մեր Նարդունին) առենին, հիմա միայն ու միայն սուղ անթիպիօթիով կարելի է խնամել։ Քնանալու համար քնաբեր դեղերու գործածութիւնը եւ հանդարտեցուցիչներու յոդնած մարդոց համար « կ'ուաէ » արդէն պիւտճէին մեծ մասը։ Աւով կը բացատրուի նաեւ ալքոլի դէմ եւ ծխախոտի դէմ պայքարը։ Պետութիւնը եթէ այդ քան չհագեցուած կը թուի քաղաքացիին առողջութեամբ, գլխաւոր եթէ ոչ միակ պատճառն այն է որ հիւանդացողը « սուղի կը նստի » իրեն։

×

Ինչ կը վերաբերի գործազուրկներու ամսաթոշակին, կառավարութիւնը օրինագիծ պատրաստած է որ պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին։ Այս օրինագիծը կը վերաբերի անտեսական պատճառներով աշխատանքը կորսնցուցած աշխատաւորին, որ ցարդ, տարի մը, կրնար իր աշխատավարձքին 90 առ հարիւրը ստանալ։ Նոր նախատեսութիւնները դեռ վերջնական ձեւ չեն առած։

×

Տիկին Սիմոն Վէյլ երկարօրէն բացատրեց հեռատեսիլէն թէ ամբողջ պատճառը որոշուած յաւելումներուն, կու գայ սպասարկութեանց բարելաւումէն, ինչ որ չատ համոզիչ չէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ ժամ մը տեսնուած է ընդդիմադիր պարագլուխ Սանճապիի հետ։ Սպահանի մէջ իշխանութիւնները կազմակերպած էին Շահին ի նպաստ ցոյց մը, որու հետեւանքով ծանր միջադէպեր պատահած են։ Բանակը ստիպուած եղած է պաշտպանել Շահին կողմնակիցները եւ 30էն 50 մեռեալ կայ։ 158 հոգի ալ հիւանդանոց մտած են։

ՍԱՃՐԸՍ ՎԷՆՍ ժամ առաջ մեկնած է երուսաղէմէն, որ մերժած է ամերիկեան ծրագիրը, եգիպտոսի հետ հաշտութեան։ Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ առտուն կանուխ պինքը արթնցուցած են պանդոկը, « հրաւիրելով » որ երկար չմնայ։ Ամերիկացի Արտաքին նախարարը զղջայ է սակայն եւ կը խօսի միայն « տարակարծութիւններու » մասին։ Իսրայէլ կ'ըսէ թէ Սատաթի նոր առաջարկները անընդունելի են։

ՄԱՐՍԷԼ ՏԱՍՈՑԻ թոռը՝ Օլիվիէ, 27 տարեկան, ամբաստանութեան տակ է « պանիբրութի մեղսակցութեան » յանցանքով։ Վաչխառուի սակով մօտ երկու միլիոն 500 հազար ֆրանք փոխ տուեր է Էռ Էնթերնասիոնալ Էնվեսթասէրին որ սընանկութեան սպառնալիքին տակ էր։

ՍԻՆ-ԺԵՐՄԷՆ ԱՆ ԼԷՒ թանգարանին մէջ, օր-ցերեկով, պահակներու եւ 50 այցելուներու ներկայութեան, դողցած են Ժերոմ Պոշի հռչակաւոր մէկ պատառը՝ Էսթամոթէօրը երեք միլիոն գնահատուած։ Տրուած րլլալով որ նման գործ մը կարելի չէ « ծախել », իշխանութիւնները չեն հասկնար դողութեան նպատակը։

« ՄԸՆՏԷՑ ՄՈՐՆԻՆԿ»Ի ՅՕԴՈՒԱԾԸ

ՄԵՆՔ՝ ՀԱՅԵՐՍ [*]

Լիբանանի Հայուբեան յատկացուած իր « թղթածրար »ին վերջին մասին մէջ « Մըննէյ Մոռնինկ » շաբաթաթերթը կը ներկայացնէ հարցազրոյց մը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի հետ:

Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսը նոյնքան աւելի քիչ բան կրնայ ըսել այդ մասին (իմա՛ Հայ Ազատագրական Բանակ):

Հայ հոգեւորական պետը կ'ըսէ.— « Գաղափար չունիմ որ նման խումբ մը գոյութիւն ունի: Առաջին անգամ որ լրենց մասին լսեցի, Թերթի մը մէջ էր, անցեալ շաբթու բայց չեմ խորհիր թէ շատ լուրջ կազմակերպութիւն մը ըլլայ: Թերեւս արկածախնդիրներ են: Բայց ինչ որ կ'ըսեն Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի մասին բոլորովին անհիմն է: Իրրեւ փոխ - նախագահ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին, կ'ըսեմ որ ԵՀԽը չի քաջալերեր հայերը որ այս երկրէն հեռանան: ԵՀԽը կ'օգնէ գաղթողներուն այն երկիրներէն, որոնք ուրացած են լրենց մարդկային իրաւունքները բայց երբեք չէ փորձած օգնել մարդոց որ լրենց հարազատ երկիրը ձգեն - հեռանան եւ հայ համայնքին համար, Լիբանանը լրենց հարազատ երկիրն է »:

« Մանաէյ Մոռնինկ»ի տեսակցութեան մը ընթացքին, Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս յայտարարեց.

« Հայութիւնը նոր համայնք մը չէ Լիբանանի մէջ: Անոր արմատները կ'երկարին մինչեւ քանի մը դար ետ: Այսուհանդերձ՝ հայ բնակչութեան մեծ մասը Լիբանան եկաւ Ա. Աշխարհամարտէն ետք: 1920ական թուականներուն մեծ թիւով Հայեր ստիպուեցան պարպել Կիլիկիոյ լրենց հնաւանդ երկիրը, 1915ին սկսած Թրքական ջարդերուն հետեւանքով:

« Բայց 1700ին իսկ հայկական համայնական կեանք կար Լիբանանի մէջ: 19րդ դարու սկզբնաւորութեան բազմաթիւ քաղաքներու եւ շրջաններու մէջ հայ գործավարներ ու կառավարիչներ կը գործէին:

« Լիբանանի Հայերը լրենց բնակարանը, գործը, ինչպէս նաեւ՝ կրթական, կրօնական թէ մշակութային հիմնարկներնին հաստատած են այս երկրին մէջ: Անոնք անբաժանելի մէկ մասը դարձած են Լիբանանի թէ՛ համայնական եւ թէ ազգային մակարդակներու վրայ, յատկապէս վերջին վաթսուն տարիներուն:

Հետեւաբար՝ հայ համայնքը միաձուլուած է Լիբանանցի ժողովուրդին եւ Լիբանանեան ազգին մէջ, եւ Լիբանանը կը նկատէ նոյնքան իր հայրենիքը՝ որքան որեւէ այլ ծագումով համայնք:

« Լիբանանի Հայութիւնը կը հաշուէ 220էն 250 հազար Հայեր: Ունի գլխաւոր երեք յարանուանութիւններ. Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցի, որ գլխաւոր միասրտն է, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցի եւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցի:

« Հայկական եկեղեցիներ կան երկրի ամբողջ տարածքին, Պէյրութի, Թրիփոլիի, Այնճարի, Զահլէի եւ ընդհանրապէս Պեքաայի մէջ: Ունինք աւելի քան վաթսուն վարժարաններ, ուր կառավարական կրթական ծրագիրը ամբողջութեամբ կը գործադրուի, եւ ուր միաժամանակ հայերէնով դասաւանդութիւն կը կատարուի:

« Մշակութային առումով, Հայերը Լիբանանի ամէնէն ուժական հաւաքական նուիրիւններէն մէկը կը կազմեն: Տէր են բազմաթիւ տպարաններու եւ ունին օրական, շաբաթական թէ ամսական այլեւայն հրատարակութիւններ »:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Պատերազմն ու վերջին խախուտմները ի՛նչ աստիճանի անդրադարձ ունեցան Լիբանանի Հայութեան վրայ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Ինչպէս գիտէք, Լիբանան եղակի երկիր մըն է: Անոր գեղեցկութեան մեծ մասը կը բխի իր բնակչութեան տոհմիկ, մշակութային եւ կրօնական հարուստ բազմազանութենէն:

« Լիբանանեան տարբեր հաստատածներու նման Հայերը եւս յաջողած են լիբանանցի ըլլալ եւ միաժամանակ տոհմիկ խմբակցութեան մը լրենց ինքնուրոյնութիւնը պահել: Լիբանան հայրենիք մը եղած է բոլոր անոնց համար՝ որոնք կը հաւատան անհատի իրաւունքներուն, ինչպէս նաեւ՝ ինքնուրոյն համայնքներու եւ տոհմիկ խմբակցութեանց իրաւունքներուն: Կը հաւատանք որ բոլորս ալ, Աստուծոյ օգնութեամբ, մեր կարելին կ'ընենք՝ Լիբանանի միութեան ու բազմազանութեան այս նկարագիրը պահպանելու համար:

« Գիտէք որ էֆիւմէնիֆ շրջանակներու մէջ երբ կը խօսինք միութեան մասին, ի մտի չենք ունենար « միօրինակութիւնը »: Կը խօսինք « մէ՛կ ըլլալու ոգիին մասին », այն իմաստով՝ որ իւրաքանչիւրը կը պահպանի միւսին եւ բոլորը միասին Տէրն Քրիստոսի:

« Ինչո՞ւ այսօր, երբ ամբողջ աշխարհ կը պայքարի միութեան համար, Լիբանան՝ որ չարունակ ճանչցած է խաղաղ համակեցութիւնը, յանկարծ կը քայքայէ այդ միութիւնը:

« Անշուշտ որ Լիբանանեան պատերազմը կ'անդրադառնայ հայ համայնքին վրայ: Քաղաքացիական պատերազմը յատկապէս վնասեց Արեւմտեան Պէյրութի մէջ ապրող եւ գործող Հայերուն: Անոնք առեւտրական հաստատութիւններ ունէին Պուրճէն մինչեւ Ամերիկեան համալսարանի շրջանը: Այս գօտիին մեծամասնութիւնը պարպուեցաւ 1975էն 1976: Իսկ ներկայիս, վերջին բախտմներու հետեւանքով, Պուրճ Համուտի եւ Ալիլ Պետաուիի շրջանները մեծապէս վնասուած են: Այդ վերջին բախտմներուն 50էն 80 Հայեր սպաննուեցան եւ աւելի քան 250 ուրիշներ վիրաւորուեցան:

« Հայ բնակարաններուն, խանութներուն, գործատեղիներուն եւ առեւտրականներուն կրած վնասը չատ ծանր էր: Մորքին մէջ Հայերուն սեփականական բազկերակը լրջօրէն հարուածուցաւ: Այս գոյզ շրջանները հայկական խիտ բնակչութիւն ունէին: Կրնանք միայն մօտաւոր գնահատում մը ընել, որովհետեւ վիճակագրութիւնները կը պակսին: Առնուազն 500 բնակարաններ քանդուեցան այդ գոյզ շրջաններու մէջ:

« Առեւտրական վնասներուն մասին ճշդրիտ թիւեր չեմ կրնար տալ, բայց անոնք կը հասնին հարիւրաւոր միլիոն - ներու:

« Մեծաթիւ Հայեր ստիպուեցան շրջանը լքել, յատկապէս կամուրջներու շրջապատէն, մահուան վտանգին հետեւանքով: Անոնք ապաստանեցան Անթիլիաս, Զմմառ, Ձիտէյլ, Այնճար, Պեքաա, Թրիփոլի եւ Արեւմտեան Պէյրութ:

« Բայց այսօր գոհունակութեամբ կը հաստատեմ որ մեծամասնութեամբ անոնք վերադարձած են լրենց տուները եւ ամէն ճիգ կը թափեն վերանորոգումի աշխատանքին համար:

« Բարեբախտաբար, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հրաւէրով, Հայկական յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Հ. Բ. Ը. Մ.ը եւ Լիբանահայ Կարմիր Խաչը գործակցաբար կրցան Հայերու օժանդակութեան մարմին մը կազմել: Կեդրոնական այս Մարմինն նպատակն է օգնել ժողովուրդին, որպէսզի վերաշինէ իր տունն ու խանութը, նմանապէս՝ վերականգնել մեր կրթական եւ կրօնական հաստատութիւնները: Մարմինը արդէն իսկ աշխատանքի լծուած է եւ անոր ճիգերը մեծապէս նպաստեցին ժողովուրդին բարոյականը բարձրացնելու նպատակին, հակառակ Հայերու հանդէպ ցուցաբերուած ոմանց խորական ոգիին:

« Հայերը վճռած են լրենց կեանքը շարունակել այս երկրին մէջ եւ վերակառուցել լրենց քանդուած տուներն ու խանութները, որովհետեւ Լիբանան լրենց երկիրն է ամէն իմաստով:

« Անոնք մեծապէս քաջալերուեցան աշխարհի չորս կողմերէն Հայութեան ցուցաբերած աջակցութենէն: Ինչպէս գիտէք, հայկական սփիւռքը տարածուած է աշխարհով մէկ, Քանատայէն մինչեւ Աւստրալիա, Եւրոպայէն Միջին Արեւելք, Ծայրագոյն Արեւելքէն մինչեւ Հարաւային Ամերիկա: Այդ բոլոր Հայերը գօրավիգ կանգնեցան Լիբանանի լրենց ազգակիցներուն՝ վճռական այս օրերուն:

« Ցոյս ունինք որ մեր սեփական ճիգերու կողքին մեզի հետ պիտի ունենանք նաեւ լիբանանեան կառավարութեան, միջազգային բարեսիրական կազմակերպութեանց եւ աշխարհասփիւռ Հայութեան օժանդակութիւնը, որպէսզի կարենանք վերականգնել Լիբանանի մէջ զարգացնել մեր կենսունակ գաղութը. « Միջին Արեւելքի Զուիցերիոյ » պատկերով վերահաստատուած Լիբանան մը »:

Հ.— Թուական ի՞նչ գնահատում ունիք երկամեայ պատերազմի ընթացքին թէ այնուհետեւ կատարուած Հայերու արտագաղթի մասին:

Պ.— Ինչ կը վերաբերի արտագաղթին, դժուար է վիճակագրական թիւեր տալ, որովհետեւ ոմանք Լիբանանէն հեռացան պարզապէս ապահովութեան պատճառով, ինչ որ չի նշանակեր թէ անոնք պիտի չվերադառնան՝ երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուի: Մորքին մէջ 1976ին երկրէն մեկնած Հայերէն չատեր արդէն իսկ վերադարձած են:

« Եթէ թիւեր կ'ուզէք, կրնամ ըսել որ 1974էն 1978, 15էն 16 հազար Հայեր հեռացան Լիբանանէն:

« Անձնապէս չեմ խորհիր որ Լիբանանէն Հայերու արտագաղթը որեւէ տարբերութիւն ունի միւս համայնքներէն կատարուած արտագաղթէն: Օրի - նակ՝ ենթադրաբար 80 հազար լիբանանցի կայ Փարիզի մէջ: Այդ թիւին մէջ ի՞նչ է Հայերու համեմատութիւնը: Շատ մեծ չէ: Նոյնը ճիշդ է Կիպրոս հաստատուած Լիբանանցիներու պարագային:

« Իմ կարծիքով, Լիբանանէն դէպի դուրս կատարուող այս հոսանքը չի նշանակեր զանգուածային արտագաղթ:

« Մեր ժողովուրդի տիրական մեծամասնութիւնը մնաց Լիբանանի մէջ եւ մեր բոլոր հիմնարկները լաւագոյնս կը գործէին՝ բախտմներու այս վերջին հանգրուանէն առաջ:

« Վերջերս թատերախումբ մը բեմադրուեցաւ հայկական խումբի մը կողմէ: Ներկայութիւնը նոյն սրահին մէջ կրկնուեցաւ 41 անգամ եւ միշտ լեցուն հանդիսականներով: Աթիկա լաւագոյն ցոյցանիշն է Լիբանանի Հայերու պարզած վիճակին մասին: Համոզուած եմ որ Հայերը մեծամասնութեամբ հոս են եւ հոս պիտի մնան »:

(Շար. – 3) ՔԼՈՏ ՅՈՒՐԻ

(*) Այս յօդուածաշարքին, լոյս տեսած Պէյրութի անգլիագիր *Մըննէյ Մորնինկի* մէջ, առաջին երկու մասերը հրատարակեցինք Դեկտ. 6ին եւ 7ին:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ 20ՐԴ ԴԱՐԻ ՍԿԶԲԻՆ

(Հիմնական հոսանքները)

Ամէնից ազդեցիկ գրականագիտական հոսանքներից մէկը չարունակում էր մնալ կուլտուր — պատմական դպրոցը, որը մեզանում ձեւաւորուել էր անցեալ դարի վերջերին: Այդ հոսանքի ամենացայտուն արտայայտութիւններից մէկը եղաւ Լէոյի « Ռուսահայոց գրականութիւն » գիրքը (1904): Անկախ այդ գրքում արուած կոնկրետ գնահատականներից, նրա ելակէտային սկզբունքները՝ գրականութեան եւ կեանքի փոխադարձ սերտ կապի, գեղարուեստի հասարակական ակտիւ դերի մասին, դարակազմիկ չատ քննադատների համար անառարկելի դրոյթներ էին: Բոլոր ներքին տարբերութիւններով հանդերձ, ազգային - հասարակական միջավայրի եւ գեղարուեստի զարգացման անխզելի կապի սկզբունքն էին դաւանում Կ. Կոստիկեանն ու Ն. Աղբալեանը, Մ. Բերբէրեանը, Ս. Յակոբեանը եւ ուրիշներ:

Կուլտուր - պատմական դպրոցի հոմոզուած հետեւորդ էր նաեւ Ա. Զօպանեանը, յատկապէս գեղարուեստական երկի պատմաչարհագրական հանգամանքներով եւ ազգային բնաւորութեան յատկանիշներով բացատրելու հարցում (յիշենք Հ. Տենի յայտնի երրորդութիւնը՝ միջավայր, ռասա, մոմենտ): Հայրենի եւ օտար գրական երեւոյթները Զօպանեան էլ բոլոր դէպքերում ձգտում է մեկնաբանել, ելակէտ ունենալով այն ըմբռնումը, որ, Հ. Տենի խօսքերով ասած, « գեղարուեստական գործը մի մեկուսացած բան չէ », որ նրա առաջացման հիմքերը պէտք է որոնել տուեալ ժամանակի « բարքերի եւ հասարակական մտքի ընդհանուր վիճակի մէջ », այն « բարոյական բարեխառնութեան » մէջ, « որն իր փոփոխումներով պայմանաւորում է արուեստի այս կամ այն տեսակի երեւան գալը » (*): Սակայն ինչպէս կուլտուր — պատմական դպրոցի խոշոր ջազոյն դէմքերի՝ Հ. Տենի, Գ. Բրան - դէսի, Գ. Լանսոնի, Ա. Պիպինի, այնպէս էլ Ա. Զօպանեանի աշխատութիւններում գրականութեան նկատմամբ պատմական հայեացքը վերջին հաշուով չեն - ւում էր պոզիտիվիզմի փիլիսոփայութեան վրայ եւ չէր կարող հետեւողական մատերիալիստական դիրքերի ելնել: Նրանց համար անմատչելի մնաց հասարակութեան զարգացման, հետեւաբար նաեւ գեղարուեստական առաջընթացի տնտեսական եւ քաղաքական հիմքերի ըմբռնումը:

Միջավայրի տեսութեան խմասը հասկանալու համար չատ կարեւոր են Իբ - սէնի ստեղծագործութեան առթիւ Ա. Զօպանեանի կատարած դիտողութիւնները գեղարուեստի վրայ կլիմայական պայմանների թողած ազդեցութեան մասին: Համեմատելով Արեւելքի եւ Հիւսիսի արուեստը, քննադատը չէջը դնում էր աշխարհագրական պայմաններից բխող տարբերութիւնների վրայ: 1897 թ. նա այդ մասին գրել է. « Տարբերութիւնը դոյնին մէջ է. ինչ որ Արեւելքին լուսեղէն գինովութեան մէջ՝ թմրած միստիքականութիւն, ճառագայթաթափ աստուածապաշտութիւն, կարմիր փայլակ - նացայտ հերոսութիւն կամ արբշիռ երազկոտ հեշտանք կ'ըլլայ եւ կը թարգմանուի արեւի բառերով, կրակէ պատկերներով, աստղազարդ բացատրութիւններով, Հիւսիսին մէջ՝ կը դառնայ արեւակիրքի բանաստեղծութիւնը, ուրուական - նային եւ լուսնային զօրութեանց դիցաբանութիւնը, մելամաղձութեամբ ու ներքին երազանքով չինուած սէրը, արուեստամբ ու գառնութեամբ տոգորուած խարհի չորս կողմերէն Հայութեան ցուցաբերած աջակցութենէն: Ինչպէս գիտէք, հայկական սփիւռքը տարածուած է աշխարհով մէկ, Քանատայէն մինչեւ Աւստրալիա, Եւրոպայէն Միջին Արեւելք, Ծայրագոյն Արեւելքէն մինչեւ Հարաւային Ամերիկա: Այդ բոլոր Հայերը գօրավիգ կանգնեցան Լիբանանի լրենց ազգակիցներուն՝ վճռական այս օրերուն:

« Ցոյս ունինք որ մեր սեփական ճիգերու կողքին մեզի հետ պիտի ունենանք նաեւ լիբանանեան կառավարութեան, միջազգային բարեսիրական կազմակերպութեանց եւ աշխարհասփիւռ Հայութեան օժանդակութիւնը, որպէսզի կարենանք վերականգնել Լիբանանի մէջ զարգացնել մեր կենսունակ գաղութը. « Միջին Արեւելքի Զուիցերիոյ » պատկերով վերահաստատուած Լիբանան մը »:

Հ.— Թուական ի՞նչ գնահատում ունիք երկամեայ պատերազմի ընթացքին թէ այնուհետեւ կատարուած Հայերու արտագաղթի մասին:

Պ.— Ինչ կը վերաբերի արտագաղթին, դժուար է վիճակագրական թիւեր տալ, որովհետեւ ոմանք Լիբանանէն հեռացան պարզապէս ապահովութեան պատճառով, ինչ որ չի նշանակեր թէ անոնք պիտի չվերադառնան՝ երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուի: Մորքին մէջ 1976ին երկրէն մեկնած Հայերէն չատեր արդէն իսկ վերադարձած են:

« Եթէ թիւեր կ'ուզէք, կրնամ ըսել որ 1974էն 1978, 15էն 16 հազար Հայեր հեռացան Լիբանանէն:

« Անձնապէս չեմ խորհիր որ Լիբանանէն Հայերու արտագաղթը որեւէ տարբերութիւն ունի միւս համայնքներէն կատարուած արտագաղթէն: Օրի - նակ՝ ենթադրաբար 80 հազար լիբանանցի կայ Փարիզի մէջ: Այդ թիւին մէջ ի՞նչ է Հայերու համեմատութիւնը: Շատ մեծ չէ: Նոյնը ճիշդ է Կիպրոս հաստատուած Լիբանանցիներու պարագային:

« Իմ կարծիքով, Լիբանանէն դէպի դուրս կատարուող այս հոսանքը չի նշանակեր զանգուածային արտագաղթ:

« Մեր ժողովուրդի տիրական մեծամասնութիւնը մնաց Լիբանանի մէջ եւ մեր բոլոր հիմնարկները լաւագոյնս կը գործէին՝ բախտմներու այս վերջին հանգրուանէն առաջ:

« Վերջերս թատերախումբ մը բեմադրուեցաւ հայկական խումբի մը կողմէ: Ներկայութիւնը նոյն սրահին մէջ կրկնուեցաւ 41 անգամ եւ միշտ լեցուն հանդիսականներով: Աթիկա լաւագոյն ցոյցանիշն է Լիբանանի Հայերու պարզած վիճակին մասին: Համոզուած եմ որ Հայերը մեծամասնութեամբ հոս են եւ հոս պիտի մնան »:

(Շար. – 3) ՔԼՈՏ ՅՈՒՐԻ

(*) Այս յօդուածաշարքին, լոյս տեսած Պէյրութի անգլիագիր *Մըննէյ Մորնինկի* մէջ, առաջին երկու մասերը հրատարակեցինք Դեկտ. 6ին եւ 7ին:

Ամէնից ազդեցիկ գրականագիտական հոսանքներից մէկը չարունակում էր մնալ կուլտուր — պատմական դպրոցը, որը մեզանում ձեւաւորուել էր անցեալ դարի վերջերին: Այդ հոսանքի ամենացայտուն արտայայտութիւններից մէկը եղաւ Լէոյի « Ռուսահայոց գրականութիւն » գիրքը (1904): Անկախ այդ գրքում արուած կոնկրետ գնահատականներից, նրա ելակէտային սկզբունքները՝ գրականութեան եւ կեանքի փոխադարձ սերտ կապի, գեղարուեստի հասարակական ակտիւ դերի մասին, դարակազմիկ չատ քննադատների համար անառարկելի դրոյթներ էին: Բոլոր ներքին տարբերութիւններով հանդերձ, ազգային - հասարակական միջավայրի եւ գեղարուեստի զարգացման անխզելի կապի սկզբունքն էին դաւանում Կ. Կոստիկեանն ու Ն. Աղբալեանը, Մ. Բերբէրեանը, Ս. Յակոբեանը եւ ուրիշներ:

Կուլտուր - պատմական դպրոցի հոմոզուած հետեւորդ էր նաեւ Ա. Զօպանեանը, յատկապէս գեղարուեստական երկի պատմաչարհագրական հանգամանքներով եւ ազգային բնաւորութեան յատկանիշներով բացատրելու հարցում (յիշենք Հ. Տենի յայտնի երրորդութիւնը՝ միջավայր, ռասա, մոմենտ): Հայրենի եւ օտար գրական երեւոյթները Զօպանեան էլ բոլոր դէպքերում ձգտում է մեկնաբանել, ելակէտ ունենալով այն ըմբռնումը, որ, Հ. Տենի խօսքերով ասած, « գեղարուեստական գործը մի մեկուսացած բան չէ », որ նրա առաջացման հիմքերը պէտք է որոնել տուեալ ժամանակի « բարքերի եւ հասարակական մտքի ընդհանուր վիճակի մէջ », այն « բարոյական բարեխառնութեան » մէջ, « որն իր փոփոխումներով պայմանաւորում է արուեստի այս կամ այն տեսակի երեւան գալը » (*): Սակայն ինչպէս կուլտուր — պատմական դպրոցի խոշոր ջազոյն դէմքերի՝ Հ. Տենի, Գ. Բրանդէսի, Գ. Լանսոնի, Ա. Պիպինի, այնպէս էլ Ա. Զօպանեանի աշխատութիւններում գրականութեան նկատմամբ պատմական հայեացքը վերջին հաշուով չեն - ւում էր պոզիտիվիզմի փիլիսոփայութեան վրայ եւ չէր կարող հետեւողական մատերիալիստական դիրքերի ելնել: Նրանց համար անմատչելի մնաց հասարակութեան զարգացման, հետեւաբար նաեւ գեղարուեստական առաջընթացի տնտեսական եւ քաղաքական հիմքերի ըմբռնումը:

Միջավայրի տեսութեան խմասը հասկանալու համար չատ կարեւոր են Իբսէնի ստեղծագործութեան առթիւ Ա. Զօպանեանի կատարած դիտողութիւնները գեղարուեստի վրայ կլիմայական պայմանների թողած ազդեցութեան մասին: Համեմատելով Արեւելքի եւ Հիւսիսի արուեստը, քննադատը չէջը դնում էր աշխարհագրական պայմաններից բխող տարբերութիւնների վրայ: 1897 թ. նա այդ մասին գրել է. « Տարբերութիւնը դոյնին մէջ է. ինչ որ Արեւելքին լուսեղէն գինովութեան մէջ՝ թմրած միստիքականութիւն, ճառագայթաթափ աստուածապաշտութիւն, կարմիր փայլակ - նացայտ հերոսութիւն կամ արբշիռ երազկոտ հեշտանք կ'ըլլայ եւ կը թարգմանուի արեւի բառերով, կրակէ պատկերներով, աստղազարդ բացատրութիւններով, Հիւսիսին մէջ՝ կը դառնայ արեւակիրքի բանաստեղծութիւնը, ուրուական - նային եւ լուսնային զօրութեանց դիցաբանութիւնը, մելամաղձութեամբ ու ներքին երազանքով չինուած սէրը, արուեստամբ ու գառնութեամբ տոգորուած խմաստասիրութիւնը, եւ կ'արտայայտուի մշուշէ վերադիրներով, ձիւնեղէն բառերով, սարսափի եւ դիշերի պատկերներով »: Իբսէնի ստեղծագործութիւնն էլ, վերջին հաշուով, այդ հիւսիսային աշխարհագրական միջավայրի արդիւնքն է. « Իբսէնի գործը կը խտացնէ այդ հսկայական թախծութեան ու միանգամայն վայրենի ու թարմ ուրախութեան բնութիւնը, եւ այն խելահեղ քաջութիւնը, այն սառուկ ցուրտի մէջ կազմուած կարծրը ու պաղ եռանդը, այն ազատ, զօրաւոր ու երիտասարդ զգայնութիւնը, եւ մեծ խռոված մելամաղձութիւնն ալ՝ զոր ունին մարդերը այդ կլիմային տակ(**):

Զօպանեանի յիշեալ հայեացքների եւ առհասարակ կուլտուր-պատմական դպրոցի միակողմանիութիւնը ցոյց տալու համար հետաքրքիր կը լինէր համեմատել այս բնութագիրը Իբսէնի ստեղծագործութեան հասարակական նախադրեալների այն վերլուծութեան հետ, որ տուել է Էնգելսը 1890 թ. Պաուլ Էռնստին գրած նամակում:

ԷԴ. Մ. ԶՐԲԱՇԵԱՆ

(*) Հ. Տեն, գեղարուեստի փիլիսոփայութիւնը, երեւան – Մոսկուա, 1936, էջ 7–12–14:

(**) Ա. Զօպանեան, Հենրիք Իբսէն եւ իր ժամանակը - Գաբրիէլ Բուրխանը, «Մուրճ», 1897, թիւ 11–12, էջ 1570, 1576:

(Շար. – 3)

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՎԱՂՑԱՑՈՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

«ԴՈՂԿՈՂՋԱՔ ԴԱՇՏԱՎԱՉ»

ՀԱՏՈՐ ՊՂՆՁ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՈՍՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՂՈՏԱՏՈՒՐԻՉ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿԻ ՀԱՏՈՒԿ ՊՂՆՁԱՓՈՂ ՄՐՑՈՒՅԹՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿԻ ՀԱՏՈՒԿ ՊՂՆՁԱՓՈՂ ՄՐՑՈՒՅԹՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՈՍՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՂՈՏԱՏՈՒՐԻՉ

«ԴՈՂԿՈՂՋԱՔ ԴԱՇՏԱՎԱՉ»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՏՈՐ ՊՂՆՁ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿԻ ՀԱՏՈՒԿ ՊՂՆՁԱՓՈՂ ՄՐՑՈՒՅԹՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՈՍՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՂՈՏԱՏՈՒՐԻՉ

«ԴՈՂԿՈՂՋԱՔ ԴԱՇՏԱՎԱՉ»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՏՈՐ ՊՂՆՁ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿԻ ՀԱՏՈՒԿ ՊՂՆՁԱՓՈՂ ՄՐՑՈՒՅԹՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՈՍՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՂՈՏԱՏՈՒՐԻՉ

«ԴՈՂԿՈՂՋԱՔ ԴԱՇՏԱՎԱՉ»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՏՈՐ ՊՂՆՁ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Նոր ստացանք ցանկը այն նուէրներուն, զորս իտալահայ գաղութը կատարած է ի նպաստ Լիբանահայութեան «Յառաջ»ի բացած հանգանակութեան, նախքան անոր փակումը: Ստորեւ գումարները տրուած են իտալական լիռով (ամբողջական գումարը կուտանք, առանձին, ֆրանսական ֆրանկով).—

Միլանոյի շրջան

Գ.

Տիկ. Եղանտա Տէքանեան	15·000
Տիկ. Շաքէ Պոնատէս	15·000
Տիկ. Քնար Եղիկեան	10·000
Տիկ. Մարի Զարմանեան	10·000
Տիկ. Եւիմէ Տէմիրճեան	10·000
Օր. Լորի Պայպուրթլեան	10·000
Օր Անահիտ Տէտէեան	10·000
Գրիգոր Կիւլպէնկեան	10·000
Նազար Ծրարունի	10·000
Եղուարդ Տէմիրճեան	10·000
Վալէրիօ Մօրուքեան	10·000
Արի Մէքիքէր	10·000
Երուանդ Երէցեան	10·000
Պալայեան Տիգրան	10·000
Օննիկ Թապաքէր	10·000
Աբրահամ Թիւլպէնտ	10·000
Մխիթարեան	8000
Հայկ Գազանճեան	5000
Ռէնաթա Պոլոնեզի	5000
Տիկ. Մարի Երէցեան	5000
Տիկ. Շուշան Քիւշիւքեան	5000
Տիկ. Ալիս Քէօլէեան – Սէմինաթի	5000
Պ. Թաքէսեան	3000
Մի ոմն	2000

(Շար.)

STADE MUNICIPAL
RUE DE SEINE
ALFORTVILLE

Dimanche 17 Décembre à 15 h.

1 — PORTUGAIS DE FONTAINBLEAU
contre UGA - ALFORTVILLE
Match Réserve 14 h.

×

CHARLIE
StyleJeune - Paris
Մէկ արի մուտք «Յառաջ»ով ներկայացողին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Մշակոյթի Տան ոճնածառը՝ Կիրակի, Յունուար 14ին:

×

Մանուկներու օրը, նախաձեռնութեամբ Կաթ. Խաչի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, Տէսինի մէջ:

×

Կաթ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը ոճնէ Հայկական Ծնունդը Յունուար 7ին Մշակոյթի Տան մէջ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 17, Կիրակի կէօրէ յետոյ ժամը 16էն սկսեալ, Տեսուչիւնը եւ Ծնողաց Միութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրեն բոլոր աղջկայինները դէպի ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսին:

Ընթրիք ազգային համեղ կերա – կուրներով և դեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցին վարժարանի երգչախումբը, ՊԷՐՆԱՐ ՏԻՏՃԵԱՆ – ՆՈՐԱՑՐ՝ իրենց խանդավառ երգերով, եւ Նաւասարդ պարախումբը:

Տօնական ուրախ մթնոլորտ:

Մանուկներու համար կազանդի նուէրներու բաշխում:

ԱՑՑ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այցելութիւն մը կազմակերպած է, ինչպէս ամէն տարի, դէպի զոյգ հանգստեան տուները (Մոնմորանսի եւ Անտիլի), Դեկտ. 17ին: Այս առթիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կրնան մասնակցիլ կամ արձանագրուիլ խաչուհիներու մօտ:

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 13·30ին: Ճշդապահ ըլլալ:

Երթ ու դարձ՝ 20 ֆրանք:

ԽՆՋՈՑՔ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայրենակցական Միութեան, կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 17ին, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ սրահը, 6 Ալընիւ Պուրկէն: Հաստլը կը յատկացուի լիբանահայ աղէտեալներուն:

Գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Անահիտ Սվաճեան:

Անակնկալներ: Կերուխում:

Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՍԷՆ ՄՕՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Դեկտ. 17 ժամը 15էն սկսեալ, կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը, կազմակերպութեամբ Կաթ. Խաչի Հայկական Դպրոցին:

Անակնկալներ աշակերտներու կողմէ: Կազանդ պապան իր պանազան նուէրներով: Հիւրասիրութիւն խաչուհիներու կողմէ:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅԿ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզի բաժինը կը բացուի Հինգշաբթի, Յունուար 4ին: Մանկապարտէզը ամէնօրեայ է, կ'ուսուցուի հայերէն եւ ֆրանսերէն: Իւրաքանչիւր աշակերտէ երբեւ կրթաթոշակ կը գանձուի ամսական 250 (երկու հարիւր յիսուն) ֆ.:

Այն ծնողքները որոնք կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, կրնան դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas, 94140 ALFORTVILLE

Հեռաձայն՝ 378·92·91

ԿՐԹԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱԻՆ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳԱՏՕՆ

Դեկտեմբեր 31 ժամը 22էն սկսեալ

REVEILLON DU JOUR DE L'AN

A la Maison de la Culture Arménienne de Marseille, 31 Décembre à partir de 22 h. jusqu'à l'aube.

Menu de Réveillon — Cotillons, Ambiance — Danses Arméniennes,

avec

MARTEN YORGANTZ

PRIX 200 F.

Les places étant limitées, il est recommandé de réserver vos billets et tables en vous rendant à la M. C. A.
12-14, Rue St. Bazile, Tél. 50-15-09

LYON - DECINES

ORGANISATION TERRE et CULTURE

Mise en valeur des domaines arméniens d'Iran du Nord,
Campagnes de travail 1977 et 1978 :

— Objectifs généraux ;

— Camp international d'aménagement du domaine de Saint Thadée : travaux en cours et en projet ;

— Programme d'extension.

EXPOSE ACCOMPAGNE DE PROJECTIONS

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՑԹ ԿԱՋՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Արժեւորում Ատրպատականի Հայկական կալուածներու: 1977ի եւ 1978ի արշաւներ:

— Ընդհանուր նպատակ.

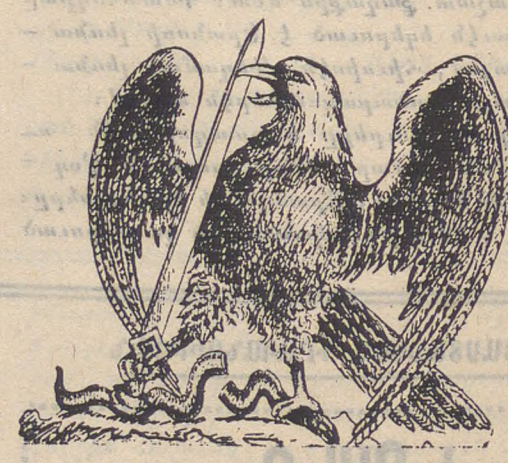
— Բարեշինութեան միջազգային բանակում Սուրբ Թադէի վանքի շրջապատի. ընթացիկ եւ նախատեսուած աշխատանքներ

— Ընդարձակման ծրագիր:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

Samedi 16 Décembre 1978
à 20 h. 30 précises
Maison de la Culture Arménienne
Rue du 24 Avril 1915
69150 DECINES

POURQUOI UN ANNUAIRE DES ARMÉNIENS DE FRANCE ?

Aujourd'hui la communauté arménienne de France représente plus de deux cent mille personnes qui apportent leurs compétences et leurs talents dans tous les secteurs de la vie économique, sociale et culturelle de leur pays.

Aujourd'hui nos enfants se sentent Français à part entière : ce pays de leur naissance, de leur éducation, ils l'aiment profondément à la mesure de la place qu'ils s'y sont faite.

Aujourd'hui cependant notre intégration ne doit pas nous faire oublier notre identité, notre culture, notre langue, notre histoire, nos morts. Ces richesses, il nous faut les garder, les faire vivre, les faire connaître à notre pays d'adoption.

C'est pourquoi cet ANNUAIRE DES ARMENIENS DE FRANCE a l'ambition de rassembler la communauté arménienne, loin de toutes les tendances politiques et corporatistes, et de faire mieux connaître ses associations, ses institutions, ses trésors culturels et religieux.

Pour participer à cet effort, demandez un questionnaire à :

ANNUAIRE DES ARMENIENS
DE FRANCE
Société d'Editions Contrepoint
4, Rue Cassette — 75006 PARIS
Tél. : 222-11-46

Annuaire à paraître en 1979. Coût de l'insertion personnelle dans l'Annuaire: 50 F. Insertion gratuite pour les institutions et les associations arméniennes

Marten YORGANTZ

l'album 79 est paru

chante tous les soirs à

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
16-17
SAMEDI-DIMANCHE
16-17 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Համր	1 Ֆ· 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·274

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.274

ՕՐՈՒԱՆ ԳԷՊՔԵՐԸ

ՇԱՀԸ ՉԱՆՔ ՉԻ ԽՆԱՅԵՐ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

— o —

ՍԱՐՍԱՓ՝ ՍՊԱՀԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Շահը չի յուսահատիր : Մէկ կողմէ կը տեսնուի ընդդիմադիր պարագլուխ Սան–ճապիի հետ եւ այն տպաւորութիւնը կը թողու որ լեզու կ'ուզէ գտնել, միւս կող–մէ կը ձգէ որ « իր մարդիկը »ը սարսափի մթնոլորտ մը ստեղծեն Սպահանի մէջ : Ոչ միայն բնակչութիւնը ահաբեկումի մատնուած է այլեւ « հոգեբանական » պայքար մըն ալ կը տարուի : Այսպէս Շա–հին կողմնակիցները չէ՞ուկներ տարածած են որ Մաշատի կրօնապետը՝ Այաթոլա Ղոմի տեսիլք մը ունեցած կ'ըլլայ՝ իմամ Ռեզան, որու չիրիմը Մաշատ է, իրեն երեւցած կ'ըլլայ եւ հրահանգած որ Շա–հին կողքին մնայ եւ լքէ Խոմէյնին : Ղոմի հերքած է եւ կրկին չեչտած թէ Խոմէյ–նիի կողքին է : Անշուշտ Շահին ընդդի–մադիրները մէկ տեսակի չեն եւ տարօ–րինակ ալ կրնայ թուիլ, որ Խոմէյնիի մը նման աւանդապաշտ ազգայնականի մը կողքին ըլլան այսօր ազատախոհ ձախեր : Այնինքն եթէ Ֆրանսայի հետ բաղդա – տենք ձեւով մը Լըփէնի կողքին՝ Ալէն Կրիվինը : Բայց գլխաւոր պատճառն այն է, որ ներկայիս բոլորն ալ այն համո – զումն ունի որ հարցը Շահը տապալելու մէջ է եւ միայն Խոմէյնին կրնայ ընել : Ուրեմն նախ այդ գործը թող տեսնուի, ապա կը նայինք, կը մտածեն ձախերը : Եւ հաւանաբար Սանճապի այդ իսկ պատ–ճառով չէր կրնար որեւէ ձեւով համա – ձայնութեան գալ Շահին հետ : Այդ պա–րագային դաւաճան մը պիտի նկատուի : Շահն ալ, երեւի, կը խորհի թէ «ժամանա–կը իրեն համար կ'աշխատի » :

Լը Մոնտի մէջ, Անդրէ Ֆոնթէն խիստ շահեկան յօդուած մը գրած է Պարսկաս–տանի մասին « Արեւելքի հիւանդ մար – դը » խորագրով, ուր կը վերլուծէ աւելի քան երեսնամեակի մը պատմութիւնը :

Շահը, անշուշտ անդիտացաւ թէ երկ–րին ընդդիմութիւնը միայն իրեն ըսուած (Սաւաքի կողմէ) փոքրասնութիւնը չէ եւ հաւատաց, քանի որ իր չուրջինները այն–պէս կ'ըսէին, որ ինք անխոցելական էր եւ ժողովուրդին երջանկութիւնը ապա – հոված : Գալով 78 տարեկան Խոմէյնիի, մեծ ճարպիկութիւն մը ունի : Ընդհանուր խօսքերէ դուրս չելլեր, եւ բացի « իսլա–մական Հանրապետութիւն » մը հիմնելու ծրագրէն, ճշգրիտ կերպով չի պարզեր թէ ի՞նչ պիտի ընէ, ի՞նչպէս պիտի ընէ, որո՞ւ հետ պիտի ընէ : Թերեւս չի ալ գի–տեր բայց ամէն պարագայի մէջ, իր ժո–ղովրդականութեան մեծ բաժինը այդ անորոշութեան կը պարտի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՈՎ

ԺԻՄՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ, 1979ի գլխաւոր հեռանկարը կը նկատէ ընտանիքը : Նա – խագահին համար Ֆրանսացի զոյգը հարկ եղածին չափ զաւակ չունենար եւ որոշած է նիւթապէս քաջալերել, գլխաւորաբար նուազագոյն երեք զաւակ ունեցող ընտա–

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 6–8)

ԱՒԵՏԻՍ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ ԿԱՐԻՆ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ ՄՕՏ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցու–թեան Կեդր· Կոմիտէի Ա· քարտուղարը՝ կարէն Դեմիրճեան, Դեկտ· 8ին ընդունած է Աւետիս Տեմիրճեանը (Լիբանանէն), որ Հայաստան գացած է Սփիւռքահայու – թեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի հրաւէրով : Հանդիպումին ներկայ եղած են Լեւոն Մանասէրեան եւ Վարդգէս Հա–մազասպեան :

×

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նա–խագահութեան Դեկտ· 7ի հրամանա – գրով, երաժիշտ Գրիգոր Եղիազարեան պարգեւատրուած է նախագահութեան պատուոյ գիրով, ի գնահատութիւն իր մատուցած ծառայութեանց եւ ծննդեան 70ամեակին առթիւ :

նիքները ամսական նուազագոյն 3500 ֆրանքի եկամուտ մը ապահովելով : Ծու–լիս մէկէն ալ երեք զաւակ ունեցող ընտա–նիքները ամսական հազար ֆր· նպաստ պիտի ստանան : Մանաւանդ ուշադրու – թեան պիտի արժանանան նաեւ բազմա–ծին մայրերը (երկուտրեակ կամ աւելի) :

ՖՐԱՆՍԱ Ծունուարին Լիբանանէն պի–տի քաշէ այն զօրքերը զոր տրամադրած էր ՄԱԿի ուժերուն : Նուազագոյն մը պիտի թողու :

ԹՈՐԻՆՈՑԻ մէջ, Ուրբաթ վաղ առա – ւօտեան երկու ռմբակոծ ապաննուած են : Կը կարծուի որ « կարմիր Ջոկատ »ներու գործն է :

« ԹՐԻԲԻՒՆ ՏԸ ԺԸՆԵՒ » Դեկտ· 8ի իր թիւին մէջ, կ'անդրադառնայ Ժընեւի Թուրքիոյ հիւպատոսարանին եղեռնա – փորձին, որուն տէր եղած է « Հայկական Նոր Դիմադրութիւնը » : Իր թիւ 4 Հա–ղորդագրութեան մէջ, կը գրէ զուիցերա–կան օրաթերթը, Հայկ· Նոր Դիմադրու–թիւնը կը յայտարարէ թէ « Ցուվհաննէս Գրիգորեան գործողութիւնը պատասխանն է Թուրքիւամերիկեան դաւին, գործա – դրուած իրենց չամունիստ զինակիցներ – րուն կողմէ Լիբանանի հայ համայնքին դէմ : Մկրտուած է լիբանահայ բանուորի մը անունով, վատօրէն սպաննուած Պէյ–մը անունով, վատօրէն սպաննուած Պէյ–րութ 1976 Ցուլիսին դաշնակ յեղափո – խականներու կողմէ » : Ժընեւը ընտրուած է, կ'աւելցնէ Հաղորդագրութիւնը, ո–րովհետեւ այդ նոյն քաղաքին մէջ է որ « Միացեալ Ազգերը մեր ժողովուրդը դա–չունահարեցին կռնակէ, վերցնելով 1915ի Հայերու ցեղասպանութեան որեւէ յի – շատակում, Ժընեւի մէջ, Սեպտեմբերին, մարդկային իրաւանց ենթայանձնախում–բի տեղեկագրին մէջ » :

Է՛ճէվիտ եւ իր Արտաքին նախարարը՝ Օքչուն Օսլօ հասած են, ուր կ'ուսումնա–սիրեն տնտեսական և գինուորական դր–ծակցութիւն մը Նորվեկիոյ հետ : Թուր–քիա 60 միլիոն տոլար կ'ակնկալէ : Հոնկէ Է՛ճէվիտ կ'անցնի Պրիւսէլ, ապա՝ Սթոք–հոլմ եւ Հելսինքի :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱԼԺԵՐԻԱ ՊՈՒՄԵՏԻԷՆԷՆ ԵՏՔ

— o —

Ալժերիա ցայսօր երրորդ Աշխարհին ինքնութիւնը հաստատող ձայնը մնաց : Արաբ – իսրայէլեան հարցին մէջ անզի–ջող դիրք բռնեց : Արեւելք – արեւմուտք մրցակցութեան մէջ պահպանեց հաւասա–րակշռութիւն մը· զինական – ռազմական գետնի վրայ կապուեցաւ Խորհ· Միու – թեան, իսկ տնտեսական մարզին ներս ալ զօրաւոր կապեր հաստատեց Արեւմուտ – քին, յատկապէս Մ· Նահանգներուն հետ, այս վերջինը վերածելով իր արտաքին ա–ռեւտուրին թիւ մէկ գործակիցը :

Սակայն ի՞նչ պիտի ըլլայ նոր ուղե–դիծը, կամ թերեւս չըլլադարձը Գնդ· Պումետիէնի մահէն ետք :

— Ոմանք կ'ըսեն, թէ Սատաթի օրի–նակով չըլլադարձ մը կրնայ արձանա – գրուիլ Ալժերիոյ մէջ· այդպիսիները կը մտնան, որ Ալժերիոյ յեղափոխութիւնը ուրիշ երկիրներուն նման վարդերու յե–ղափոխութիւն չէ, այլ պայքարի եւ յե–ղաշրջումի : Ըսողը պետական հակակըշ–ռին ենթակայ Ալ Շաապ օրաթերթին է :

Միւս կողմէ սակայն, այլ ձայներ ալ կը լսուին, յատկապէս անոնց մօտ, որ Ֆրանսերէն կը խօսին՝ երկրին քաղաքա–կան լեզուն : Ասոնք կը մատնանշեն ժո – ղովուրդին անտարբեր կեցուածքը « քա–ղաքական զօրակոչին » մէջ : Ոմանք կ'ա–ւելցնեն, թէ թերեւս եկած է ժամանակը, որպէսզի « դաշտար » տրուի Գնդ· Պու–մետիէնի մասնաւորաբար վերջին քանի տարիներուն հարկադրած դէպի բնկեր – վարութիւն ընթացող հեւասպառ վազ – քին :

Բնական կազին եւ քարիւղին հասու – թաբեր եկամուտներով՝ Ալժերիոյ ճար – տարարուեստական յառաջդիմութիւնները ակներեւ են եւ լաւ հեռանկարներ կր ներ–կայացնեն : Միւս կողմէ նկատելի կը մնան ընթացիկ ապրանքներուն պակասը, նոյնիսկ ուտեստեղէնի մէջ, պետականա–ցած գիւղատնտեսութիւնը տժգոյն պատ–կեր կը ներկայացնէ : Սեւ չուկան կը բա–նի ծաղկուն ձեւով : Օրինակ, պետական ծրագիրներուն իրագործումին սահման – ուած կրաղիւսը անհատներու ձեռք կ'անցնի· կառքերը կը ներածուին ոչ օ–րինական ճամբաներով :

Անցեալ տարի, Ալժերիա հարկադրը – ուեցաւ 1,5 միլիոն հացահատիկ ներածել Միացեալ Նահանգներէն : Երեք տարիէ ի վեր յաջորդաբար ուտեստեղէնի տարե–կան ներածումը կը հասնի 700 միլիոն տոլարի : Միւս կողմէ, դրամահոսութիւ–նը 1975ի 15 տոկոսէն 25ի կը բարձրանայ ներկայ տարեշրջանին :

Գնդապետին յաջորդները, պարզ է, ամէն կերպով պիտի փորձեն առաջքն առնել պարսկական բնոյթի պոռթկումի մը : Հարցական կը մնայ թէ ի՞նչպէս : Առաւե՞լ սեղմելով արդէն իսկ խիստ սեղմումի ենթարկուած քաղաքական կեանքն ու տնտեսութիւնը, թէ պատու – հակները թուլցնելով : Սահմանափակե՞լ օր աւուր առաւել չեչտուող անհաւասա – րութիւնը հարուստին եւ աղքատին մի – ջեւ, թէ թոյլ տալ որ խրամատը աւելի ընդլայնի, ինչպէս պատահեցաւ Եգիպ – տոսի մէջ :

Ալժերիա աշխարհի ամէնէն երիտա – սարդ բնակչութիւններէն մէկն ունի : 60 տոկոսը 18 միլիոն բնակչութեան 18 տա–րեկանէն վար է, 47,7 տոկոսը՝ 14էն վար : Համալսարանները խճողուած են : Բնակ–չութեան տարեկան աճը՝ 3,2 տոկոս, բարձրագոյններէն է աշխարհի մէջ եւ ժամանակի ընթացքին կրնայ պայթելու սահմանուած ռումբ դառնալ : Մնաց որ գժգոհ գիւղացիները քաղաքները կը խուժեն՝ հեռանալով համայնական ագա–րականներէն :

1975ի գարնան, քննութեան դրուեցաւ Ազգային Ուխտը, որ երկրին Սահմանա–դրութեան կողքին կը ճշդէր հետապնդուած նպատակները ներքին ընկերային–տնտեսական, ինչպէս նաեւ ազգային քա–ղաքականութեանց : Իսլորն ալ դէպի ըն–կերվարութիւն ձգտող : Բայց երբ բա–նավէճերը սանձարձակ դարձան՝ իշխա – նութիւնները վերջ տուին քննութեանց : Սակայն երեւոյթը՝ այն թէ Ալժերացիք կրաւորական դիրք չեն բռներ, մնաց յատկանշական :

Ճեղքը մեծ է գինուորականներուն եւ թեքնոկրատ ընտրանիին մէջեւ : Կան նաեւ ներքին մեծ ու փոքր ճեղքեր՝ հատ – ուածներէն, խմբակցութիւններէն ներս· — կան արեւելեաններ եւ արեւմտեաններ, ֆրանսախօսներ եւ նոր սերունդ մը, որ կը մտածէ եւ կը խօսի արաբերէն, Ֆրան–սայի տիրապետութեան եւ արձակագէն պայքարի օրերէն մնացած հակակրու – թիւններ ու համակրութիւններ կան, չա–տեր կրօնապաշտ են, ուրիշներ անտար–բեր՝ վարժուած ըլլալով արեւմտեան հանգստաւէտ պայմաններուն, եւայլն :

Կասկած չկայ, որ Ցեղափոխութեան Խորհուրդին ցայսօր մնացած ութ ան – դամները (1965ի պետական հարուածին 25 էին) անհատապէս, պիտի ձգտին պահ–պանել իրենց իշխանութիւնը : Ասոր հա–մար առնուազն պէտք է միասնական ճա–կատ ներկայացնեն, գոնէ անուանական ձեւով, երեւութապէս :

Դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ, ներկայիս, ձգտում կայ հաւանական թեկ–նածուները դասաւորելու համաձայն ի–րենց հակումներուն՝ խորհրդայնասէր կամ արեւմտասէր : Այսպէս, Գնդ· Մո–համմէտ Սալահ Եահեաուի, որ 8 տարի շարունակ ղեկավարած է գինուորական բարձրագոյն վարժարանը եւ ներկայիս թիւ մէկ անձն է երկրին միակ կուսակ–ցութեան (Ազգային Ազատագրութիւն) վարչական կազմին մէջ, Խորհ· Միու – թեան թեկնածուն կը նկատուի : Գնդ· Ահմէտ Պենչերիֆ, նախապարտ, նախկին հրամանատար 1965ի պետական հարուա–ծին մէջ այնքան ճակատագրական դեր խաղացած Ազգային Ժանտարմըրիին, Արեւմուտքի թեկնածուն կը նկատուի : Սակայն Ալժերացիք կը մերժեն ընդու – նել նման պարզ սահմանումներ· դիտել կուտան, օրինակ, թէ առաջինը խիստ հաւատացեալ մահմետական մրն է, իսկ երկրորդը շատ լաւ յարաբերութիւններ կը պահպանէ Լիբիոյ արմատական վար – չակարգին հետ : Այսուհանդերձ, անձնա–կան խօսակցութիւններուն մէջ բոլորն ալ կ'ընդունին, թէ Պումետիէն իր կնիքը դրած է եւ անոր հաւանական յաջորդ – ներէն ոչ մէկը կրնայ նախագահին կշիռն ունենալ :

Բայց նկատի կ'առնե՞ն արդեօք, որ երբ նախագահ Նասըր մեռաւ 1970ին, փոխ – նախագահը Սատաթ ինքզինք չուքին մէջ պահող « անկիւնի սեղանին » մարդն էր : Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, դիւրու – թեամբ յաջողեցաւ մեկուսացնել իրմէ զօրաւոր, ազդեցիկ նկատուած մրցակից–ներ : Եւ հիմնովին փոխեց Եգիպտոսի քա–ղաքական դիմագիծը :

Թ· Ա· Թ·

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

« Politiques littéraires en U.R.S.S. »[1] (*)

— o —

Լենին դեռ 1905ին պարտիական գրա – կանութեան միտքը հրապարակ կը դնէր, երբ կը փորձէր յստակ սահմանել գրա – պէտին դերն ու գրականութեան կոչումը կուսակցական չարժումին մէջ: « ... Գը – րական գործը, կը գրէր ան ի մէջ այլոց, պէտք է դառնայ համապրոլետարական գործի մի մասը, ամբիոլ - դեմոկրատա – կան այն միասնական մեծ մեխանիզմի « անուանկն ու պտուտակիկը », որ շարժ – ման մէջ է դրուած ամբողջ բանուոր դա – սակարգի ամբողջ գիտակից ավանգարդի կողմից: Գրական գործը պէտք է կազմա – կերպուած, պլանաչափ, միացեալ Սո – ցիալ - Դեմոկրատական պարտիական աշ – խատանքի մէկ բաղկացուցիչ մասը դառ – նայ »: (« Պարտիական կազմակերպու – թիւն եւ պարտիական գրականութիւն », Լենին, Երկեր, հատոր 10):

Առանց Լենինի այս սահմանումին, որ հանդգնակի կը վերածուի, ո՛չ միայն անկարելի կը դառնայ խորհրդային գրա – կանութեան պատկերացման որեւէ փորձ, այլ եւ անհասկնալի կը մնան արձանա – գրուած իրագործութիւնները ու հոլո – վոյթները խորհրդային գրական աշխար – հին ներս:

Շաքէ Տէր—Մելքոնեան – Մինասեան, իր աշխատասիրած լայնածաւալ եւ խիստ չահեկան ֆրանսերէն վերոյիշեալ խոր – հրդը կրող հատորին մէջ, յատուկ ու – շադրութիւն կը դարձնէ այս իրողու – թեան վրայ: Գիրքին առաջին գլուխնե – րուն, յատկապէս Լենինի ժառանգութիւ – նը խորագրուած էջերուն մէջ, մանրա – մասն կը պարզէ Լենինի տեսութիւնը՝ արձանագրելով միաժամանակ այս վերջ – նոյն կատարած չարք մը լուսաբանու – թիւններն ու մեկնաբանութիւնները, ո – րոնք յաճախ չեզոմներ կ'ընէն բազ – դատմամբ հիմնական ըսուածին, օրի – նակ, երբ կը պնդէ, թէ խօսքի եւ մա – մուլի ազատութիւնը պէտք է լրիւ ըլլայ: Պէտք է ի մտի ունենալ, թէ դեռ իշխա – նութեան առաջին օրերուն իսկ քննա – դատութիւնները ու հակադիր միտքերը չեն պակսիր բոլշեւիկեան չարժումին ա – ռաջնորդին արտայայտած տեսակէտնե – րուն դէմ: Ճամենայն դէպս, անոր 1905ի տեսակէտները են, որոնք կը դառնան ան – վիճելի հանգանակներ խորհրդային գրա – կան աշխարհին մէջ:

Անհրաժեշտ մեկնակէտը ապահովելէ ետք, հեղինակը երկար ու մանրամասն կը քննութադրէ խորհրդային քաղաքակա – նութեան ուղիները, միշտ գրականու – թեան մարզին ներս, 1917ի Հոկտեմբեր – եան յեղաշրջումէն մինչեւ 1973 – 1974 թուականները: Շուրջ վեց տասնամեակ – ներու վրայ երկարող « պատմութիւնը » ելեւէջներու, վերիվայրումներու երկար չղթայ մը կը ներկայացնէ, գրեթէ միշտ փոթորկայոյզ: Եթէ վերին իշխանու – թիւնները եւ կամ այդ դիրքերուն վրայ դտնուղները իրենց վճիռները կը պար – տադրեն եւ ժամանակներն ալ իրենց կը – նիքը կը գնեն՝ յարափոփոխ փուլերով, անդին չոր իրականութիւնը կը մնայ ան – փոփոխ: Այսպէս, գրականութիւնը ներ – կայացնելով խորհրդային կեանքին մէկ շատ կարեւոր երեսը, գրեթէ սկիզբէն իսկ կը դառնայ պետական հարց: Երկ – րորդ կէտը, նոյնքան ակնյայտնի, կը բխի առաջինէն կամ՝ թանը, տրամաբա – նական հետեւութիւնը կը դառնայ ատոր, քանի գրական ստեղծագործութիւններուն չափանիշները նախ եւ առաջ կը սահ – մանուին ատոնց քերած նպաստովը կու – սակցութեան մասնակի կամ ընդհանուր ծրագիրներուն իրագործումին մէջ: Հե – տեւաբար, գրող թէ երկ ի վերջոյ կ'ար – ատացուին օրուան քաղաքական դիծը: Որ – քան նշանակալի կ'ըլլայ գրական « մե – խանիզմին » դերը պարտիական աշխա – տանքին մէջ, ա՛յնքան առաւել մեծ կ'լլու կ'ունենայ ստեղծագործութիւնը: Լենինի սահմանումին բնական հետեւութիւնն է ասիկա:

Արտակարգ կերպով բարդ է նիւթը: Հանդոյց մըն է, որ պէտք է քակուի՝ քննութեան առնելով կծիկին իւրաքան – չիւր թելը: Բոլոր ժամանակաշրջաններն ալ՝ լենինեան, ստալինեան, իր նախա – պատերազմեան եւ յետպատերազմեան տարիներով, խրուշչեւեան թէ բրեժնեւ – եան, իրենց առանձնայատկութիւնները ունին, միաժամանակ պահպանելով պար – տիայի խիստ հակակշռին ընդհանուր – կան գիծը, թո՛ղ թէ ձեւերու եւ կերպե – րու փոփոխութեամբ, աւելի երեւութա – կան:

*Կը բաւէ միայն աչքի առնել ունենալ 1917էն 1925 – 28 երկարող տարիները, երբ գրական հոսանքները մէկէ աւելի են՝ այլազան հակումներով, երբ Պրոլետ – կուլտ (պրոլետարական կուլտուրա) չարժումը՝ դվհատութեամբ Բոկանով – վի, արմատական դիրք կը բռնէ, կը դաւանի պրոլետարական մշակոյթ եւ ար – ուեստը ...): Լենին համաձայն չէ: Տրոց – կի չգաժնելով հանդերձ Պրոլետկուլտի տեսութիւնները, ներհակ դիրքով կը մերժէ Լենինի նախաձեռնած կուսակցու – թեան միջամտութիւնը արուեստի աշ – խարհին մէջ: Կը ճեւաւորուի ՌԱՊՊԸ, այսինքն՝ Ռուսաստանի Պրոլետարական Գրողներու Դաշնակցութիւնը: Անդին Հայաստանի մէջ, 1922 Յունիսին, կը հը – րատարակուի այսպէս կոչուած « Երեք – ների դեկլարացիան », Զարենցի, Ազատ Վշտունիի եւ Դէորգ Աբովի կողմէ (**: Ընդհանուր թոհուբոհին մէջ, կեդր. կոմիտէն, 1925 Յուլիս 1ին, կը փորձէ պաշտօնական ոճով պարզել իր դիրքը, առանց սակայն կաչկանդումի ձիգ թա – փելու, եւայլն:*

Շաքէ Տէր–Մելքոնեան – Մինասեան ժամանակագրական կարգով՝ շրջանները եւ տարիները, ելեւէջներուն պատկերա – յումը կը դարձնէ ամբողջական: Յետին մանրամասնութիւններուն իսկ մատնա – նշումով, որոնք միշտ հիմնակէտ կ'ու – նենան փաստերը (Կեդր. կոմիտէի որո – շումներ, Ա. քարտուղարներու եւ պա – տասխանատու դէմքերու յայտարարու – թիւններ եւ զեկուցումներ, գրական հա – մագումարներ, յօդուածներ, Գրողներու Միութեան վարչութիւններու հատորըս – դրութիւններ եւայլն) համադրական ճամ – բով յստակ ու ցայտուն կը դառնան սահ – մանուած քաղաքական ուղեկիծերը գրա – կանութենէն ներս:

Այլապէս հարուստ է վաւերագրութիւ – նը, որ կը տարածուի նաեւ Հայաստանի գրական մարզին վրայ, անհրաժեշտու – թեան չափով: Շատերէն օրինակ մը: Հեղինակը կը մէջբերէ Ա. Ֆադեյեւի յօդուածը, լոյս տեսած Պրաւդայի 1939 Ապրիլ 16ի թիւին մէջ: Ֆադեյեւ կը քըն – նադատէ Բաֆֆիի միտքերը ազգայնա – կան- չովէն, դաշնակ եւ Փաշայական յար – ձորձողները (էջ 138):

Շաքէ Տէր–Մելքոնեան – Մինասեանի հատորը, իր բովանդակած հարուստ փաստանիւթերով, վերլուծական ու մեկ – նաբանական էջերով, չահեկան աշխա – տասիրութիւն մը կը դառնայ բոլոր ա – նոնց համար, որոնք կ'ուզեն պատկե – րացնել եւ ուսումնասիրել խորհրդային գրականութեան անցնող չուրջ վեց տաս – նամեակներուն « կեանքը », պարտիային սահմանած քաղաքականութեանց ոլոր – տին մէջ:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Chaké Ded-Melkonian - Minassian. Les Presses de l'Université du Quebec, 1978, 414 pages.

(**) Տես՝ էջ 61–63 « Երեմեաի դեկլարացիան ժամանակի հայ բանաստեղ – ծութիւնը յայտարարեց «թոհուբոհ», որը դատապարտուած է մահուան եւ կոչ արեց « դարձ հանել բանաստեղծութիւնը սեմենականերից դէպի փողոցները ու մաս – սաները եւ գրքերից դէպի կենդանի խօս – քը » (Գրական թերթ, 1972 Փետր. 4):

« ՄԸՆՏԻՑ ՄՈՐՆԻՆԿ»Ի ՑՕԴՈՒԱԾԸ

ՄԵՆՔ՝ ՀԱՅԵՐՍ [*]

(Դ. եւ վերջին մաս)

ՀԱՐՑՈՒՄ·– Հայաստանեայց եկեղե – ցին ի՞նչ կեցուածք ունի լիբանանեան տագնապին նկատմամբ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ·– Որոշ զժգոհութիւններ յուցաբերուեցան պատերազմի ընթացքին Հայերու ճղճած կեցուածքին եւ խաղացած դերին նկատմամբ: Բայց անոնք՝ որոնց բացատրած ենք մեր կեցուածքը, լրիւ հասկացողութիւն ցոյց տուած են:

« Մեր կեցուածքը չէզոքութիւն չէ, բառին անտարբերութեան իմաստով. Լի – բանանի նուիրուած ըլլալով, մենք այն կարծիքէն ենք որ Լիբանանի հարցերը պէտք է լուծուին տիալոկի եւ ոչ թէ պատերազմի ճամբով: Եթէ բոլորս ալ մէկ Լիբանանով մտահոգ ժողովուրդ ենք, այդ պարագային հարցերը իրա – րու քով պէտք է բերուին եւ ժողովուրդը զանոնք պէտք է դարմանէ այնպէս՝ որ լաւագոյն լուծումները գտնէ:

« Հայերը միշտ ըսած են թէ իրենք կը հաւատան Լիբանանցիներուն միջեւ տիա – լոկի: Անոնք կը հաւատան որ հարցերը անլուծելի չեն, եւ թէ՝ պատերազմը ճիշդ պատասխանը չէ այդ հարցերուն:

« 1975 – 1976ի քաղաքացիական պա – տերազմի ընթացքին, ես Նիւ Եորք էի: Կապի մէջ էի բազմաթիւ ոչ Լիբանանցի – ներու հետ եւ մենք յաճախ կը քննէինք Լիբանանի հարցերը: Այդ խօսակցու – թեանց ընթացքին ես անդրադարձայ որ եթէ Լիբանանցիները (կրօնական թէ քաղաքական ի՛նչ ենթահող ալ ունենան) իրե՛նք չէորձեն իրենց միջեւ լուծել ի – րենց իսկ հարցերը, աշխարհ պիտի չկա – րենայ հասկնալ Լիբանանեան խնդիրը:

« Եթէ մեր հարցերուն համար ուրիչ ժողովուրդներու օժանդակութիւնը կ'ու – զենք, մենք պէտք է անոնց ցոյց տանք թէ կը փորձենք խաղաղ լուծումներ գըտ – նել: Ինչպէս որ առածը կ'ըսէ, « Աստ – ուած կ'օգնէ անոնց՝ որոնք իրենց անձե – րուն օգտակար կ'ըլլան »:

« Իրրեւ Լիբանանի մէջ ծնած մէկը, որ հոս կրթուած եւ որ այս երկրին ծա – ռայած է ու կը չարունակէ ծառայել՝ ես չեմ ուզեր որ Լիբանան վերածուի երկրի մը, որ ողորմութիւն խնդրելու վիճակին մատնուած է »:

Հ.·– Կրնա՞ք ըսել թէ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին որոնք կանգնած էին

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀՕՐԴ ԴԱՐՒ ՍԿԶԲԻՆ

(Հիմնական հոսանքները)

Ժխտելով հանդերձ նորվեգական հա – սարակութեան կեանքում «բնական պայ – մանների» ունեցած ազդեցութիւնը, էն – գելսը չեշտը դնում էր Նորվեգիայում գոյացած մանր բուրժուազիայի բնոյթի եւ արտագրութեան զարգացման իւրա – յատկութիւնների վրայ: Նա ցոյց էր տա – լիս, որ նորվեգիացի մանր բուրժուան երբեք ճորտութեան մէջ չեղած « ազատ գիւղացու որդի է եւ դրա հետեւանքով նա իսկական մարդ է՝ համեմատած գեր – մանացի բարոյալքուած քաղքենու հետ»: Դա էլ հիմք է հանդիսացել Իբսէնի դրա – մաների համար, որոնց մէջ « մարդիկ գեռեւս ունեն բնաւորութիւն ու ձեռնե – րէջութիւն եւ գործում են ինքնուրոյն կերպով, թէկուզ եւ յաճախ բաւական տարօրինակ՝ օտարերկրեայ հասկացո – ղութիւնների տեսակէտից (*):

Միաժամանակ պէտք է նշել, որ հայ քննադատները յաճախ ճգտում էին լրա – ցումներ եւ ճշդումներ մտցնել կուլտուր – պատմական դպրոցի հիմնարար դրոյթ – ների մէջ: Այսպէս, Վահան Նալբանդեա – նը, որը կեանքից հեռացաւ գրեթէ պա – տանի հասակում, բայց թողել է հայ ու եւրոպական գրականութեան եւ թատրո – նի տարբեր հարցերին նուիրուած մի բա – ւական հարուստ եւ բազմազան քննադա – տական ժառանգութիւն, փորձում էր միջավայրի տեսութիւնը լրացնել ստեղծագործական անհատականութեան, գեղարուեստական հանճարի նշանակու – թեան դրոյթներով: Նա գրել է· « Ընդ – հանրապէս ուժեղ, իդէալական արուես – տագէտներ են նրանք, որոնք առանց ի – րանց անհատականութիւնը զոհելու, մի ներքին տրամադրութեամբ, ժամանակի ոգու եւ համայնական զգացմունքի բո – վից են խլում իրանց ոգեւորութեան ա – ռարկա » (**):

Քննադատը ձգտում է հետու մնալ ար – ուեստի երկը աւտոմատիկօրէն հասարա – կական միջավայրից բխեցնելու պայ – թամկութիւնից եւ իրրեւ հիմնական գոր – ծօն դիտել նաեւ գրողի ստեղծագործա – կան անհատականութիւնը: Կոնկրետ եր – կերի վերլուծութեան մէջ Վ. Նալբանդ – եանը տուել է այդ սկզբունքի կիրառու – թեան հետաքրքիր օրինակներ (նկատի ունենք յատկապէս Պ. Դուրեանին եւ Հ. Իսկնին նուիրուած ծաւալուն ուսում – նասիրութիւնները): Իսկ արեւելահայ մի ուրիշ քննադատ (Ն. Ադալեան), փոր – ձելով յաղթահարել Տէնի հայեացքի միա – կողմանիութիւնը, ընդունում էր գրա – կան հետազօտութեան երեք առարկայ՝ միջավայր, հեղինակ, երկ, հիմնականը համարելով վերջինս: « Գրական երկը վերլուծութեան կենտրոն եւ կենսագրու – թիւնն ու միջավայրը լոկ մեկնութեան միջոցներ », — այսպիսի բանաձեւով է նա ամփոփում իր ըմբռնումն այդ երեք կողմերի փոխյարաբերութեան մա – սին (***):

Յատկանշական է նաեւ քննադատ Սի – մէոն Յակոբեանի դիրքորոշումը, որը կարելի է համարել կուլտուր – պատմա – կան դպրոցից դէպի արուեստի մաս – րիալիստական ըմբռնումն անցնելու մի փորձ: Օրինակ, Շերվանզադէին նուիր – ուած դրքում (1911), իսկ աւելի ուշ՝ Ար – փիարեանի եւ այլ գրողների ստեղծա – գործութեան վերլուծութեան մէջ, ըն – գունելով հանդերձ Հ. Տէնի հիմնական դրոյթները, Ս. Յակոբեանն ընդգծում էր նաեւ մի կողմից գեղարուեստական ան – հատականութեան եւ, միւս կողմից, սո – ցիալ – տնտեսական յարաբերութիւնների նշանակութիւնը արուեստի երկը հասկա – նալու համար: Սակայն քննադատի կող – մից յաճախակի գործածուող « միջա – վայր », « ընկերութիւն », « հասարակա – նութիւն », « սոցիալական մեծ ամբող – ջութիւն » եւ ուրիչ հասկացողութիւններ տեսական յստակառուչուի որոշակիու – թիւն չունեն, եւ դա ուղղակի հետեւանք էր այն իրողութեան, որ քննադատի հայ – եացքները տատանուում էին « միջավայ – րի » մասին Տենի ուսմունքի եւ գեղար – ուեստական զարգացման հասարակական պատճառաբանութեան մատերիալիստա – կան ըմբռնման միջեւ:

Է.Դ. Մ. ՋՐԲԱՇԵԱՆ

(Շար. – 4)

(*) «Կ. Մարքսը եւ Ֆ. Էնգելսը արուեստի մասին », հատ. 1, Երեւան, 1963, էջ 148–149:

(**) «Մշակ», 1902, թիւ 2:

(***) Ն. Ադալեան, Ամբողջական հրկեր, հատ. 4, Բէյրութ, 1970, էջ 71:

ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՄԵԿ ՀԱՐՑ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ԿՈՂՈՍՈՎԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԸ

Ա. Ղազանչյանի հարցերին պատասխանում է գրող Ռուբեն Կոզոսովը

— Ինչպե՞ս եք ստեղծագործական ձեր ճանապարհը սկսել, ինչպե՞ս եք գրականության մեջ եկել։

— Ես ծնվել եմ Ղարաբաղի Ասկերանի շրջանի Ներքին Ազոխ գյուղում։ Ծնողներս ինձ ուսումնասիրելու համար Ստեփանակերտ են տարել, երբ ես 5 տարեկան էի։ Ստեփանակերտում ավարտել եմ միջնակարգ դպրոցը, ապա՝ Երևանի համալսարանի պատմության ֆակուլտետը։ Ուսանողական տարիներիս ես ինձ համար որոշել էի, որ գրականությամբ պիտի զբաղվեմ։ Ուզում էի գրող դառնալ։ Ուսանողական տարիներիս ես գրել եմ մի քանի պատմվածք, որոնք տպագրվել են տարբեր պարբերականներում։ Ավարտելուց հետո ինձ հրավիրեցին աշխատելու «Գրական Ադրբեջան» ամսագրում։ Այդ ամսագրում աշխատելիս ես ինձ համար որոշեցի, որ գրականագիտությամբ պիտի զբաղվեմ։ Ես ուզում էի գրականագետ դառնալ։ Ինձ համար ամենահետաքրքիրը գրականագիտությունն էր

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻԻՆ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Նոր ստացանք ցանկը այն նուէրներուն, զոր իտալահայ գաղութը կատարած է ի նպաստ Լիբանանահայութեան «Յառաջ»ի բացած հանգանակութեան, նախքան անոր փակումը: Ստորեւ գումարները տրուած են իտալական լիռով (ամբողջական գումարը կուտանք, առանձին, փրանսական փրանկով).—

(Դ. եւ վերջին մաս)

Վենետիկ - Փատովա

Մ.-Ռափայէլեան վարժարան	200·000
Ցարութիւն Յակոբեան	50·000
Գրիգոր Թոքաճեան	50·000
Արփուն Թոքաճեան	50·000
Տոքթ. Սանտրօ Մէհիկեան	50·000
Դաւիթ Մէհիկեան	20·000
Տիկ. Էլէնա Գոնտաքճեան	20·000
Լուիճի Ճիաքոմէլլի	20·000
Էթթորէ Մէքքին	10·000
Մ. Խպրահիմ	5000
Սարգիս Կալայեան	3000
Խաք. Սայիտխանեան	3000
Մ. Սարգիսեան	3000
Օր. Գրիստինէ Թոքաճեան	3000
Սեդրակ Թոքաճեան	2000
Արշ. Պէտիրեան	2000
Ռամիկ Արզումանեան	2000
Փատովայի հայ ուսանող. խումբ	18·000

Ընդհ. գումարին փոխարժէքը՝ ֆրանսական ֆրանքով՝ 28·275,10, զոր քանի մը այլ — ուշ հասած գումարներու հետ — կը յայտարարենք գալ շաբթու ընթացքին, յաւելեալ ցանկով մը:

ՆՈՒԻՐ

Շաւիլէն այրի Տիկ. Լինտա Աբէլեան եւ զաւակները Սուրբ Յակոբի ուղնակառուցութեան առթիւ ինչպէս ամէն տարի՝ այս տարի եւս իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ընկ. Յակոբ Աբէլեանի յիշատակին կը նուիրեն 50ական ֆր. Շաւիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ իրենց սիրելի ողբացեալին չատ սիրած «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ Քաղաքի Կապ. Խաչը չնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Փարիզ Արմաղանեանէ 30 ֆր. իր զաւկին կարօ Արմաղանեանի հոգեհանգստեան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխ. Ծաղկ. այրի Տիկին Վ. Դարբինեան իր ամուսնոյն մահուան 14րդ տարելիցին առթիւ 50, Օր. Անահիտ Արզումանեանի թաղման առթիւ Տիկ. Ժ. Իսրապեան, Տիկ. Փ. Անդրէասեան 50ական, Տիկ. Յասմիկ Շալճեանի հոգեհանգիստին առթիւ Տիկ. Ամիրեան 30, փոքրիկն Սոֆիի մկրտութեան առթիւ Պ. Հասպիկեան 50, ընկ. Արամ Տէրտէր-եանի թաղման առթիւ Տէրտէրեան ընտանիք, Քէչիչեան ընտանիք 100ական, Արամեան եւ Թաշճեան ընտանիքներ 100 եւ դպրոցին 100, Տիկ. Էրիկնազ Մկրտիչեան, Գըլըճեան ընտանիք 50ական:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Պատրիկ Պէտեանի մահուան Ա. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Արփիար Անտոնեան, Տէր եւ Տիկ. Թորոս Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Վահրամ Անտոնեան 200ական, Տիկ. Ազատուհի Անտոնեան, այրի Տիկ. Սիրանոյշ Պէտեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Սերովբէ Տուտճեան, Անդրանիկ Պէտեան, Գրիգոր Գաբանեան 50ական ֆր.:

×

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները իր նպաստ Լիբանանի աղէտեալներուն.—

Պանէէօ — Քաշանի Կ. Խաչի մասնաճիւղ 1000, Իսի լէ Մուլինոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղ 3000, Պր. Սէյրանեան 1000, Տիկ. Մուսայեան Տ. 50, Տէր եւ Տիկ. Գարաօղլանեան Կարպիս, Տէր եւ Տիկ. Պէքմէզեան Ա. 100ական, Տէր եւ Տիկ. Մուսայեան Ց. 200, Տիկին Փափազեան Ա., Տէր եւ Տիկ. Թորոսեան Հ. 300ական, Տէր եւ Տիկ. Պայրամեան 200, Փափազեան Մուրատ եւ Մարալ 50, Տիկ. Տէքրոյեան Արծիւ 500, Տէր եւ Տիկ. Հապիմեան 1000, Օր. Գոչունեան, Տիկին Տէմիրճեան 100ական, Տիկ. Պաղըճեան 200, Առնուվիլի Կ. Խաչի մասնաճիւղի միջոցաւ Պալըգճեան Տ. 100, Արթինեան 140, Թօսունեան 100, Գանդահարեան 50, Տապանեան, Քրիսթոֆ, Ռուպէր 100ական:

ՅԱՒԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Աշխու Տէրտէրեանի, զաւակներուն, փեսային եւ թոռնիկին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, աներհօր, ընկ. Արամ Տէրտէրեանի մահուան առթիւ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ANIMATION LITHOGRAPHIQUE
avec
Carzou
Jusqu'au 24 Décembre 1978
Galerie du Parvis Saint-Merri
84, rue St-Martin — 75004 Paris

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Cours de guitare par :
J. M. DER MESROPIAN

Les Samedi après-midi à partir de 14 h. 30
Pour tous renseignements téléphoner au 79-89-52

Réveillon
ԿԱՂԱՆԴԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Մանչի ափերուն, երեք օր ՀԱԸ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ օգափոխութեան կայանին մէջ 14, ՍԷՆԹ Օնորին տէ Փէրթ:

Մեկնում Դեկտ. 30, Շաբաթ առաւօտ, վերադարձ Կուսուար 1 Երկուշաբթի երեկոյեան:

Կարմիր Խաչուհիներու ամանորեան աւանդական հիւրասիրութիւն:

Տեղերը ապահովելու եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 985·36·53 Մախքերու մասնակցութիւն:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 1979

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան

Գեղատիպ տպագրութիւն, փլաստիք կողք, 180 էջ նկարներով եւ պատմական թէ աշխարհագրական ծանօթութիւններով: Ամբողջովին հայերէն: Անհրաժեշտ հայերէն յուշատետր մը ամէն հայ մարդու:

Ապսպրանքները կատարել Մշակոյթի Տան քարտուղարութեան:

Agenda de poche 1979

édité par la Maison de la Culture Arménienne de Marseille.

Pour toutes commandes s'adresser à la Maison de la Culture Arménienne, 12-14 Rue St. Bazile, 13001 Marseille.

Prix : 20 F.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Մշակոյթի Տան ոտնաժառը՝ կիրակի, Յունուար 14ին:

×

Մանուկներու օրը, նախաճեռնութեամբ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, Տէսինի մէջ:

Si vous manquez d'idées originales
pour vos cadeaux de Noël
VENEZ DONC A
l'atelier d'Isabelle
EXPOSITION - VENTE PERMANENTE D'OBJETS ARTISANAUX
EXPOSITION - VENTE DE DESSINS ORIGINAUX DE
SETA PAPAZIAN
(thème : scènes de la vie villageoise arménienne)
l'Atelier d'Isabelle, 16 Rue de Chabrol — 75010 Paris
Tél. : 770-10-65

pour les fêtes, offrez les disques des plus grandes vedettes Arméniennes

Distribués en France par SONODISC, en vente :
FNAC et GRANDS MAGASINS et CHEZ LES DISQUAIRES
PARIS : LIBRAIRIE PALOUYAN, 9, rue de Trévise, 75009
LYON : BAHADOURIAN 20, rue Villeroy
TELE GLOBE Place de la République
MARSEILLE : RAPHAEL 44, La Canebière

Լեւոն Պաղտասարեան կը հաղորդէ իր յարգելի յաճախորդներուն թէ Նոյեմբեր 1, 1978էն ի վեր մաս չի կազմեր ՄՈՆՏՈՒՐ ընկերութեան: Լեւոն Պաղտասարեան այս առիթով կը յայտնէ թէ ինք պատասխանատուութենն ատանձնած է Պր. Պերճ Ճեզվէճեանի սեփականութիւնը եղող

ՍԱՊԵՐԱԹՈՒՐ

ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԳՐԱՄԵՆԵԱԿԻՆ:

Ուրեմն, ձեր ճամբորդական բոլոր կարգադրութիւններուն համար դիմեցէք՝

SABERATOURS
3, Rue de l'Arrivée — 75015 PARIS
(Imm. CIT, 7e étage — Métro : Montparnasse)
Tél. : 538-67-47

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
19
MARDI
19 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 230 Ֆ· Վեցամսեայ 125 Ֆ·
Արտասահման Տար· 260 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·275

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.275

ՕՐՈՒԱՆ ԳԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԷՆ ԿԸ ԶՈՀԷ
ԻՐ ՀԻՆ ԴԱՇՆԱԿԻՑԸ՝

ԱԶԳ. ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ
ԵՒ
ԿԸ ԴԱՇՆԱԿՑԻ ՓԵՔԻՆԻ ՀԵՏ

— o —

Եթէ դեռ կան մարդիկ աչխարհի վրայ, որ պատրանքներ ունին քաղաքական բարոյականի չուրջ, կրնան, թերեւս, վրդովիլ Ուաշինկթընի ձեռք առած նոր միջոցներէն: Բայց, իրականին մէջ, ոչինչ կայ զարմանալիք, մանաւանդ վերջերս վերջալիք: Քաղաքական ինչ-ինչ չահեր միշտ գերադաս եղած են, ամէնուն կողմէ: Այդ չահերուն վերջին զոհն է Թորմոզ, այսինքն ինչ որ կը կոչուի Թայվան կամ Ազգ· Չինաստան: Շան Քայ Չէկը, Ամերիկայի այս հաւատարիմ հին բարեկամը չկայ այլեւս եւ իր զաւակն է, որ, այս առթիւ կը յայտարարէ թէ տրուած որոշումը կը վնասէ ոչ միայն Ազգ· Չինաստանի այլեւ ահաւոր հարուած մըն է ամբողջ ազատ աչխարհի համար: Կ'աւելցնէ· « Միացեալ Նահանգները առանձին պիտի կրեն ամբողջ պատասխանատուութիւնը այն հետեւանքներուն, զորս կրնայ ունենալ նախաձեռնութիւն մը որ կը զրկէ հարիւրաւոր միլիոն մարդիկ չինական հողամասին ազատութեան որեւէ յոյսէ »: Շէյնկ Շինկ Քուօ կ'ըսէ տակաւին, որ վերջին տարիներուն Ուաշինկթըն թէ՛ թէական կերպով կրկնած է թէ՛ Թայվանի կողքին է եւ թէ՛ միշտ հաւատարիմ կը մնայ 1954ին ստորագրուած պաշտպանութեան դաշինքին: Բայց անշուշտ խոստումներն ու յանձնառութիւնները չեն կարեւորը, միայն ու միայն՝ չահերը:

Ստորագրուած համաձայնագիրը արդէն կը հաստատէ որ Ուաշինկթընը « ծախած է » Ազգ· Չինաստանը: Ճունուար մէկէն կը հաստատուին ուրեմն դիւանագիտական յարաբերութիւնները Փեքինի եւ Ուաշինկթընի միջեւ, քանի, կ'ըսէ զեկոյցը· « Միացեալ Նահանգները կը ճանչնան Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետութեան կառավարութիւնը իբրեւ միակ օրինաւոր կառավարութիւնը Չինաստանի: Այս պայմաններուն մէջ, Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդը մշակութային, առեւտրական եւ այլ ոչպաշտօնական յարաբերութիւններ կը պահէ Թայվանի հետ: ... Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կ'ընդունի չինական դիրքը, ըստ որուն մէկ Չինաստան կայ եւ թէ՛ Թայվան անոր մաս կը կազմէ »:

Ահաւասիկ ուրեմն հսկայ նոր ուժ մը, որ կը ծնի եւ որմէ առաջին դժգոհն է, զարմանալի չէ, Մորհ· Միւթիւնը: Արդարեւ թիւերով կը տեսնենք թէ ինչ մեծածաւալ կառոյց մը կը կազմեն երկու երկիրները: Նախ բնակչութիւն (1976ի թիւեր) Ամերիկա՝ 215 միլիոն 120 հազար, Չինաստան 900 հարիւր միլիոն, տարածութիւն՝ Ամերիկա՝ 9 միլիոն 363 հազար 123 ք· քիլոմեթր, Չինաստան՝ ինը միլիոն 596 հազար 961: Մշակուած հող՝ 22,3 եւ 13 առ հարիւր, պողպատի արտադրութիւն՝ 113 միլիոն թոն եւ 35 միլիոն թոն, կրաշիւս 67 միլիոն թոն եւ 30, քարիւղ 463 միլիոն թոն եւ 96, հանքածուխ՝ 608 եւ 460 եւայլն, եւայլն:

Հիմա այլեւս, Միացեալ Նահանգները կրնան պաշտպանել, ազատօրէն, իրենց տնտեսական եւ ռազմագիտական չահերը Խաղաղականի եւ Ասիոյ մէջ եւ ճափոնի օժանդակութեամբ իր տիրապետութիւնը « տեղաւորել »: Ծանր հարուած մըն է Մոսկուայի համար, որ մեծ վտանգ մը կը տեսնէ եւ « կարմիր աստղ » բանակին օրաթերթը, բուռն կերպով կը դատապարտէ « ամերիկեան — չինական - ճապոնական քաղաքականութեան պտղոք մը ստեղծելու զաղափարը »: Մաոյական - ները, կ'ըսէ Մոսկուա կ'ուզեն պատերազմ մը ստեղծել Ամերիկայի եւ Մորհ· Միութեան միջեւ:

Ամէն պարագայի մէջ, եւ որքան ակընկալելի էր այս որոշումը, աչխարհ կը գտնուի նոր երեւոյթի մը առջեւ եւ կը ստեղծուի համաչխարհային նոր « հաւասարակչռութիւն » մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՐԻԻՂի գինը 14,5 առ հարիւր յաւելում կրեց Ապու Տապիի ժողովին որոշումով: Հոն հաւաքուած էին քարիւղ արտադրող երկիրներու ղեկավարները եւ յաղթեցին « կարծր »երը: Սաուտի Արաբիա կ'ուզէր զոհանալ միայն 5 առ հարիւր յաւելումով, մինչ կարծրերը (Լիբիւր յաւելումով, Ալժերիա եւն·)՝ 20 առ հարիւր: Ֆրանսայի համար հետեւանքն այն է որ քիչ մը աւելի պիտի սղէ էսանոը, որ արդէն պիտի սղէր Ճունուարին: Առաջին յաւելումը՝ 10–12 սանթիմ, փետրուարին ալ՝ երեք սանթիմ եւս:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ ԴԷՄ

— o —

ՏՔՐ Կ'ԼԼԱՑ « ՀԱՑԿ· ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿ»Ը

— o —

Կիրակի, Դեկտ· 17ին, ռումբ մը պայթած է Ժընեւի Թրքական օդանաւային գրասենեակին դրան եւ պատուհաններուն մէջ: Վիրաւոր չկայ:

Եռնայքըտ Փրէսի հեռագիրը, որու արձագանգ կ'ըլլայ Ինքերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն (Դեկտ· 18) կ'աւելցնէ թէ խումբ մը, որ ինքզինքը կ'անուանէ « Հայաստանի Ազատագրման Հայկ· Գաղտնի Բանակ » եղեռնափորձին պատասխանատուութիւնը ստանձնած է հեռաձայնելով Լրատուութեանց Գործակալութեանց, պայթումէն ճիշդ առաջ:

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Հմուտ բրւզանդագէտ եւ վաստակաւոր մտաւորական Փրոֆ· Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան Դեկտ· 8ին ընտրուած է Թղթակից — անդամ Պ· Ռոլան Մարթէնի տեղ՝

Académie des Inscriptions
et Belles-Lettres

յախջախիչ մեծամասնութեամբ, առաջին քուէարկութեամբ իսկ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՊԻՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑԻՉԻՆ՝ ԿԱՐՏԻՆԱԼ ՊԵՐԹՈԼԻԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

— o —

Այսօր, Դեկտեմբեր 9, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 10·30ին Անթիլիաս այցելեց Հռոմէական Կաթոլիկ Եկեղեցւոյ Պետին՝ Նորին Սրբութիւն Յովհաննէս - Պօղոս Բ· Պապին ներկայացուցիչ՝ Կարտինալ Պօ - ղոս Պերթոլի, որ երկու օր առաջ Լիբանան էր ժամանած մասնաւոր առաքելութեամբ Սրբազան Պապին կողմէ Լիբանանի ներկայ կացութեան մասին մօտէն տեղեկանալու եւ, միանգամայն արտայայտելու Հռոմէական Կաթոլիկ Եկեղեցւոյ եղբայրական չահագրգռութիւնը Լիբանանի խաղաղութեան եւ վերականգնման նպատակաւ:

Նորին Ամենապատուութիւն Կարտինալ Պերթոլիի կ'ընկերանային Լիբանանի մօտ Վատիկանի Դեսպանութեան գործոց վարիչը (Շարժէ տ'աֆֆէր) եւ իր անձնական օգնականն ու քարտուղարը, որոնք իրեն հետ եկած էին Հռոմէն:

Կարտինալ Պերթոլի Վեհարանի մուտքին ընդունուեցաւ Գերչ· Տ· Ղեւոնդ Արք·ի, Գերչ· Տ· Վարդան Եպս·ի, Լիբանանի թեմի Առաջնորդական Տեղապահ՝ Հոգչ· Տ· Սրամ Վրդ· Քէչիչեանի եւ գաւազանակիր՝ Հոգչ· Տ· Պարոյր Վրդ· Էքմէքճեանի կողմէ: Ցարդելի Հիւրը առաջնորդուեցաւ Վեհարանի պաշտօնական հիւրասրահը, ուր դիմք ընդունեցան Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Յովհէն Ա· Կաթողիկոս եւ Տ· Տ· Գարեգին Բ· Աթոռակից Կաթողիկոս չրջապատուած հայ պետական երեսփոխաններու՝ Մեթր Յաչիկ Պապիկեանի, Տօքթ· Մելքոն Խալիլպաթեանի եւ Տօքթ· Անդրանիկ Մանուկեանի եւ Ազգ· կեդրոնական վարչութեան Ատենադպիր՝ Պրն· Վարդգէս Տէր-Կարապետեանի կողմէ:

Հիւրերու փոխադարձ ծանօթացումէն ետք, Տ· Տ· Գարեգին Բ· Աթոռակից Կաթողիկոս յանուն Յովհէն Ա· Վեհափառին, անձնապէս եւ իր դիմաց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգ· կեդրոնական վարչութեան ողջոյնի խօսք ուղղեց Նորին Սրբութիւն Կարտինալ Պերթոլիի եւ խոր չնորհակալութիւն եւ ուրախութիւն յայտնեց Սրբազան Պապին կողմէ ցոյց տրուած հայրական բարձր հոգածութեան համար Հանդէպ Լիբանանի եւ Լիբանահայութեան:

Կարտինալ Պերթոլի նախ չնորհակալութիւն յայտնեց Տ· Տ· Յովհէն Ա· Կաթողիկոսի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան այս ընդունելութեան համար յայտարարեց որ կուգար յանուն Նորին Սրբութիւն Յովհաննէս — Պօղոս Բ· Սրբազան Պապին արտայայտելու համար անոր սէրն ու համակրանքը ինչպէս նաեւ Լիբանանի օգտակար հանդիսանալու պատրաստակամութիւնը:

Ապա պետական երեսփոխաններ Մեթր Յաչիկ Պապիկեան, Տօքթ· Մելքոն Խալիլպաթեան եւ Տօքթ· Անդրանիկ Մանուկեան յաջորդաբար խօսք առնելով իրենց տեսակէտները յայտնեցին Լիբանանի կացութեան եւ հայ համայնքի որդեդրած դիրքի մասին կատարելով հարկ եղած բացատրական վերլուծումները կացութեան այլազան երեսներու առընչութեամբ:

Նորին Ամեն· Կարտինալ Պերթոլիի եւ ներկաներու միջեւ խօսակցութիւնները չարունակուեցան շատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ եւ փոխադարձաբար չեշտուեցաւ կարեւորութիւնը ամէն ճիգ ի գործ դնելու վերականգնելու համար Լիբանանի միութիւնը, պաշտպանելու անոր ամբողջականութիւնը եւ անկախութիւնը: Անհրաժեշտ նկատուեցաւ որ ամէն գնով ուժ տրուի Լիբանանի մէջ ազգային հաշտացողութիւն յառաջ բերելու բոլոր կողմերու միջեւ: Մեծապէս օգտակար համարուեցաւ Վատիկանի կատարելիք դերը էքիւմենիք, անխտրական, համալիբանանեան մակարդակի վրայ սատարելու այդ ներքին փոխադարձ հասկացողութեան եւ համերաչխական ոգիի ստեղծումին:

Մէկ ժամ տեւող այս տեսակցութիւնը վերջ գտաւ եղբայրական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Կարտինալ Պերթոլի հրաժեշտ առաւ Վեհափառ Հայրապետներէն անդամ մը եւս յիշեցնով Անթիլիաս իր առաջին այցելութիւնը երեք տարի առաջ եւ իր խոր գնահատանքը յայտնելով Հայութեան ցուցաբերած վերաբերմունքին Լիբանանի տագնապի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

9 Դեկտ· 1978
Անթիլիաս

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ՊԱՏՄԱԲԱՆ՝ ՓԱՅԼԱԿ ԵՆԳՈՅԵԱՆԻ

Երեւանի մէջ, Դեկտ· 12ին իր մահ — կանացաւն կնքած է Գերագոյն Խորհուրդի երեսփոխան եւ Երեւանի Համալսարանի Պատմութեան ամբիոնի վարիչ՝ Փայլակ Ենգոյեան: Ծնած 1920ին, Արթիկի շրջանի Գեղանիստ գիւղը, Ենգոյեան բարձրագոյն կրթութիւնը առած է Երեւանի պետական համալսարանը, որու Պատմութեան բաժինը աւարտած է 1948ին: Հոն ալ աչխատած է նախ իբրեւ դասախօս, ապա ամբիոնի վարիչ:

Առանձին հատորներով լոյս ընծայած է « Հայաստանի Կոմունիստական կուսակցութեան պայքարը Հանրապետութեան ինդուստրացման համար », « Բանուորական չարժումները Հայաստանում 1905 – 1907 թթ» « Բանուորական չարժումները Հայաստանում 1917 – 1919 », եւայլն, եւայլն:

×

ԵՒ՝

ԳԻՏՆԱԿԱՆ ԱԻՔԱՆԴԻԼԵԱՆԻ

Երեւանի մէջ, իր մահկանացուն կնքած է Վահէ Աւթանդիլեան, Գիտութիւններու Ակադեմիայի Օտար Լեզուներու ամբիոնի վարիչ եւ բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու: Ծնած էր Թաւրիզ (Պարսկաստան) 1919ին, ուսուցիչի ընտանիքի մէջ: 1946 – 1951ի չորջանին, հետեւած է պետական համալսրանի բանասիրական ճիւղին, միաժամանակ անգլերէն դասաւանդելով: Քաջահմուտ օտար լեզուներու, տարիներու ընթացքին ստեղծած է դպրոցական չարք մը դասագիրքեր եւ գրած բազմաթիւ յօդուածներ:

Թեան այլազան երեսներու առընչութեամբ:

Նորին Ամեն· Կարտինալ Պերթոլիի եւ ներկաներու միջեւ խօսակցութիւնները չարունակուեցան շատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ եւ փոխադարձաբար չեշտուեցաւ կարեւորութիւնը ամէն ճիգ ի գործ դնելու վերականգնելու համար Լիբանանի միութիւնը, պաշտպանելու անոր ամբողջականութիւնը եւ անկախութիւնը: Անհրաժեշտ նկատուեցաւ որ ամէն գնով ուժ տրուի Լիբանանի մէջ ազգային հաշտացողութիւն յառաջ բերելու բոլոր կողմերու միջեւ: Մեծապէս օգտակար համարուեցաւ Վատիկանի կատարելիք դերը էքիւմենիք, անխտրական, համալիբանանեան մակարդակի վրայ սատարելու այդ ներքին փոխադարձ հասկացողութեան եւ համերաչխական ոգիի ստեղծումին:

Մէկ ժամ տեւող այս տեսակցութիւնը վերջ գտաւ եղբայրական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Կարտինալ Պերթոլի հրաժեշտ առաւ Վեհափառ Հայրապետներէն անդամ մը եւս յիշեցնով Անթիլիաս իր առաջին այցելութիւնը երեք տարի առաջ եւ իր խոր գնահատանքը յայտնելով Հայութեան ցուցաբերած վերաբերմունքին Լիբանանի տագնապի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

9 Դեկտ· 1978
Անթիլիաս

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍԻՆ

(Վերջաբան տասնհինգ տեսիլների)

Հոկտեմբեր – ապրիլ 1910-ական թթ. Տայ Իրականու – թեան մեջ տիրող ազգայնական ոգևորության տարիներին հայ գրողների մեծ մասը ստեղծագործում էր «Ազատ Հայաստանի» գաղափարի ներշնչանքով։ Այդ գաղափարը ամենից ավելի արտահայտվեց Ավետիք Իսահակյանի «Ամենայն հայոց երգչի» տեսիլներում։ Նա իր հերոսների բերանով խոսեցրեց հայ ժողովրդի ամենանշանավոր գրողներին, որոնք ներկայացրին իրենց ստեղծագործությունների հերոսների ճակատագրերը, ինչպես նաև իրենց հոգեկան տագնապները, որոնք առաջացել էին հայ իրականության ողբերգական երևույթներից։ Ամբողջ գիրքը ներծծված է հայրենասիրական ոգով, ազգային ինքնագիտակցության զգացումով։

Ինչպես հայտնի է, Ավետիք Իսահակյանը ծրագրել էր գրել տասներկու տեսիլ, բայց հասցրեց գրել միայն տասնհինգը։ Ինչպես նշում է գրողի կինը՝ Ազնիվ Տեր-Գրիգորյանը, «Ավետիքը ծրագրել էր գրել տասներկու տեսիլ, որոնցից տասներորդը պիտի լիներ Ռուբեն Սևակի մասին, որ նրան շատ էր հետաքրքրում։ Ավետիքը ուզում էր ցույց տալ, թե ինչպես Սևակը, ապրելով Ռուսաստանում, ինչպես նրա հոգին ամբողջովին ներծծվեց ռուսական մշակույթով, ինչպես նա ռուսական գրականության մեջ գտավ իր ուղին, իր ճանապարհը, իր ասելիքը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ՎԱՐՉԱԿԱԶՄԸ

Տարածքի մասին հրատարակված հոդվածների, ինչպես նաև հայկական հուշարձանների մասին ստացված նամակների մեծ մասը ուղարկվել է Հայկական հուշարձանների վարչակազմ։ Ներկայացնում ենք դրանցից մի քանիսը։

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ

Տարածքի հայկական հուշարձանների պահպանության հարցը ոչ միայն ներկայացնում է մեծ հետաքրքրություն, այլև ունի մեծ կարևորություն։ Ցավոք, մինչև օրս այդ հարցը ոչ միայն չի լուծվել, այլև ավելի է սրվել։ Ամեն տարի հուշարձանների մի մասը ենթարկվում է ավերման, ոչնչացման։ Ամեն տարի մի մասը անհետանում է երկրի երեսից։ Ամեն տարի մի մասը ենթարկվում է ավերման, ոչնչացման։ Ամեն տարի մի մասը անհետանում է երկրի երեսից։

Ինչո՞ւ է այդպես։ Ինչո՞ւ մենք չենք կարողանում պահպանել մեր հուշարձանները։ Ինչո՞ւ մենք չենք կարողանում կանգնեցնել ավերումը։ Ինչո՞ւ մենք չենք կարողանում վերականգնել ավերվածները։

Պատասխանը պարզ է։ Մենք չունենք պետություն, չունենք կառավարություն, չունենք իշխանություն։ Մենք ունենք միայն ժողովուրդ, ունենք միայն ազգ, ունենք միայն ազգային ուժեր։ Եվ մենք ունենք միայն ազգային ուժերի կամքը։ Եվ մենք ունենք միայն ազգային ուժերի կամքի ուժը։

Մենք ունենք միայն ազգային ուժերի կամքի ուժը։ Եվ մենք ունենք միայն ազգային ուժերի կամքի ուժ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ռեբեկա Տէր–Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ալպերիկ Տէր–Պօղոսեան, Տիկ· Անոնք Հօկ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Դեկտ· 24, Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱԼՊՐԻԿ ՏԷՐ-ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Գալաֆեան և Սելթեկեան ընտանիքները ըր՝ Տիկ· Մարի Գասպարեանի մահուան քառասունքին առթիւ 200 Ֆր· նուիրած են Լիբանահայութեան Կապ· Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին միջոցաւ եւ 50 Ֆր· ալ կը նուիրեն «Ծառայ»ին:

ԽՆՋՈՑՔ
ՎԱՀԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վահանի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, իր կազմակերպած ճաշ - խնջոյքին ի–բակի Դեկտ· 24, իրիկուան ժամը 8·30էն մինչեւ առաւօտ Վահանի փալէ տը լա Ֆուարի ճաշարանին մեծ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ժաք Գոժաքեանի ժողովրդական եւ խանդավառ նուագախումբին եւ Վարդէս Վարդանեանի:

Ճաշը կը սկսի ժամը 9ին:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Հաքիմեանի, իրենց մօր՝ Տիկին Մարիամ Տէտէեանի մահուան առթիւ:

CAMP D'HIVER à BELLEFONTAINE

Du 23 Déc. au 2 Janvier

Inscription : 50 F.

Frais de séjour : 30 F. par jour

Forfait week-end jour de l'An 200 F.

Départ collectif le 23 Déc. ;

Prix 150 F A.R.

Renseignements :

Mr TOUFANIAN, Tél. : 664-00-07

Si vous manquez d'idées originales

pour vos cadeaux de Noël

VENEZ DONC A

l'atelier d'Isabelle

EXPOSITION - VENTE PERMANENTE D'OBJETS ARTISANAUX

EXPOSITION - VENTE DE DESSINS ORIGINAUX DE

SETA PAPAZIAN

(thème : scènes de la vie villageoise arménienne)

l'Atelier d'Isabelle, 16 Rue de Chabrol — 75010 Paris
Tél. : 770-10-65

Disques Vogue

La plus riche production de disques Arméniens
sous la direction d'ARA BARTEVIAN

MUSIQUE RELIGIEUSE
CLVLX 451 (Messe Komitas) — CLVLX. 454 et LVLX. 547
Trésors de la liturgie Arménienne
Cantique de Noël et de Paques
Volumes I et II

No 442 (Messe Ekmalian)

MUSIQUE FOLKLORIQUE

CLVLX 516 Reflets d'Arménie – CLVLX 182 Le Caucase, LMD 30240 Légende d'Arménie.
CLVLX, 526 (Chants et danses d'Arménie) — CLVLX, 527 Arménie)
CLVLX. 199 (Arménie) — SLVLX. 517 (Soirée Arménienne) — SLVLX. 409 (Le Thar) — LDM. 30152 (Chants romantiques) — LDM. 30211 (Danses)

MUSIQUE SYMPHONIQUE

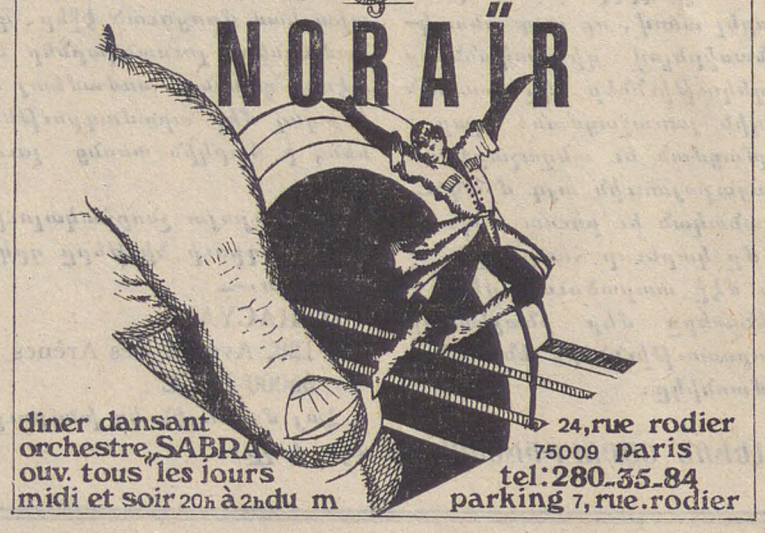
CLD. 714 et MC 20176 (œuvres symphoniques (Classiques) — SLD. 790 (Deux trios, pour piano, flûte, clarinette).
No 24009 Orchestre - Rhapsodie Caucasienne etc. 4 pièces

30 Cm Microsillon en Stéréo

(Prix 35,00 Frs) + port

Envoi contre remboursement
Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22

RESTAURANT
GRECO ARMENIEN
NORAÏR

diner dansant
orchestre SABRA
ouv. tous les jours
midi et soir 20h à 2h du m
24, rue rodier
75009 paris
tel: 280-35-84
parking 7, rue. rodier

Pour vos déjeuners d'affaires et vos soirées de détente

Le Caucase

situé en plein cœur du Marais vous assure de son meilleur accueil dans son cadre agréable et chaleureux

Spécialités Franco-Arméniennes

15, Rue St. Gilles, Paris 3e

Métro Chemin Vert

Réservation : 887-31-24

Ouvert tous les jours sauf le Dimanche

Tous les jours au Menu : Aubergine « Karne-yarik », « Manthe », « Lahmadjoun »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ
ՀՄԵԿ. ՄԹՆԱԼՈՐՏ
ԻՍԻԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ
Մասնակցութեամբ ՑԱՐԴԱՐիի
ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6, 1979, ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ն. ՖՐԷՆԿԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

NOËL ARMÉNIEN

ORGNISÉ PAR LE NOR SÉROUND D'ISSY

avec le Duo HARTAR

SAMEDI 6 JANVIER 1979 A PARTIR DE 20H.
SALLE DE L'EGLISE ARMÉNIENNE D'ISSY
6, AV. BOURGAIN Mo MAIRIE D'ISSY

Réservation : 630-64-60 *եւ Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ:*

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ
ՃՈԽ ՍԵՂԱՆՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑԷ'Ք
ԴԻՄԵԼՈՎ

sevan

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
4, RUE LAZARE CARNOT
92140 CLAMART
Tél. : 642-16-07

Նպարավաճառատուն մը՝ ուր կը դտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով

LIVRAISONS

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
20
MERCREDI
20 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 230 Ֆ.	Վեցամսեայ	125 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 260 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.276

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.276

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԱՌՏՈՒ

ԱՄԲՈՂՋ ՖՐԱՆՍԱՆ ԱՁԱՆՑ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ժամը 8·30ին էր, Երեքշաբթի առտու, որ յանկարծ ելեկտրականութիւնը կը կտրէր։ Սկիզբը, ամէն ոք, կը խորհէր անուշադրութեան մը կայ իր թաղամասին մէջ, մինչեւ որ, քիչ ետք, ձայնասփիւռէն կը հաստատուէր թէ ամբողջ երկիրը, նոյնիսկ Զուիցերիոյ մէկ մասը (Զուիցերիա ելեկտրականութիւն կը դնէ Ֆրանսայէն առաւօտները) զրկուած էին ելեկտրականութենէ։ Եւ դաղարը, վայրկեաններու հարց չէր այլ՝ ժամերու։ Աւելորդ է անշուշտ չեշտել այն խուճապը, որ կը ստեղծուէր մանաւանդ մեծ քաղաքներու մէջ։ Աղէտներու ծաւալը կ'իմացուի հետզհետէ բայց արդէն իսկ փարիզի հրշէջները չէին հասներ։ Հազարաւոր մարդիկ մնացած էին վերելակներու մէջ, հարիւր հազարաւորներ՝ մեթրոյին, խճողումները սովորականէն աւելի էին քանի ազդանշանի ոչ մէկ լոյս կը բանէր։ Հիւանդանոցներու մէջ վիրաբուժական գործողութիւնները կը դադրէին։ Ամբողջ երկրին բոլոր կառավարները ալ տեղն ու տեղը կը կենային։

Անմոխրացած է պատահածը Ֆրանսայի մէջ եւ տրուած բացատրութիւնները ալ դժուար թէ գոհացուցիչ ըլլան։ Առաջին բացատրութիւնը այն է թէ ցուրտը վերապառում մը ստեղծած է, որ չէ նախատեսուած։ Աւսր կը հետեւին թեքնիք պատճառաբանութիւններ։ Նախ ցուրտը այնքան ահաւոր եւ չնախատեսնուելիք բան մը չէր եւ կարելի չէ երեւակայել այս ծաւալի դադար մը, որ անդամալոյծ կ'ընէ ամբողջ երկրին կեանքը։

Ելեկտրական հոսանքը կարելի կ'ըլլար վերահաստատել շատ դանդաղ կերպով եւ հետզհետէ։ Նախ կը սկսէր հիւսիսէն եւ կը յայտնուէր թէ փարիզը վերջինը պիտի ըլլայ՝ « լոյս — քաղաք » դառնալու, ցերեկուան չուրջ միայն։ Այս հսկայ արկածին, հազարաւոր զոհերէն մէկն ալ, անուշտ « Ճառագ »ն էր, որ թաղուած մութին մէջ, չէր կրնար լոյս տեսնել։

Ժամը 12ին, գրեթէ ամէն կողմ ելեկտրականութիւնը վերահաստատուած էր։ Զանազան բացատրութիւններու կարգին, կ'ըսուէր նաեւ թէ Նանսիի չրջանին բարձր – թանսիոնի կեդրոնի մը պատահած արկածը, որ կը բարդուէր գեր – սպառումին վրայ, պատճառ եղած էր, որ ժամերով կարելի չըլլայ հաստատել կանոնաւոր վիճակը։

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ պատահեցաւ Երեքշաբթի առտու երկրին մէջ, նախընթաց չունէր եւ վնասները կարելի չէ անմիջական կերպով գնահատել։

× « Ճառագ » լոյս կը տեսնէր 5 - 6 ժամ յապաղումով, ինչ որ նուազագոյնն է իբրեւ հետեւանք կացութեան մը, որուն ոչ ոք կը սպասէր։ Աւելկա կը փաստէ նաեւ թէ որքան ելեկտրականութենէն կախում ունի ամբողջ կեանքը եւ որքան թելէ մը կախուած է, առանց բառարանի, այդ կեանքը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶի մէջ հիւանդանոցներու օրական կը յաւելում կը կրէ 1979ին, 12,70 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Այսպէս, բժշկական սպասարկութեան մէջ, օրական կ'ըլլայ 588 Ֆր., մասնագիտացած բժշկութեան՝ 866, վիրաբուժական եւ ծննդաբերութեան՝ 802, մասնագիտացած վիրաբուժութեան 1007, բարձրօրէն մասնագիտացած սպասարկութիւն՝ 1929։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 21ին Հինգշաբթի գործադուլի զանազան չարժումներ կան Ֆրանսայի մէջ, Սէ· Ժէ· Թէ·ի հրաւէրով։ Բոլոր սենտիքաները չեն միանար բայց եւ այնպէս բաւական խանգարումներ նախատեսուած են։

ՊԷՅՐՈՒԹի նաւահանգիստը որ փակ էր Ցուլիս մէկէն ի վեր, վերաբացուած է։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի մէջ, երկուշաբթի օրուան նոր ցոյցն ու գործադուլը նոյն ծաւալը չստացան։ Տնտեսական կացութիւնը շատ ծանր է։

ՀԱՄԱՀԱՄԲՈՒՄ Հանրապետութեան Համար (ՀՀՀ) կուսակցութիւնը բաւական ցնցումներու ենթակայ է եւ օր չկայ որ Շիրաքի հետ « թերթօնը » նոր պարբերութիւններ երեւան չբերէ։ Այսպէս Ա-լէն Փէյրըֆիթ քննադատած ըլլալով ինչ որ այլեւս « Ֆոշէնի կոչը » մկրտուած է, Շիրաք հրաւիրած է Արդարութեան նախարարը որ հրաժարի կուսակցութենէն։ Այլեւս անձերու կռիւ մը ծագած է որ չուքի մէջ կը թողու բուն տարակարծութիւնը, որ Եւրոպան է եւ այդ առընչութեամբ կառավարական քաղաքականութիւնն է որու դէմ է Շիրաք։ Բանավէճերը ծաւալ առած են եւ Ալեքսանդր Սանկինեթթի ալ, « Կիրակնօրեայ թերթ »ին մէջ, շատ խիստ է Շիրաքի հասցէին, զոր կը մեղադրէ իբրեւ մէկը, որ կը ծառայեցնէ ժառանգութիւն մը, զաղափարական մը « անձնական պարզ արկածախնդրութեան մը համար »։ Սանկինեթթի համար եղածը մենատիրու-թիւն է չընելու համար՝ Ֆաշիզմ։ « Զորթիւն է չընելու համար՝ ֆաշիզմ։ « Զորսերու խմբակը » (Մարի-Ֆրանս Կառօ, Փիէռ Ժիւյէ, Իվ կենա եւ Շառլ Փասքուա) կը դատապարտուի։ կարելի չէ անշուշտ չյիշել որ Կօլի խօսքը, որ, իրմէ ետք, չէր մտահոգուեր « պարապէն եկաք, չէր մտահոգուեր « պարապէն այլ՝ շատ լեցուն էն » մանաւանդ ապրեցնելու համար կուսակցութիւն մը, որու ծրագիրը — կանոնագիրը մարդ մըն էր եւ որու չուքը չի բաւեր։

ՇԱՄՈՒՆի տղան՝ Տանի Շամուն եւ Քաթայէպի Քաղաքական Բիւրոյի անդամներէն մէկուն տղան 7 ժամ պաշարման տակ պահուած են ամերիկեան համալսարանի հիւանդանոցը (արեւմտեան գօտի) ուր զացած էին այցելութիւն տալու Սաուտի Արաբիոյ դեսպանին։ Զինեալ պատանդ պահողները էին յառաջդիմականները (անկախ նասրական հոսանքէն)։ Մէկ լիբանանցի սպայ (Կապէ) սպաննուած է հրացանաձգութեան ընթացքին։ Բաւական բարդ եւ երկար բանակցութիւններէ ետք, վարչապետը, Ներքին նախարարը եւ նախագահ Ասատի ու Արաֆաթի անձնական պատուիրատուները հիւանդանոց հասած են — բառականները հիւանդանոց հասած են — բառական դժուար — եւ ապահոված Շամունի եւ Շարաֆի ելլելը սուրիական հոգատարութեան ներքեւ։

ՊԵԼԺԻՈՑ ընտրութիւնները մասնաւոր նորութիւն մը չբերին եւ նոր խորհրդարանը քիչով կը տարբերի նախորդէն։

ԱԹԷՆՔԻ եղեռնափորձերէն հետք, որոնց տէր եղան ծայրայեղ-աջերը, 25 կասկածեալներ ձերբակալուած են։

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԷՆ կը շարունակէ պաշտպանողական զէնքեր յանձնել Ֆորմոզի « սահմանափակ քանակով »։

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ հինգ քաղաքներու մէջ, 25 ժամուան ընթացքին բազմաթիւ եղեռնափորձերու հետեւանքով 9 վիրաւոր կայ։ Իռա տէր եղած է այս ահաբեկումներուն։

ՕՐՈՒԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ԴԵԴ)

Միջազգային կամ չրջանային տնտեսական որեւէ փոփոխութիւն, տոլարի տատնապ, տնտեսական բաղդատական առաւելութիւն — Գերմանիոյ պարագային եւ կամ ստացուածքներու բլսուբրաններու վերարժեւորում — արաբական նաֆթի պարագային կամ այլ պատճառներ յառաջ կը բերեն դրամական նոր դրութեան մը պահանջը։

Նման պարագայի մը ծագած հարցը լուծելու համար, քաղաքական ու տնտեսական հասկցող ղեկավարներ կը փորձեն ղիմադրել նոր տուեալներով ու միջոցներով՝ ու նոր դրութեան մը ստեղծումով եւ կամ բարելաւելով նախկին դրութիւն մը որ այլեւս ստեղծուած կացութեան չի համապատասխաներ ամբողջովին։

Այսպէս է եղած միջազգային դրամական դրութեան կամ ֆոնտի ստեղծումը 1946ին Պրէդդըն Ուտտի մէջ, եւրոպական վճարումներու միութիւնը 1950ին, եւրոպական դրամական համաձայնութիւնը 1958ին, Սմիթսոնեան համաձայնութիւնը 1971ին Օգի (սերբրանի) կամ Եւրոպական Հասարակաց Շուկայի ծրագիրը 1973ին, արաբական դրամական ֆոնտը 1977ին ու Եւրոպական դրամական դրութիւնը, ի զօրու 1979 Յունուար 1ին սկսեալ։

Վերոյիշեալ դրութիւնները արագօրէն վերլուծելով կարելի է գտնել հիմնական հասարակաց նպատակակէտեր.

Ա) Երկիրներու միջեւ առեւտուրի խոչընդոտներու վերացում ու միջազգային վճարումներու դիւրութիւններու՝ լիքիտիթէի ստեղծում։

Բ) Դրամանիշերու սակերու որոշ կայունութեան մը իրագործում։

Գ) Հասարակաց ֆոնտի մը գոյացում, որուն նպատակը կ'ըլլայ գործել որպէս կեդրոնական դրամատուն ու նպաստել անդամ ակար տնտեսութիւններու՝ վարկեր տրամադրելով։

×

Որեւէ դրամական դրութեան մը հիմը կը կազմէ այդ դրութեան միաւորը· օրինակ՝ Ֆրանսայի ազգային դրամական դրութեան միաւորը՝ Ֆրանքն է ու կեդրոնական դրամատան պաշտօն տրուած է պաշտպանել Ֆրանքին ներքին գնողական արժէքն ու օտար երկիրներէ գնել կարենալու արժէքը։ ԴԵԴ·ի պարագային, միաւորը կը կոչուի Էքիւ կամ եուրոքիըն ֆըրընսի եուռիք եւ կամ իւնիթէ տը մոնէ էօրոփէէն։ ԴԵԴ·ը որպէս միաւոր պիտի ունենայ մէկէ աւելի երկիրներու դրամներ, ստեղծելով բաղադրեալ միաւոր մը։ Բաղադրեալ միաւորին՝ կամ ինչպէս կ'ըսուի « կողով մը դրամանիշերու » արժէքը, դրամանիշերու համեմատութիւններու գումար մըն է որ կը կազմաւորուի համաձայնաբար, պատկան իշխանութիւններու կողմէ, հիմնուած՝ անդամ երկիրներու առեւտրական փոխյարաբերութիւններու վրայ։ Այսպէս՝ մէկ Էքիւն կը կազմուի՝ գումարելով՝ 83 ժենիկ, 1,2 ֆրանք, 9 փենս, 28,5 հոլանտական սենթ, 109 իտալական լիր, 3,5 պելժիական ֆրանք, 22 դանիական օրէ, 0,75 իրլանտական փենս ու 14 լիւքսամպուրկեան սանթիմ։ (Աղբիւր՝ Էֆոնո-միսք Դեկտեմբեր 9, 1978, էջ 20)։ Ներկայիս՝ Էքիւն անդամ երկիրներու կեդրոնական դրամատուներու համար նոր արժեւնաչափ միաւոր մըն է։ Այս միաւորը պիտի դիւրացնէ անդամ երկիրներուն միջեւ կայանալիք փոխադարձ վճարումները, կարճ ու երկար պայմանաժամով փոխատուութիւնները ու դրամանիշերու օգնութեան հասնելու Ֆոնտի մը կազմութեան։

Որպէս պարզ քաղաքացի այս անդամ երկիրներուն, Ֆրանսացին կամ Գերմանացին Էքիւով չէ որ դործի պիտի ձեռնարկէ եւ կամ ամսաթոշակ դանձէ։ (Թէեւ այդ նպատակակէտին կը ձգտի երբ Եւրոպան կազմէ միացեալ դաշնակցային ամբողջութիւն մը ապադային)։

×

Նոր դրութեան պահանջը Եւրոպայի Հասարակաց Շուկայի ամրապնդման համար կենսական է ներկայիս, երբ՝ Միացեալ Նահանգներու տոլարին կացութիւնը կը մնայ չափօ ու երկդիմի, երբ նաֆթի դիները չարունակաբար կը սղեն, երբ Հասարակաց Շուկայի անդամ երկիրներու ընդդիմադիրները այլազան կացութիւններու առջեւ կը մնան անհամաձայն կամ խոչընդոտներ կը ստեղծեն եւրոպական մերձեցման արագացումին պատկան իշխանութիւններու հետ եւ լինչու չէ, երբ Դաշնակցային Գերմանիոյ դրամական պահեստները չարմար առիթը կ'ընծայեն ու վարչապետ Շմիթ իր անհատական վարկն ու իր կառավարութեան կշիռը դրած է նախագահ Ժիսքարի հետ ԴԵԴ·ի հիմնումին։ Իտալիայէն ու Իրլանտայէն ետք՝ կը սպասենք Անգլիոյ չուտափոյթ մասնակցութեան։

ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒԼՏՈՒՐԵԱՆ

Փարիզ, Դեկտ· 17

ԱՂՋԻԿ ՂՆՈՒՑԱՀԱՎ

ՄԱՐԴ ՂՀՑԱՒՀԱՎ ՆԿԱՄՈՒՄԸ

— o —

ՀԱՅԱՀԱՏՈՒԱԾՈՎՀԱՆՑԻՆ

Հետաքրքրական է, որ Ալեքսանդր Ծերենցը իր «Ամենայն հայոց կաթողիկոսներ» աշխատության մեջ Ներսես Շնորհալուն չի դասում կաթողիկոսների շարքը, այլ նրան համարում է «Կաթողիկոսական տեղապահ»։ Ներսես Շնորհալին Գրիգոր Պահլավունու մահից հետո (1058 թ.) ընտրվում է Հայոց կաթողիկոսական աթոռի տեղապահ, իսկ կաթողիկոս է ձեռնադրվում միայն 1166 թ.։ Ներսես Շնորհալին մահանում է 1173 թ.։ Ուրեմն նա կաթողիկոսական աթոռին տեղապահ է եղել 108 տարի։ Ինչո՞ւ Ներսես Շնորհալին չի դասվում կաթողիկոսների շարքը։ Ալեքսանդր Ծերենցը այդ հարցին պատասխան չի տալիս։

Հ. Ալիշանը «Հայապատում» գրքում Ներսես Շնորհալուն համարում է կաթողիկոս։ Ալիշանը գրում է. «Ներսես Շնորհալի, որ ի Հռոմկլա ընտրեցաւ կաթողիկոս ի 1166 եւ ի 1173 ամս կենաց իւրոց վախճանեցաւ»։ Ալիշանը ևս չի բացատրում, թե ինչու Ներսես Շնորհալին չի դասվում կաթողիկոսների շարքը։

Ներսես Շնորհալին իր կենդանության ժամանակ ինքն էլ չի համարել իրեն կաթողիկոս։ Նա իր գրքերում ինքն իրեն անվանում է «Կաթողիկոսական տեղապահ»։ Ներսես Շնորհալին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

ԽՆՋՈՑՔ

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, իր կազմակերպած ճաշ - խնջոյքին Դեկտ. 24, իրիկուան ժամը 8·30ին մինչեւ առաւօտ Վալանսի Փալէ տը լա Ֆուարի ճաշարանին մեծ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ժաք Գոժաքեանի ժողովրդական եւ խանդավառ նուագախումբին եւ Վարդգէս Վարդանեանի։

Ճաշը կը սկսի ժամը 9ին։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 1979

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան

Գեղատիպ տպագրութիւն, փլաստիք կողք, 180 էջ նկարներով եւ պատմական թէ աշխարհագրական ծանօթութիւններով։ Ամբողջովին հայերէն։ Անհրաժեշտ հայերէն յուշատետր մը ամէն հայ մարդու։

Ապսպրանքները կատարել Մշակոյթի Տան քարտուղարութեան։

Agenda de poche 1979

édité par la Maison de la Culture Arménienne de Marseille.

Pour toutes commandes s'adresser à la Maison de la Culture Arménienne, 12-14 Rue St. Bazile, 13001 Marseille.

Prix : 20 F.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՒՆ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՑԱՅԳԱՏՕՆ

Դեկտեմբեր 31 ժամը 22էն սկսեալ

REVEILLON DU JOUR DE L'AN

A la Maison de la Culture Arménienne de Marseille, 31 Décembre à partir de 22 h. jusqu'à l'aube.

Menu de Réveillon — Cotillons, Ambiance — Danses Arméniennes,

avec

MARTEN YORGANTZ

PRIX 200 F.

Les places étant limitées, il est recommandé de réserver vos billets et tables en vous rendant à la M. C. A.

12-14, Rue St. Bazile, Tél. 50-15-09

Réveillon

ԿԱՂԱՆԴԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Մանչի ափերուն, երեք օր ՀԱԸ ԿՄԲ-ՄԻՐ ՄԱՁԻ օդափոխութեան կայանին մէջ 14, Սէնթ Օնորին տէ Փէրթ։

Մեկնում Դեկտ. 30, Շաբաթ առաւօտ, վերադարձ Կիւնուար 1 Երկուշաբթի երեկոյեան։

Կարմիր Խաչուհիներու ամանորեան աւանդական հիւրասիրութիւն։

Տեղերը ապահովելու եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 985·36·53

Մախքերու մասնակցութիւն։

CAMP D'HIVER à BELLEFONTAINE

Du 23 Déc. au 2 Janvier

Inscription : 50 F.

Frais de séjour : 30 F. par jour

Forfait week-end jour de l'An 200 F.

Départ collectif le 23 Déc. ;

Prix 150 F A.R.

Renseignements :

Mr TOUFANIAN, Tél. : 664-00-07

UNION GENER. ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
33, Cours Pierre Puget
MARSEILLE
Le 6 Janvier à 20 heures

DINER-DANSANT

AU PALM-BEACH CONCORDE
PROMENADE DE LA PLAGE

Sous la présidence de
Monsieur Napoléon BULLUKIAN
Rréservation : au Siège
Tél. : 37-75-97
Jacques Chélélékian
87, La Canebière
VOYAGES WASTEELS 95-90-12

Pour les fêtes de fin d'année offrez à vos amis français le captivant livre de HAGOP-KRIKOR

"LES ARMÉNIENS CONNUS ET INCONNUS"

(de Noé à nos jours)

deuxième édition.

C'est un livre qui se lit d'une traite comme un reportage. Mais quel reportage !

LE MERIDIONAL

Editions de
LA PENSEE UNIVERSELLE
Paris 4e
Prix : 20 F. 50

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Cours de guitare par :

J. M. DER MESROPIAN

Les Samedi après-midi à partir de 14 h. 30

Pour tous renseignements téléphoner au 79-89-52

ANIMATION LITHOGRAPHIQUE

avec

Carzou

Jusqu'au 24 Décembre 1978

Galerie du Parvis Saint-Merri
84, rue St-Martin — 75004 Paris

CELIGNY

POUR LES FETES DE FIN D'ANNEE

OFFREZ

LE BEAU FOULARD

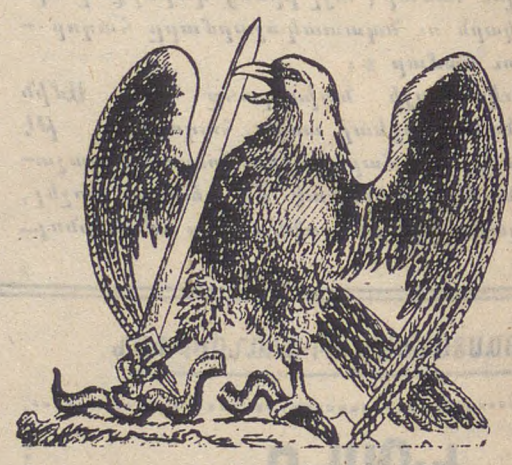
'ALPHABET ARMENIEN'

EN VENTE AU PRIX DE Frs. 75,00 *CHEZ*

M. S. DER BALIAN, 221, rue Saint-Honoré, Paris 1er
Librairie PALOUYAN, 9, rue de Trévise, Paris 9e
Maison de la Culture Arménienne, 9, rue de Madrid, Alfortville
Maison de la Culture Arménienne, 12-14, rue St. Bazile, Marseille

Par correspondance :
Contre-remboursement Celigny *s.a.r.l.* B.P. 9, 94130 Nogent-sur-Marne

POURQUOI UN ANNUAIRE DES ARMÉNIENS DE FRANCE ?

Aujourd'hui la communauté arménienne de France représente plus de deux cent mille personnes qui apportent leurs compétences et leurs talents dans tous les secteurs de la vie économique, sociale et culturelle de leur pays.

Aujourd'hui nos enfants se sentent Français à part entière : ce pays de leur naissance, de leur éducation, ils l'aiment profondément à la mesure de la place qu'ils s'y sont faite.

Aujourd'hui cependant notre intégration ne doit pas nous faire oublier notre identité, notre culture, notre langue, notre histoire, nos morts. Ces richesses, il nous faut les garder, les faire vivre, les faire connaître à notre pays d'adoption.

C'est pourquoi cet ANNUAIRE DES ARMENIENS DE FRANCE a l'ambition de rassembler la communauté arménienne, loin de toutes les tendances politiques et corporatistes, et de faire mieux connaître ses associations, ses institutions, ses trésors culturels et religieux.

Pour participer à cet effort, demandez un questionnaire à :

ANNUAIRE DES ARMENIENS
DE FRANCE
Société d'Editions Contrepoint
4, Rue Cassette — 75006 PARIS
Tél. : 222-11-46

Annuaire à paraître en 1979. Coût de l'insertion personnelle dans l'Annuaire: 50 F. Insertion gratuite pour les institutions et les associations arméniennes

un évènement

Le Premier disque au monde de

pop' arménienne

par le groupe :

ZARTONG

produit et édité par les
Disques DOM
4-6, Rue du Donjon, 94300 Vincennes

En vente chez tous les disquaires

Imprimé sur les presses du Journal «Har atch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
21
JEUDI
21 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 230 Ֆ.	Վեցամսեայ	125 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 260 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.277

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.277

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈԼՈՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱԴԱՐԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ ԷՐ

— o —

Սենթիքա, մամուլ (բոլոր հոսանքներու) եւ մանաւանդ հասարակ մահկանացուն համաձայն են որ որեւէ ձեւով կարելի չէ արդարացնել ինչ որ պատահեցաւ երեքշաբթի առաւօտ բովանդակ Ֆրանսայի մէջ։ Անընդունելի է մանաւանդ ժողովուրդին վերագրել պատասխանատուութիւնը, զայն մեղադրել որ չատ ելեկտրականութիւն սպառած է երբ տարիներէ ի վեր նոյն մարդիկը, այսինքն ելեքտրականութեան Տնօրէնութիւնը (է. Տէ. էֆ.) ամէն քարոզչութիւն ըրին որպէսզի ժողովուրդը ամէն ինչ ելեկտրականացնէ (ջերմութիւն, տաք ջուր, եւայլն, եւայլն), ամէն օր ելեկտրական նոր գործիք մը աւելցնէ եւ յանկարծ, օր մը, յանդիմանութիւն կը ստանայ որովհետեւ ըրած է ինչ որ ըսուած է իրեն։ Դեռ հեղնանքը մինչեւ հոն կ'երթայ որ կ'ըսուի թէ ինչ որ պատահեցաւ նախատեսուած էր։ Այս ուղղութեամբ բոլոր խմբագրականներն ալ չատ խիստ են ելեկտրականութեան Տնօրէնութեան նկատմամբ եւ ամէնէն յատկանշական տողերը տորագրած է Մաքս Քլօ, Ֆիկարօի մէջ եւ որոնց եզրակացութիւնն է « երկու նկատողութիւն.— Ցուրտէն անդամալուծութիւնը բաւարա՞ր պատճառաբանութիւն մըն է բացատրելու համար ինչ որ պատահեցաւ երկրի մը մէջ, հպարտ իր յառաջացած թեքնոլոժիէն եւ որ ինքզինքը կը դասէ աշխարհի տնտեսական ուժերու 4րդը։

« Այս պատմութեան մէջ, դժուար է հաւատալ որ պատասխանատու չկայ։ կ'ուզենք լսել պատասխանատուները, որոնք միայն կասկարայ եղած հաց սիրողները չեն »։

Պէտք չէ անտեսել թէ, չատեր նախատեսած էին կացութեան վատթարացումը եւ Սէ. Ժէ. Թէ.ն, որ գլխաւոր Ընկերակցութիւնն է ելեկտրականութեան, չատոնց ըսած էր թէ արտադրութեան եւ փոխադրութեան միջոցները անբաւարար են և թէ վտանգաւոր կացութիւն ստեղծուած է։

Բայց ի՞նչ էր պատահածին պատճառը, կամ պէտք ճիշդ տրուած բացատրութիւնը։ Երեքշաբթի ժամը 8ին, ելեկտրականութիւն բաշխող կեդրոնի պատասխանատուները կը նկատեն ուժի տկարացում մը, գլխաւորաբար երկրին արեւմտեան շրջանը։ Մտահոգիչ չեն գտներ եւ հրահանգ կը տրուի կեդրոններուն որ աւելցնեն իրենց արտադրութիւնը, բայց մինչ կը կարծուէր որ հարցը լուծուած է, ժամը 8·27ին կը պատահի չատ աւելի ծանր միջադէպ մը։ Տանրաբեռնուած Գերմանիայէն հասնող ելեկտրականութեան խճողումէ մը, չատ բարձր թանսիոնի գիծերէն մէկը կը խըզուի (Փարիզի Արեւելքը)։ Ելեկտրականութեան պահանջը նոյնն ըլլալով, Գերմանիայէն եկած ելեկտրականութիւնը ուրիշ գիծեր կ'առնէ պարենաւորելու համար արեւմտեան շրջանները։ Բայց իրենց կարգին, այս գիծերը կը ծանրաբեռնուին եւ ցանցը հետզհետէ կը քանդուի նման « թղթախաղերու դղեակ »ի մը։ Տրուած ըլլալով պատահածին ծաւալն ու արագութիւնը ինքնաշխատ միջոցները ժամանակ իսկ չեն ունենար բանելու։

Հարցն այն է նաեւ որ ոչինչ լուծուած չի թուիր եւ ելեկտրականութեան Տնօրէնութիւնը կ'ըսէ թէ որեւէ ատեն կրնայ կրկին պատահիլ։ Անշուշտ ոչ ոք մոռցած է Ֆրանս. ազգ. պարենկոտութիւնը (fofophfo՛) երբ 1977 Ցուլիսին Նիւ Եորքի մէջ կը պատահէր նման բան մը եւ ֆրանսական մամուլը կը խորագրէր «Ահա՛ թէ ինչո՛ւ նման բան չի կրնար պատահիլ Ֆրանսայի մէջ »։ Դեռ յիշենք, որ ինչ որ կը պատահէր Նիւ Եորք կայծակի հետեւանքով էր եւ տասը միլիոն հոգի կը զրկուէին ելեկտրականութենէ։

Ֆրանսայի մէջ, երեքուկէս միլիառի կորուստ կայ, եւ բազմաթիւ խանգարումներ բնականոն կեանքի։ Երկաթուղին, չուրջ հազար կառախումբ անշարժացած, մեթրօն՝ ահագին ժողովուրդ բանտարկուած մնացած (բայց առանց խուճապի կարելի եղած է պարպել), հիւանդանոց եւ անհատական հիւանդանոց՝ միջադէպեր բայց ոչ՝ ողբերգական։ Երթեւեկը ամբողջ խճողուած եւն., եւն.։

× Ճատրարարուհուի նախարարը քըննիչ յանձնախումբ մը նշանակած է, ապագային պտնելու համար բուն պատճառները։

« Պզտիկ պատմութեան » համար աւելցնենք թէ ինչ որ Երեքշաբթի պատահեցաւ, պէտք է պատահի եղեր Ձորեքշաբթի, որովհետեւ Դեկտեմբերի երրորդ Ձորեքշաբթին միշտ ամէնէն սպառող օրն է։ Ելեկտրականութեան ցանցը, ուրեմն, օրի սխալ մը ըրած է միայն...։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍԿԱՐ երեք օրուան համար կինէ գնաց, այսինքն այն գաղթավայրը որ ո՛չ ըսաւ տը կօլի։ Քան տարիներու խզումէ մը ետք է որ երկու երկիրները բնականոն յարաբերութիւններ կը վերահաստատեն։

Լա Հէյի Միջազգային Ատեանը 2ի դէմ 12 ձայնով յայտնեց թէ ձեռնհաս չէ դատելու յոյն - թրքական վէճը Եգէականի շուրջ։ Ցունաստան Լա Հէյի Ատեանին դիմած էր, 1976ի միջադէպին առթիւ երբ թուրքերը հետազօտական նաւ մը ղրկած էին յունական թասոս կղզիին շուրջը, քարիւղ փնտռելու։

ՏԻԿԻՆ ԿԱՆՏԻ բանտարկուեցաւ մինչեւ Դեկտ. 22, Խորհրդարանին որոշումով (138ի դէմ 279 ձայնով) եւ ժողովէն արտաքսուեցաւ մինչեւ 1982։ Տիկին Կանտիի կողմնակիցները կ'ըսեն թէ վարչապետը քաղաքական վրէժ մըն է զոր կը լուծէ։

ՔԵՀԱՑԵԱՆՆԵՐՈՒ գլուքը կը շարունակէ աղմուկ հանել։ Մարսէյլի Ֆնաէը վիճաբանական հանդիպում մը կազմակերպած էր, ուր ժան եւ Նինաֆեհայ կերպած էր, ուր ժան եւ Նինաֆեհայեան դէմ առ դէմ էին ժան Էլէնշթայնի եւ ժան Ռեմոնի հետ։ Երեք ժամ բուռն կերպով վիճած են։ Քեհայեաններու դէմ՝ կ'ըսեն թէ իրենց մօտեցումը շատ «տեսանական» է եւ Էլէնշթայն կը չեչոէ. « Գուլագը կայ, բայց պէտք չէ 1978ի Մորհ. Միութիւնը նկարագրել արեւմտեան (սիէ...) 10 հազար քաղաքական բանտարկեալ կայ... », եւն., եւն.։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ. 12-14)

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀ. ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ճատրակի խորհրդային 46րդ ախոյեանութեան մրցումներուն, որոնք տեղի կ'ունենան Թիֆլիս, Գարիկ Կասպարով (15 տարեկան) փայլուն յաղթանակներ արձանագրած է։ Ցայժմ չորս միաւոր չհաւած է։ Հաւասար դիրքի վրայ կը գտնուի նաեւ աշխարհի նախկին ախոյեանը՝ Միխայիլ Տալ։ Դասաւորման գլուխը կը գտնուի Խորհ. Միութեան նախկին ախոյեան Ալեքսանդր Բելեավսկի, 4,5 միաւորով։

×

ՍՓԻՒՌՔԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Երեւանի բժշկական հիմնարկի Սփիւռք ուսանողական թատրոնը ներկայացուցած է ֆրանսահայ գրող Վահէ Քաչայի «Գիշատիչներու խրախճանքը» պատմուածքի թատերականացումը։ Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւն ներու ուսանողները, արհեստավարժ դերասանները, թատերական քննադատները ջերմօրէն ընդունած են սփիւռքի ուսանողներու այս նոր աշխատանքը։

« Սփիւռք » թատրոնը ստեղծուած է հինգ տարի առաջ, բժշկական հիմնարկի 5րդ դասարանի ուսանող Գրիգոր Տէքերմէնճեանի (Լիբանանէն) նախաձեռնութեամբ։ Թատերախումբին մաս կը կազմեն Լիբանանէն, Սուրիայէն, Պարսկաստանէն, Ցորդանանէն, Միացեալ Նահանգներէն, Եթովպիայէն եւ Իրաքէն գացած հայ ուսանողներ։ Առաջին ներկայացումը տրուած է հինգ տարի առաջ՝ « Ուսանողական փառատօն »ի առեն։ Ներկայիս «Սփիւռք»ի խաղացանկը բաղկացած է Ց. Պարոնեանի « Քաղաքավրութեան վնասները » եւ « Մեծապատիւ մուրացկաններ », Երուան Օտեանի « Սէր եւ ծիծաղ » եւ այլ գործերէ։ Թատերախումբը յաճախ ներկայացումներ կուտայ Հայաստանի քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի եւ կառավարութեան որոշումով, 1978ի պետական մրցանակները չնորհուած են հետեւեալներուն.

ԳԻՏԱԿԱՆ

Ակադ. Բարկէն Առաքելեանի՝ « Ակնարկներ հին Հայաստանի արուեստի պատմութիւն » հատորին համար, որ լոյս տեսած է 1976ին։

Սէն Արեւշատեանի՝ հայ հին փիլիսոփայութեան վերաբերեալ աշխատութիւններու շարքին համար, որ կը ներկայացնէ փիլիսոփայական գիտութեան ճեւաւորումը հին Հայաստանի մէջ, ինչպէս նաեւ Դաւիթ Անյաղթի երկերը։

ԹԵՒՆԻՔ

Ակադ. Արմենակ Մնջոյեանի (յետմահու) եւ իր գլխաւորած գիտնականներու խումբին՝ նոր դեղերու ստեղծման համար։

Նարայր Յովսէփեանի (Երեւանի կառքի մասերու գործատան տնօրէն) եւ իր խումբ մը մասնագէտ պաշտօնեաներու,

ՊԱՏԱՐԱԳ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՑ ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

— o —

Պուքրէշի առաջնորդանիստ եւ Ռումանիոյ երկրորդ բազմահայ Գոնստանցա քաղաքի Հայոց եկեղեցիներու մէջ, Նոյեմբեր ամսոյն տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, Լիբանանի Հայոց համայնքին մատնուած ծանր կացութեան առթիւ եւ զոհուած բազմաթիւ աղէտեալներուն յիշատակին։

Սոյն արարողութիւններու վերջաւորութեան, թեմիս Առաջնորդ Տիրայր Եպիսկ. Մարտիկեան, հայ եւ ռումէն հաւատացեալներու հոծ բազմութեան կարդաց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գերդ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսին եւ Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի սրտագին կոչը ուղղուած համայն Հայութեան, իր ողեղունչ խօսքով ջանալով մխիթարել ներկաները։

Դեկ. 21-ի գործադուլը եւ "ՅԱՌԱՋ"

Ինչպէս ծանօթ է, Հինգշաբթի Դեկտեմբեր 21ին Սէ. Ժէ. Թէ.ի գործադուլի հրահանգին հետեւանքով (բողոք՝ ընկերային ապահովութեան կարգադրութեանց դէմ) փարիզեան օրաթերթերը չեն կրնար լոյս տեսնել։

« Ցառաջ »ի տպարանի անձնակազմը սակայն համաձայնած է « Ցառաջ »ը հրատարակելու, քանի տօնական օրերու հետեւանքով լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի Դեկտ. 25ին (Դեկտ. 26, Երեքշաբթի թիւ)։

արտադրութեան մեքենայացման աշխատանքներու համար։

Աբրահամ Աբրահամեանի եւ իր գլխաւորած խումբ մը մասնագէտներու, Խորհրդային Միութեան մէջ առաջին երաժշտական գունաւոր շատրուաններու համադրոյթներու ստեղծման համար։

Հայաստանի պետական մրցանակի արժանացած են նաեւ խումբ մը աշխատաւորներ, իրենց գործին մէջ նախաձեռնութեան ոգի ցոյց տուած ըլլալուն եւ զայն զարգացուցած եւ արտադրութեան որակը բարձրացուցած ըլլալուն համար։

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԴՈՐՇԵՐԸ ՀԱՑԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը լոյս ընծայած է « Համաստեղութիւն » խորագրով հատոր մը, որուն մէջ տեղ գտած են Խորհ. Միութեան գրողներու երկերու հայերէն թարգմանութիւնները։ Պուշկինի, Լերմոնտովի, Տոբրեթեվիի, Խէնինի, Տիչինայի գործերէն թարգմանութիւններ կատարած են Ցովհ. Ցովհաննիսեան, Ցովհ. Թումանեան, Աւ. Իսահակեան, Վ. Տէրեան, Ե. Զարենց։ « Ցառաջարան »ը գրած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան Ա. քարտուղարը՝ Վարդգէս Պետրոսեան։ Հատորին մէջ տեղ գտած են նաեւ Փրոֆ. Սէն Արեւշատեանի եւ Լեւոն Մկրտիչեանի ատոռագրութեամբ յօդուածները՝ թարգմանութեան տեսութեան եւ այլ հարցերու մասին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

(ԹԻՒԵՐ, ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ)

— o —

Ա.

Նոյեմբեր 27ին, ինչպէս պաշտօնապէս հաղորդեց Հայաստանի կեդրոնական վիճակագրութեան վարչութիւնը (1), Հայաստանի բնակչութեան թիւը, 1920էն ի վեր աւելի քան քառապատկուելով, երեք միլիոնի հասած է:

Հայաստանի մէջ ընդունուած է 720 հազար ներկայացնել այժմու սահմաններուն մէջ գտնուած բնակչութեան քանակը 1920ի տարեվերջին: 1913ին, համաշխարհային Ա. պատերազմէն առաջ, մէկ միլիոն էր: Անցողակի յիշատակենք, որ կարգ մը աշխատանքներ կատարուած են, հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ, ճշդելու համար թուական պատկերին արձանագրած փոփոխութիւնները ու ասոնց պատճառները 1913էն 1920: (Զ. Կորկոտեան, Պ. Աբէլեան եւ ուրիշներ):

Առաջին մարդահամարին, 1926 Դեկտեմբեր 17ին, Հայաստանի բնակչութիւնը արձանագրած էր 161·000ի յաւելում՝ ներկայացնելով 881·000 հոգի (կլոր հաշուով): Անհրաժեշտ է նկատի առնել, որ այդ յաւելումը իրականացած էր, առաւելաբար, ի հաշիւ Ադրբեջանցիներուն:

Ծանօթ է, որ Հայաստանի Հանրապետութեան ժամանակաշրջանին, երկրին թուրք – թաթար – մահմետական տարրին մեծամասնութիւնը հեռացած էր Հանրապետութեան սահմաններէն: Ասոնց թիւը մօտաւորապէս 235·000 եղած էր: Միւս կողմէ, Ա. աշխարհամարտէն մինչեւ 1920, գրեթէ նոյնքան թիւով Հայեր, խոյս տալով Ադրբեջանէն՝ ապաստանած էին Հայաստան: Արդ, խորհրդայնացումէն առաջ, Հայաստանէն հեռացած Ադրբեջանցիներուն 80 տոկոսը եւս վերադարձած է, եւ Խորհ. Հայաստանի կառավարութեան անմիջական օժանդակութեամբ, վերատին բնակութիւն հաստատած է իր նախկին բնակավայրերուն մէջ: Իսկ Հայկական հողերը ապաստանած Հայերն ալ գրեթէ ամբողջութեամբ Ադրբեջան մեկնած են:

Ահա թէ ինչ կը գրէ այս մասին, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի տնտեսագիտութեան հիմնարկութեան աշխատանքի էկոնոմիայի բաժնին վարիչը՝ Վ. Յոլաքեան.

1926 թ. կատարուած հարցումային ուսումնասիրութիւնները ցոյց են տուել, որ մինչ Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատումը այնտեղից Ադրբեջան արտագաղթած 234·900 Ադրբեջանցիների մօտ 80 տոկոսը վերադարձել է ՀՍՍՀ, բնակութիւն հաստատել իր նախկին բնակավայրում եւ ապահովուել հողաբաժնով: ՀՍՍՀ ժողկոմխորհը 1923 թ. Դեկտեմբերի 8ին որոշեց Հայաստան վերադարձող բոլոր նախկին բնակիչներին բաւարարել հողաբաժնով, անկախ նրանց ազգային պատկանելութիւնից:

« Արխիւային վաւերագրերում կան յիշատակութիւնները այն մասին, որ « տեղական բնակչութեան գերակշռող մասը, որ հողաբաժին է ստացել, ՀՍՍՀ վերադարձած ազգային փոքրամասնութիւններն են՝ Ադրբեջանցիները եւ 2500 շունչ Քրդերը »:

Ապա խօսելով Հայերու մասին, Վ. Յոհաննէսեան կ'աւելցնէ. « Մուսավաթա – կանների տխրահռչակ տիրապետութեան տարիներին Ադրբեջանի բազմաթիւներից արտագաղթած հայ բնակչութիւնը իր հերթին գրեթէ ամբողջութեամբ վերադարձաւ Սով. Ադրբեջան: Գաւառներից արտագաղթած բնակչութեան շուրջ 90 առ հարիւրը մշտական բնակութիւն հաստատեց ՀՍՍՀում » (2):

Պատկերացումը ամբողջացնելու համար, ամփոփ եւ ընդհանուր ձեւով լսենք, որ յատկապէս 1923էն սկսեալ, երբ Թուրքիոյ եւ Հիւսիս. Կովկասի մէջ քիչ-չատ բնականոն վիճակով կը վերահաստատուի, ոչ միայն այդ շրջանները ապաստանած հայ գաղթականութեան դէպի Հայաստան վերադառնալու ձգտումը վերջ կը գտնէ, այլեւ, Հայաստանի սրընթեռնական չատ նեղ կացութեան հետեւանքով՝ Թուրքիա եւ Հիւսիս. Կովկաս երթալու չարժում մը ծայր կուտայ, դժբախտաբար, նոյնիսկ համախումբ սրբագրումադրութեամբ:

Շարունակելով խօսիլ Ադրբեջանցիներուն մասին, դիտել տանք, թէ վերջին՝ 1970ի մարդահամարին, ասոնց թիւը մօտ 149·000 կը ներկայացնէր: Աւելցնենք նաեւ, որ Հայաստանի մէջ, ինչպէս այլուր, մահմետական տարրին բնական աճը առաւել բարձր է: Այս է հիմնական պատճառը, որ հակառակ ներգաղթին՝ արտասահմանէն եւ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններէն, Հայաստանի Հայութեան տոկոսը ընդհանուր բնակչութեան մէջ աննշան յաւելում կ'արձանագրէ:

1970ի մարդահամարին հիմնական տուեալները քննելով, տնտեսական դիտուրթիւններու թեկնածու, դոցենտ Բ. Մկրտչեան, դիտել կուտայ ի մէջ այլոց՝ « Չնայած դրսից հայ բնակչութեան մեծ ներհոսքին, Հայաստանում Հայերի տեսակարար կշիռը 11 տարում (խօսքը) 1959ի եւ 1970ի մարդահամարներուն միջեւ երկարող տարիներուն մասին է) բարձրացել է ընդամէնը 0,6 տոկոսով: Դա բացատրւում է նրանով, որ Հանրապետութիւնում բնակուող այլ ազգութիւնները, մասնաւորապէս Ադրբեջանցիները եւ Քրդերը բնական բարձր աճ են տալիս: վերջիններիս թիւը 11 տարում 134·000ից հասել է 185·000ի կամ աւելացել է մօտ 40 տոկոսով: Այնուամենայնիւ, Հայաստանում այժմ էլ մնում է որպէս առաւել միատարր ազգային հանրապետութիւն, որտեղ Հայերի տեսակարար կշիռը կազմում է 38,6 տոկոս, Ադրբեջանցիներինը՝ 5,9, Ռուսներինը՝ 2,7, Քրդերինը՝ 1,5 եւ այլ ազգութիւններինը՝ ուկրաինացի, յոյն, ասորի, վրացի եւայլն՝ 1,3 տոկոս » (3):

Բնակչութեան ազգային համեմատութեանց այժմու տոկոսները գիտնալու համար, պէտք է սպասել յառաջիկայ մարդահամարին, որ, ինչպէս ծանօթ է, տեղի պիտի ունենայ 1979 Յունուար 17 – 24ին:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) « Սովտ. Հայաստան » օրաթերթ, Նոյեմբեր 28:

(2) « Լրաբեր հասարակական գիտութիւնների », 1972 Դեկտ., Էջ 45–46:

(3) « Սով. Հայաստան » ամսագիր, 1971 Հոկտեմբեր:

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԸ

1919ի սկիզբն էր: Հալէպի հայկական որբանոցին տնօրէնը՝ Ահարոն պատուելի, կրցած էր Ա. աշխարհամարտի վերջաւորութեան իր հովանաւորութեան տակ համախմբել 60ի չափ որբեր, որոնց թիւը յետագային պիտի բարձրանար երկու հազարի: Տնօրէնին ճարպիկութեան չնորհիւ լեզու գտնուած էր Թուրք կառավարութեան հետ, զանոնք ազատելով կրնուստէ:

Սուրիոյ եւ Միջագետքի անապատներէն հազարաւոր հայ գաղթականները, իրենց չարչարանքի եւ անօթութեան մղձաւանջէն հազիւ ազատած, կուգային Հալէպ եւ հոնկէ կ'անցնէին Կիլիկիա: Շատ մը որբեր, որոնք ողջ մնացած էին Արաբներու քով, վերադարձի ճամբան բռնեցին. շատեր գտան իրենց ընտանիքներու բեկորները, մնացեալները՝ որոնք կոր – սընդացած ըլլալով հայր ու մայր անպաշտպան էին, պատսպարուեցան որբանոցներու մէջ: Մեր որբանոցը կը պատնուէր Սապոն Խանի առաջին յարկը, բաղկացած չատ մը սենեակներէ: Տասնակ մը հայ կիներ, որոնք կորսնցուցած էին իրենց ամուսինը եւ զաւակները, իբրեւ մատակարար հաստատեցինք եւ ուտելիքի, կը հսկէին մեր վրայ եւ ազգային երգեր կը սորվեցնէին: Մենք պիրենք մայրիկ կը կոչէինք. կարծես մեր իրական մայրիկը ըլլային, ամբողջ սիրով փարած էին մեզի մեր վիշտն ու ցաւը ժպիտի վերածելու համար:

Մեր մայրիկը Սառա կը կոչուէր. իր հսկողութեան տակ ունէր երեսուն որբեր: Քանի մը հոգի, իբրեւ օգնական, ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէինք իրեն որ չատ չյոգնի: Ինք մեզի « Զաւուշ » կ'ան-

---

մեւնայներ, Հայաստանն այժմ էլ մնում է որպէս առաւել միատարր ազգային հանրապետութիւն, որտեղ Հայերի տեսակարար կշիռը կազմում է 38,6 տոկոս, Ադրբեջանցիներինը՝ 5,9, Ռուսներինը՝ 2,7, Քրդերինը՝ 1,5 եւ այլ ազգութիւններինը՝ ուկրաինացի, յոյն, ասորի, վրացի եւայլն՝ 1,3 տոկոս » (3):

Բնակչութեան ազգային համեմատութեանց այժմու տոկոսները գիտնալու համար, պէտք է սպասել յառաջիկայ մարդահամարին, որ, ինչպէս ծանօթ է, տեղի պիտի ունենայ 1979 Յունուար 17 – 24ին:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) « Սովտ. Հայաստան » օրաթերթ, Նոյեմբեր 28:

(2) « Լրաբեր հասարակական գիտութիւնների », 1972 Դեկտ., Էջ 45–46:

(3) « Սով. Հայաստան » ամսագիր, 1971 Հոկտեմբեր:

ուանէր: Հազիւ 35 տարիքը անցած, դեռ յայտնի էր որ իր զեղեցկութիւնը չէր խամրած: Բնիկ Կիւրինցի էր. զպրոցական ուսումնառութենէ առաջ ունեցած էր խաղաղ կեանք մը. իր ամուսինն ու երկու անչափահաս զաւակները Մեզքէնէի մէջ մեռած էին ժանտախտէ: Իր ընտանիքէն ողջ մնացած էր միայն մէկ եղբայրը, որ պատերազմէն առաջ Ամերիկա գաղթած էր: Այդ ժամանակ սիւնեաց Հայութեան ուղղուած կոչ մը ցրուեցաւ հայկական պատուիրակութեանց կողմէ, կամաւորական խումբեր կազմելով օգնութեան վազելու Աբեւելք իրենց մնացորդացին, վտխարէնը հայկական Կիլիկիոյ անկախութեան խոստումը ստանալով:

Մեր Սառա մայրիկը ժամանակ մը եաք մեզ ձգեց ու գնաց: Գիտէինք որ իր եղբայրը՝ Հրանդ, յուսախաբ Ամերիկայէն, վերադարձի ճամբուն վրայ էր: Կիրակի օր մը, երբ մեր պատանեկան հավճեալ քայլերով կ'անցնէինք փողոցէն, Սառա մայրիկը առաջին յարկի պատուհանէն մեզ նշմարած էր: Ներս կանչեց եւ ներկայացուց իր կամաւոր եղբայրը: Մեզի մեծ հրճուանք պատճառեց հայ կամաւորի մը ծանօթանալը, մանաւանդ որ մեր մայրիկին եղբայրն էր: Երբ ոտքի ելաւ տեսանք իր պարթեւ հասակը: Անոր ցայտուն աչքերէն վրէժի կայծեր կը բոցկլտային. տակաւին վրան էր կամաւորական հագուստը. մաղերուն մէջէն կը նշմարուէին ճերմակ թելեր. տարիքը երեսունը անց էր: Երբ նստանք իր մօտ, մեծ եղբօր մը դուրգուրանքով սկսաւ հետաքրքրուիլ մեր անցեալի տխուր պատմութեամբ: Ինք սկսաւ պատմել իր երջանիկ կեանքը Ամերիկայի մէջ, սակայն, քաւ, ես ամէն ինչ թողուցի ու կամաւոր գրուեցայ ազգիս համար՝ ազատութիւն ձեռք ձգելու նպատակով: Մեզի կիպրոս կղզին տարին, ժամանակ մը մարզելէ եաք փոխադրեցին Պաղեստինի ճակատը: Արաբայի ճակատին վրայ ցոյց տուինք Հայութեան վրէժի եւ վերակենդանացման ցայտուն ապացոյցը: Անկէ եաք մեզ փոխադրեցին Ալեքսանդրէթ եւ վերջն ալ՝ Ատանա: Չոկատ մը հայ կամաւորներ՝ միացած Ֆրանսական բանակին, զրկուեցան Մարաշ: Գաղթականութենէ նոր վերադարձած Հայերը հազիւ սկսած էին վերաշինել իրենց քանդուած երդիքները, երբ 1919ի Փետրուարի վերջաւորութեան լուր եկաւ, որ անմիջապէս լքենք Մարաշը, ձիւնին–ձմեռին: Դժուար է նկարագրել խեղճ հայ զանգուածին յուսախաբութիւնը: Հազիւ լսած թէ Ֆրանսական չոկատը, որուն մէջ հայ կամաւորները, կը լքէր քաղաքը, ամէն ինչ թողլով ճամբայ ելանք: Մարաշցի հարիւրաւոր ընտանիքներ լքելով ամէն ինչ հետեւեցան մեզի: Ճամբան մանուկներ մեր ուսերուն վրայ առնելով կ'ուզէինք ապեղանի ըլլալ իրենց չարչարանքին. անոնցմէ չատեր մեռան չդիմանալով Տաւրոսեան լեռնային բուքին, ցուրտին ու

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ 20ՐԴ ԴԱՐՒ ՍԿԶԲԻՆ

(Հիմնական հոսանքները)

Կերպարների հոգեբանական վերլուծութեան տուեալ եղանակը երբեմն անխուսափելիօրէն յանգեցնում էր որոշ սխեմատիզմի, արհեստական դասդասումների: Սակայն միաժամանակ այդ սկզբունքը Ա. Տէրտէրեանին հնարաւորութիւն տուեց բացայայտելու հեռանկարող հերոսների ստեղծագործական հոգեբանական եւ զեղագիտական հարստութեան չատ նոր կողմեր, թափանցելու կերպարների մտքերի եւ արարքների բարդ ծալքերի մէջ: Առհասարակ, նրա կատարած նուըրը եւ խոր հոգեբանական վերլուծութիւններն իրենց մեթոդով եւ արդիւնքներով նորութիւն էին մեր քննադատութեան մէջ եւ բարձրացրին նրա ընդհանուր զեղագիտական մակարդակը:

Դարասկզբի հայ գրականագիտութեան մէջ հանդէս եկան նաեւ « սոցիոլոգիական ճնշադատութեան » ներկայացուցիչներ, որոնք փորձում էին գրականութեան հարցերը լուսաբանել դասակարգային յարաբերութիւնների տեսանկիւնից, արուեստի նկատմամբ կիրառել պատմական մատերիալիզմի դրոյթները: Սակայն այդ զործի նորութիւնը եւ բարդութիւնը, նրա մասնակիցների տարբեր, երբեմն ուղղակի հակադիր կուսակցական զիրքորոշումը յանգեցրին նրան, որ սոցիոլոգիական զիտական առանձնայատկութեան վրայ տեղափոխելու մէջ: Կային նաեւ այնպիսի քննադատներ, որոնք գրականութեան երեւոյթների պատմահասարակական նախադրեալները եւ մանաւանդ, « Համբառ Շահապիզ » ուսումնասիրութիւնը, որը տպագրուեց « Գարուն » ալմանախի երրորդ գրքում: Ընդհանուր առմամբ, 1912 թ. լոյս տեսած այդ գիրքը, որն ամբողջովին բաղկացած էր գրական – քննադատական յօդուածներից, կարող է համարուել մի կարեւոր քայլ հայ գրականութեան մէջ մաքսիստական գաղափարներն ու մեթոդաբանութիւնը իրացնելու ճանապարհին, թէեւ ժողովածուի մասնակիցները տարբեր չափով եւ տարբեր դիրքերից էին մերձենում այդ խնդրին: Այս իմաստով, բացի Ա. Թոփչեանց յօդուածից, առանձնանում են Ա. Մաթոսեանում ուսումնասիրութիւնը Յովհաննիսեանի եւ Ծատուրեանի, Յ. Քանզադեանինը՝ Ահարոնեանի եւ Պ. Մակինցեանինը՝ Թումանեանի եւ Իսահակեանի մասին (*):

ԷԴ. Մ. ՋՐԲԱՇԵԱՆ

(Շար. 7)

(*) «Գարուն» ալմանախի 3րդ հատորի մասին տե՛ս Զ. Յ. Ղուկասեան, Գրականութեան կուսակցականութեան լենինեան ուսմունքը եւ հայ գրականութիւնը, Երեւան, 1970, էջ 246–332: Նոյնը՝ «Գարուն» ալմանախը, « Սովետական գրականութիւն », 1976, թիւ 2, էջ 150–159:

ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ Է ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գ. ԲՕՏՏԻՉԵԼԼԻ

(ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ ԽՈՒՐՃԻՆ)

ՊԱՍՊԱՆԱԼ (Ցատաղ) ։— Ֆիտն մը հա-
ւաքեր էր Ծ. Ժ. Հ. Ս. Հայկական Ընտանիքի Տարօն տպա-
րանը, ծրագրելով մի հանդես-ցուցահանդէս, որուն մէջ
պիտի ներկայացուէին ձեռագիր մագաղաթներ, հին տպա-
գրութիւններ, ոսկեզօծ կազմեր եւ ուրիշ շատ մը հետաքրքիր
իրեր։ Ցուցահանդէսը պիտի տեւէր մէկ շաբաթ։

Ցուցահանդէսին համար ընտրուած էր Ս. Աստուածա-
ծնի վանքի մատենադարանի սրահը։ Ամէն ինչ պատրաստ էր
արդէն, երբ յանկարծ ստացուեցաւ հեռագիր մը, որ կը
հրաւիրէր Ժողովրդային Կուսակցութեան Ֆիտնի մասնա-
ճիւղի ներկայացուցիչները՝ Ս. Աստուածածնի վանքի մատե-
նադարանին մէջ գտնուող հնաոճ ձեռագրերը զննելու հա-
մար։ Ասոնք պիտի փնտռէին հին քարտէսներ, որոնք կրնա-
յին օգտակար ըլլալ Ֆիտնի ներկայացուցիչներուն՝ Ֆիտնի
ջրանցքի շինարարութեան ընթացքին։

Ցուցահանդէսի կազմակերպիչները ստիպուեցան յետաձ-
գել ցուցահանդէսը, որովհետեւ անկարելի էր ցուցադրել
հին ձեռագրերն ու տպագրութիւնները, մինչ ներկայացու-
ցիչները կը զննէին մատենադարանի գանձերը։

Ցուցահանդէսը տեղի ունեցաւ 1962ի մարտ ամսուն։
Ներկայ էին Ֆիտնի կառավարութեան պաշտօնեաներ, ինչ-
պէս նաեւ Ֆիտնի Ազգային Թանգարանի տնօրէնը։ Ցուցա-
հանդէսին ներկայ էին նաեւ Ֆիտնի մամուլի ներկայացու-
ցիչներ։ Ցուցահանդէսին մասին տեղեկութիւններ հրա-
տարակուեցան Ֆիտնի մամուլին մէջ։

Ցուցահանդէսը տեւեց մէկ շաբաթ։ Ամէն օր հազարա-
ւոր մարդիկ կ՚այցելէին ցուցահանդէսին։ Ցուցահանդէսի
վերջին օրը Ֆիտնի Ազգային Թանգարանի տնօրէնը ներ-
կայացուց Ֆիտնի Ազգային Թանգարանի առաջարկը՝ ցու-
ցահանդէսը տեղափոխել Ֆիտնի Ազգային Թանգարան։ Ցու-
ցահանդէսը տեղափոխուեցաւ Ֆիտնի Ազգային Թանգարան
1963ի ապրիլ ամսուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՇԱԿ ԽՈՒՐՃԻՆ

1.

Կեսգիշերի մօտ, երբ ես ու Ռուբէնը, Գոհարը եւ Ար-
շակը արդէն ննջած էին, ես ու մայրս նստած էինք ճրագի
առջեւ եւ կը զրուցէինք։ Մայրս կը հիւսէր, ես ալ կը կար-
դայի։ Ամէն անգամ որ ես գլուխս կը բարձրացնէի գիրքէն,
կը տեսնէի, որ մայրս ինծի կը նայի։ Ես ալ կը նայէի անոր
եւ կը ժպտէի։ Ան ալ կը ժպտէր։ Ես նորէն կը սկսէի կար-
դալ։ Ան նորէն կը հիւսէր։

Ես կը սիրեմ մայրիկիս հետ միասին ըլլալ։ Ան ինծի
շատ լաւ կը հասկնայ։ Ես ալ անոր։ Ան ինծի կը պատմէ
իր մանկութեան ամէն տեսակ դէպքերը։ Ես ալ անոր կը
պատմեմ իմ մանկութեանս ամէն տեսակ դէպքերը։ Ան ինծի
կը պատմէ, թէ ինչպէս ինք ու հայրիկս ծանօթացան, ինչ-
պէս իրարու հետ ամուսնացան, ինչպէս ես ծնայ, ինչպէս
Ռուբէնը ծնաւ, ինչպէս Գոհարը ծնաւ, ինչպէս Արշակը
ծնաւ։ Ես ալ անոր կը պատմեմ, թէ ինչպէս ես դպրոց
սկսայ երթալ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով ինքնու-
րոյն դպրոց գացի, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով
դպրոցէն ինքնուրոյն տուն եկայ, ինչպէս ես առաջին
անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկայ ուրիշ աշակերտնե-
րու հետ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպրոցէն
տուն եկայ ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչու-
հիի մը հետ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպրո-
ցէն տուն եկայ ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ուսու-
ցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ։ Ան ալ
ինծի կը պատմէ, թէ ինչպէս ինք առաջին անգամ ըլլալով
դպրոց գացած ատեն, ինչպէս ինք առաջին անգամ ըլլա-
լով դպրոցէն տուն եկած ատեն, ինչպէս ինք առաջին
անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշա-
կերտներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի
շատ լաւ կը հասկնայ։ Ես ալ անոր կը պատմեմ, թէ ինչ-
պէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն
ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ,
որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ, ինչպէս ես առաջին անգամ
ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտներու
հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը
հասկնայ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպրոցէն
տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ու-
սուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ, ինչ-
պէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն
ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ,
որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ, ինչպէս ես առաջին անգամ
ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտներու
հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը
հասկնայ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպրոցէն
տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ու-
սուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ։ Ան
ալ ինծի կը պատմէ, թէ ինչպէս ինք առաջին անգամ ըլ-
լալով դպրոց գացած ատեն, ինչպէս ինք առաջին անգամ
ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտնե-
րու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ
կը հասկնայ, ինչպէս ինք առաջին անգամ ըլլալով դպրո-
ցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ
ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ, ինչ-
պէս ինք առաջին անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն
ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ,
որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ։

Ես կը սիրեմ մայրիկիս հետ միասին ըլլալ, որովհե-
տեւ ան ինծի շատ լաւ կը հասկնայ։ Ես ալ անոր։ Ան ինծի
կը պատմէ, թէ ինչպէս ինք ու հայրիկս ծանօթացան, ինչ-
պէս իրարու հետ ամուսնացան, ինչպէս ես ծնայ, ինչպէս
Ռուբէնը ծնաւ, ինչպէս Գոհարը ծնաւ, ինչպէս Արշակը
ծնաւ։ Ես ալ անոր կը պատմեմ, թէ ինչպէս ես դպրոց
սկսայ երթալ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով ինքնու-
րոյն դպրոց գացի, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով
դպրոցէն ինքնուրոյն տուն եկայ, ինչպէս ես առաջին
անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկայ ուրիշ աշակերտնե-
րու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, ինչպէս ես առա-
ջին անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկայ ուրիշ աշակեր-
տներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ
լաւ կը հասկնայ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպ-
րոցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ու-
րիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ,
ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկած
ատեն ուրիշ աշակերտներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի
մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ, ինչպէս ես առա-
ջին անգամ ըլլալով դպրոցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշա-
կերտներու հետ եւ ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի
շատ լաւ կը հասկնայ, ինչպէս ես առաջին անգամ ըլլալով
դպրոցէն տուն եկած ատեն ուրիշ աշակերտներու հետ եւ
ուրիշ ուսուցչուհիի մը հետ, որ ինծի շատ լաւ կը հասկնայ։
Ան ալ ինծի կը պատմէ, թէ ինչպէս ինք առաջին անգամ
ըլլ

Այրի Տիկին Կլեոպա Զալաքեան, Տէր եւ Տիկին Շարպըլէ եւ զաւակները, այրի Տիկին Լեւոն Մոզեան, այրի Տիկին Արսինէ Պըտըշեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տամլամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Մոզեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Մոզեան եւ աղջիկը եւ ընտանեկան պատգանները յաւուղ կը յանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, տալոջ զաւկին եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ԶՊԼԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 17ին 75 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Դեկտ. 22, ժամը 10·30ին Ս. Փորվիչի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին 4, Կոմիտաս փողոց եւ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՒԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Լեւոն Մոզեանի եւ ողբացեալին ընտանիքին:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ Նորայր Մարգարեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն իրենց եղբօր՝ Գէորգ Քիւրքճեանի (Ռոշթայէ) մահուան առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Յովհ. Վանլեան Ամանորի առթիւ 540 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

Պ. Արշակ Մկրեան (Ալֆորվիլ) նոյն առթիւ 20 Ֆր.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՒՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՑԱՅԳԱՏՕՆ

Դեկտեմբեր 31 ժամը 22էն սկսեալ

REVEILLON DU JOUR DE L'AN

A la Maison de la Culture Arménienne de Marseille, 31 Décembre à partir de 22 h. jusqu'à l'aube.

Menu de Réveillon — Cotillons, Ambiance — Danses Arméniennes,

avec

MARTEN YORGANTZ

PRIX 200 F.

Les places étant limitées, il est recommandé de réserver vos billets et tables en vous rendant à la M. C. A.

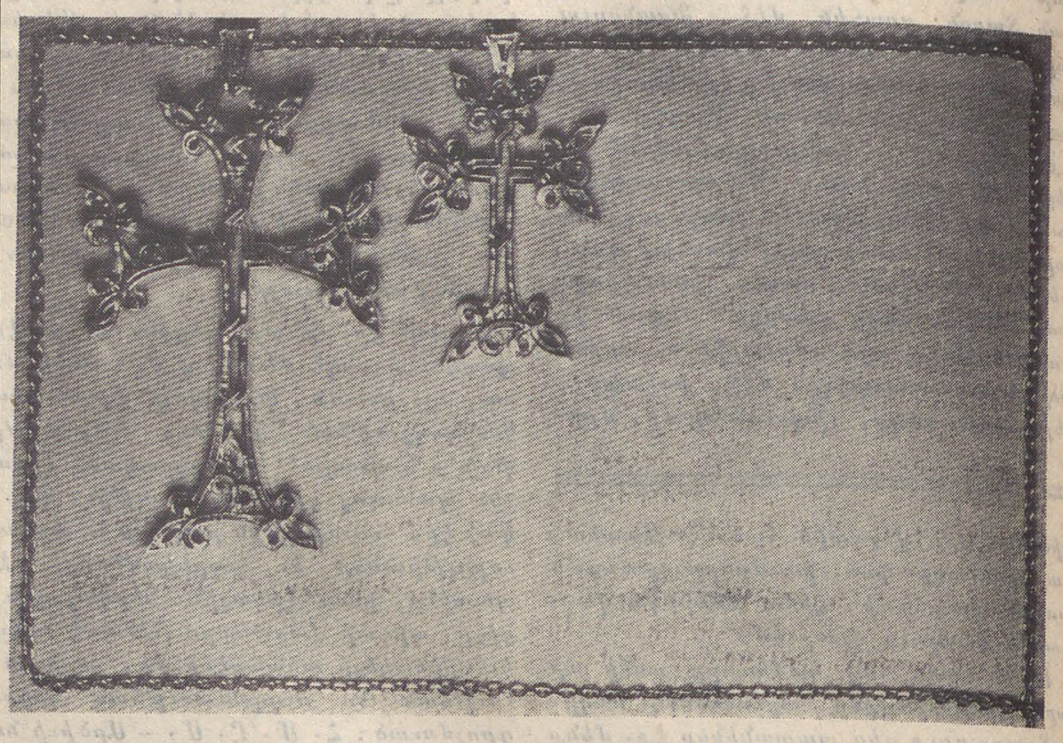
12-14, Rue St. Bazile, Tél. 50-15-09

VOUS TROUVEREZ CES MODELES EN OR CHEZ MOI

42, Rue Beaubourg — 75003 PARIS

Tél. 272-00-92

Bagues — Alliances — Chaînes — Pendentifs

André Garabédian

Réveillon

ԿԱՂԱՆԴԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Մանչի ափերուն, երեք օր ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ օգափոխութեան կայանին մէջ 14, Սէնթ Օնորին տէ Փէրթ:

Մեկնում Դեկտ. 30, Շաբաթ առաւօտ, վերադարձ Կիւնուար 1 Երկուշաբթի երեկոյեան:

Օթոքառը կը մեկնի Սքուար Մոնթոլոնէն, 77 Ռիւ Լաֆայէթ ժամը 8·30ին:

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ քանոնահար Էմմիլիա ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ – ՓԻՀԼԻՎԱՆԵԱՆի:

Կարմիր Խաչուհիներու ամանորեան աւանդական հիւրասիրութիւն:

Եւ օթոքառով պտոյտներ երեք օրուան ընթացքին Նորմանտիի տեսարժան վայրերը:

Տեղերը ապահովելու եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 985·36·53

Մախքերու մասնակցութիւն:

ԾՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Տիկ. Սուքիասեան 100 Ֆր. Տիկ. Սիրանոյշ Թոմասեանի մահուան առթիւ: Տիկ. Մանուկեան 100 Ֆր. իր ամուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ: Տիկ. Հելվաճեան 100 Ֆր. իր ծնողաց յիշատակին:

ԽՆՋՈՅՔ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համահարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, իր կազմակերպած ճաշ - խնջոյքին Երեքշաբթի Դեկտ. 24, իրիկուան ժամը 8·30էն մինչեւ առաւօտ Վալանսի Փալէ տը լա Ֆուարի ճաշարանին մեծ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ ժաք Գոժաքեանի ժողովրդական եւ խանդավառ նուագախումբին եւ Վարդգէս Վարդանեանի:

Ճաշը կը սկսի ժամը 9ին:

Carzou

Autour de l'Imaginaire

GALERIE

Vision Nouvelle

31, Rue du Colisée

75008 PARIS

Jusqu'au 31 Décembre

ԾՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Ճանճ – նախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Երանուհի Ճգնաւորեանէ թեր – թերու հաւաքածոներ եւ կարգ մը գիր – քեր:

ՁԱՆ ԹԱԹԼԵԱՆ
կ'երգէ
իր ճաշարանին մէջ

DJAN TATLAN
CHANTE
dans son restaurant

DEUX GUITARES

Ouvert tous les jours, sauf Dimanche, de 20 h. 30 à 2 h. du matin

Toute la soirée : Orchestre et chants

ԹՈՒՍԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ

Hors d'œuvre de 30 à 100 F., Spécialités de 50 à 70 F., Desserts 20 F.

BOISSONS :
La bouteille
Vodka 140 à 180 F. Vins, 100 à 170 F. Champagne de 190 à 250 F.

4, RUE LAURISTON, PARIS 16e (Etoile) Tél 500 49 49

LES EDITIONS ASTRID PROPOSENT :

L'ANNUAIRE DES COMMUNAUTÉS ARMÉNIENNES DE FRANCE

réalisé sous le patronage des

ASSOCIATIONS ARMENIENNES DE FRANCE

Pourquoi un tel annuaire ? Il est temps de compter nos forces.

Il est temps d'utiliser tous les moyens sociaux et culturels que nous offre l'intégration des Arméniens à la vie du pays.

Il est temps de donner un minimum de cohésion à notre existence.

Il est temps pour cela de savoir quels sont les instruments dont nous pouvons disposer.

CET ANNUAIRE PARAITRA POUR LE 24 AVRIL 1979. L'INSERTION EST GRATUITE. L'ANONYMAT DES PERSONNES TOTALEMENT RESPECTE.

Ecrire aux EDITIONS ASTRID, DIRECTEUR : JEAN-CLAUDE KEBABDJIAN
47, Rue de Cléry, 75002 PARIS — Tél. : 236-17-84

Disques Vogue

La plus riche production de disques Arméniens

sous la direction d'ARA BARTEVIAN

MUSIQUE RELIGIEUSE

CLVLX 451 (Messe Komitas) — CLVLX. 454 et LVLX. 547
Trésors de la liturgie Arménienne
Cantique de Noël et de Paques
Volumes I et II

No 442 (Messe Ekmalian)

MUSIQUE FOLKLORIQUE

CLVLX 516 Reflets d'Arménie – CLVLX 182 Le Caucase, LMD 30240 Légende d'Arménie.
CLVLX, 526 (Chants et danses d'Arménie) — CLVLX, 527 Arménie)
CLVLX. 199 (Arménie) — SLVLX. 517 (Soirée Arménienne) — SLVLX. 409 (Le Thar) — LDM. 30152 (Chants romantiques) — LDM. 30211 (Danses)

MUSIQUE SYMPHONIQUE

CLD. 714 et MC 20176 (œuvres symphoniques (Classiques) — SLD. 790 (Deux trios, pour piano, flûte, clarinette).
No 24009 Orchestre - Rhapsodie Caucasienne etc. 4 pièces

30 Cm Microsillon en Stéréo

(Prix 35,00 Frs) + port

Envoi contre remboursement

Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
22
VENDREDI
22 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՇԽԱՐՀ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 230 Ֆ.	վեցամսեայ	125 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 260 Ֆ.	հատը	1 Ֆ. 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.278

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.278

ՉԻՆ - ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1949

Օգոստոս.— *Ամերիկեան կառավարութիւնը կ'ընդունի, թէ ազգայնականները կրնան զօրավիզ կենալու իր քաղաքական նուիրեալին՝ ընդդէմ համայնավարներուն ձախողած է։*

Դեկտեմբեր.— *Թայվանի մէջ կը կազմուի ազգայնական կառավարութիւնը։ Կը դիմէ եւ կ'ապահովէ Միացեալ Նահանգներուն քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութիւնը։*

1954

Դեկտեմբեր 1.— *Ուաշինկթընն եւ Թայվանի պաշտպանողական համաձայնագիրը կը ստորագրեն։*

Յունուար-Մարտ.—*Ֆորմոզայի նեղուցին առաջին տագնապը կ'արձանագրուի։*

1955

Ապրիլ 23.— *Շուէյ էն Լայ կը հաղորդէ, թէ « Չինաստանի կառավարութիւնը պատրաստ է բանակցելու Միացեալ Նահանգներուն հետ »։*

Օգոստոս 1.— *Տեղի կ'ունենան չին-ամերիկեան անդրանիկ խօսակցութիւնները՝ դեսպանական աստիճանի։*

1958

Օգոստ.-Հոկտեմբեր.— *Ֆորմոզայի նեղուցին երկրորդ տագնապը։*

1968

Նոյեմբեր 26.— *Փեքին կը յայտարարէ թէ « հնարաւոր է, խաղաղ գոյակցութեան հինգ սկզբունքներուն հիման վրայ, համաձայնութեան եզր մը գտնել Ուաշինկթընի հետ, Ամերիկացիներուն հեռանալէն ետք Թայուանէն։*

1970

Փետրուար 18.— *Նախագահ Նիքսըն կը յայտարարէ ամերիկեան Քոնկրէսին.— « Մեր չահը կը պահանջէ, որ միջոցներ ձեռք առնենք բարելաւելու համար մեր յարաբերութիւնները Չինաստանի հետ »։*

Դեկտեմբեր 18.— *Մաօ Հարցապրոյցի մը ընթացքին պատրաստակամութիւն կը յայտնէ ընդունելու Նիքսընը Փեքին։*

1971

Փետրուար 25.— *Միաց. Նահանգներու նախագահը դիտել կուտայ, թէ տրամադիր է խօսակցութեանց ձեռնարկելու Չինաստանի հետ, առանց խզելու Ուաշինկթընի կապերը Թայուանի հետ։*

Մարտ 15.— *Ուաշինկթընը վերջ կը դնէ վարչական բնոյթի կարգ մը արգելքներուն՝ ամերիկացի քաղաքացիներուն Չինաստան այցելութեան կապակցութեամբ։*

Ապրիլի կէսերուն.— *Ամերիկեան փինկ-փոնկի խումբ մը կ'այցելէ Չինաստան։*

Յուլիս 9.— *Քիսինկէր, Նիքսընի խորհրդատուն, գաղտնի այցելութիւն մը կը կատարէ Փեքին։*

Յուլիս 15.— *Փեքին եւ Ուաշինկթընը կը հաղորդեն միաժամանակ, թէ Միացեալ Նահանգներուն նախագահը Չինաստան կ'այցելէ 1972 Փետրուարին։*

Հոկտ. 20 - 25.— *Երկրորդ անգամ ըլլալով Քիսինկէր կ'այցելէ Փեքին։*

Հոկտեմբեր 25.— *Չինաստան ՄԱԿի անդամ կը դառնայ։ Թայուան կ'արտաքսուի։ Փեքին իր աթոռը կ'ունենայ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ։*

1972

Փետրուար 21-28.— *Նիքսըն Չինաստան կ'այցելէ։ Կը ստորագրուի « Շանհկհայի յայտարարութիւնը »։ Ուաշինկթընն կ'ընդունի, թէ Թայուան մաս կը կազմէ Չինաստանի։*

1973

Փետրուարի կէսերուն.— *Հինգերորդ անգամն ըլլալով Քիսինկէր կ'այցելէ Փեքին։*

Փետրուար 22.— *Ուաշինկթընն եւ Փեքին կ'որոշեն « կապի գրասենեակներ » հաստատել իրենց միջեւ։*

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալէն Փէյրըֆիթ, Արդարութեան նախարարը, վեց ամսուան համար կախաղանի կայուեցաւ Հ. Հ. Հ.էն, իր չրջանի Սէն-Մառնի դաշնակցային կոմիտէի որոշումով, որ ենթակայ է վաւերացման վերջնական բնոյթ ստանալու համար։ Ի պաշտպանութիւն իր դատին, Փէյրը — Փիթ դիտել կուտայ թէ Շիրաք եւ Հ. Հ. Հ.ն պէտք չէ յարձակէին նախագահ Ժիսքարի վրայ։

Նախագահ Ժիսքար խանգավառ ընդունելութեան արժանացած է Քոնաքրի եւ մէկ օրէն միւսը վերջ գտած է քանամեայ քէնը։ Գործակցութիւնն ալ նոր թափ պիտի ստանայ։

Քոն Պենտիթ 1968 Մայիսի «հերոսը» պիտի կարենայ Ծնունդը Ֆրանսա անցընել։ Տասը տարիէ արգիլուած էր իրեն Ֆրանսայի մուտքը, բայց Ժիսքար վերցուց արգելքը։

Միացեալ Նահանգներ — Չինաստան յարաբերութեանց հաստատման առաջին հետեւանքներէն մէկն այն է, որ Չինացիք քոքա-քոլա պիտի խմեն, Յունուարէն սկսեալ։ Քոքա — քոլան սպառման ընկերութեան խորհրդանիշն է եւ Շանկայի մէջ պիտի չինուի չէչի մէջ դնելու գործատուն մը։ Գալով իր գլխաւոր մրցակիցին՝ փեփսի — քոլային, համաձայ-

1974

Նոյեմբերի վերջ.— Արտաքին նախարարին մէկ նոր այցը մղում կուտայ բնականոն յարաբերութիւններուն հաստատման հոլովոյթին։

1975

Դեկտեմբեր 1-5.— *Նախագահ Ֆորտ Չինաստան կ'այցելէ։ Ոչ մէկ համաձայնութիւն կը կնքուի եւ ոչ մէկ հաղորդագրութիւն կը հրապարակուի։ Երկուստեք կը գոհանան « Շանհկհայի յայտարարութիւնը » նկատելով վաւերական։*

1976

Փետրուար 20-28.— *Նախկին նախագահը Նիքսըն Փեքին կ'ընդունուի՝ նախագահի վայել արժանաւորութեամբ։*

1977

Մայիս 22.— *Նախագահ Քարթըր կը հաստատէ, թէ Չինաստան « աշխարհի խաղաղութեան բանալին է »։*

Յունիս 30.— *Քարթըր Չինաստանի հետ համաձայնելու եւ դիւանագիտական կապեր հաստատելու յոյսը կը յայտնէ։*

1978

Օգոստոս 22-25.— *Արտաքին նախարար Սայրըս Վէնս Փեքին կ'այցելէ։*

Հոկտեմբեր 25.— *Չինաստանի փոխ-վարչապետը՝ Թենկ Հըսիաս-փինկ վերստին կը ճշդէ երեք նախապայմանները դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւններուն հաստատման համար։ Զեղչութիւններուն հաստատման համար։ Զեղչութիւններուն հաստատման համար։ Զեղչ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

(ԹԻՒԵՐ, ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ)

— o —

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայաստանի բնակչութեան աճը ցայսօր ապահովուած է երկու ուղղութիւններով: Բնական աճ եւ ներգաղթ՝ արտահանձն թէ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններէն:

Պատկերացումը ամփոփ դարձնելու մըտադրութեամբ ճշդենք, թէ ընդհանուր առմամբ ծնունդներուն թիւը մինչեւ 1960, բարձր աստիճանի վրայ գտնուած է, հազար անձի հաշուով տարուբերուելով 32էն մինչեւ 56, իսկ մահերն ալ աստիճանաբար նուազած են 17էն հասնելով 7ի (կլոր հաշիւներ): Որով բնական աճին գործակիցը (ֆօէֆիսիան) եղած է 22էն 39, միշտ կլոր թիւեր: Վաթսունական թուականներէն սկսեալ ծնունդները մեծ անկում կրած են, որուն հետեւանքով դրեթէ կրկնապատիկ համեմատութեամբ դանդաղած է բնական աճը: Եօթանասունական թուականներէն սկսեալ կայուն վիճակ հաստատուած է՝ տարեկան յաւելումները ներկայացնելով 52·000էն մինչեւ 64·000: Նկատի ունենալու է, որ այդ թուականներէն ի վեր թէ՛ ծնունդները, թէ՛ մահերը նուազած են՝ հազարի վրայ 21 – 22 ծնունդ եւ 5 մահ, իսկ բնական աճին գործակիցը, երբեմն 22 - 39էն իջած է 16 – 17ի:

Պէտք չէ մոռնալ, բնականաբար, Հայաստանի գոհերը Բ. աշխարհամարտին: Տասնամեակներէ ի վեր հրապարակուած վիճակագրութիւններուն մէջ չեն յիշատակուած ընդհանրապէս Խորհ. Միութեան Հայերուն եւ, յատկապէս, Հայաստանի բնակչութեան կորուստները զերման - խորհրդային ճակատներուն վրայ: Հետեւաբար հնարաւոր չէ ճշդրիտ թիւ մը ներկայացնել: Բայց կան քանի մը աղբիւրներ, որոնց չնորհիւ կարելի կը դառնայ մօտաւոր գաղափար մը կազմել:

« Հայաստանի ՍՍՀ բնակչութիւնը »(1) աշխատութեան մէջ, հեղինակը Գ. Աւագեան « Բնակչութեան թուաքանակի փոփոխութիւնը 1921 – 1971 թթ. » ենթախորագիրին տակ, էջ 34, ճշդելէ ետք, թէ Բ. աշխարհամարտին Խորհ. Միութեան Հայերուն թիւը 20 միլիոն եղած է, հետեւեալը արձանագրած է Հայաստանի մասին. « Այդ թուի մէջ են մտնում նաեւ Սով. Հայաստանից զօրակոչուածների տուած զոհերը: Ընդհանուր առմամբ Սով. Հայաստանի բնակչութիւնը 1941 - 1945 թթ. նուազել է 174·000 մարդով (1941 թ. 1·360·900ի դիմաց 1945 թ. կազմել է 1·186·900 մարդ): Սա, անշուշտ, թուաբանական տարբերութիւն է, եթէ նկատի ունենանք նաեւ այդ տարիներին ծնուածների թիւը, ապա կը նկատենք, որ Սով. Հայաստանի բնակչութեան փաստացի կորուստները եղել են շատ աւելի մեծ »: Թէ ճշդրիտ որքա՞ն, ասիկա կը մնայ մօտաւոր եզրակացութիւններու սահմաններուն մէջ:

Բնակչութեան թիւին յաւելումին մէջ իր կարեւոր տեղը զբաւած է յարդ ներգաղթը: Արտասահմանէն Հայաստան ներգաղթած Հայերու ընդհանուր թիւը 200·000էն աւելի եղած է: Վերջին աւելի քան երկու տասնամեակներուն զրական երեւոյթ մը ցայտուն դարձած է, այսպէս կոչուած միջհանրապետական միգրացիային գիծով: Եթէ բաւական երկար ժամանակ Հայաստանէն խորհրդային այլ Հանրապետութիւններ գացող Հայերուն թիւը առաւել բարձր տոկոս ներկայացուցած է, բաղդատմամբ այնտեղէրէն Հայաստան ժամանածներուն, ապա, ինչպէս ըսինք, վերջին երկու եւ աւելի տաս - նամեակներուն պատկերը հիմնովին փոխուած է, այս անգամ ի նպաստ Հայաստանի: Մեկնող – եկողներու հաշուեկշիռին մէջ զրական յաւելումները ակներեւ են: Այսպէս, 1960ին, Հայաստանի բնակչութեան աճին 6,7 առ հարիւրը ստացած - նպաստած է ի հաշիւ խորհրդային հրկիզներէն Հայաստան գաղթողներուն: 1970ին տոկոսը ա՛լ աւելի բարձր եղած է, գառնալով 20 առ հարիւր: « Մարդահամարի տուեալներով՝ 1959 – 1970 թթ. Հանրապետութիւնում բնակչութեան ընդհանուր աճի 20 առ հարիւրը՝ մօտ 146 հազար մարդ, ապահովուել է միջհանրապետական միգրացիայի հաշուին » կը զրէ Վ. Յովհաննիսեան (2): Հետիչ մը՝ Բ. Մխրտչեան կ'աւելցնէ թէ « անցած հինգ տարում՝ 1970 Ւ- 1974 թթ. բնակչութեան թիւն աւելացել է մօտ 300·000ով, որից շուրջ 75·000ը կամ 25 տոկոսը կազմում է մեխանիկական աճը » (3), այսինքն՝ մեկնած – ժամանածներուն զրական հաշուեկշիռը:

Ծշդենք, որ Հայաստան հաստատուողները զլխաւորաբար կուգան Խորհ. Ռուսիայէն եւ Անդրկովկասեան Հանրապետութիւններէն: Աւտարազգիներն ալ մեծ մասամբ կը հաստատուին Ռուսիա, Ուքրաինա եւ այլուր: Այս ուղղութեամբ թիւերը կը պակսին:

Սեռի հաւասարակշռութիւնը, որ խախտած էր պատերազմին հետեւանքով, վերահաստատուելու վրայ է: Այրերը 1939ին ամբողջ բնակչութեան 50,6 տոկոսը կը ներկայացնէին, 1959ին նուազելով կը հասնէին 47,8ի (այդ թուականին կիները 78·200 աւելի էին այրերէն, ընդհանուր բնակչութեան մէջ): 1970ին այրերուն տոկոսը կը բարձրանայ 48,8ի (կիներու թիւը առաւել 57·500), իսկ ներկայիս կը հասնի մօտ 49,6 տոկոսի (կիները 24·000 աւելի են): Ծառայիկայ տարիներուն պատի վերահաստատուի հաւասարակշռութիւնը ամբողջովին, քանի ներկայիս իւրաքանչիւր 100 աղջկան դիմաց 104 տղայ կը ծնի:

Քաղաքաբնակներուն թիւը աստիճանական յաւելում արձանագրած է միշտ: 1926ի մարդահամարին Հայաստանի մէջ կար 7 քաղաք, 8 աւան 167·098 բնակիչով. կը ներկայացնէր ընդհանուր բնակչութեան 19 տոկոսը: Այժմ կան 24 քաղաքներ եւ 33 քաղաքային տիպի աւաններ: 1976ին, աւանց բնակչութեան ընդհանուր թիւն էր 1·753·700, իսկ զիւղերունը՝ մէկ միլիոնէն քիչ մը աւելի: Անցեալ տարուան հաշուով, քաղաքի բնակչութիւնը 64,7 տոկոսը կը ներկայացնէր Հայաստանի բնակչութեան:

Շատ կարեւոր հարց է խտութիւնը: 1926ին, Խորհ. Միութեան մէկլին ցուցանիշին համեմատութեամբ, Հայաստանի բնակչութեան խտութիւնը մէկ քառակուսի քիլոմեթրի վրայ կը ներկայացնէր քսան հոգի: 1939ին, նոյն տարածութեան հաշուով կ'ապրէր 43 հոգի, իսկ 1970ին պատկերը կը ներկայացնէր 80: Այժմ, արդէն հարիւր հոգիէն աւելի կ'ապրի մէկ քառ. քիլոմեթրի հաշուով: Խտութեան տեսակէտով, միայն Մոլտավիան է Խորհ. Միութենէն ներս, որ Հայաստանէն առաջ կուգայ: Սակայն պէտք չէ մոռնալ, որ՝ Հայաստանի երկրաբանական կազմը այնպէս է, որ մեր երկրին կէսէն քիչ մը աւելին միայն օգտագործելի է բնակութեան եւ տնտեսութեան համար:

Արդի Հայաստանի հողատարածութեան 40 տոկոսը կը գտնուի ծովի մակերեսէն 2·000 – 4·000 մեթր բարձրութեան վրայ եւ ասոր ալ միայն տասը տոկոսը հազուրէն ցած: Աւրարատեան զաշտը, այսինքն ամէնէն բերրի շրջանը, ամբողջ հողատարածութեան հազիւ տասը տոկոսը կը ներկայացնէ: Կը հետեւի ուրեմն, թէ մեր հայրենիքին եւ ժողովուրդին համար կենսական արժէք կը ներկայացնեն հոդային նոր տարածութիւնները, անկախ քաղաքական նկատառումներէն:

ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) Երեւանի համալսարանի հրատարակութիւն, 1975:

(2) «Լրաբեր հասարակական գիտութիւնների », 1972 Դեկտ.:

(3) «Լենինեան ուղիով», 1976 Յունիս:

ԳԱԻԱՌԻ ՏՂԱՔԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶ

Մենք ի՞նչ ենք: Ձեմ պիտեր: Ձմրան այս ցրտաւարսուռը օրերուն ու ես կ'երթամ անմահներու Լոյս Քաղաքը Փարիզ:

Փարի՛զ, լոյսի ու խաւարի քաղաք: Հայ մտաւորականութեան ամբողջական տիտաններու գերեզմանափողը որոնք այլեւս թռիչք չունին, ձայն չունին, հոգի ու սրտի հաղորդակցութիւն չունին զաւառի միամիտ ու բարի տղոց հետ. ամէն հաղորդակցութիւն կտրեցին, իրենք դարձան փոշի, իսկ այսօր զաւառի տղաքը, արիւն – արցունք կուլան:

Ու ես Փարիզ եմ: Շատ զեղեցիկ օր մըն էր: Կը փնտռեմ Նարդունին ու մենք կը ժամադրուինք՝ մխասին ճաչելու Սճմմեանի ճաչարանին մէջ:

Հոն էր բանաստեղծ Ա.Հարոն: Գրականն ու բանաստեղծը քով քովի կը նստին ու ես, ամօթխած հարսի մը պէս, կը լռեմ, մտիկ ընելու համար զրագէտին եւ բանաստեղծին զրական զրոյցը:

Մինչ այդ, Նարդունին նախ պիտի կը ներկայացնէ ըսելով թէ՝ զաւառէն կուգայ: — Օ՛, կը բացագանչէ Ա.Հարոն, զաւառի տղաքը: Արեւով պղնձագոյն այս տղաքը սրբազան ու մաքրամաքուր: Եւրէկ, երբ հայրենի հողին վրայ էինք, մեր ժողովուրդին ամէնէն կենսական ու ամուր պատնէշը զաւառի տղաքն էին:

Եթէ ահաւոր ու կարմիր արեան մէջ չխեղդուէինք, Պոլիսը զաւառի առջեւ ծունկի պիտի զար, քանի որ զրական բանակ մը ունէինք՝ Զարդարեան եւ Վարուժան, Սիամանթօ եւ ես:

Ու յանկարծ յուզումը չձգեց, որ իր կարմիր զաւաթը պարպէր...: Որպէսզի իրենց անոյշը զրոյցը չարունակուի, Նարդունի կը հարցնէ Ա.Հարոնի

— Ըսէ՛ Ա.Հարոն, ո՞վ է Հայոց ամէնէն մեծ բանաստեղծը:

Ա.Հարոն, իր պերճախօսլ ու աղուոր հայերէնով եւ փայլփլուղ աչքերով կը ժպտի եւ մեսրոպեան հայերէնով, կարծես ոսկին կը ցանէր, « Ե՛ս, Ա.Հարոնս »:

Երէկ Վարուժանն էր, ու անմահները հոկայ: Ու չրթներուս վրայ եկան բանաստեղծ Ա.Հարոնին մէկ զրուածքին տողերը:

«Չունենալ ոչ մէկ բան, ընկեր, բայց
ունենալ հայրենիք,
Դրախտանըման պարտէզներով եւ
լիճերով հոդմավար,
Ծընիլ այնտեղ ու ծերանալ յիշատակով
եղջիւրիկ
Վանել միտքէն եւ աչքերէն մեր հին
անցեալը բըշտուռ
Նայիլ ծըփուն մեր դաշտերուն եւ ալեփառ
Մասիսին,

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ 20ՐԴ ԴԱՐՒ ՍԿԶԲԻՆ

(Հիմնական հոսանքները)

Բնութագրելով այդ հատորի նշանակութիւնը հայ զրականութեան պիտական պատմութեան ստեղծման համար, Յ. Սուրխաթեանը զրում էր. « Ա.Հարոնեան, Ա.Ե. Իսահակեան, Մատուրեան, Յ. Յովհաննիսեան, Յ. Թումանեան – ահա ժամանակակից անունները, որոնք հայկական Պառնասում աբոլիւտ, բայց եւ անորոշ մեծութիւններ էին համարւում եւ որոնք այժմ ստանում են իրանց համապատասխան գնահատութիւնը: Օբյեկտիվ քըննադատութիւնը իր նոր խօսքով պատիս է դէն զցելու այդ անուններից անորոշ մակդիրները, ճշգօրէն քնորոշելով նրանց զեղարուեստական ստեղծագործութիւնների միջուկը » (1):

Քաղաքական եւ զրականագիտական հակադիր ըմբռնումների առկայութեան պայմաններում զարասկզբի քննադատութեան մէջ յաճախ էին վէճեր ծագում մեթոդաբանական հարցերի չուրջը: Եթէ Ա. Տէրտէրեանն իրաւացիօրէն հակազրում էր Բ. Իշխանեանի զեհիկ ուտիլիտարիզմին (2), ապա Յ. Սուրխաթեանն էլ իր հերթին քննադատում էր Տէրտէրեանի տէրեանի զրքոյկները վահան Տէրեանի եւ Լեւոն Շանթի մասին՝ նրանց մէջ արտայայտուած « մաքուր արուեստի » զրոյթների մասին (3): Հ. Սոլովեանն իր զրքում մի ամբողջ բաժին էր յատկացնում նոյն Տէրտէրեանի հայեացքների քննադատութեանը (4) եւայլն:

Սակայն ամէնից հետաքրքիրն այն բուռն վէճն էր, որը 1913 – 1914 թթ. ծաւալուեց Հ. Սուրխաթեանի եւ Յ. Խանզադեանի միջեւ՝ կապուած զեղարուեստի բնոյթի եւ զրական քննադատութեան մեթոդաբանական հարցերի հետ: Ո՞րն էր այդ բանավէճի իմաստը, ի՞նչ դիրքորոշում ունէր կողմերից ամէն մէկը:

Յարութիւն Սուրխաթեանը, որն արուեստի հարցերում անվերապահօրէն ընդունում էր մարքսիստական զրոյթները (ճիշդ է, նրանց պլեխանովեան մեկնաբանութեամբ՝ այստեղից բխող բոլոր ուժեղ ու թոյլ կողմերով), իր մի շարք յօդուածներում փորձեց բացատրել, թէ որն է զեղարուեստական երկի ըմբռնման եւ մեկնաբանութեան հիմքը: Սուրխաթեանի եզակիէտի մասին բաւականաչափ յստակ պատկերացում է տալիս այդ յօդուածներից առաջինի վերնագիրը՝ « Գրական քննադատութիւնը եւ հասարակական յարաբերութիւնների տեսակէտը »: Քննադատը վճռականօրէն մերժում էր գնահատման չափանիշների մէջ « ինչ-որ կատարելութիւններ, յաւերժական ճշմարտութիւններ, յաւիտենական զեղեցկութիւններ » մտցնելու փորձերը եւ պնդում էր, թէ « զեղարուեստը հասկանալու համար պէտք է նրան մօտենալ այն միջավայրի եւ հասարակական յարաբերութիւնների տեսակէտից, որտեղ հեղինակը եւ երկը ծնունդ են առել » (5):

Իսկ զեղարուեստի համար հիմք ծառայող հասարակական միջավայրը, նշում էր քննադատը, միշտ արդասիք է ժամանակի սոցիալ – տնտեսական յարաբերութիւնների: Համերասի պոէմների, միջնադարեան զրականութեան, Ֆրանսիական կլասիցիզմի երկերի եւ այլ օրինակներով նա ցոյց էր տալիս, թէ հասարակական յարաբերութիւնները ինչպէս են պայմանաւորում եւ արտացոլւում զեղարուեստական ստեղծագործութեան մէջ: « Մարդկային հոգեւոր կեանքն ու գործունէութիւնը, նրա զեղարուեստը կարելի է հասկանալ, ըմբռնել այն ժամանակ միայն, երբ հասկացել, ըմբռնել ես նրա սոցիալական բովանդակ կեանքի եւ զէւէջների » (6):

Հայ իրականութեան մէջ Սուրխաթեանն առաջիններից մէկն էր, որ հանգամանօրէն քացատրում էր մարքսիստական զեղագիտութեան այս հիմնարար զրոյթները, եւ դա նրա անուրանալի ծառայութիւնն է:

Է.Մ. ՋՐԲԱՇԵԱՆ

(Շար. – 8)

(1) «Մշակ», 1912, թիւ 86:

(2) Տե՛ս «Հորիզոն», 1910, թ. թ. 184–187, 215, 216, 228:

(3) Տե՛ս «Մշակ», 1912, թիւ 128, 1913, թ.թ. 260–261:

(4) Տե՛ս Հ. Սոլովեան, Ժամանակակից հայ զեղարուեստական փիլիսոփայութիւնը, Թիֆլիս, 1911 (« Վահան Տէրեան եւ զեղագիտ Ա. Տէրտէրեան » գլուխը, էջ 167–223):

(5) Յ. Սուրխաթեան, Գրականութեան հարցեր, Երեւան, 1970, էջ 29, 45: Այս գրքում արտատպուած են Սուրխաթեանի յիշեալ յօդուածները զեղագիտութեան մեթոդաբանութեան վերաբերեալ (« Գրական զեղագիտութիւնը եւ հասարակական յարաբերութիւնների տեսակէտը », « Դասական գրական զեղագիտութեան առիթով », « Զեղարուեստական գրականութիւնը, զեղագիտութիւնը եւ հասարակական կուրիւնը »), բայց այն ուղղումներով, որ յետագայում մտցրել է հեղինակը:

(6) «Մշակ», 1914, թիւ 135:

ԽՈՍՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԻՆ

ՀՈՒՆՎԱՐԻ ՎԱՑԱՆ ԾՂԿԻՆ ԳՈՎԱԶԴԱՑՈՂ ՀԱՆՐԱՀԱՎԱՔՈՒՄ

1.

— Իմ մեծ հայրիկի մասին պատմել, մեծ հեղինակ դառնալ, — ֆելետոն, հումոր և սատիրա գրել, ահա թե ինչ էր ուզում Ջեմալը։ Ամեն անգամ, երբ նրան հարցնում էին, թե ինչ է ուզում դառնալ, երբ մեծանա, նա միշտ նույն պատասխանն էր տալիս։ Ինչո՞ւ էր նա այդպես պատասխանում, ոչ ոք չգիտեր։ Ինքն էլ չգիտեր, թե ինչու։ Միայն մի բան գիտեր, որ իր հայրիկը, մեծ հայրիկը, ամենալավ մարդն է աշխարհում։ Ամենալավ մարդն է, որովհետև ամենամեծ հումորիստն է։ Ամենամեծ հումորիստն է, որովհետև ամենալավ մարդն է։ Ջեմալը չգիտեր, թե ինչ է հումորը, ինչ է սատիրան, ինչ է ֆելետոնը, բայց գիտեր, որ հայրիկը գրում է ամենալավ ֆելետոնները, ամենալավ հումորեսկները, ամենալավ սատիրաները։ Ինչպե՞ս էր գրում, ինչպե՞ս էր մտածում, ինչպե՞ս էր ծիծաղեցնում, ինչպե՞ս էր ստիպում, որ ամբողջ աշխարհը ծիծաղի։ Ինչպե՞ս էր ստիպում, որ ամբողջ աշխարհը ծիծաղի, երբ ինքն էլ չէր ծիծաղում

Վիէննա.— Պենեփիքթ, Պահարեան, Կարապետեան ընտանիքները յանուն ազգականաց սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն

ՍԱՐԳԻՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Նախկին Նախագահ Վիէննայի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութեան եւ բարերար)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 16ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Դեկտ. 22ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը ստացած է Տիկ. Լիսա Աչճեանէ 200 ֆր. եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, իր սիրելի քեռայրին՝ Յակոբ Մարտինեանի մահուան (ի Գահիրէ) 10րդ տարելիցին առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը՝ հոգեճաշի առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Հ. Ց. Դ. կեդր. Կոմիտէ 150 ֆր., Տիկ. Աննիկ Պագըրճեան 30, Տէր եւ Տիկին Պահարեան 100, Տէր եւ Տիկ. Մելքոնեան 200, Տիկ. Ժամկոչեան, Տիկ. Պաղտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Թորոսեան, Տիկ. Բազումեան, Տէր եւ Տիկ. Խաչատուրեան, Տիկ. Վարդանեան, Տիկ. Հրաչեան 100ական, Տիկ. Պասմաճեան, Տիկ. Գաբոյեան, Տիկ. Կիւլիւսեան, Տիկին Ալիս Քէօլէեան 50ական, Տիկ. Պոյաճեան 30, Տիկ. Ուզունեան 60, Տիկ. Տէրտէրեան 30, Տիկ. Յակոբեան եւ Օր. Մաննիկ Մեծատուրեան 50ական, Օր. Նալպանտեան 80, Տիկ. Եսիքարտաշեան եւ Տիկ. Պալեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Ասլանեան 30, Գեղամ եւ Տիկ. Ա. Աճեան 20ական, ամն 10։

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը 50 ֆր. ստացած է Տէր եւ Տիկին Ղ. Ղազարեանէ այրի Տիկին Ասրինէ Կիւրեղեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

×

Կապ. Խաչի Պանեէօ - Քաչանի մաս - նաճիւղը ստացած է 50 ֆր. Տիկ. Անոյշ Ալվազեանէ փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Տէյիրմէնճեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐ

Մոռանալէն Տիկին Պայծառ Էսկիճեան 100 ֆր կը նուիրէ Լիբանահայութեան (Տես՝ Ա. էջ) եւ 50 ֆր. «Ցառաջ»ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՒՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳԱՏՕՆ

Դեկտեմբեր 31 ժամը 22էն սկսեալ

REVEILLON DU JOUR DE L'AN

A la Maison de la Culture Arménienne de Marseille, 31 Décembre à partir de 22 h. jusqu'à l'aube.

Menu de Réveillon — Cotillons, Ambiance — Danses Arméniennes,

avec

MARTEN YORGANTZ

PRIX 200 F.

Les places étant limitées, il est recommandé de réserver vos billets et tables en vous rendant à la M. C. A.

12-14, Rue St. Bazile, Tél. 50-15-09

COMMUNIQUE DE L'A. A. A. S.

En complément à la lettre du 2 Décembre 1978 de S. S. le Catholicos de la Grande Maison de Cilicie Khorène 1er, publiée dans le numéro 14.269 de Haratch du 9 Décembre 1978, nous tenons à préciser que sur la somme de 118.000 frs. transmise par nous au Catholicossat d'Anthélias, 100.000 francs envoyés le 3 Novembre 1978 provenaient de notre collecte auprès du public arménien et français. Les 18.000 restant, envoyés le 13 Novembre 1978, provenaient de la collecte faite par le Comité regroupant les Associations Arméniennes d'Alfortville, qui nous avait chargé de les acheminer d'urgence au Catholicossat d'Anthélias.

C'est donc ce même Comité à qui revient le mérite de l'expédition de ces 18 mille francs qui procédera à la publication de la liste de ses souscripteurs.

Signé : A. A. A. S.

Carzou

Autour de l'Imaginaire

GALERIE

Vision Nouvelle

31, Rue du Colisée

75008 PARIS

Jusqu'au 31 Décembre

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Մշակոյթի Տան ոօնածառը՝ կիրակի, Յունուար 14ին։

×

Մանուկներու օրը, նախաճեռնութեամբ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, Յունուար 14ին, Տէսինի մէջ։

Le Caucase

situé en plein cœur du Marais vous assure de son meilleur accueil dans son cadre agréable et chaleureux

Spécialités Franco-Arméniennes

15, Rue St. Gilles, Paris 3e

Métro Chemin Vert

Réservation : 887-31-24

MENUS DE REVEILLON

NOEL

24 DECEMBRE, DIMANCHE

Apéritifs et zakouskis
Plateau Caucase,
Beurek, viande et fromage,
Gigot d'agneau avec pilav et bamias,
Buche glacée
Anouche abour

150 F

ST. SYLVESTRE

31 DECEMBRE

Cockteil Caucase avec
Zakouskis, huitres, saumon fumé,
Plateau Caucase
(Hors d'œuvres variés arméniens)
Agnelet entier, salade aux noix,
Omelette Norvégienne flambée,
Anouche abour.

250 F

Vins — Champagne — Cafés compris
à l'aube Petit déjeuner
Musique sous la direction de
FERDY
Réservation sur place

UNION GENER. ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
33, Cours Pierre Puget
MARSEILLE
Le 6 Janvier à 20 heures

DINER-DANSANT

AU PALM-BEACH CONCORDE
PROMENADE DE LA PLAGE
Sous la présidence de
Monsieur Napoléon BULLUKIAN
Rréservation : au Siège
Tél. : 37-75-97
Jacques Chélélékian
87, La Canebière
VOYAGES WASTEELS 95-90-12

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ, ՃՈՒԱ ՍԵՂԱՆՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑԷ՛Ք

ԴԻՄԵԼՈՎ

sevan

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻԻՆ
4, RUE LAZARE CARNOT
92140 CLAMART
Tél. : 642-16-07

Նպարավաճառատուն մը՝ ուր կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով

LIVRAISONS

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Մատչելի գիներ

Ջորեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապտուր — մանրը

Հինգշաբթի իրիկուն՝ *պաստուէրմէն* վրայ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ

Ուրբաթ իրիկուն՝ *Սու-պէօրէկ*

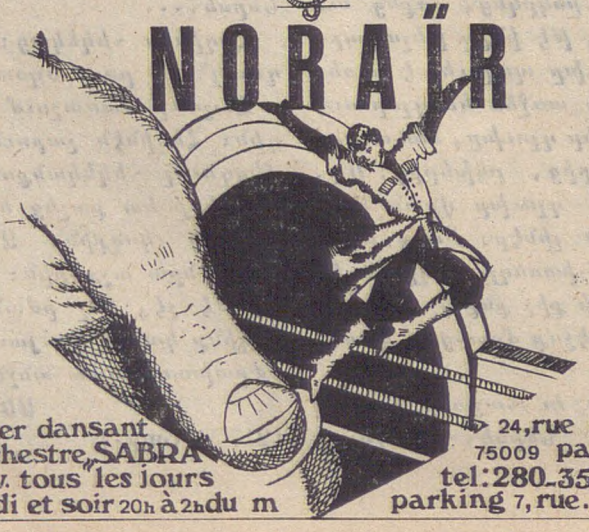
Եւ ամէն կիրակի առաւօտ, պաստուէրմի վրայ՝ խաշ։

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

RESTAURANT

GRECO ARMENIEN

NORAÏR

diner dansant
orchestre SABRA
ouv. tous les jours
midi et soir 20h à 2h du m

24, rue rodier
75009 paris
tel: 280-35-84
parking 7, rue rodier

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission paritaire : N° 55935

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	հատը	1 Ֆ· 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·279

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.279

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Դեկտ· 12-14)

ՆԱՓՈԼԵՈՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻ ԻՍԿԱԿԱՆ ՊԱՏՃԷՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի պետական թանգարանին մէջ կը գտնուի Նափոլէոնի կայսերական զահէն հրա – ժարականի ճշգրիտ պատճէնը: Այս հա– տուտումը արդիւնքն է Հայաստանի Ար– դարութեան նախարարութեան քրէագէտ – տութեան տարրալուծարանի քննութեան: Քննութիւնը կատարուած է իւլթրա – վիօլէ եւ իւլթրա – ռուժ ճառագայթներու օգնութեամբ: Մասնագէտները պարզած են, որ պատճէնահանումը կատարուած է Նափոլէոնի այն ձեռագիրէն, որուն բուն օրինակը, ինչպէս ծանօթ է դիտու– թեան, կորսուած է: Նափոլէոնի կեան – քով ու գործունէութեամբ հետաքրքրուող ֆրանսացի եւ խորհրդային մաս– նագէտները կը գտնեն, որ դիտական աշ– խատութիւններու մէջ ցոյց տրուող մը – նացեալ բոլոր պատճէնահանումները կա– տարուած են կայսեր հրաժարականի ոչ թէ սեւագրութենէն, այլ վերջնական բը– նագրէն՝ մաքրագրութենէն, որ գրուած է իր անձնական քարտուղարին՝ Պարոն Ֆայլի ձեռքով: Ծանօթանալով Երեւանի մէջ գտնուող փաստաթուղթի լուսանկար պատճէնին, Ֆրանսայի ազգային թան – գարանի տնօրէնը՝ Փրոֆ· Ժան - Փիէռ Պապոլէն, հաւաստիացուցած է, որ Ֆը– րանսայի եւ այլ երկիրներու դիւանները – րուն մէջ նման բնագիր գոյութիւն չու– նի, իսկ Լենինգրադի հանրային գրա – գարանի ձեռագիրներու բաժնի վարիչը՝ Փրոֆ· Ալեքսանդր Մեչնիկով, յայտնած է, որ Նափոլէոնի ձեռագիրի վաւերա – կանութիւնը եւ հրաժարականի բնագիրը ոչ ոքի մէջ կասկած կը յարուցանեն եւ հաստատուած է նաեւ մասնագէտ Ֆրէ - տերիք Մասոյի կողմէ:

Հետաքրքրական է այդ փաստաթուղ – թին « ոգիական »ը: Ի՞նչպէս եկած ու հասած է այդ փաստաթուղթը Ֆրանսա– յին հազարաւոր քիլոմեթր հեռու գտ – նուող մեր երկիրը: Քանիներորդ գարու սկիզբը Ռուսիոյ անուանի երաժիշտ Վա– սիլ Ղորղանով (Ղորղանեան), Նիկոլա Ա· թագաւորի համհարզի յաջորդներէն ձեռք կը ձգէ Նափոլէոնի ենթադրեալ ինքնա– գիրը: Իսկութիւնը պարզելու համար ան կ'երթայ Փարիզ, ուր գիտնականները կը հաստատեն, որ ստիպա իսկապէս Նա - փոլէոն կայսեր ձեռագիրն է: 30ական թուականներու սկիզբը Ղորղանով իր դի– ւանը կը կտակէ Երեւանի թանգարանին, ուր այդ նիւթերը անուշադրութեան մատնուած են քանի մը տասնամեակ: Վերջին տարիները հաղուագիւտ փաստա– թուղթերու նկատմամբ յատկացած հե– տաքրքրութիւնն ալ ստիպած է փաստա– թուղթը յանձնել մասնագէտներու քըն - նութեան: Ձեռագիրը՝ եղերքները պա - տռտուած եւ խոնաւացած թուղթ մըն է: Քանի մը նախադասութիւններ բառա – ցիօրէն անընթեռնելի են: Զգալի է, որ գրուած է ջրային վիճակի մէջ· կան մե– լանի շատ մը բիծեր: Փաստաթուղթին տակը թուականը կայ՝ 1814 Ապրիլ 6: Գրուած է՝ « Քանի որ դաշնակից Պետու– թիւնները յայտարարած են, որ կայսրը միակ խոչընդոտն է Եւրոպայի մէջ խա– ղաղութեան վերահաստատման համար, կայսրը, հաւատարիմ մնալով իր երդ - ման, կը յայտարարէ, որ իր եւ իր պա - հակներու կողմէ կը հրաժարի Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ գահէն եւ չկայ այնպիսի զո– հաբերութիւն, նոյնիսկ իր կեանքը, զոր

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Վիէննի Ազգ· Մխիթեան հանգանա– կութիւն (ցանկերը առանձին)	18·405
Նախորդ (յաւելեալ ցանկ)	29·475,10
Ընդհ· գումար	47·880,10

(«Ցառաջ»ի հանգանակութեան ընդհ· գումար՝ 378·178 ֆր· 10)

(*) Հակառակ մեր կրկնակ յայտպարա– րութեանց, դեռ գումարներ կը ղրկուին «Ցառաջ»ին: Անգամ մը եւս ուրեմն, կը շեշտենք թէ մեր ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ օգնութեան եւ ժամանակաւոր բնոյթ ու– նեցող հանգանակութիւնը ՓԱԿՈՒՄԱԾ է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ՆՈՐ ՄԱՐԶԻՉԸ

— o —

Արձակուրդէն վերադառնալէ ետք Երե– ւանի « Արարատ »ի մարզիկները Դեկտ· 15ին սկսած են նախապատրաստուիլ 1979ի ոտնագնդակի մրցաշրջանին: « Ա– րարատ »ի նոր աւագ մարզիչ նշանակ – ուած է Դաշնակցային Ռուսիոյ ծանօթ մարզիչ՝ 49ամեայ Իոսիֆ Բեցա: Մար– զական իր առաջին մկրտութիւնը ստա – ցած է Անդրկարպատեան Ուկրանիոյ խումբերուն մէջ, ապա մաս կազմած է Մոսկուայի ԲԿՍԱի: Ի· Բեցա 1962-1968 թուականներուն եղած է Դոնի Ռոստովի ԲՍԱ խումբի աւագ մարզիչը, ապա նոյն պաշտօնը վարած է Լվովի մէջ: « Արա– րատ »ի տղաքը իրենց փորձերը սկսած են Երեւանի « Արաքս » մարզադաշտին մէջ: Խումբին Բ· մարզիչն է Հրաչեայ Խաչմանուկեան: Յունուար 7էն սկսեալ « Արարատ » կը մարզուի Սեւ Ծովու ա– փին՝ Սոչիի մէջ, ուր քանի մը բարեկա– մական խաղեր կ'ունենայ եւ կը պատ – րաստուի 1979ի խորհրդային բաժակի մրցումներուն, որոնք տեղի կ'ունենան խորհրդային ախոյենութենէն առաջ:

ան պատրաստ չըլլար նուիրելու ի չահ Ֆրանսայի »:

×

ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Երեւանի հիւսիս – արեւմտեան մասին մէջ՝ Աւանի եւ Աւունջ գիւղի միջեւ գըտ– նուող հատուածը, սկսած է բնակելի նոր շրջանի մը շինարարութիւնը: Նախատես– ուած է 30 հազար բնակիչի համար կա - ռուցանել 9 - 14 յարկանի շէնքեր: Նա – խագիծին հեղինակները՝ Հայաստանի շի– նարարութեան ու ճարտարապետութեան հետազօտական հիմնարկի մասնագէտ – ներ, յատուկ ուշադրութիւն դարձուցած են զանազան յարմարութեանց: Այսպէս, նոր շրջանի երեք բաժիններէն իւրաքան– չիւրի մէջ շէնքերու համադրումը կը կա– տարուի այնպէս, որ ստեղծուին կիսա – պարփակ բակեր՝ իւրաքանչիւրը մէկ բակերով: Այդ պարագային, իւրա – քանչիւր շրջան կ'ունենայ իր դպրոցը, մսուր – մանկապարտէզը, առեւտրական կեդրոնը: Իսկ չարժանկարը, մարզական համալիրը, աշակերտական պալատը, բաց հրապարակը, ճաշարանը, պատ – սրճա– րանը ընդհանուրին համար կ'ըլլան:

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Արեւելեան կողմն աշխարհի
Խաղաղութի՛ւն թող ըլլայ···
Ո՛չ արիւններ, բրտինք հոսին
Լայն երակին մէջ ակօսին·
Ու երբ հնչէ կոչնակն ամէն գիւղակի,
Օրհներգութի՛ւն թող ըլլայ:

Արեւմտեան կողմն աշխարհի
Բերրիութի՛ւն թող ըլլայ···
Ամէն աստղէ ցօղ կայլակի,
Ու ամէն հասկ ձուլէ ոսկի·
Եւ ոչխարներն երբ սարին վրայ արածին,
Ծիլ ու ծաղի՛կ թող ըլլայ:

Հիւսիսային կողմն աշխարհի
Առատութի՛ւն թող ըլլայ···
Ոսկի ծովուն մէջ ցորեանին
Յաւէտ լողայ թող գերանդին·
Ու լայն ամբարն աղունիներուն երբ բացուի,
Բերկերութի՛ւն թող ըլլայ:

Հարաւային կողմն աշխարհի
Պտղաբերում թող ըլլայ···
Ծաղկի՛ մեղրը փեթակներուն,
Յորդի գինին բաժակներուն·
Ու երբ թխեն հարսերը հացը բարի,
Սիրերգութի՛ւն թող ըլլայ:

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Թաս գործակալութիւնը կը ճշդէ որ Բրեժնեւ վերապահութիւն - ներ ունի Զինաստան – Միացեալ Նա– հանգներ համաձայնագրին նկատմամբ: Ծանօթ է, որ Գարթըր յայտարարած էր թէ Խորհ· Միութիւնը իր հաւանութիւնը տուած էր:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի մէջ կեանքը օրէ օր իր բնականոն ընթացքը կ'առնէ: Ֆարիւղի արտադրութիւնն ալ կը բարձրանայ, խա– նութները կը բացուին: Ընդհանուր տպա– ւորութիւնն այն է թէ Շահը չահեցաւ Ա· մասը: Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ նախա– րարապետը՝ Զօր· Ազհարի սրտի տագ– նապ ունեցած է: Մնաց որ իր հեռա – գոմը կրնայ նպաստել Շահին գործե – րուն:

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ՝ Ալէն Փէյ– րըֆիթի օգնութեան կը հասնին կառա - վարութեան ՀՀՀ նախարարները: Միաց– եալ ղեկոյցով մը կը մաղթեն որ «ՀՀՀ·ի կեդրոնական մարմինները հաւատարիմ մնան գնահատման ազատութեան եւ ար– տայայտութեան ազատութեան սկզբունք– ներուն, որոնք յատկանիշներ են ժողո – վրդավար քաղաքական կուսակցութեան մը »: Մտորագրողներն են·– Պեգամ, Ռ· Պուլէն, Ի· Պուրժ, Ռ· Կալէ, Լը – ժանտր, Լը Թէօլ, Լիմուզի, Մուրօ, Փա– վոն, Փլանթիէ:

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ նախարարական փոփո– խութիւններ կատարուած են նախագա – հական հրովարտակով: Այսպէս Պութրոս միայն Սրտաքին նախարարութիւնը կը պահէ եւ Պաշտպանութիւնը կը փոխան– ցէ Վիքթոր Խուրիի (բանակին հրամա – ուեստի նախարարութիւնները կը յանձ –

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՅԻՐԱՄԱՅՐ ՄԱՐԻԱՄ

Ով դու Սուրբ Մարիամ, մայր Քրիստոսի,
մայր երազների, մայր ծղոց յոյսի,
ակունք բարութեան, գանձատուն լոյսի–
ամէն առաւօտ,
առաւօտ ծէգին
Հեռու երկնքի ամպէ դաշտերում,
ամպեղէն շորեր կապած ձո մէջքին
եւ ոտաբոբիկ, լոյսի պէս թեթեւ
Դու փնտռում ես ձո կորած մանկիկին:

Եւ գտնում ես դու,
ուզում ես իջնել,
բայց երկրի վրայ իջել է արգէն
գիշերն ահարկու:
Օրօրում ես ձո կորած մանկիկին· —
երկրի եւ երկնի սահմանագծում
յոգնած նընջում ես՝ գանդ ձո ձեռքին:

Զարթնում աստղերի արծաթ շշունջից,
նա դուրս է թռչում ձո գրկի միջից,
եւ խառնւում է ինձ էլ աստղունքին:

Չէ՞ որ, ով Մարիամ, ով Աստուածամայր,
ձո Որդուն մի օր խաչել են մարդիկ,
իր մեծ Հաւատի,
մեծ ճշմարտութեան,
մեծ Սիրոյ համար:

Եւ կրկին յաջորդ առաւօտ ծէգին
դու փնտռում ես ձո կորած մանկիկին,
եւ երկարում է ճանապարհդ այսպէս
ու դու չես հասնում, չես հասնում դու
մեզ:

ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՒՈՅԵԱՆ

նուին Ռըզքի եւ Պըզրիի: Հարաւ Լիբա– նանի մէջ միջադէպեր պատահած են. 2 մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ: Միւս կողմէ Իսրայէլացիները յարձակում գործած են հարաւը: Մէկ մեռեալ կար եւ վեց վիրաւոր պաղեստինեան ահա – բեկչական յարձակումէ մը ետք Իսրա – նատարը): Տումիթ ալ հրաժարած է եւ Գիւղատնտեսական ու Ճարտարար – յէլի հիւսիսը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆի մէջ Տիկին Կանտիի կողմնակիցները կը ձերբակալուին հա - զարներով: 13 մեռեալ կայ, իբրեւ հե– տեւանք ցոյցերու: Ոստիկանութիւնը կը– րակ բացած է:

ՊԱՊԻՆ մէկ պատգամը, ուղղուած իր նախկին թեմին -– Գրաքովիայի հաւա – տացեալներուն ղրաքնուած է եւ ուրեմն կաթողիկէ չարաթաթերթն ալ՝ Թիկատ - նիէ Փովշեէնի նախընտրած է բնաւ լոյս չընծայել: Պապական դիրը նուիրուած է քաղաքին սուրբին՝ Սթանիսլասի, անոր 900ամեակին առթիւ: Ցավհանրէս – Պօղոս Բ· կը չեշտէր այս առթիւ թէ Ս· Սթա– նիսլաս « բանբերն է մարդկային իրա– ւանց եւ ազգին իրաւունքներուն, որոնց– մէ կախում ունին իր արժանաւորութիւ– նը, իր բարոյական ըմբռնումը եւ իր իսկական ազատութիւնը »:

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ «Ցառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Երեքշաբթի (Զորեք– շաբթի, Դեկտեմբեր 27ի թիւ): Խմբա – գրատունը փակ է Շաբաթ, Դեկտ· 23 (*բացառաբար*) եւ Երկուշաբթի Դեկտ· 25:

ՏՕՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քրիստոսի ծննդեան օրհնեալ ծնունդին առթիւ կ'արժէ խորհրդածութեան նիւթ ընել, Նոր Կտակարանի դերապոյն, անոնց Գիրքը, Ս. Աւետարանը, որ մեր լոյս հաւատքին գլխաւոր աղբիւրներէն է:

Նոր Կտակարանով Աստուծոյ գլխաւոր հոգածութիւնը եղաւ Իրեն եւ մարդուն մէջ ուղղակի յարաբերութիւն հաստատելը:

Հին Օրէնքի շրջանին, միշտ եւ ամէն տեղ, Միջնորդներով եւ Վարագոյրով յայտնուած էր:

Իսրայէլը Աստուծոյ կամքը, Օրէնքը՝ միջնորդ մարգարէներու խոզովակով կը ճանչնար: Ժողովուրդին աչքին՝ մարգարէները մեծերն էին, որովհետեւ անոնք միայն Աստուծոյ ձայնը կրնային լսել: Ժողովուրդը կը զարհուրէր Ամենակալէն, եւ « Դուն խօսէ մեզի հետ եւ լսենք, Աստուած չխօսի մեզի հետ, գուցէ կը մեռնինք » (1) կ'ըսէին Մովսէսին: Ոչ թէ միայն ժողովուրդը այլ մարգարէներն ալ կը վախնային մերձենալու Աստուծոյ: Այնպէս ամէնէն երեւելին Մովսէս, երբ համարձակեցաւ եւ խնդրեց որ Աստուծոյ փառքը տեսնէ « Ձես կրնար տեսնել երեսս, վասնզի մարդ չի կրնար ապրիլ երբ տեսնէ երեսս » պատասխանը ընդունեցաւ: Դանիէլ մարգարէն ալ որ « դիտէր մեկնել բոլոր տեսիլք երազ – ները » երբ հրեշտակ մը տեսաւ, « Տէր վախցայ զքեզ տեսնելով եւ ուժաթափ եղայ » (2) գոչեց:

Իսրայէլացիին սրտին վրայ քաշուած էր վարագոյր որ՝ աւելի թանձր էր քան որեւէ հեռատրութիւն: Աստուծոյ Ցայտնութիւնները միշտ կը ծրարուէին խորհրդանիշով մը. « ամէն բան օրինակով կը ցուցուէր անոնց » (3) կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ: Տաճարին մէջ Սրբութիւն Սրբոցը ծածկող վարագոյրը պատռելու համար հարկ եղաւ սպասել որ Յիսուս խաչուէր, եւ Ժողովուրդը տեսնէր եւ մօտենար խորանին, որուն վրայ Աստուծոյ խորհրդական ներկայութիւնը կար: Հին Օրէնքին մէջ կարելի է ըսել որ Աստուած անմատչելի էր, եւ երկինքն ալ շատ բարձր մարդուն համար:

Աւետարանով ամէն բան փոխուեցաւ: Աստուած մարմնացաւ, որպէսզի մարդուն մօտենայ... « ծնաւ Կնոջմէ »: Կոյս Մօրը դիրկը եւ բազուկները, լոյոր մայրերուն նման, դրկեց Աստուածամարդ զաւակը:

Ժամանակակիցները լրեն մօտեցան, չօշափեցին, խօսեցան, մտերմացան հետը...: Երբ հասաւ ժամանակը ծածուկ եւ խոնարհ կեանքէն անցնելու հասարակաց կեանքին, յայտնուեցաւ Յորդանանի ափերուն, նոյնքան խոնարհ եւ պարզ կեանքով, որպէսզի չզարհուրեցնէ ժողովուրդը: Բոլորովին հակառակ Հին Կտակարանի մէջ որդեգրած եղանակին, Նոր Կտակարանը տալու համար « Աստուած յերկրի երեւեցաւ եւ ընդ մարդկան շրջեցաւ »:

Խառնուեցաւ մեղաւորներու ամբոխին, ամէնուն պէս գնաց Յովհաննէս Մկրտչին, որ ժողովուրդը Ջրով մկրտելու հրաման սացած էր, ինքն ալ մտաւ Յորդանանի ջուրերուն մէջ որ մկրտուի: Սոսկաց Յովհաննէս մարգարէն տեսնելով Տիրոջը խոնարհութիւնը... բայց հնազանդեցաւ: Այդ պահուն երկինքը բացուեցաւ, ինչպէս երբեմն Սինա լերան վրայ, Ս. Հոգին աղաւնակերպ իջաւ իր վաստակին վրայ, Հայրը խօսեցաւ ներկայացնելով Որդին առաքեալ, փրկիչ եւ Տէր իր ժողովուրդին « Դա է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցաւ, դմա լուարուք » (5): Այսինքն այսուհետեւ Աստուած լինքնին պիտի խօսի ձեզի հետ, եւ միջնորդ մարգարէներու ձայները պիտի լռեն: Մարդացեալ Աստուած անձամբ պիտի առաջնորդէ եւ ուսուցանէ « Իրեն լսեցէք »: Դէմ յանդիման խօսակցելու, եւ սրտէ սիրտ զեղուլու ժամանակը հասած է. ահաւասիկ Աստուած ձեր մէջն է, « Իրեն մտիկ ըրէք »:

Յիսուս Աստուծոյ Որդին, ժողովուրդին մէջ մտած ժամանակ ներկայացաւ իբրեւ բարի Հովիւ, հրաւիրելով զամէնքը, լսելու քարի լուրը, Աւետարանը: Ժամանակը հասած է, Աստուծոյ Արքայութիւնը մօտ է, կ'ըսէր նահապետական դարերով կրկնուած խոստումը պիտի կատարուի, ապաշխարեցէք, սրտերնիդ զարմուցէք, հաւատացէք որպէսզի ժառանգէք »: « եկայք առ իս », (եկէք լինձի) ըսելով մտաւ պալատներ ու խըրճիթներ ապրեցաւ արտաքնապէս ամէն նման, ամէնքը կրցան մօտենալ իրեն, խօսիլ, լսել եւ նոյնիսկ վիճիլ հետը: Բարի սրտերը հմայուեցան, զմայլեցան, եւ « փառք կուտային Աստուծոյ » « զարմանալի բաներ տեսանք այսօր »(6) ըսելով:

Որպէսզի «եկէք լինձի » հրաւէրը չկարծուի որ՝ առանձնաշնորհեալներու ուղղուած ըլլայ, աւելցուց « եկէք լինձի դուք բոլորդ որ յոգնած էք ու բեռնաւոր, դուք բոլորդ որ ընկերութենէն դուրս նետուած էք, եւ աշխարհի իմաստուններէն արհամարհուած », «եկէք լինձի եւ ես ձեզ պիտի հանգստացնեմ, առէք իմ լուծս ձեր վրայ... ու հանգիստ պիտի գտնէք ձեր հոգիներուն, վասնզի լուծս քաղցր է ու բեռս թեթեւ » (7):

Մարդացած Աստուծոյ այս նոր վարմունքը դուխի եւ սիրոյ անպողպատ զգայոմէ առաջ եկած յայտնութիւն մը չէր, այլ փրկութեան մեծ խոստումին գործադրութիւնը: Երբայեցիներու ուղղուած նամակին հեղինակը (Պօղոս առաքեալ), աքանչելի յստակութեամբ կը համառօտէ ըսելով որ « Աստուած մարգարէներով եւ շատ տեսակ օրինակներով հիներուն խօսելէ վերջ, երբ օրը հասաւ մեզի հետ խօսեցաւ իր Որդիով »: Հետեւաբար Աստուածամարդը, Արդարութեան եւ Խաղաղութեան Արեգակը, Մարդասիրութեան Ովկիանը, բարեկամ եւ բարերար մարդոց:

Յաւի եւ արցունքի հովիտ աշխարհի մէջ, մեզի հաւատացեալներուս կը մնայ կրկնել Թովմաս առաքեալին հետ, « կը հաւատամ Տէր իմ եւ Աստուած իմ » (8): Եւ երկրպագել ու սիրել՝ երգելով մեր սուրբ հայրերուն հոգեմարմայլ շարականները, « Մորհուրդ մեծ եւ սքանչելի որ այսօր յայտնուեցաւ, հովիւները կ'երգեն հրեշտակներուն հետ, աւետիս կուտան աշխարհի: Ծնաւ նոր Արեան Բեթղեհեմ քաղաքին մէջ. որդիք մարդկան օրհնեցէք, զի մեզի համար մարմնացաւ, երկինքի եւ երկրի ստեղծողը խանձարուրքի մէջ փաթաթուած՝ քարայրին մէջ բազմեցաւ:

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱԳԼԼԵԱՆ

(1) Ելից, Ի, 19, 21:
(2) Դանիէլ, Ա, 17: Ժ, 16:
(3) Գաղ. Դ:
(4) Գաղ. Դ. 4:
(5) Մտթ. Գ. 17:
(6) Ղկ. Ե. 26:
(7) Մտթ. ԺԱ. 29:
(8) Յովհ. Ի. 28:

ՓԸՐԻԼ ՀԱՐՊԸՐԻ ԼՐՏԵՍԸ

— o —

Ամերիկացիք առաջինը ըլլալով կ'ըսդունին, թէ Թաքէօ Եոշիքաուա, պատմութեան ամէնէն յաջողած լրտեսը եղած է: Սակայն, իր երկրին՝ Ճափոնի մէջ, ո՛չ չքանչաններու եւ ո՛չ իսկ պատիւներու արժանացած է: Նոյնիսկ մերժումի հանդիպած է, երբ հանգստեան թոշակ ուզած է բացատրելով իր կատարած լրտեսական աշխատանքները Բ. աշխարհամարտին, Խաղաղականի մէջ: « Երկրիս պատմութեան էջերէն սրբուած անուն մըն եմ », կ'ըսէ դառնութեամբ: Եւ քանի մը խօսքով կ'անդրադառնայ իր երիտասարդութեան օրերուն, այն ժամանակներուն, երբ, ինչպէս լինք կ'ըսէ, հայրենիքին համար մեռնիլը պատիւ եւ արժանիք մըն էր: Ճափոնցիի մը մտածումով՝ մահը պատերազմի գաշտին վրայ կը նմանէր ծաղկած կեռասի մը անկումին, այսինքն՝ կը մեռնէր, երբ իր գեղեցկութեան լրումին կը հասնէր: Այս այն օրերուն էր, երբ Ճափոնի կայսերական դրօշը կը յառաջանար ամէն ուղղութեամբ: Հիմա, սակայն, աշխարհ փոխուած է, այժմ ժամավաճառութիւն կը նկատուի զոհաբերութիւնը: Այսօր միայն դրամի մասին կը մտածեն, նոր հնարներ գտնելու՝ երկրին արտադրութիւնները արտածելու համար...:

Ցուսաբեկ, դառնացած մարդու մը խօսքերն են ասոնք: Բայց չարունակենք հետեւիլ ապագայ մեծ լրտեսին կեանքի դրամային: 1929ին մուտք կը գործէ Ճափոնի կայսերական ծովուժին կառքը: Շրջանաւարտ կ'ըլլայ չորս տարի ետք: Ասպարէզը բաց է իր առջեւ, ապագան փայլուն կ'երեւայ, կրնայ մինչեւ իսկ ծովակալի աստիճան ձեռք ձգել, երբ... ծանր հիւանդութիւն մը զինք կը հեռացնէ զինուորական ասպարէզէն: Շաբաթներ ետք, նոր հեռանկար մը ցոյց կը տրուի իրեն.— լրտեսութիւնը: Զորս տարի չարունակ կ'ուսումնասիրէ ամերիկեան նաւատորմին առանձնայատկութիւնները, հարիւրաւոր մանրազիտական դիրքեր կը կարդայ, կը հետեւի ուշի ուշով ամերիկեան մամուլին: Անգլերէնի քննութիւնը կ'անցընէ յաջողութեամբ: Նոյնիսկ այդ օրերուն Եոշիքաուա վտանգաւոր լոյս է, անբիծ, թափանցիկ:

Աւետարանի պարզունակ, անարուեստ էջերէն կը հոսին դերբնական կեանք, իմաստութիւն, բարութիւն, սէր, զօրութիւն, հոգեկան անսահման հարստութիւն:

Աւետարանի մէջն է Քրիստոս, Աստուածամարդը, Արդարութեան եւ Խաղաղութեան Արեգակը, Մարդասիրութեան Ովկիանը, բարեկամ եւ բարերար մարդոց:

Յաւի եւ արցունքի հովիտ աշխարհի մէջ, մեզի հաւատացեալներուս կը մնայ կրկնել Թովմաս առաքեալին հետ, « կը հաւատամ Տէր իմ եւ Աստուած իմ » (8): Եւ երկրպագել ու սիրել՝ երգելով մեր սուրբ հայրերուն հոգեմարմայլ շարականները, « Մորհուրդ մեծ եւ սքանչելի որ այսօր յայտնուեցաւ, հովիւները կ'երգեն հրեշտակներուն հետ, աւետիս կուտան աշխարհի: Ծնաւ նոր Արեան Բեթղեհեմ քաղաքին մէջ. որդիք մարդկան օրհնեցէք, զի մեզի համար մարմնացաւ, երկինքի եւ երկրի ստեղծողը խանձարուրքի մէջ փաթաթուած՝ քարայրին մէջ բազմեցաւ:

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱԳԼԼԵԱՆ

(1) Ելից, Ի, 19, 21:
(2) Դանիէլ, Ա, 17: Ժ, 16:
(3) Գաղ. Դ:
(4) Գաղ. Դ. 4:
(5) Մտթ. Գ. 17:
(6) Ղկ. Ե. 26:
(7) Մտթ. ԺԱ. 29:
(8) Յովհ. Ի. 28:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ 20ՐԴ ԴԱՐԻ ՍԿԶԲԻՆ

(Հիմնական հոսանքները)

Սակայն սրա հետ միասին Ց. Սուր – խաչեանի դերքորոշման մէջ կային թոյլ կողմեր: Օրինակ, նա սխալ կերպով հակադրում էր գեղարուեստի կոնկրետ – պատմական հիմքերն ու նրա յաւերժական, համամարդկային նշանակութիւնը, որ նա կարող է ձեռք բերել յաջորդ սերունդների աչքում հէնց իր գարաշրջան – նը, կոնկրետ մարդկային յարաբերու – թիւններն ու հոգեբանութիւնը խոր եւ ճշմարտացի արտացոլելու չնորհիւ: Բացի այդ, գեղարուեստի եւ հասարակական կեանքի կապը նա ինչ–որ չափով մեխանիկօրէն եւ ուղղագիծ էր ըմբռնում, չէր տեսնում արուեստի յարաբերական ինքնուրոյնութեան, անտեսա – կան հիմքի նկատմամբ նրա անհամաչափ զարգացման այն գծերը, որոնց մասին խօսել է Մարքսը « Քաղաքատնտեսու – թեան քննադատութեան չուրջը » աշխատութեան ներածութեան մէջ: Պատահական չէ նաեւ, որ Սուրխանեանը որդեգրել էր պլեխանովեան գեղագիտութեան վիճելի դրոյթներից մէկը՝ գեղարուես – տական քննադատութեան երկու խնդիրների մասին: Այդ ըմբռնման համաձայն, քննադատի առաջին խնդիրն է՝ երկի գաղափարը արուեստի լեզուից փոխադրել սոցիոլոգիայի լեզուի, դառնել ստեղծա – գործութեան այսպէս կոչուած «հասարակագիտական համարժէքը » եւ ապա միայն ցոյց տալ, թէ գեղարուեստական ինչ միջոցներով է մարմնաւորուում այդ բովանդակութիւնը (1): « Հասարակական համարժէք տարրը » գաղձնեալով արուեստի ըմբռնման միակ ելակէտ, անջատելով իրարից բովանդակութեան եւ ձեւի վերլուծութեան խնդիրները, Սուրխանեանը եւս հաին պլան էր մղում գեղարուեստական երկի ներքին իւրայատկութիւնների եւ միասնութեան հարցը:

Յօրակ Խանզադեանն իր յօդուածնե – րում (2), ընդհակառակը, վճռական նըշանակութիւն էր տալիս գեղարուեստա – կան ֆենոմէնին, աշխատում էր պատասխանել այն հարցին, թէ որն է արուեստի մեծ երկերի յաւերժական կեանքի գաղտնիքը: Թէեւ քննադատը չէր անտեսում պատմական միջավայրի եւ հասարակական յարաբերութիւնների նշանակութիւնը, բայց նա ի վերջոյ ընկնում էր մի ուրիշ ծայրայեղութեան մէջ եւ չէշտը դնում էր ստեղծագործական անհատականութեան, տաղանդի ընդգծի վրայ: Արուեստի մեծ երկերի յարատեւող ուժի պատճառը պէտք է տեսնել « մարդու պսիխօ – ֆիզիոլոգիայի մէջ, որը, ի հարկէ, փոփոխական է, անպայման ենթակայ զարգացման օրէնքին, բայց որի զարգացման տեմպը շատ աւելի դանդաղ է, քան անտեսական – քաղաքական գործօններին, որոնք ինքնին պէտք է բացատրուին ոչ թէ հոգեվէպին, որ կապ ունի կեանքի, պատմաշրջանի հետ, այլ իր հանճարի խորութեամբ (3):

Ինչպէս տեսնում ենք, փոխանակ գեղարուեստական մեծութեան իրական հիմքերը որոնելու դաբաշրջանի պատմական բովանդակութեան եւ հանճարի խորութեան զուգակցման մէջ, Խանզադեանն էլ ընդգծում էր միայն երկրորդ կողմը, ակամայից դուռ բանալով արուեստի ու կեանքի խզման համար, ապագայում էր պսիխօ – ֆիզիոլոգիայի գործօններին, որոնք ինքնին պէտք է բացատրուեն պատմա – հասարակական զարգացմամբ: Պատահական չէ, որ արուեստի «անհատականալի կախարդական զօրութեան » գաղտնիքը նա փորձում էր գտնել « գեղարուեստը գեղարուեստի համար » սկզբունքի իւրօրինակ մեկնաբանութեան մէջ:

Ի հարկէ, Խանզադեանն ըստ էութեան երբեք այդ տեսութեան կողմնակից չի եղել, եթէ վերջինս հասկանանք իբրեւ բացարձակօրէն « անշահախնդիր », ժամանակի կենսական հարցերից կտրուած արուեստի քարոզ: Նրա լուսադէն յօդուածները հիմնւում էին կեանքի էական կողմերի ճշմարտացի արտացոլման ռեալիստական սկզբունքի վրայ: Եւ, այնուամենայնիւ, նրա տուրքը չիշեալ տեսութեանը պատահական չէ:

ԷԴ. Մ. ՋՐԲԱՇԵԱՆ

(Շար. 9)

(1) Համմտ. Գ. Վ. Պլեխանով, Գեղարուեստ եւ գրականութիւն, Երեւան, 1949, էջ 395–396, 402-404: Յ. Սուրխանեան, Գրականութեան հարցեր, էջ 38 – 39, 49, 56 –57:

(2) « Յօրակ Խանզադեանի բանախոսութիւնը գեղարուեստի մասին », «Բաֆուի ձայն», 1913, թիւ 38, «Գրական թիւրիմացութիւն», քք. 80, 83, « Գրական ֆինապատութիւնը », քք. 94, 95:

(3) «Բաֆուի ձայն», 1913, թիւ 38:

ՃԱՇ - ԱՍՈՒԼԻՍ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

— o —

ՆԻՍ (Ցառաջ).— Կովիկ բազմութիւն մը բոլորուելով Աթլանթիք պանդոկին չքեղ սրահին ճաշի սեղաններուն շուրջ, ներկայ գտնուեցաւ Գերապայծառ Ժան Ռիւփի ի պատիւ կազմակերպուած երեկոյթին, Դեկտ. 15, Ուրբաթ երեկոյ: Ունենալով ասուլիսի բնոյթ՝ օրուան նիւթն էր Եկեղեցիին կարեւորութիւնը Հայոց պատմութեան մէջ եւ 1915ի ցեղասպանութիւնը:

Բացումը կատարելով՝ Ժան Ղազար – եան յիշատակեց պաշտօնական հրաւէր – եալներէն ներկայ գտնուողներուն անուն – ները: ՄԱԿի մօտ պապական Նուիրակ Գերպ. Ժ. Ռիւփի կողքին տեղ գրաւած էին Գերպ. Ժան Մուիսէ՝ Նիսի եպիսկո – պոս, Գերպ. Էմոն Ապէլ՝ Մոնաքոյի եպիսկոպոս, Տարօն Ծ. Վրդ. Ձէրէճեան՝ բազմի մէջ մտնել՝ Միացեալ Նահանգ – ներուն դէմ: Անգլիոյ, Ռուսիոյ դէմ պա – տերազմելու ծածկագիր լուրերը չեն հա – ղորդուիր: Ցաւակ է, ուրեմն, որոշ – որոշումը:

— Հիւպատոսարանին պատուհանէն դուրս նայեցայ: Կեանքիս ամէնէն եր – ջանիկ օրն էր: Երկինքը լեցուած էր մեր օդանաւերով, վարը՝ ծուխ եւ կրակ: Ճափոնի Աբեւն էր, որ կը բարձրանար: Երեսուն հոգի կորսնցուցինք, Ամերիկա – ցիք աւելի քան 3·000 հոգի:

Հիւպատոսարանը կը պաշարուի եւ անձնակազմը կը ձերբակալուի: Եոչի – քաուա լինքզինք կը գտնէ Սան Տիէկօ, Քալիֆորնիա:՝ Հոնկէ կը տեղափոխուի Նիւ Եորք եւ օր մըն ալ զինք կը փոխա – նակեն ամերիկացի դիւանագէտի մը հետ, որ ձերբակալուած էր:

Երբ ոտք կը կոխէ ճափոնի հողին վը – րայ, ոչ մէկ պաշտօնական ընդունելու – թեան կ՝արժանանայ: Կը յուսար արժա – նանալ հերոսի մը վայել ընդունելու – թեան, բայց ի զուր: Պատերազմին աւար – տին, երբ Ամերիկացիք կը դրաւեն Ճա – փոնը, Փըրլ Հարպըրի լրտեսը կը ծըպ – տուի եւ պուտուտյական վանականի մը կապանով կը պահուըտի: Ամերիկացինե – րուն մեկնումէն եոք քաղցրաւենիի խա – նութ մը կը բանայ, սակայն մարդիկ դի – տէին իր ով ըլլալը, չէին ուզեր գնում – ներ կատարել լրտեսի մը խանութէն:

— Միայն կինս է, որ զիս կը յարգէ, կ՝ըսէ ղառնութեամբ: Ամէն օր կը խո – նարհի առջեւս, գիտէ թէ պատմութեան մարդն եմ:

ԲԱՂՀԱՆ

LIVRES REÇUS

ANTHOLOGY OF ARMENIAN POETRY (translators and editors Diana Der-Hovannessian, Marzbed Margossian), Columbia University Press 1978.

×

ANTRANIK

et la Montagne Sacrée
(*Conte arménien*)
NANE CARZOU-DEVIS GREBU
(Ed. Flammarion, 1978)

դաւոր զործակալ մը կը դառնայ, քանի կը վերծանէ անգլերէն ձայնասփիւռի հաղորդագրութիւն մը՝ Աւստրալիայէն 17 նաւեր զօրք կը փոխադրեն Անգլիա: Թո – քիօ անմիջապէս լուրը կը փոխանցէ Գեր – մանացիներուն: Նաւատորմը Ջրամոյն կ՝ըլլայ, կը մաքրագործուի զերման ընդ – ծովեաներուն կողմէ:

1941ին, զիւանագիտական անցագիրով մը, իբրեւ փոխ – հիւպատոս ,կը մեկնի Հոնոլուլու: Պարտականութիւնն է ման – րամասն տեղեկագրել ամերիկեան նաւա – տորմին ուժին, շարժումներուն, ռազմա – գիտական կարելիութիւններուն մասին: կը լծուի տենդագին աշխատանքի:

— Ցիմար էին Ամերիկացիք, կ՝ըսէ ան, իբրեւ զիւանագէտ կրնայի ուզած կղզիս այցելել: Երբեմն փոքր օդանաւեր վար – ձելով թռիչք կը կատարէի նաւահանգիս – տին վրայէն, կ՝ուսումնասիրէի խարիսխ – ները: Նոթ չէի առներ, ամէն ինչ կ՝ար – ձանագրէի գլխուս մէջ: Ցաճախ լողա – լով, նոյնիսկ ջուրին տակ մնալով, կը քննէի, կը զննէի չորս կողմը: Անդին կղզիին մէջ ճափոնական թէյարան մը կար, նաւաղները, երիտասարդ սպաներ կը չատախօսէին եւ կին սպասեակները կը լսէին: Աւելին ձեռք ձգելու համար, երբեմն սպաները կառքով կ՝առաջնորդէի դէպի իրենց նաւերը: Նոյնիսկ ժամանակ մը իբրեւ պնակ լուացող Փիլիպպեցի, քանթինի մը մէջ աշխատեցայ, ձեռքե – րէս աւելի ականջներս եւ աչքերս կը չարժէին: Գիշերները, մինչեւ ուշ ատեն, հիւպատոսարանէն ծածկագիր տեղեկու – թիւններ կը հաղորդէի »:

Անակնկալ յարձակումին թուականը կը մօտենայ: Եոչիքաուա, ծովակալ Եամա – մոթոյի 97 հարցումներուն կը պատաս – խանէ, կը ճշդէ նաւերուն, օդանաւերուն եւ անձնակազմերուն գտնուած վայրերը: Ծովակալը, օրինակ, կը տեղեկանայ, թէ ռազմանաւերուն մեծ մասը նաւահան – գիստին մէջ կը գտնուի Կիրակի օր: Կ՝որոշէ թուականը, անշուշտ Կիրակին: Դեկտեմբեր 6ին, լրտեսը իր վերջին լուրը կը հաղորդէ.— Ոչ մէկ նախազգուշա – կան միջոց ճամբան բաց է: Թոքիոյի մէջ Արտաքին նախարարութիւնը լուրը կը փոխանցէ ծովակալին եւ կը հրահանգէ յարձակումը գործադրել: Երեսունէ ա – ւելի զանազան տեսակի ռազմանաւեր ճամբայ կ՝ելլեն ասոնց վրայ կ՝աւելնան օդանաւեր փոխադրող վեց ռազմանաւեր երեք ընդծովեաներ, վառելանիւթով լեց – ուած փոխադրանաւեր եւայլն: Շուտով 350 օդանաւեր Փըրլ Հարպըրը պիտի ռմ – բակոծեն:

Ցարձակումը ծայր կուտայ Դեկտ. 7, Կիրակի, առաւօտուն ամբ 7·40ին (Ա – ղաղականի ժամ):

Եոչիքաուա այդ պահուն նախաճաշելու վրայ էր· կը լսէ առաջին ռումբերուն պայթումներուն դղրդիւնը: Թոքիոյի ճափոնական դիւանագիտական ներկայացուցիչները կը հրաւիրուին Արեւելեան քամի, անձրեւ: կը նշանակէր, թէ ճափոն որոշած է պատե – րազմ ամերիկացիներու եւ անգլիացիներու դէմ: Ռատիոյի կայանները կը սկսին հաղորդել ազգային երգեր, ապա՝ ռազմական երգեր: Ռատիոյի ծրագրի վերջին կարգ մը լուրերուն ետք, կը հնչէ Կայսրին երգը: Ամէն ինչ կը վերջանայ:

Պ. Զաւիկ Կոչեան, Պ. Ասատուր Կոչեան, Տիկին Արեգնազ Չերչեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Չերչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ալէն Հէօրսթ եւ աղջիկը ինչպէս նաեւ Պօղոսեան, Փափազեան, Մուրատեան, Մխաքեան, Մարգարեան, Քէպէնեան, Գումրուեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր, նանիին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԶԱՏԻԿ ԿՈՉԵԱՆԻ

(ծնեալ Մարիամ Գումրուեան)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 18ին, 71 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի, Դեկտ. 21, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Օպերայէն հայ ընտանիք մը, 20 ֆր. կը նուիրէ սիբելի «Յառաջ»ին բարգաւաճման, հին եւ նոր ննջեցեալներուն ի յիշատակ:

ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՒՆ
ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳԱՏՕՆ

Դեկտեմբեր 31 ժամը 22էն սկսեալ

REVEILLON DU JOUR DE L'AN

A la Maison de la Culture Arménienne de Marseille, 31 Décembre à partir de 22 h. jusqu'à l'aube.

Menu de Réveillon — Cotillons, Ambiance — Danses Arméniennes,

avec

MARTEN YORGANTZ

PRIX 200 F.

Les places étant limitées, il est recommandé de réserver vos billets et tables en vous rendant à la M. C. A.

12-14, Rue St. Bazile, Tél. 50-15-09

Le Caucase

situé en plein cœur du Marais vous assure de son meilleur accueil dans son cadre agréable et chaleureux

Spécialités Franco-Arméniennes

15, Rue St. Gilles, Paris 3e

Métro Chemin Vert

Réservation : 887-31-24

MENUS DE REVEILLON

NOEL

24 DECEMBRE, DIMANCHE

Apéritifs et zakouskis
Plateau Caucase,
Beurek, viande et fromage,
Gigot d'agneau avec pilav et bamias,
Buche glacée
Anouche abour

150 F

ST. SYLVESTRE

31 DECEMBRE

Cockteil Caucase avec
Zakouskis, huitres, saumon fumé,
Plateau Caucase
(Hors d'œuvres variés arméniens)
Agnelet entier, salade aux noix,
Omelette Norvégienne flambée,
Anouche abour.

250 F

Vins — Champagne — Cafés compris
à l'aube Petit déjeuner
Musique sous la direction de
FERDY
Réservation sur place

Disques Vogue

La plus riche production de disques Arméniens
sous la direction d'ARA BARTEVIAN

MUSIQUE RELIGIEUSE
CLVLX 451 (Messe Komitas) — CLVLX. 454 et LVLX. 547
Trésors de la liturgie Arménienne
Cantique de Noël et de Paques
Volumes I et II

No 442 (Messe Ekmalian)

MUSIQUE FOLKLORIQUE

CLVLX 516 Reflets d'Arménie – CLVLX 182 Le Caucase, LMD 30240 Légende d'Arménie.
CLVLX, 526 (Chants et danses d'Arménie) — CLVLX, 527 Arménie)
CLVLX. 199 (Arménie) — SLVLX. 517 (Soirée Arménienne) — SLVLX. 409 (Le Thar) — LDM. 30152 (Chants romantiques) — LDM. 30211 (Danses)

MUSIQUE SYMPHONIQUE

CLD. 714 et MC 20176 (œuvres symphoniques (Classiques) -- SLD. 790 (Deux trios, pour piano, flûte, clarinette).
No 24009 Orchestre - Rhapsodie Caucasienne etc. 4 pièces

30 Cm Microsillon en Stéréo

(Prix 35,00 Frs) + port

Envoi contre rembourcement

Disques Vogue : 14, Rue Petit Pa ris 75019, Tél. : 208-99-22

Imprimé sur les presses du Journal «Har atch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

pour les fêtes, offrez les disques des plus grandes vedettes Arméniennes

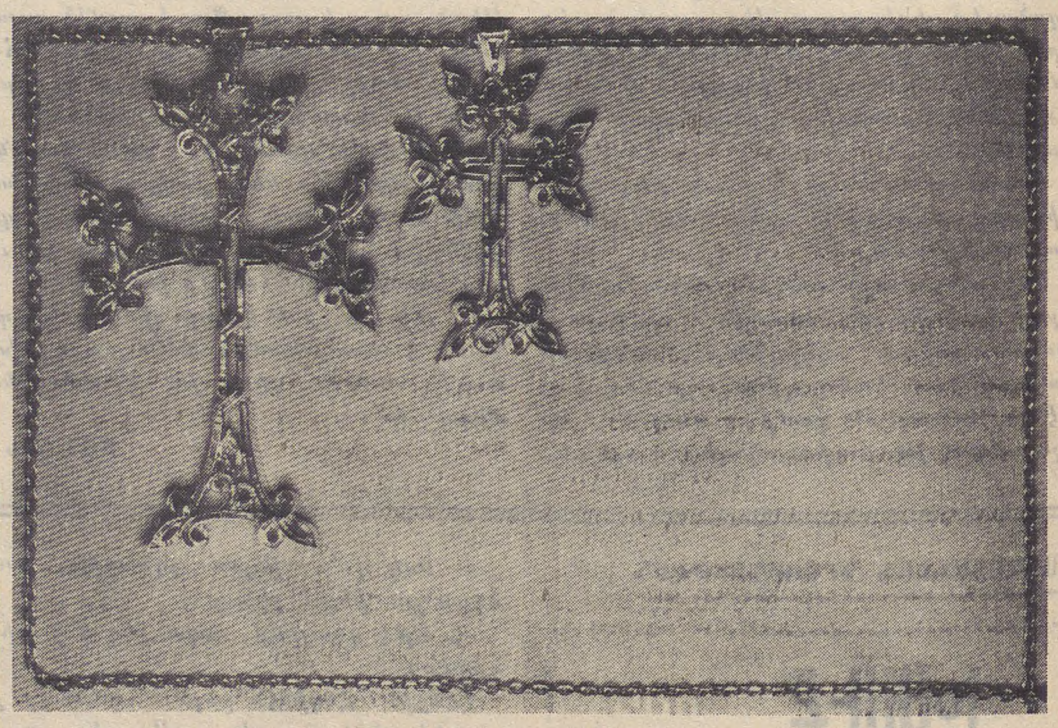
Distribués en France par SONODISC, en vente :

FNAC et GRANDS MAGASINS et CHEZ LES DISQUAIRES
PARIS : LIBRAIRIE PALOUYAN, 9, rue de Trévise, 75009
LYON : BAHADOURIAN 20, rue Villeroy
TELE GLOBE Place de la République
MARSEILLE : RAPHAEL 44, La Canebière

VOUS TROUVEREZ CES MODELES EN OR CHEZ MOI

42, Rue Beaubourg — 75003 PARIS
Tél. 272-00-92

Bagues — Alliances — Chaînes — Pendentifs

André Garabédian

Marten YORGANTZ

l'album 79 est paru

chante tous les soirs à

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
27
MERCREDI
27 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·280

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.280

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԿՈՒԻՆԵՐ ՄԱՐԱՇԻ ՄԷՋ
92 ՄԵՌԵԱԼ, 1500 ՎԻՐԱՒՈՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ
13 ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀՆԴՕ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸՆԿԱՒՈՎ ՊԱՊ ՄԸ
ԾՆՈՒՆԴԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ՆԱԵԻ
ՀԱՑԵՐԷՆ

ԳԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՑՑԵՐ
ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՀԵՐ

Մինտէնի դադարը առաւելաբար «խանդարեց» Թուրքիա, ուր արիւնալի չատ ծանր միջադէպեր խլեցին 93 մեռեալ, ըստ կառավարական աղբիւրներու եւ 200՝ ըստ ընդդիմութեան եւ 1500 վիրաւոր։

Այլ – ձախի կռիւներ որոնք այս ան – դամ հակայ համեմատութիւններ առին։ Ինչպէս միշտ, մէկը միւսը կը մեղադրէ, այսինքն իշխանութեան գլուխ գտնուող եւ « Միջազգայինի » նորընտիր անդամ Հալքի պարագլուխը՝ վարչապետ Էճեվիտ կը խօսի աջակողմեան դրդռութեանց մասին, մինչ նախկին վարչապետ՝ Ատալէթի պարագլուխ՝ Տէմիրէլ բոլոր խռովութեանց պատասխանատուն կը նկատէ Էճեվիտը եւ մեկնումը կը պահանջէ։

Ամէն ինչ կը սկսէր Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Անգարայէն 630 քիլոմեթր հարաւ-արեւելք՝ Մարաշ (Մարաշ – Հերոսա – կանը, կը յիշէր Լը Մոնտ, Երկուշաբթի իրիկուն, աւելցնելով թէ այսպէս կոչուած է ի յիշատակ այն դիմադրութեան զոր մղեց Ֆրանսական գրաւման ուժերուն դէմ։ 150 հազար բնակիչ ունի, կը գտնուի 300 քիլոմեթր Ատանայի հիւսիսը։ Արաբներն ու Իւրզանդացիները ձեռք ձեռք քաշեցին զարերու երկայնքին։ Օսմանեանները վերջնապէս տէր եղան 1515ին)։ Թոփ – Տէր, Ուսումնական ձախ սենթիքային պատկանող երկու ուսուցիչներ կը սպաննուէին, որովհետեւ վերացուցած էին երեք աշակերտներու արտաքսումը թեքնիք լիսէէն, կարգապահական պատճառներով։ Ու կը կարուէր յուղարկաւորութիւնը եւ ըստ աղբիւրներու, հոս կը տարբերի արիւնալի բախումներու դրդապատճառներու բնոյթը։ Ոմանց համար կրօնաւորները մերժած էին կրօնական արարողութիւնը, առարկելով որ զոհերը « համայնավար անաստուածներ են», ըստ ուրիշներու կրօնական յուղարկաւորութեան տեղ է որ աչքեր յարձակած են թափօրին վրայ « Մա՛հ համայնավարներուն » « Մահմետական Թուրքիա » նշանախօսքերով։

Շաբաթ օր, կացութիւնը կը վատթարանար հակառակ հաստատուած լուսարձակներ եւ հապճեպով զրկուած զինուրական ուժերուն, նոյնիսկ՝ վայրաչուներ։ Ամբողջ թաղեր կ'ենթարկուէին հալածանքի « համայնավարներուն » դէմ։ Ուճապը կը տիրէր բնակիչներուն վախել, կրակի կը տրուէին տուները մինչ ան ծայրայեղները կը փորձեն խուժել մինչեւ հիւանդանոցը եւ նահանգապետարանը « սպաննելու » համար վիրաւորները։ Թաղապետական աղբիւրներու համաձայն ցուցարարները Անգարայէն եւ Եոզկաթէն եկած ծայրայեղ աջեր էին եւ Ալեւասլան Թիւրքէշի կուսակիցներ, թէեւ այս վերջինը բոլորովին կը հերքէ եւ կը յիշեցնէ որ ամիսներէ ի վեր կը պահանջէր պատերազմական վիճակի հռչակումը եւ պետական ապահովութեան դատարաններու վերաբացումը։ Ազգ· Փրկութեան (Միլլի – Սելամէթ) ալ պետը՝ Էրպաքան կ'ըսէ թէ թէեւ ցուցարարները « Մահմետական Թուրքիա » պոռացած են բայց իր շարքերէն չեն։

Ճիշդ է որ այլ – ձախի պիտակին տակ կայ նաեւ կրօնական նկարագիր մը։ Ադանդներու մրցակցութիւնը ուժեր կը դրծէ։ Նոյն մակդիրով կը մկրտուին Ալեւի (Շիի) եւ համայնավար մինչ Սիւննները աւանդաբար պահպանողական կը մնան։

Երեքշաբթի օր որոշ չափով հանդարտութիւն կը տիրէր եւ Էճեվիտ պատերազմական վիճակ կը հռչակէր 13 քաղաքներու մէջ, ի շարս որոնց՝ Անգարա եւ Պոլիս։

Այս ամբողջը կը զուգադիպէր նաեւ Էճեվիտի վերադարձին Սաքատինեաեան երկիրներէ, ուր վարչապետը յաջողած էր ստանալ լայն օժանդակութիւններ ապահովել։ Եկած – չեկած Էճեվիտ դէմ յանդիման կը գտնուէր Մարաշի աղէտին, որուն առթիւ Հալքի պետը կը խօսէր « ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ » մասին, տրուած ըլլալով հաւանաբար, որ ոեւէ թուրք համաձայն է այդ գործին մէջ բայց կը ճնշուած է անշուշտ թէ՝ Իսլամական ձեւի ցեղասպանութիւն է (թրքական ձեւի ցեղասպանութեան առաւելաբար Հայը ծագասպանութեան առաւելաբար Հայը ծագասպանութեան առաւելաբար Հայը ծագ

1828-Ը ԲԱԽՏՈՐՈՇ ԱՆԿԻՒՆԱԴԱՐՁ

(Առլէն Փափազեանի յօդուածին առթիւ)

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ԽՄԲ.— Առլէն Փափազեանի յօդուածին առթիւ (Դեկտ. 8) Խաչիկ Թէօլէօլեան եւս կ'անդրադառնայ « Բախտորոշ » թուականին: Դաղափարական նոյն ըն - տանիքին պատկանող մեր երկու աշխատակիցներուն պարզած տեսակէտները, այս առթիւ, այլապէս շահեկան են, մանաւանդ երբ նկատի առնենք թէ Սփիւռքի մամուլը, ընդհանրապէս, գոհացու արձագանգն ըլլալով Հայաստանեան մամուլին եւ չըսաւ ի'ր խօսքը, պատմական այսքան կարեւոր դէպքի մը շուրջ:

Առլէն Փափազեան, իր « Բախտորոշ Թուական մը » յօդուածին մէջ, (Ցառաջ, Դեկտ. 8), կ'ակնարկէ այն խանդավա - ռութեան՝ որով Խորհրդային Հայաստան կը տօնէ պատմական Հայաստանի մէկ մասին կցումը ցարական Ռուսիոյ, 1828 Թուականին: Այս « խանդավառութիւնը » անկասկած այն ոլռաննաներու համերջ - նէրէն է, զորս վարժ է ստեղծել համայ - նավար որեւէ Պետութիւն: Կը կարծէի որ մենք այլեւս վարժուած ենք նման արա- րողութիւններու, եւ կը հասկնանք այն պատճառները՝ որոնք « մասնակցումի » կը մղեն Խորհրդային Հայաստանի ոչ- համայնավար տարրերն ալ. գուցէ նոյ- իսկ կրնանք ըսել զանգուածնե'րն ալ: Ու- րեմն չէի ակնկալեր որ նման « խանդա- վառ » տօնակատարութիւններու հանդէպ մեր ունեցած հակակրանքը մեզմէ ոմանց կրնար մղել ծայրայեղութեան մը, այս- ինքն՝ պատմական անժխտելի իրականու- թեան մը մերժումին: Ինծի կը թուի որ երբ Առլէն Փափազեան կը մերժէ « բախ- տորոշ » նկատել Հայաստանի արեւելեան մասերէն ոմանց կցումը ցարական Ռու- սիոյ, ան նման ծայրայեղութիւն մը կ'արտօնէ ինքզինքին, եւ պետական կեղ- ծիքի հանդէպ իր զգացած արդար հա - կակրանքի պահանջածէն անդին կ'երթայ:

Կը գրէ.— « Սովետական ներքին շու- կայի համար ստեղծուած «բախտորոշ» թուականները նոյն տեսանկիւնէն չեն դիտուիր հոս արեւմտահայ զանգուած - ներուն կողմէ »: Կը գրէ նաեւ. « Ո'չ Խորենացին, ո'չ Մեսրոպ Մաշտոցը եւ ոչ ալ Վարդանը դժգոհելու պատճառ կ'ու - նենան երբ մեր պատմութեան այսքան նոյն եւ պատկառելի էջերուն մէջէն առ այժմ դուրս ձգուի այս նոր եւ շատ թէա- կան բախտորոշ թուականի 150ամեակը »:

Որքան զիտեմ, « բախտորոշ » չէզոք բառ մըն է, այսինքն՝ « բախտաւոր » բառին պէս միայն դրական իմաստ չու- նի: « Բախտորոշ » կարելի է կոչել շատ լաւ եւ շատ դէշ արդիւնքներ ունեցող դէպքեր. կը բաւէ որ անոնք մեծ հետե- ւանք ունեցած ըլլան, օրինակ՝ հիմնա - կան փոփոխութիւններ մտցնեն ժողո - վուրդի մը կեանքին մէջ: Եթէ Առլէն Փափազեան ընդունի նման սահմանում, ինծի կը թուի որ ստիպուած է նաեւ ըն- դունիլ որ 1828ի կցումը իսկապէս բախ- տորոշ էր:

Եթէ մեր միջեւ տարակարծութիւն կայ բառին իմաստին եւ հիմնական սահմա - նումին մասին, այսինքն՝ եթէ Առլէն Փափազեան Սովետական Հայաստանի մէջ գործածուած « բախտորոշ » ածականը կը մերժէ որովհետեւ իր կարծիքով մի- այն դրական իմաստ ունի բառը, այն ա- տեն այս տողերը կրնան աւելորդ ըլլալ: Եթէ բառի իմաստի սահմանումին մէջ սխալած եմ ես, այն ատեն անկարելի է ըսել, օրինակ, — « Եղեռնը քախտորոշ դէպք մըն էր հայ ժողովուրդին համար »: Բայց ես կը հաւատամ որ կարելի՛ է այդ ըսել: Եւ կը կրկնեմ.— Բառին « չէզոք » առումով կրնանք հաստատել, — « 1828ի դէպքը բախտորոշ էր »:

Հարցը կը բարդանայ եթէ ընկերս՝ Առլէն Փափազեան համաձայն է որ « բախտորոշ »ը կրնայ թէ՛ դրական, թէ՛ բացասական իմաստներ ունենալ, սա - կայն չուզեր զայն գործածել 1828ի դէպ- քերը որակելու համար: Այն ատեն, ի պատասխան իր յօդուածին, ստիպուած եմ գոնէ ուրուագծային ձեւով բացատ - րել թէ ինչո՞ւ համաձայն չեմ իր եզրա- կացութեանց: Նման բացատրութեան փորձի մը մէջ պիտի չեչտէի այս կէ - տերը:

Ա.) Ռուբինեան Թագաւորութեան ան - կումէն ետք մի քանի անգամ հայ ժողո- վուրդի « ղեկավար » դասակարգը ներ- կայացուցիչներ ուղարկեց քրիստոնեայ Եւրոպայի, յուսալով որ նոր « խաչակ - րութիւն » մը կը փրկէ հայ ժողովուրդը: Երբ այս դիմումները ապարդիւն մնա- ցին, կաթարուեցան ուրիշներ, որոնք 1700էն ետք ուղղուեցան Վրաստանի եւ կամ Ցարական Ռուսիոյ: Դիմումները կատարող « ղեկավարները » երբեմն օր- ուան կաթողիկոսն ու իր խորհրդատու « ջոջ »երն էին, երբեմն ալ իրենք զիրենք միայն ներկայացնող ծանօթ անձեր: Ա- նոնց երկար եւ յուսախաբ կարաւանին մաս կազմեց Կաթողիկոս Ներսէս Աչա- բակեցին եւ այն հայ մեծերն ու կամա- ւորներու դունդերը՝ որոնք օժանդակե - ցին ցարական Ռուսիոյ բանակներուն, 1828ին:

Ինչո՞ւ մատնանշել այս կէտերը: Շեչ- տելու համար որ դէպքերուն ժամանա - կակից մարդիկ կը հաւատային որ Պարս- կական եւ Օսմանեան տիրապետութենէն փրկուելու համար կ'արժէր դիմել ուրիշ Պետութեան մը: Որքան ալ տխրահռչակ էին ցարի բանտերն ու կատաղի fոզսf ձիաւորները, նորէն յայտնօրէն նախըն- տրելի էին: Կարելի է ըսել որ չափազանց միամիտ էին մեր ղեկավարները, եթէ իսկապէս կ'ակնկալէին որ « խաչապաշտ » Եւրոպան (ներառեալ՝ Ռուսը) ոչ միայն պիտի արտաքսէր Իսլամ Պետութիւննե- րը, այլ նաեւ պիտի հիմնէր հայկական ազատ Պետութիւն: Ինծի համար ան - հասկնալի կը թուի մեր ժողովուրդի մէկ խաւին անցեալին (ու նաեւ ներկային) ցուցաղրած անսահման քաղաքական մի- ամտութիւնը: Ի՞նչպէս գործնական աշ- խարհի մէջ յաջող, լուրջ եւ հասուն ան- ձեր կրցան հաւատալ որ Ֆրանսացին, Անգլիացին, Վրացին կամ Ռուսը մեզ պիտի « ազատագրէր » բառին ամբողջա- կան իմաստով՝ չեմ հասկնար: Սակայն կասկած չկայ որ Օսմանեան եւ Պարս- կական լուծին տակ տառապող Հայերու ստուար մեծամասնութիւնը լաւ հասկը - ցած էր երեք « չարեաց փոքրագոյնը » արտայայտութեան իմաստը: Հայ ժողո- վուրդը պիտէր որ ի՛նչ որ ալ ըլլայ Ռու- սին խարազանին հարուածը, այդ նախըն- տրելի էր Պարսիկին ու Թուրքին սուրէն:

Փա՞ստ կ'ուզէք: Երկու տեսակ փաստ կրնամ առանց երկար պրպտումներու հայթայթել: Նախ յիշենք որ 1827 – 28 ձրջանին կնքուած Ռուս – Պարսիկ դաշ- նագիրը պարտադրեց Շահին որ արտօնէ իր հայ հպատակներուն գաղթը՝ դէպի Ռուսիոյ կցուած հողամասը: 130·000 հայ գիւղացիներ լքեցին հին, պատմա- կան Պարսկահայաստանը, իրենց պապե- րուն դերեզմանները, ուխտատեղիները, իրենց արտերն ու աւանները ու գացին հաստատուելու Արարատեան դաշտին մէջ: Ինչո՞ւ: Չէին հաւատար որ « Ռու- սահայաստանը » դրախտ պիտի ըլլար, սակայն Պարսկահայաստանին դժոխք ըլ- լալը զիտէին:

Նկատի առնենք նաեւ դրական « փաս- տեր »: Ցիշենք որ տասնիններորդ դա - րուն հայ ժողովուրդի բողոքի ձայնը ամէնէն առաջ լսուեցաւ Խաչատուր Ա - բովեանի « Վէրք Հայաստանի » վէպին մէջ, ուր հայ ժողովուրդի թշնամիները պարսիկ Պետութեան գործակատար Ա- ղրպէջանցի – Թուրք խաներն էին: Նոյն- իսկ այս գրքի գրի առնուելէն յետոյ տա- րի ետք, մինչ Մերենց արեւմտահայե - րէնով կը գրէր հայ - արաբ հին պայքարի մասին, Րաֆֆի յաճախ կը սեւեռէր իր հայեացքը Պարսկահայաստանի Հայերու տառապանքներուն վրայ որոնք մօտակայ անցեալին տեղի ունեցած էին:

Այս բոլորը կը մատնանշեմ, չեչտելու համար որ իսլամ Պետութիւններու պայ- քարը լրարու հետ, եւ մանաւանդ Պարս- կական Պետութեան բանեցուցած ահռելի ճնշումները անտեսական կործանումի, իսլամացումի, արտագաղթի եւ Քիւրդ - քական ոչնչացումի կ'ենթարկէին մեզ: Հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ « բախտո- րոշ » կարելի է որակել 1828ը, պէտք է յիշել որ մեզի ի՞նչ վիճակի հասցուցած էր Թուրք եւ պարսիկ Պետութիւններու տիրապետութիւնը: Ըստ պատմագէտ Ճորճ Պուրնութեանի վարդապետական տոքթորայի ուսումնասիրութեանց (Ի - նիվըրսիթի աֆ Քալիֆորնիա, Լոս Ան- ճելըս)՝ որոնք հիմնուած են Իրանի, Ե- րեւանի եւ Ռուսիոյ մէջ պահուող ար- խիւներու տուեալներուն վրայ, 1828 Թը- ւականին Երեւանի պարսիկ խանի պատ- կանող հողերուն վրայ ապրող բնակչու - թեան միայն 35 առ հարիւրը Հայ էր: Լա՛ւ սեւեռիլ պէտք է այս թիւին վրայ: Այդ 35 առ հարիւրը կ'ապրէր այն հողին վրայ, որ ներկայ Խորհրդային Հայաս - տանի կորիզն է, եւ որուն վրայ բնակող- ներուն 88 առ հարիւրը Հայ է: Տոկոսի փոփոխութիւնը կը պարտինք, նախ, ար- դէն յիշուած 130·000 պարսկահայ գաղ- թականներուն, յետոյ՝ Օսմանեան կայս- րութենէն « Ռուսահայաստան » փախչող Հայերուն, որոնք 1855ի, 1878ի եւ 1914– 1919ի ռուս – Թրքական պատերազմնե - րուն անցան դէպի արեւելք: Անշուշտ Ռուբէն Փաշան ալ կարեւոր գործ կա - տարեց այդ օրերուն, սակայն կասկած չկայ որ 1828էն 1831 արդէն պատահած էր հսկայ փոփոխութիւն: Փրոֆ. Ռիչըրտ Ցովհաննէսեան (Պուրնութեանի ուսու - ցիչը) կը հաստատէ որ մինչ Հայերը հա- զիւ Երեւանի խանութեան բնակչութեան 35 առ հարիւրն էին 1828ին, արդէն 50 առ հարիւրէն աւելի էին 1831ին, երեք տարի ետք: Պիտի ուզէի ըսել Առլէնին, որ միայն ա՛յս իրողութիւնը, որ ար - դիւնքն է 1828ի կցումին, կը բաւէ մեզի ըսել տալու՝ որ « բախտորոշ » էր այդ Թուականը, սակի՛ղձն էր այն կորիզի կազ- մումին, որ ապագային պիտի ըլլար Հա- յաստանի սիրտը:

Բ) Գրեթէ այդ առաջին արդիւնքին չափ կարեւոր է երկրորդ մը,— Հայ ժո- ղովուրդի բաղխենիացումն ու բաղաք - կանացման ուղղութիւնը, 1828էն ետք: Պէտք չէ մոռնալ որ անկէ առաջ Հայ ժո- ղովուրդի « մայրաքաղաքը » Պոլիսն էր եւ Վենետիկի « Վէրք Հայաստանի » վէպին մէջ, ուր հայ ժողովուրդի թշնամիները պարսիկ Պետութեան գործակատար Ա- ղրպէջանցի – Թուրք խաներն էին: Նոյն- իսկ այս գրքի գրի առնուելէն յետոյ տա- րի ետք, մինչ Մերենց արեւմտահայե - րէնով կը գրէր հայ - արաբ հին պայքարի մասին, Րաֆֆի յաճախ կը սեւեռէր իր հայեացքը Պարսկահայաստանի Հայերու տառապանքներուն վրայ որոնք մօտակայ անցեալին տեղի ունեցած էին:

Այս բոլորը կը մատնանշեմ, չեչտելու համար որ իսլամ Պետութիւններու պայ- քարը լրարու հետ, եւ մանաւանդ Պարս- կական Պետութեան բանեցուցած ահռելի ճնշումները անտեսական կործանումի, իսլամացումի, արտագաղթի եւ Քիւրդ - քական ոչնչացումի կ'ենթարկէին մեզ: Հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ « բախտո- րոշ » կարելի է որակել 1828ը, պէտք է յիշել որ մեզի ի՞նչ վիճակի հասցուցած էր Թուրք եւ պարսիկ Պետութիւններու տիրապետութիւնը: Ըստ պատմագէտ Ճորճ Պուրնութեանի վարդապետական տոքթորայի ուսումնասիրութեանց (Ի - նիվըրսիթի աֆ Քալիֆորնիա, Լոս Ան- ճելըս)՝ որոնք հիմնուած են Իրանի, Ե- րեւանի եւ Ռուսիոյ մէջ պահուող ար- խիւներու տուեալներուն վրայ, 1828 Թը- ւականին Երեւանի պարսիկ խանի պատ- կանող հողերուն վրայ ապրող բնակչու - թեան միայն 35 առ հարիւրը Հայ էր: Լա՛ւ սեւեռիլ պէտք է այս թիւին վրայ: Այդ 35 առ հարիւրը կ'ապրէր այն հողին վրայ, որ ներկայ Խորհրդային Հայաս - տանի կորիզն է, եւ որուն վրայ բնակող- ներուն 88 առ հարիւրը Հայ է: Տոկոսի փոփոխութիւնը կը պարտինք, նախ, ար- դէն յիշուած 130·000 պարսկահայ գաղ- թականներուն, յետոյ՝ Օսմանեան կայս- րութենէն « Ռուսահայաստան » փախչող Հայերուն, որոնք 1855ի, 1878ի եւ 1914– 1919ի ռուս – Թրքական պատերազմնե - րուն անցան դէպի արեւելք: Անշուշտ Ռուբէն Փաշան ալ կարեւոր գործ կա - տարեց այդ օրերուն, սակայն կասկած չկայ որ 1828էն 1831 արդէն պատահած էր հսկայ փոփոխութիւն: Փրոֆ. Ռիչըրտ Ցովհաննէսեան (Պուրնութեանի ուսու - ցիչը) կը հաստատէ որ մինչ Հայերը հա- զիւ Երեւանի խանութեան բնակչութեան 35 առ հարիւրն էին 1828ին, արդէն 50 առ հարիւրէն աւելի էին 1831ին, երեք տարի ետք: Պիտի ուզէի ըսել Առլէնին, որ միայն ա՛յս իրողութիւնը, որ ար - դիւնքն է 1828ի կցումին, կը բաւէ մեզի ըսել տալու՝ որ « բախտորոշ » էր այդ Թուականը, սակի՛ղձն էր այն կորիզի կազ- մումին, որ ապագային պիտի ըլլար Հա- յաստանի սիրտը:

Բ) Գրեթէ այդ առաջին արդիւնքին չափ կարեւոր է երկրորդ մը,— Հայ ժո- ղովուրդի բաղխենիացումն ու բաղաք - կանացման ուղղութիւնը, 1828էն ետք: Պէտք չէ մոռնալ որ անկէ առաջ Հայ ժո- ղովուրդի « մայրաքաղաքը » Պոլիսն

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ 20ՐԴ ԴԱՐՈՒ ՍԿԶԲԻՆ

(Հիմնական հոսանքները)

Սկսելով այն ընդհանուր առմամբ ճիշդ պնդումէն, թէ « գեղարուեստական երկը նախ եւ առաջ պէտք է բաւարարէ գե- ղարուեստի իւրօրինակ պահանջներին », նա անմիջապէս աւելացնում էր. « Գե - ղարուեստը գեղարուեստի համար սկզբ- բունքը որոշ վերապահումներով եւ լրա- ցումներով, միակ ճշմարիտ սկզբունքն է գեղարուեստական ստեղծագործութեան մէջ (1):

Այսպէս, ճիշդ նախադրեալից քննա - դատը յանգում էր սխալ, յամենայն դէպս՝ անյաջող ձեւակերպուած եզրա - կացութեան:

Ցաջորդ յօդուածներից մէկում Յան - զաեանը որոնում էր իր եւ սոցիոլոգիա- կան քննադատութեան մերձեցման կէ - տերը, գրելով. « ... մենք եւ սոցիոլոգ- ները այն միտքն ենք պաշտպանում, որ պատկանող մի այլ քննադատի՝ Պ. Մա- կինցեանի յօդուածների մէջ:

Վերջապէս, դարաւկիզբը զարթաւ նաեւ հայ մարքսիստական գրական – քննադա- տութեան առաջացման ու ձեւաւորման շրջան: 1902 Թ. Մայիսի 19ին Ղազարոս Աղայեանի գրական գործունէութեան 40– ամեակի առթիւ Ստ. Շահումեանի յայտ- նի ճառը կարող է համարուել հայ մարք- սիստական գրականագիտութեան եւ քըն- նադատութեան սկիզբը: Դասական եւ ժամանակակից գրականութեան նկատ - մամբ մարքսիստական ըմբռնումները լայնօրէն արտայայտուեցին յատկապէս 1910ական թթ., Ստ. Շահումեանի, Ս. Սպանդարեանի, Ալ. Միասնիկեանի, Ա. կարինեանի եւ միւսների բազմաթիւ գը- րական – քննադատական ելոյթներում:

Հայ մարքսիստական գրականագիտու - թեան պատմութիւնն ու նրա առանձին ներկայացուցիչների վաստակը մեզանում ուսումնասիրուած է բաւական հանգա - մանօրէն, եւ նոր խօսք ասելու համար պէտք կը լինէր մանել կոնկրետ մանրա- մասների քննութեան մէջ: Մենք դա չենք անում, քանի որ մեր յօդուածը նպատակ ունի միայն ընդհանուր ձեւով բնութագ - րելու գրաքննադատի հայ քննադատութեան հիմնական հոսանքները:

Այսպիսով, 20րդ դարի սկզբի առաջին երկու տասնամեակների գրականագի - տութեան մէջ մենք յստակօրէն տեսնում ենք մի քանի հոսանք՝ կուլտուր - պատ- մական, հոգեբանական, սոցիոլոգիական (որն առանձին դէպքերում ընդհուպ մեր- ձենում է արուեստի հարցերի մարքսիս- տական ըմբռնմանը) եւ բուն մարքսիս - տական: Այդ հոսանքների իւրայատուկ - թիւնների բացայայտումը, նրանց փոխ- դարձ կապերի, ներթափանցումների ու պայքարի դիտական ուսումնասիրութիւնը մի խնդիր է, որի նշանակութիւնը դուրս է գալիս բուն քննադատութեան սահ - մաններից եւ կապւում է այդ բարդ ժա- մանակաշրջանի գրականութեան, ողջ գե- ղարուեստական մշակոյթի եւ հասարա - կական մտքի պատմութեան հանգուցա - յին հարցերի հետ:

Է.Դ. Մ. ՋՐԲԱՇԵԱՆ

(10 եւ վերջ)

(1) Նոյն տեղում:

(2) «Բաֆուի ձայն», 1913, թիւ 95:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐ

Այրի Տիկին Մարի Գարանֆիլեան, Օր. Աբաքսի Գարանֆիլեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Գարանֆիլեան ինչպէս նաեւ Գարանֆիլեան ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ ԳԱՐԱՖԻԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 22ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Դեկտ. 27, ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ — Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԱՑ

Կիրակի, Դեկտ. 31ին, Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան արարողութիւն։

Պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 11·30

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՇԱՀԱՆ խաչակիր ՔՀՆ. ՏԻՏԷԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի, Յունուար 4, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ՝ «Մանուկներու Օր»ը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր և Տիկ. Սարգիս Մկրտիչեանէ 100 Ֆր. ողջացեալ Անդիկ Մինասեանի եւ 100 Ֆր. ողջացեալ Սարգիս Տօնէլեանի յիշատակներուն։

Նոյնպէս չնորհակալութեամբ ստացած է Վերապլէն Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Պայրամեանէ 150 Ֆր. Շաւիլի եկեղեցւոյ պայծառութեան համար։

ԱՄԱՆՈՐԻ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 6, Շաբաթ կէսօրէ եաք ժամը 4էն 10, Մայիսեան Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Յատկապէս նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ականները սիրով կը հրաւիրուին։

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

UNION GENER. ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
33, Cours Pierre Puget
MARSEILLE
Le 6 Janvier à 20 heures

DINER-DANSANT

AU PALM-BEACH CONCORDE
PROMENADE DE LA PLAGE
Sous la présidence de
Monsieur Napoléon BULLUKIAN
Rréservation : au Siège
Tél. : 37-75-97
Jacques Chélélékian
87, La Canebière
VOYAGES WASTEELS 95-90-12

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՒՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՑԱՅԳԱՏՕՆ

Դեկտեմբեր 31 ժամը 22էն սկսեալ

REVEILLON DU JOUR DE L'AN

A la Maison de la Culture Arménienne de Marseille, 31 Décembre à partir de 22 h. jusqu'à l'aube.

Menu de Réveillon — Cotillons, Ambiance — Danses Arméniennes,
avec

MARTEN YORGANTZ

PRIX 200 F.

Les places étant limitées, il est recommandé de réserver vos billets et tables en vous rendant à la M. C. A.

12-14, Rue St. Bazile, Tél. 50-15-09

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Յունուար 7, կիրակի ժամը 15·30էն սկսեալ, հովանաւորութեամբ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աչակերտութեան կողմէ, երգ պար եւ արտասանութիւն

ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Քիւփալը (*Տէսինի Մշ. Տունը կապ — մուած Լիբանահայութեան Օգնութեան Յանձնախումբ*) *չնորհակալութեամբ ըստացած է.*

Ամուճայեան, Նիկողոսեան 2000ական, Հապէչեան Գ., Սէն Մօրիսի կապ. Խաչ 1000ական, Նաճարեան, Վիլֆրանշի Հայ Լոյս Միութիւն, Տէրպօղոսեան Գ., Գազարեան Ժ., Պիրամեան–Օհանեան, Գրիգորեան Յ., Կոստանեան Տ., Տապաղեան 500ական, Պառաւեան Ժ., Բժ. Համանճեան, Գլճեան Լ., Մախսեան 300ական, Ովիկեան, Տապաղեան, Բաքէճեան, Ամթապլեան Մ., Տէփոյեան Կ., Սիմոնեան Վ., Տիկ. Իսկուհի 200ական։

(Շար.)

Carzou

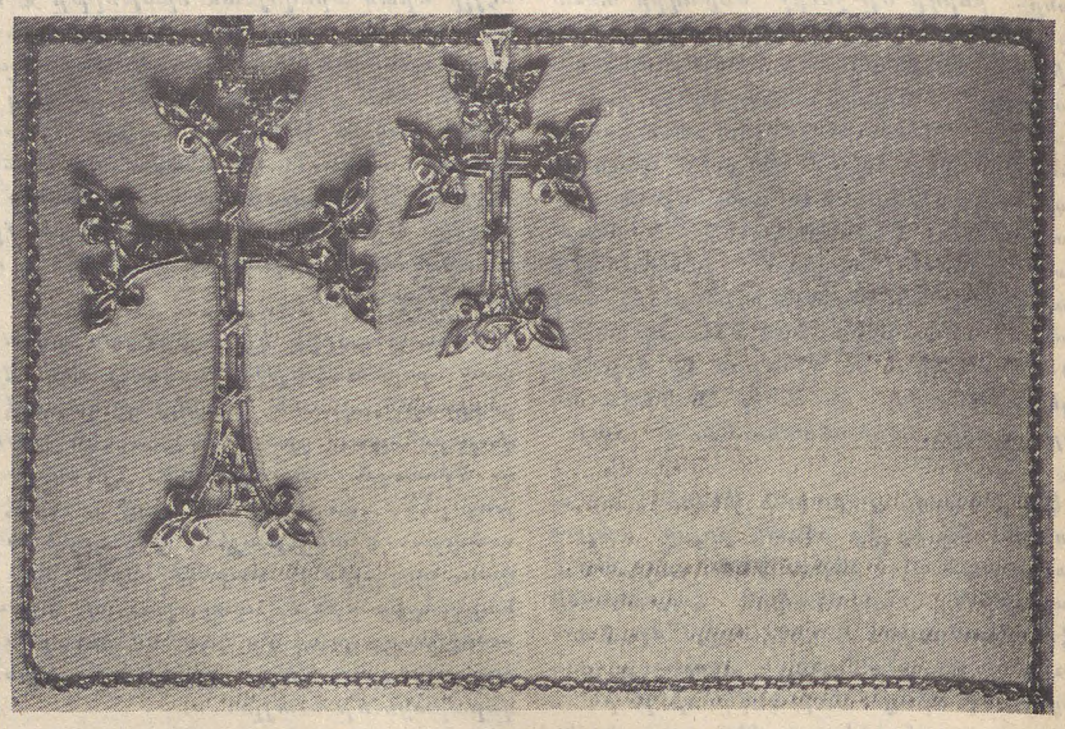
Autour de l'Imaginaire

GALERIE
Vision Nouvelle
31, Rue du Colisée
75008 PARIS
Jusqu'au 31 Décembre

VOUS TROUVEREZ CES MODELES EN OR CHEZ MOI

42, Rue Beaubourg — 75003 PARIS
Tél. 272-00-92

Bagues — Alliances — Chaînes — Pendentifs

André Garabédian

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ ՃՈՒ ՍԵՂԱՆՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑԷ՛Ք

ԴԻՄԵԼՈՎ

sevan

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻԻՆ
4, RUE LAZARE CARNOT
92140 CLAMART
Tél. : 642-16-07

Նպարավաճառատուն մը՝ ուր կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով

LIVRAISONS

Le Caucase

situé en plein cœur du Marais vous assure de son meilleur accueil dans son cadre agréable et chaleureux

Spécialités Franco-Arméniennes
15, Rue St. Gilles, Paris 3e
Métro Chemin Vert

Réservation : 887-31-24

MENU DE REVEILLON

ST. SYLVESTRE

31 DECEMBRE

Cockteil Caucase avec
Zakouskis, huitres, saumon fumé,
Plateau Caucase
(Hors d'œuvres variés arméniens)
Agnelet entier, salade aux noix,
Omelette Norvégienne flambée,
Anouche abour.

250 F

Vins — Champagne — Cafés compris

à l'aube Petit déjeuner
Musique sous la direction de
FERDY

Réservation sur place

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԱՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Մատչելի գիներ

Ձուկեղէնի իրիկուն՝ *ձիթապտուր — մանր*

Հինգշաբթի իրիկուն՝ *պատուհերին վրայ լահմաճուն ու չի-ֆէօփթէ*

Ուրբաթ իրիկուն՝ *Սու-պէօրէկ*

Եւ ամէն կիրակի առտու, պատուհերի վրայ՝ խաշ։

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
28
JEUDI
28 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՐԱՏԱՄԱՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 230 Ֆ.	Վեցամսեայ	125 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 260 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 80

54րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·281

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.281

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԷՐ-ԶՕՐ, ՍԻՊԻՐ, ՍՓԻՒՌՔ

Այսօրուան մեր թիւը, վերջիններէն 1978ի, նուիրուած է Զապէլ Եսայեանի։ Տարին, որ անցաւ, ունեցաւ երեք յատկանշական հարիւրամեակ՝ Սիամանթօ, Զապէլ Եսայեան, Վահան Թէքէեան։

Յատկանշական անոր համար, որ մեր գրականութեան այս երեք վաւերական դէմքերը, երեք խորհրդանիշներ են նաեւ՝ մեր ժամանակակից պատմութեան։

Առաջինը՝ Սիամանթօ, զոհ Ապրիլեան սեւ արեւին, երկրորդը՝ Զապէլ Եսայեան, զոհ Սթալինեան սեւ արեւին ու Վահան Թէքէեան, այսինքն՝ Սփիւռք։

Ահաւասիկ երեք դէմքեր, որոնց մէջ, կը գտնենք ամբողջ պատմութիւնը չորրորդի մը, որ կերտեց մեր ճակատագիրը՝ Տէր-Զօր, Սիպիր, Սփիւռք։

Կեանքի մէջ եւ յետ մահու, « բանաստեղծներու իշխանը » եղաւ ամէնէն բախտաւորը այս երրորդութեան։ Մեռաւ բնական մահով, ու այսօր, առաւելաբար ինք է, որ կը յիշատակուի, կը մեծարուի գաղութէ գաղութ մինչեւ Հայաստան։ Արդարեւ չափազանցած չենք ըլլար եթէ ըսենք որ գլխաւորաբար « Թէքէեան տարի » մը ապրեցանք։

Իրենց կեանքը եղերական վախճանով մը փակելէ ետք, յետ մահու ալ Սիամանթօ ու Զապէլ Եսայեան չարժանացան նոյն փառքին։ Հազիւ քանի մը աղօտ յիշատակումները, մինչ, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ, կարելի էր բոլորովին տարբեր տարողութիւն տալ այս հարիւրամեակներուն ի հարկին զանոնք միացնելով, մեծարանքի ոգեկոչումներու մէջ, որոնք լրիւ պատկեր մը պիտի տային արեւմտահայ մեր գրական ճակատագրին։

Արդարեւ, երեք հարիւրամեակ՝ երեք ճակատագիր, որոնք չունին անհատական ընոյթ, այլ ճակատագիրն իսկ է զիրենք ծնող ժողովուրդին։

Երեքն ալ զաւակները, հայ մշակոյթի երբեմնի օջախ՝ Պոլսոյ, բայց որոնք պիտի ունենան բոլորովին տարբեր վախճաններ։

Սիամանթօ կը մխանայ արեւմտահայ այն փաղանգին, որ իբրեւ գերեզման ունեցաւ Տէր-Զօրը ու մնաց անչիրիմ։

Զապէլ Եսայեան, կը մխանայ արեւելահայ այն փաղանգին, որ Սիպիրն ունեցաւ իբրեւ գերեզման, այսինքն մնաց նաեւ անչիրիմ։

Եւ Թէքէեան, որ թաղուեցաւ Գահիրէ։ Ան խորհրդանիշն է մեր պատմութեան մէկ ուրիշ երեսին՝ որ կը կոչուի Սփիւռք։ Շիրիմ ունի, ինչպէս չիրիմ ունին Օշականի, Օտեանի, Նարդունիի, Սարաֆեանի, Պէշիկթաշլեանի, Թօփալեանի, Համաստեղի, Շահնուրի, բայց որոնց այցելուները կը պակսին օրէ օր ու հեռաւոր օր մը, պիտի մնան առանձին, երկրէ երկիր ցրուած գերեզմանատուներու մէջ։

Ու յանկարծ Զապէլ Եսայեանի տողերն են, որ կուգան հոգի խռովելու։ Պետրոս Դուրեանի չիրիմին առջեւ է, որ կը խորհրդածէ մահուան մասին. « Դարեր ետք ո՞վ պիտի ըլլէ իմ ալ չորս հովերուն բաժնուած էութեանս վրայէն ... »։ Ոչ ոք։ Նախազգացում չունի եւ չի ալ կրնար ունենալ։ « Սիլիհտարի պարտէզները »ու հեղինակը չիրիմ չունի եւ ոչ ալ այցելու։ Բայց ինք չիրիմ թող չունենայ։ Շիրիմները կարեւոր չեն մեռելներուն համար։ Անոնք եղած են ի մխիթարութիւն յիշատակներու գերի ողջերուն։ Կարեւորն այն է, որ իրենց գործը չմեռնի ու երբե՛ք, երբե՛ք չիրիմ չունենայ, որպէսզի Զապէլ Եսայեաններէն ապրին չիրիմներէն անդին, Սիպիրներէն անդին, իրբեւ անմահ վկաները մեր մշակոյթին։

« ՅԱՌԱՋ »

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ

ԿՈՒԻՒ, ՇԵՇԿՈՒԻՔ
ԱԶԳ· ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

— o —

Մարաշի Ջարդէն ետք, երեքշաբթի օր չատ բուռն կռիւներ ծագած են Ազգային ժողովին մէջ երբ քուէարկութեան կը դրուէր վարչապետ Էճեվիտի հռչակած « պատերազմական վիճակ »ը 13 նահանգներու մէջ։ Երեսփոխանները իրարու վրայ յարձակած են եւ ծեծկռտուք մը ծայր տուած է։ Երբ Ներքին նախարարը կը փորձէր խօսք առնել, ընդդիմադիր երեսփոխան մը անմիջապէս կ'ընդմիջէր.— « Խօսելու իրաւունք ունիս միայն հրաժարումդ յայտարարելու համար »։ Այս խօսքն էր որ պատճառ կ'ըլլար կռիւին։ Ի վերջոյ կը վաւերացուէր պատերազմական վիճակը եւ Զորեքշաբթի առտու հասած լուրերու համաձայն, հանդարտութիւն կը տիրէ երկրին մէջ։ Ինչպէս կ'ակնկալուէր, Թուրքիոյ օգնութեան հասած է Ուաշինկթընէն, որ ուրախութեամբ ալ յայտնած է թէ « կառավարութիւնը կացութեան տէրն է »։ Արտաքին նախարարութեան բանբերը աւելցուցած է· « Քաղաքական այս կացութիւնը շատ մեծ կարեւորութիւն ունի մեզի համար, որովհետեւ ծանր խռովութիւններ արգելք պիտի ըլլային, որ կառավարութիւնը բնականոն ձեւով գործէ եւ անոր ինչպէս մեր բոլոր դաշնակիցներուն կայունութիւնը մեզ կը հետաքրքրէ »։

Ուրեմն ներկայիս պատերազմական վիճակ կը տիրէ·— Անգարա, Պոլիս, Ատանա, Պինկիօլ, Խարբերդ, Երզնկա, Էրզրում, Կարս, Այնթապ, Մալաթիա, Սըվաղ, Ուրֆա եւ անշուշտ՝ Մարաշ։ Ոմանք կը խորհին թէ էճեվիտ թերեւս աջ ընդդիմադիրներուն ծուղակին ինկաւ, քանի ծանօթ է որ ամիսներէ ի վեր Թիւրքէշ կը պահանջէր որ պատերազմական վիճակ հաստատուի։ Ֆիկառօ կ'ըսէ թէ Մարաշի Ջարդին ականատեսներու պատմածները ահաւոր է, մոլեռանդներու ամբոխ մը հրացաններով եւ կայծիններով կը յարձակէր Ալաւնիներու (շիի-յառաջդիմական) տուներուն վրայ, սպաննելով կին, երախայ եւ կրակի տալով տուները։ Չէին զլեր միայն այն տուներուն, ուր գրուած էր « պատերազմ Ալահին համար »։ Վերջին հաշուեկշռին համաձայն, մեռելներու թիւը 130 է։ Տարօրէն սկիզբէն ի վեր (ճիշդ մէկ տարի կ'ըլլայ Յունուար մէկին, որ էճեվիտ վարչապետ է) հազար մեռեալ կայ երկրին մէջ։ Ամէն ինչ ցոյց կուտայ, որ ալը չուզեր ձգել, որ էճեվիտ չարունակէ իր գործը եւ եթէ քրքական ակնոցով դիտուի, պէտք է ընդունիլ, որ կրցաւ երկարաձգել քանի մը միլիոն տոլար պարտքի պայմանաժամը (նախկին կառավարութեան, որու դէմ նախկին էր՝ Տէմիրէլ), եւ նոր վարկեր ձեռք ձգել։ Յաջողեցաւ նաեւ վերցնել տալ ամերիկեան զինարգելը։ Բայց զըլխաւորաբար Թիւրքէշի « ազգայնական

ԴԱՏՈՒՄՆԵՐ

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ ԳՐԱԳԵՏԸ

Զ· Եսայեանի կին տիպարները հարուստ են բանաստեղծական զգայութեանց առատ մթերքով մը, որ Պոլսէն կուգայ բայց հեռու է կեղծօրէն սանթիմանթալ ոճմանթիզմէն։ Մտածումներու խոր ու առատ սարուածներ հոգիին մերկութիւնները կը զարդանկարեն եւ հոգեկան տագնապին չուրջ կը ստեղծեն տարօրէն քաղցր ու բարձր ոլորտ մը, ժխտական հակումներն իսկ մեղմելով։ Եսայեանի տիպարները կը խլեն մեր համակրանքը, երբեմն արցունքը եւ միշտ մեր չահագրգռութիւնը։ Անոնց դժբախտութիւնները, նակարապին թերացումները, անկումները մեզ կը յուզեն։ Միջակէն վեր ուզեղ մը միշտ ճակատ »ն է, որ չուզեր ձգել որ ձախ նկատուած էճեվիտ չարունակէ վարել երկիրը։ Իր ծրագիրն է հին երազ մը՝ փանթուրանիզմը, որու համար երիտասարդներ կը մարզէ։ Կռիւներ յառաջացնելու համար, կը բաւէ չչուկներ տարածել « Համայնավարները մզկիթը ռմբակոծեցին », « Համայնավարները ջուրի պահեստները թունաւորեցին »։

× Փարիզի « Մաթէն »ը որ ընկերվարական « բանբեր » մը կը նկատուի, չատ կը ցաւէր, Զորեքշաբթի առտու, որ Թուրքիոյ հանդէպ արեւմտեան անտարբերութիւն մը կայ եւ նախընտրութիւն կը տրուի Յունաստանի··· (իսկ Կիպրո՞սը···) ու կը գրէ նոյնիսկ· « Հոգածութեան այս պակասը հանդէպ երկրի մը թէեւ փառաւոր անցեալով, կը նկատուի նաեւ Արեւմուտքի համեմատական անտարբերութեան մէկ զոհերուն նկատմամբ »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՄԵՏԻին մեռաւ Զորեքշաբթի վաղ առաւօտեան, չուրջ երկու ամիս հոգեվարքէ ետք։

ՊԱՐՍԿԱՒՏԱՆ զգեցուց քարիւղի իր արտադրութիւնը 90 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Միւս կողմէ ցոյցերը կը չարունակուին։ Եւ բազմաթիւ զոհեր կան, մանաւանդ Մշչհետ։ Կը թուի թէ Շահը չի յաջողիր քաղաքային դահլիճ մը ոտքի բերել։

ՄԻԹԵՐԱՆ տեսակցութիւն մը տուած է Լա Քրուա կաթոլիկէ օրաթերթին, ուր կ'ըսէ, ի մէջ այլոց, թէ ներկայ երես փոխանակ ժողովը պէտք չէ աւելի տեւէ քան նախագահական ընտրութիւնը 1981ին։ Ընկերվարական պարագլուխը կ'ըսէ նաեւ թէ 47 երեսփոխանով ալ Շիրաք տէր կը մնայ օրէնսդրութեան եւ անիկա պիտի որ դատապարտուած է անհետանալու քաղաքականօրէն, իր կուսակցութիւնն ալ իրեն հետ եթէ ազատ ասպարէզ թողու ժխքար տ'Էսթէնի։

ԵԳԻՊՏՈՍ – ԻՍՐԱՑԻԼ հաշտութեան հարցը միշտ անելի մէջ է եւ այդ կացութեան պատասխանատուն Պեկինն է նախագահ Սատաթի համար։

ՍՈՒՐԻՈՑ մէջ որոշ դժգոհութեան չարժում մը կայ իշխանութեան դէմ։ Գրողներու Միութիւնը նոր դիմում մը ըրած է որպէսզի վերնայ գրաքննութիւնը թէ կարգ մը գրագէտներ այլեւս արդելք չունենան գիրք հրատարակելու։

պիտի սիրէ այդ կիները, անոնց մեղքերէն անպէին, անոնց լրբութեան, խարդախեան, մտքի տակ չնորհներուն, մանաւանդ սրտի անսպառ ջերմութեան համար։

Իր վէպերուն հոգեբանական յատակը, ենթահողը յատկանական զգացումն է։ Եսայեանի վէպը ամէն բանէ առաջ սիրային աշխարհ մըն է։ Հոն մեզի ներկայացող կին տիպարները կ'ատեն նախ քան սիրելը, ու իրենց մէջն է զգալնակը զգացումին զոյգ երեսներուն։ Իր կիները ազնուական, առնուազն ոչ-զուեհիկ հոգի մը մէջէն կը քալեն դէպի իրենց ճակատագիրը։ Երբեք չեն իյնար անխուսափելի հասարակութեան մէջ, որպիսին էր Պոլիսը զարու սկզբին։ Տիկին Եսայեանի մեծ բանաստեղծ մըն է իր վէպերուն մէջ։

Արեւմտահայ գրականութեան ամէնէն կատարեալ գրագէտներէն մէկն է Եսայեան, եթէ ոչ ամէնէն կատարեալը։ Իրբեւ տաղանդ ու իրբեւ գործունէութիւն, մանաւանդ իբր վաստակ լիովին արժանի է գրագէտի իր տիտղոսին։

Մեր գրականութեան մէջ ամէնէն կատարեալ գրագէտներէն մէկն է Եսայեան, եթէ ոչ ամէնէն կատարեալը։ Իրբեւ տաղանդ ու իրբեւ գործունէութիւն, մանաւանդ իբր վաստակ լիովին արժանի է գրագէտի իր տիտղոսին։

Մեր գրականութեան մէկ

ՉԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Գրեց՝ Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Ահա՛ անուն մը, որ տիրական ներկայութիւն մը կը մնայ արուեստագէտ կամ գեղապաշտ որակումով ծանօթ գրական սերունդին մէջ։

Ծնած Սկիւտար 1878ին, իր անդրանիկ գրութիւնը կ'երեւայ Զօպանեանի Ծաղիկին մէջ, երբ դեռ 17 տարեկան էր։

Մխքի լայն պաշարով եւ կնոջական զգայնութեամբ, այլ մանաւանդ առոյգ ոճով կը սեւեռի հանրային, ընկերային, գրական, նոյնիսկ ընթացիկ կենցաղի հարցերու վրայ։ Շահագրգռութիւնը գրական գլուխներուն, հայ թէ օտար գրագէտներուն, արուեստի տեսութիւններուն հանդէպ՝ միշտ վառ կը մնայ անոր մօտ։ Ցիշենք, որ ժ. գարը կը բոլորէ իր վերջին քառորդը եւ արդէն իսկ կը սուեռագծուի Ի. գարուն գիտական – քննական միտքը իր այլազան երեսներով եւ յարակից հարցերով։ Ազգային ձգտումները կը խլրտին, յեղափոխական չարժումները դիմագիծ կ'առնեն, 1840ական թուականներէն ի վեր գիտական ընկերվարութեան հիմքն է դրուած, գրագէտը այլեւս գուրս է ելած զուտ վիպագրողի իր դերէն, եւ իր առաքելութիւնը, կոչումը կը նկատէ նոյն – պէս նոր, ժամանակակից հայեացքներուն տարածումը իր շրջապատէն ներս։

Անկասկած, Սորպոնի գրական ճիւղին մէջ անցուցած ուսման տարիները, 1895էն սկսեալ, լուսաւոր ոստանին միջավայրը, չփումը Ֆրանսական մտքին հետ, լայն մտահորիզոնի մը վարագոյրը կը բանան։ Գրական, ընկերային, կենցաղի եւ այլ գետիններուն վրայ։ Արդէն պիտենք թէ կ'աշխատակցի Մերքիւր տը Ֆրանսին, Իւմանիթէ Նուվելին, Էֆրի փուր լ'Ար, Լա Կրանտ Ֆրանս հանդէսներուն։

Պոլիս վերադարձին՝ 1900ական թուականներուն, եթէ կարելի է սա ձեւի բնորոշում մը կատարել, Թրծուած մտաւորականութիւնն է։ Պոլիսն ալ նոյնը չէ այլեւս։ 1908ին հռչակուած է Օսմանեան Սահմանադրութիւնը եւ Հայութիւնը կ'ապրի յոյսերով, ակնկալութիւններով։ Հրապարակի վրայ են այլազան միութիւններ, ոմանք կանացի, ինչպէս Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութիւնը, Սկիւտարի Կանանց Միութիւնը, որոնց կ'անդամակցի։ Տիրական գերակատարութիւն ստանձնած է մանաւանդ Դաշնակցութիւնը ազգային – քաղաքական – ընկերային իր գաւանանքներով։ Զապէլ Եսայեան չարքերուն մէջէն է նաեւ այս չարժումին։ Ընթերցասէր, հետաքրքրասէր հասարակութեան սեղանին վրայ կը չարուին թերթեր, հանդէսներ, ինչպէս Ազգատամարտ, Բիւզանդիոն, Սուրհանդակ, Անահիտ, ոմանք հին, ուրիշներ նոր։ Զապէլ Եսայեանի անունը կ'երեւայ առանց էջերուն մէջ։ 1908 Դեկտեմբերին հրապարակ կ'ելլէ Ազգակ չաբաթաթերթին անդրանիկ թիւը՝ գրական, հանրային եւ քաղաքական առաջադրութիւններով։ Առաջին էջին վրայ կը կարդանք զօրավիգ կեցողներու անունները, որոնք համակրողներ պիտակին տակ կը ներկայանան.— Յ. Ակնունի, Ա. Ահարոնեան, Ա. Եարճանեան, Ս. Զաւարեան, Յ. Շահրիկեան եւ Փիէր Քէյար։ Մխբագիրներն են այբբենական կարգով Գ. Բարսեղեան, Զ. Եսայեան, Վ. Թաթուլ եւ Շ. Մխաքեան։

Անդրանիկ խմբագրականին առաջին տողն իսկ ցոյց կուտայ օրուան նշանախօսքը.— Ցեղափոխութիւնը մեր ետին եւ Ցեղափոխութիւնը մեր առջեւ։ Պատկերացնելի է տարազը։ Զ. Եսայեան այդ չարժումին կը լծուի, կը մնայ յառաջապահ դիրքերուն վրայ։ Գրական հարցեր, քննադատական դրութիւններ, զրահօսա – կաններ, ճամբորդական նոթեր, վիպակներ եւայլն իրարու կը յաջորդեն, միշտ օրուան չարժումին առընթեր, ստոր չերջագիծին մէջ։

Ըսուեցաւ, թէ Զ. Եսայեանի հետաքրքրութիւններուն ծիրը կը տարածուի հանրային, գրական եւ ընկերային երեսներուն վրայ։ Ասոնց մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէ օրուան գլխաւոր հարցերէն մէկը՝ հայ կնոջ ազատագրութեան խընդիրը՝ չրջանին քնորոշումով՝ ֆեմինիզմը։ Այս գետնին վրայ տիրական կը մնայ իր գրիչը։ Կը ղեկավարէ Միք. Շամանճեանի Ծաղիկ չաբաթաթերթին կիներու բաժինը՝ 1903էն 1904։ Կ'առաջադրէ փոխել այն կաշկանդող մտայնութիւնները, որոնք կը ծանրանան հայ կնոջ հոգիին եւ մտքին վրայ, կ'արծարծէ հոգեւոր եւ մտաւոր զարգացումին հարցը, կը խօսի երախաներու դաստիարակութեան մասին եւայլն։ Կինը, Եսայեանի համար պէտք է դառնայ կեղրոնական դիմք մը այդ մարդուն կողքին, այս վերջնոյն համահաւասար ընտանիքէն ներս թէ դուրս։ Պէտք է յիշել, որ այդ օրերուն այսպէս կոչուած ֆեմինիզմը հիմնական նիւթերէն մէկը կը մնայ Պոլսոյ հայ իրականութեան մէջ։ Պատկերացումը ամբողջացնելու համար ըսենք, թէ Սիպիլ, գրական եւ ուսուցչական զոյգ ասպարէզներով, կը փորձէ արժեցնել սեռին իրաւունքները։ Զարուհի Քալեմքարեան, Հայկանոյշ Մարք եւ ուրիշներ լայնօրէն կ'անդրադառնան այդ կէտին։ Ոմանք, ինչպէս օրինակ, Հայկանոյշ Մարք, դեռ երկար կը չարունակեն իրենց ստանձնած առաքելութիւնը 1919էն 1932, Հայ Կին հանդէսով։

Զապէլ Եսայեանի առանձնայատկութիւնը այն կ'ըլլայ, որ բարոյական, կենցաղի եւ այլ չարակից խնդիրները կը դնէ իրենց իսկական չրջանակին մէջ, որ է՝ ընկերային – քաղաքական վիճակները, դարերէն ենող արմատացած ըմբռնումները՝ պայմանաւորուած իւրայատուկ պատճառներով։

— Կինը, կը դրէ Եսայեան, աշխարհի չէ եկած միմակ հաճելի ըլլալու համար։ Կինը ծնած է իր խելքը, մտայնի, բարոյական եւ փիզիքական յատկութիւնները զարգացնելու համար։ Ինքզինքին յարգող բոլոր կիներուն խէալը միմակ հաճելի ըլլալը պէտք չէ ըլլայ, այլ երկրին վրայ բարերար տարր մը ներկայացնելը։

Եղեռնի առաջին օրերուն, մտաւորականութեան ձերբակալութեանց ժամանակ, Պոլիս կը գտնուի։ Կը խուսափի ձերբակալութիւններէն։ Փախստական՝ կը յաջողի Ադրիանապոլսի ճամբով անցնիլ Պուլկարիա, Հունկէ Ռումանիա եւ ապա՝ Կովկաս։

Պաքուի Գործ ամսագիրին մէջ, Հ. Ց. Դ. հրատարակութիւն, 1917ին յաջորդական թիւերով լոյս կ'ընծայէ Սեբաստացի Մուրատին կեանքին ողիսականը՝ համադրական կարգով։ Ցեղափոխական գործունէութեան դրուագներով։

Ի'նչով կը յատկանչուի Եսայեանի դրականութեան նկարագիրը։ Կարճ բանաձեւումի մը համար կարելի է ըսել, թէ անոր ստեղծագործութիւնները ընդհանրապէս հոգեբանական ընոյթի էթիւտներ են, այս տարազը առնելով իր լայն ու ընդարձակ իմաստով։ Կը սիրէ յամենայ իր նկարագրութիւններուն վրայ, կը պեղէ, կը զննէ, կը վերլուծէ իր տիպարներուն ներքին աշխարհները՝ պանդուխտ իրենց ամբողջական, ամէնէն խոր սուրմներէն դուրս հանելու համար։ Ընդհանրապէս մարդկային տառապող հոգիներ են ասոնք, շատ յաճախ կիներ, որոնք իրենց խուլ տագնապներովը կը բացայայտուին։ Խորաթափանց աչքով կը դառնայ տեսակ մը ներքին հայելի, որուն վրայ կը ստուերագծուին հալածական, դժգոհ, խլրտող հոգիներու տագնապներ, կեանքը լման ձեւով ապրելու տենչեր։ Աւրինէն, Արուսեակը, յիշելու համար իր գլխաւոր տիպարներէն միայն երկուքը, կնոջական տագնապահար հոգիներու ցուցադրութիւններ են, ամէն մէկը ունենալով իր իւրայատուկ պատճառները։ Կը բաւէ չակերտել Աւրինէի սա մէկ յայտարարութիւնը, որ իրականութեան մէջ պոռթկում մըն է, ըմբռնելու համար Եսայեանի հոգեբանական վերլուծումին հունը։ « Տափակ ու միօրինակ կեանքը, առանց յուզումի եւ առանց ելեւէջի, անապատի պէս ամուլ եւ ձանձրացուցիչ կը թուէր ինծի »։ Հոսկէ նաեւ հերոսուհիին ձգտումը՝ ապառելու ամբանական կապանքներէն եւ Մխքայէլին վոհարէն փաթելու բժիշկ Արշակին (վերջին բաժակը)։

Սպասման սրահին մէջ, երբ այլեւս չեն սիրեր, Հոգիս ախտրեալ, Վերջին քա – ժակը, Անձկութեան ժամերը, հոգեբանական – վերլուծական խորքով բնորոշուող արձակ ստեղծագործութիւններ կը մնան։

Ցատկանչականն այն է, որ անոր գրիչը յանդուգն է, կորովի, առնական ըլլալու աստիճան։ Կայ անշուշտ կնոջական յուզականութիւնը, քնքոյշ լարը, բայց ի տարբերութիւն բազմաթիւ այլ կիներ գրողներուն, չի քաշուիր կեղծ ամօթխածութեան կամ տհմական բարքերուն ծանրութեան տակ կքող կիներուն յոյզերն ու տենչերը պատկերացնելու, նոյնիսկ անոնց արեան եռքերը, եւ ասիկա կ'ընէ բացայայտ պաշտպանողականով։ Զինքը յուզողը առաւելաբար հոգեկան տառապներն են։ Այսպէս է, որ ներքին ապրումներուն կողքին անոր մօտ միշտ սեւեռուն կը մնայ ընկերային դիծը։ Եթէ չի տարածուիր այս գետնին վրայ՝ հակադրութեան ճամբով մարդուն եւ ընկերութեան միջեւ բախում մը ստեղծելու աստիճան, յամենայն դէպս հոգեկան ողբերգութիւնները կը չրջանակէ ընկերային կարգ ու սարքին, պարտադիր կենցաղին չրջագիծին մէջ՝ ցոյց տալով այսպէս տուեալ տառապին հանրային դրդապատճառը։ Արտաքին աշխարհին պարտադրութիւնը, ասոր տգեղութիւնը՝ հաւնելու համար բարոյական աւանդապաշտ ըմբռնումներու ժխտումին, կաշկանդիչ պատերու խորտակումին։ Աւելցուցէք վերոյիշեալ յատկանիշներուն վրայ անոր անսեթեւեթ ոճը, ինքնաբուխ յղացքը, Թո'ղ թէ լեզուական անփութութեամբ յատկանշուող, եւ դուք կ'ունենաք Եսայեանի գրականութեան ամբողջական նկարագիրը, պատկերը։

Զ. Եսայեանի Շնորհիով մարդիկը, Սկիւտարի վերջալոյսները, իբրեւ խորք եւ պատկերացում ունին Պոլսոյ հայկական բարքերը վերնախաւին չրջապատէն ներս։ Ցատկապէս առաջինը, ուր ցուցադրութեան կը հանուին մերկապարանոց գոյներով աղճատած, այլասերած հոգիներ։ Ախտաբանութեան մը պատկերացումը կը ներկայացնեն։ Երկրորդին մէջ ցայտուն կը մնայ գրագիտուհիին քնարական լարը՝ բնանկարներու ազդեցիկ զուգորդութեամբ։ Անհատական ապրումը, գաղտնը իր մանկութեան երբեմնի միջավայրին մէջ, Փարիզէն Պոլիս վերադարձած եւ նոր դէմքերու դէմ յանդիման իր կեցուածքը ճշդող դիծերը ակներեւ կը դառնան։ Կեղծ հանճարներուն մէջ նչմարելի կը մնայ այլ դիծ մը՝ հեգնանքն ու ծաղրը՝ դէմքեր դատափետելու ակնյայտնի մտադրութեամբ։ Խորքը վերջին հաշուով ողբերգակ դիմագիծ կը ստանայ։ Սիլիհտարի պարտէզները՝ գրագիտուհիին մանկական օրերուն, Վոսփորի ափերուն նկարագրութիւնները կ'արտացոլեն, դառնալով գողտրիկ յուշագրութիւն մը։ 1935ին Հայաստան լոյս տեսած այս ստեղծագործութիւնը, գրագիտուհիին մտայղացումով, եռահատոր վէպ – յուշագրութիւն մը կոչուած էր ըլլալու։ Սակայն, բոլորիս ծանօթ պատճառներով, մնաց միակ հատորի մը սահմաններուն մէջ։

Խախտելով ժամանակագրական կարգը, հարկ է անպայման յիշատակել Զ. Եսայեանի երկու յատկանշական, ինքնատիպ ստեղծագործութիւնները, չատերու չարքին։ Զ. Եսայեան 1911ին կը հրատարակէ Աւերակներու մէջ վէպը, որ անտարակոյս, անոր գրչին ամէնէն զեղուն արտադրութիւններէն մէկը կը մնայ։ Ատենայի Ջարդին, Պատրիարքարանին չանճ –

ՄՕՐ ՄԸ ՊԱՏՄԱԾԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ՝
« ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ » ԳԻՐՔԷՆ)

Այդ մէջօրին էր, որ Աղդը Գանլըն լուր էր ղրկեր՝ որ ես եւ կարապետ ղրացի Թուրքին տունը երթանք. այն Թուրքին՝ որ մեզ յորդորած էր մահմետականութիւնը ընդունիլ, իսկ նիքեահլները եւ երկու փոքրիկ աղջիկներս իր ընտանիքին քովը ձգենք։

Խուժանը մինչեւ մեր ապաստանած տան սեմը հասած էր. բարձրադիր պատուհանէ մը երբեմն կը տեսնէի սեւ բազուկներ, հրացանի փողեր, ու խուժանը կը գոռար՝ կատղած գազանի մը պէս։

Եռեւի գտնուէն, ժողուս հետ, գետնին վրայէն սողալով, գացինք դրացի Թուրքին տունը. հոն մնացին աղջիկները, որոնք փսխթներու տակ ծածկուեցան, վերջէն իմացայ՝ որ չարդողները գտած էին զիրենք, եւ դուրս հանած՝ սպաննելու համար։ Բայց յանկարծ, խուժանին մէջէն մէկը պոռացեր էր. « Կիները պէտք չէ սպաննել. պատուները, կոյրերը, խեղանդամները ձգեցէ՛ք, ու մնացածը տարէք »։ Բայց որովհետեւ լսեր էին, որ երկու աղջիկներդ նիքեահ եղած էին, գարձուցեր էին զիրենք մուխթարին տունը։

Ցետոյ, ամբոխը եկաւ մեր գտնուած տունը, եւ պաշարեց, սպառնալով տանեցիներուն՝ որ եթէ կեաւուրները դուրս չհանեն, տունը կրակի պիտի տան։

Այն ատեն, Թուրք կիները՝ կատղած եւ աչքերնին դարձած՝ վրանիս եկան եւ մեզ դուրս քչեցին։ Սեմին վրայ կեցած, երկու սուրի մէջ մնացած էի։ Կարապետս, ա՛խ, մեռելի պէս ճերմակ էր, եւ ոտքի վրայ չէր կրնար կենալ. մարմնովս ծածկեցի գինքը, աչքերս գոցեցի ու պոռացի.

— Նախ ինծի՛ սպաննեցէք։

Սեւ եւ չոր դէմք մը՝ գրեթէ դպաւ դէմքիս, եւ ըսաւ խնդալով.

— Կիները սպաննելու հրաման չկայ, դուն անդին կոբսուէ։

Այն ատեն, լսեցի խորդալու պէս ձայն մը. կարծես մէկը կը խեղդուէր. եաիս գարձայ, ամա՛ն... այդ բոպէն... ի՞նչպէս ապրեցայ այդ բոպէն... մէկը՝ կապտախիս Թէէն բռնած, կը քաշէր. ու անիկա կ'ընդդիմանար, կը քաշքշուէր դեպնին վրայ. վերջապէս, ինքզինքը ապատեց Թշնամիին ձեռքէն ու այնպիսի ձայնով մը՝ որ ինծի անգամ ծանօթ թըւեցաւ, գոչեց.

— Ես խլամ եմ, մարգարէին խաթիրը համար ազատեցէք ինծի...

Տղաս ինծի կը նայէր՝ առանց ճանչնալու. կը նայէր ամբոխին, կը նայէր զինքը քաշող Թշնամիին, կը նայէր՝ ու բերանը կը ծռէր, բան մը լսելու համար. չնչառութիւնը այնքան զօրաւոր էր՝ որ հեռուէն կը լսուէր...

— Աղէ՛կ, աղէ՛կ, պատասխանեցին շատ մը ձայներ. քեզ Թլփատելու կը տանինք կոր։

Ու քանի մը հոգի մէկէն վրան յարձակեցան ու սկսան քաշքշել։

Տղաս կրկին գիմադրեց. հագուստները պատռտեցան, ծունկերը գետնին քսուելով սկրծեցան. անցած տեղին վրայ արիւնի հետքեր կային։

— Վո՛ւյ, վո՛ւյ, կը գոչէր անիկա՝ եաին դառնալով... մայրի՛կ, գիս սպանելու կը տանին, մայրի՛կ... ես մեռնիլ չե՛մ ուզեր, վո՛ւյ, վո՛ւյ, ես մեռնիլ չե՛մ ուզեր...

Ամա՛ն, ամա՛ն... անկէց ի վեր վայրկեան չըլլար՝ որ այդ ձայնը չլսեմ. վայրկեան չըլլար՝ որ կարպիսին ճերմակած դէմքը չտեսնեմ. ձայնը կարծես ականջիս

ՏՈՒՓԸ

Ահա, որ ձեռք եմ, երկարում եմ ձախ ափս ու ափսեիս մեջ կիսով չափ ընկած տուփը վերցնում, որպեսզի ինձ համար ևս մի քանի ծխախոտ դնի, որպեսզի ես էլ ծխեմ, ինչպես ինքը, ինչպես ամենքը, ինչպես ամբողջ աշխարհը, ինչպես ամբողջ ժամանակ ծխել է ինձ համար, ինչպես ծխելու եմ ես էլ ինձ համար, ինչպես ծխելու են ինձ համար ամենքը, ինչպես ամբողջ ժամանակ ծխելու է ինձ համար ամբողջ աշխարհը...

Ես ձեռքս երկարացրի, որ վերցնեմ, բայց ինչ-որ բան ինձ ստիպեց ձեռքս հետ քաշել,

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալանսի կապոյտ Աչի կողմէ, Յունուար 6, ժամը 9էն սկսեալ, Օթել Նովոթէլի չքեղ սրահին մէջ։

Խանդավառ նուագախումբ եւ ջերմ մթնոլորտ, հնորհիւ փարիզէն եկող ԿԱՑԾԱԿ նուագախումբին։

Տոմսերը կանուխէն ապահովելու համար դիմել Վալանսի կապ. Աչուհինեբուն, Դաշնակցութեան եւ Նոր Սերնդականներուն։

ՍԻՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ — Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Կիրակի, Դեկտ. 31ին, Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան արարողութիւն։

Պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 11.30 կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՇԱՀԱՆ խաչակիր ՔՀՆ. ՏԻՏԻԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը Ամանորի առթիւ կը նուիրէ 200 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

×

Պ. Ժերար Գասիկեան 50 Ֆր. կը նուիրէ։

×

ՏԻՆԵԼԷՆ Պ. Երուանդ Գոչունեան 100։

Ամանորի առթիւ "ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեւի

Ամանորի առթիւ, Տիկին Զապէլ Յովհաննէսեան (Սէն Լուս – Մարսէյլ) մէկ տարուան « Յառաջ » կը նուիրէ Տիկին Թագուհի Գրիգորեանի։

Marten YORGANTZ

l'album 79 est paru

chante tous les soirs à

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

ouvert tous les jours midi et soir sauf lundi

Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Քիւփալը (*Տէսինի Մշ. Տունը կապ – մուած Լիբանահայութեան Օգնութեան Յանձնախումբ*) *չնորհակալութեամբ ըստացած է.*

Օհանեան Վ. 150, Շիրինեան, Խաչատուրեան Մ., Դաւիթեան (Մէզիէօ), Թադէոսեան Լ. Քէօրօղլանեան Ս., անանուն, Ղամպէրեան – Սիանի Ա., Ղամպէրեան Տ., Ղամպէրեան Կ., այրի Տիկ. Կոստանեան, Մկրտիչ Յակոբ, Կոստանեան Գ., Ճելոյեան Արամ, Մատէր Մարգարեան, այրի Տիկ. Մարգարեան, այրի Տիկ. Մխսեան, Մխսեան Յ., Օհանեսեան Ս., այրի Տիկ. Օհաննէսեան, Փաշանեան Ա., Ստեփանեան Վ., Զաուկեան Ե., Ճէլոյեան Օ. 100ական, Սարգիս Տէրտէրեան, Մ. Թէլեան, Պէչիկթաշլեան Մ., Ազուեան Շ., Շէյխոյեան Ս., Ղամպէրեան, Կուպաթեան Վ., Հէրքոյեան Ս., Քէօրեղեան Ա. 50ական։

(Շար.)

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

երկուշաբթի, Յունուար 1, ԿԱՂԱՆԴ, տաբեմուտ։ Գ. օր. Ծննդեան պահոց։

Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

NICE - ՆԻՍ

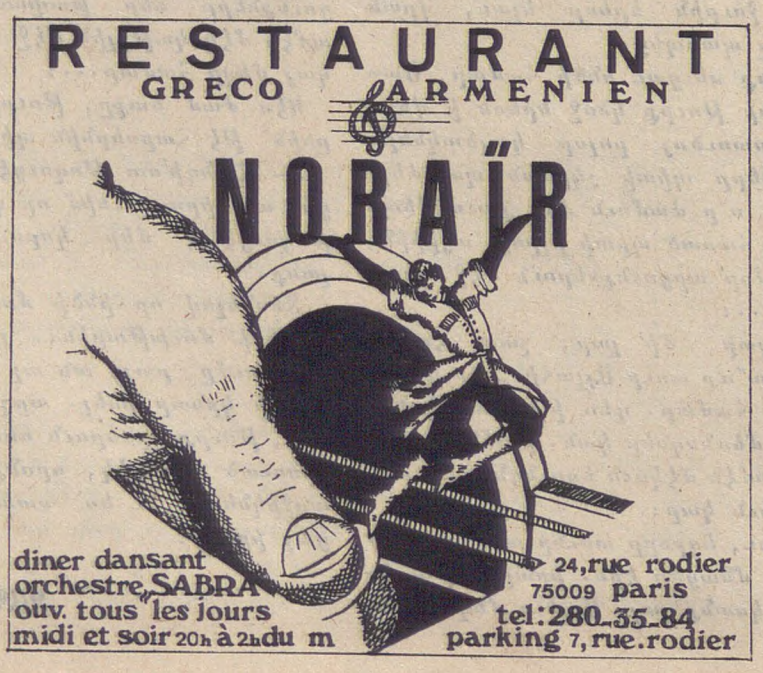
REVEILLON DU NOUVEL AN
DU
FOYER CULTUREL ARMENIEN

Participation 180 F.

Réservation :
par téléphone (93) 88-19-59

Menu gastronomique
Spécialités Arméniennes
Ambiance — Cotillons

Restaurant universitaire
de NICE - CENTRE
5, Avenue Robert Schumann

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

ՀՍՅԿ. ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ԻՍԻԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մասնակցութեամբ ՅԱՐԴԱՐի

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6, 1979, ԺԱՄԸ 20Էն ՍԿՍԵԱԼ
ԻՍԻԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ն. ՓՐԷՆԿԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

NOËL ARMÉNIEN

ORGNISÉ PAR LE NOR SÉROUND D'ISSY

avec le Duo HARTAR

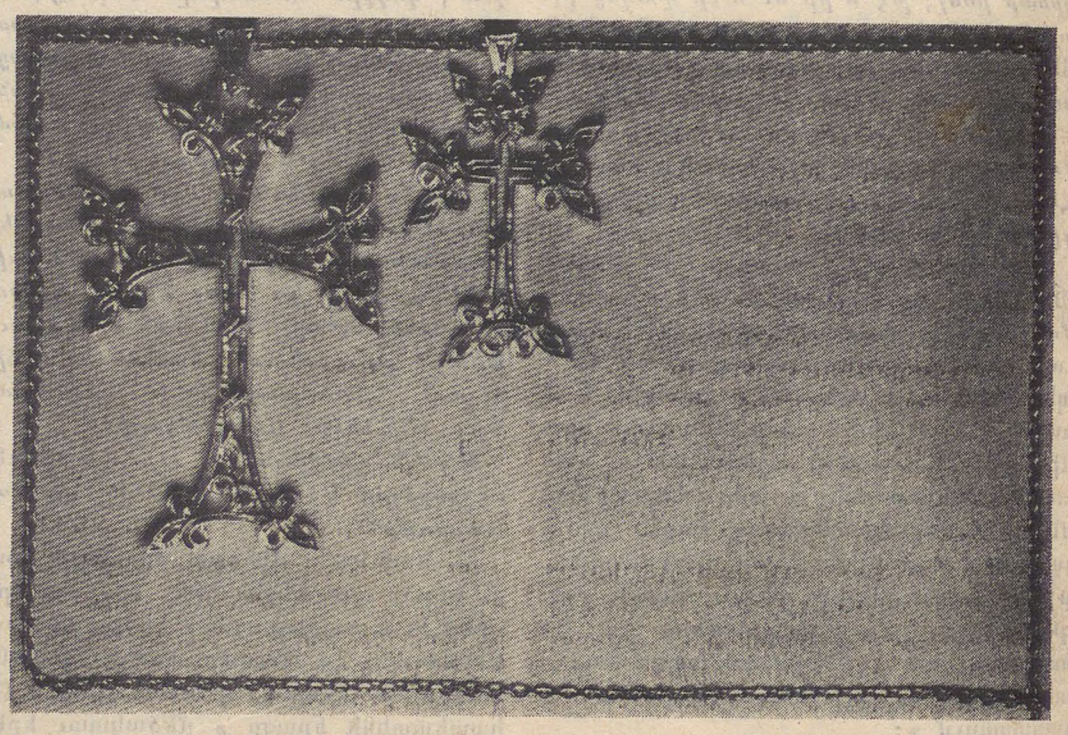
SAMEDI 6 JANVIER 1979 A PARTIR DE 20H.
SALLE DE L'EGLISE ARMÉNIENNE D'ISSY
6, AV. BOURGAIN Mo MAIRIE D'ISSY

Réservation : 630-64-60 եւ Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ։

VOUS TROUVEREZ CES MODELES EN OR CHEZ MOI

42, Rue Beaubourg — 75003 PARIS
Tél. 272-00-92

Bagues — Alliances — Chaînes — Pendentifs

André Garabédian

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի, Յունուար 4, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ՝ «Մանուկներու Օր»ը։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՑՑ 1979

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան

Գեղատիպ տպագրութիւն, փլաքիք կողք, 180 էջ նկարներով եւ պատմական թէ աշխարհագրական ծանօթութիւններով։ Ամբողջովին հայերէն։ Անհրաժեշտ հայերէն յուշատետր մը ամէն հայ մարդու։

Ապսպրանքները կատարել Մշակոյթի Տան քարտուղարութեան։

Agenda de poche 1979

édité par la Maison de la Culture Arménienne de Marseille.

Pour toutes commandes s'adresser à la Maison de la Culture Arménienne, 12-14 Rue St. Bazile, 13001 Marseille.

Prix : 20 F.

Pour les fêtes de fin d'année offrez à vos amis français le captivant livre de HAGOP-KRIKOR

"LES ARMÉNIENS CONNUS ET INCONNUS"

(de Noé à nos jours)

deuxième édition.

C'est un livre qui se lit d'une traite comme un reportage. Mais quel reportage !

LE MERIDIONAL

Editions de
LA PENSEE UNIVERSELLE
Paris 4e
Prix : 20 F. 50

ԱՄԱՆՈՐԻ ՁԱՇ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 6, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4էն 10, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Յատկապէս նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ականները սիրով կը հրաւիրուին։

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
29
VENDREDI
29 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Յատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·282

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.282

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ ԱՌԱՆՑ ՊՈՒՄԵԵՏԻԷՆԻ

ՌԱՊԱՀ ՊԻԹԱԹ ԿԱՊԱՀՈՎԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆԸ

— o —

Հակառակ անոր որ մահը անակնկալ մը չէր, եւ նոյնիսկ « յապաղած » էր քանի արուեստական միջոցներով է որ ողջ կը պահուէր Ալժերիոյ ղեկավարը, կը թուի թէ իր յաջորդը չէր նախատեսուած եւ Ալժերիա, այսօր, կը դանուի անորոշ ապագայի մը առջեւ: 45 օր կայ որոշելու համար թէ ո՞վ ղեկը ձեռք պիտի առնէ, մինչ այդ Ազգ· Ժողովրդական Ժողովի նախագահն է՝ Ռապահ Պիթաթ, որ կը ղեկավարէ երկիրը: 1965ին էր որ պետական հարուածէ մը եաք, տապալելու համար Պեն Պելլան, իշխանութեան գլուխ կուգար Հուարի Պումետիէնը, որ արդիական Ալժերիա մը պիտի կերտէր, անոր տալով նաեւ որոշ դեր մը միջազգային բեմին վրայ: Պաշտօնապէս, Պումետիէնը ծնած է 1932ին մինչ ուրիշներ կ'ըսեն թէ 1925ին ծնած է: Հայրը — նասէր ծայր աստիճանի, ժողովրդավար ժաճոպէն իսկ նկատուելու չափ թէեւ ազգայնական Ալբաք մը միաժամանակ, Պումետիէնը սկսաւ նախ ազգայնացնել իր երկրին բնական հարստութիւնները: 1973էն 1975 ոչ–ուղեկիցներու գլուխն էր, որպէսզի Գ· աշխարհը անկախութեան իր իսկ քաղաքականութիւնն ունենայ եւ միշտ ենթակայ չըլլայ զեր–մեծերուն: Զօրավիզ կեցաւ պաղեստինեան եւ Սահրաուի դատերուն, մանաւանդ սկզբունքի համար: Արեւմտեան Սահարայի տագնապը արդէն մղեց զինքը որ « ժողովուրդներու Մաղրեպ »ի մը տեղ աւելի մտածէ « Պետութիւններու մաղրեպի » մը: Նոյն տագնապն էր, որ պատճառ պիտի ըլլար Ֆրանսայի հետ յարաբերութեանց վատթարացման:

Հիւանդութիւնը թոյլ չտուաւ որ Պումետիէնն գլուխ հանէ իր բոլոր ծրագիրները եւ այդ իսկ պատճառով երկրին համար ճակատագրական է Պումետիէնի յաջորդին ընտրութիւնը: Ընդհանրապէս երկու ճշտում կայ, ըստ դէպերու, մէկը՝ կարծր Սալահ Եահիաուի, յիսուն տարեկան, դիւանագէտ, մաս կազմած է « Ամենայն Սրբոցի Որդի »ներուն, այսինքն 1954 Նոյ· մէկի այն իններուն, որոնք կը նետուէին Ալժերիոյ ազատագրման պայքարին մէջ եւ որ ծանօթ են իբրեւ «պատմական պետ»երը երկրին: Աւելի չափաւոր կը նկատուի, ան որ նաեւ ամէնէն ծանօթն է Արեւմուտք, Արտաքին Նախարարը՝ Ապտելազիզ Պութեֆլիքա, 46 տարեկան: Ամէնէն հաւատարիմը եղած է Պումետիէնի:

×

Պումետիէնի յաղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ օր եւ ըստ մահմետական օրէնքին սուգը կը տեւէ 40 օր: Հրապարակային իրախճանքներն արգիլուած են, մինչ ցաւակցական հաղարա–

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 15–21)

ՍԻԱՄԱՆԹՈՅԻ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐ – ՈՒԱՇ ԵՐԿՈՒԹՅ Մ· ԱՐԵԼԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Ակադեմիայի Մանուկ Աբեղեան Գրականութեան Հիմնարկին մէջ տեղի ունեցած է գիտական նստաշրջան մը, նուիրուած՝ Սիամանթոյի ծննդեան 100ամեակին: Բացման խօսքը արտասանած է Հիմնարկին տնօրէնը՝ Եդուարդ Զրբաչեան, նշելով որ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական բնաջնջման տագնապները ի· դարու սկիզբը արտացոլուեցան մեր չատ մը մեծ արուեստագէտներու եւ, առաջին

·

ւոր հեռագիրներ կը տեղան: Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնն կը չեշտէ թէ նախագահ Պումետիէնն իր երկրին պատմութեան մէջ պիտի թողու յիշատակը պետական մարդու մը որու ջերմ փափաքը իբրեւ հեռանկար ունէր Ալժերիան տեղաւորել միջազգային բեմի առաջին կարգերուն:

Մոսկուա « մեծ բարեկամ մը » կ'ողբայ: Պաղեստինցիք մտահոգ են քանի Պումետիէնն ծանօթ էր իբրեւ գլխաւոր կողմնակիցը պաղեստինեան « յեղափոխութեան » եւ արդէն այս վերջինն ալ բաւական ներշնչուած էր ալժերական մոտէլէն:

Կան անշուշտ նաեւ ընդդիմադիրներ եւ Ալժերիոյ մէջ եղողները, նախ եւ առաջ կ'ուզեն որ վերահաստատուի ժողովրդավար վարչակարգ մը, եւ բոլոր քաղաքական բանտարկեալներու ազատ արձակումը: Ասոնց մէջ է՝ Պեն Պելլա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ընդհանուր սպայակոյտը զինուորական վեց ատեաններ հաստատեց՝ Անգարա, Պոլիս, Ատանա, Երզնկա, Էրզրում եւ Խարբերդ: Զորս դաւադի մէջ բոլոր միւթիւնները ջնջուած են բացի կարմիր Մահիկէն:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ կացութիւնը օրէ օր ծանրակչիռ քնոյթ կ'առնէ: Յոյցերը եւ ըմբոստական շարժումները ահագին զոհեր կը խլեն, քանի բանակը միշտ չի զոհանար արտասուաբեր ռումբերով այլ երակ կը բանայ: Առջի օր մօտ 15 հոգի մեռած է Թեհրան երբ միջամտեցին ծածկած են « Մա՛հ Շահին » պոռացողներուն եւ զինուորականներուն միջեւ: Այս անգամուան ղրդապատճառն էր 27 տարեկան փրոֆեսէօրի մը յուղարկաւորութիւնը: Սպաննուած էր զինուորականի մը կողմէ երբ պարզապէս, բարձրագոյն կրթութեան չէնքին պատուհանէն կը նայէր: Կրակի կը տրուին գլխաւորաբար ղրամատուները եւ ամերիկեան հաստատութիւնները: 4212 պաշտօնեայ քաղուղի ճարտարարուեստի հաւաքական հրաժարում տուին, իբրեւ պատասխան կառավարութեան, որ կը սպառնար զինուորական դատարան քաշել զիրենք եթէ վերջ չտային գործադուլին:

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ ընթացքին, Ֆրանսայի մէջ զիներ ու յաւելումը միայն 0,5 առ հարիւր եղած է, ինչ որ լաւագոյն արդիւնքը կը նկատուի տարուան մէջ:

կարգին, բանաստեղծներու գործերուն մէջ: Կը բաւէ յիշել այդ տարիներու Թումանեանի եւ Իսահակեանի, Վարուժանի եւ Ռ· Սեւակի, Տէրեանի եւ Զարենցի կերտած մեծ հայրենապատումը: Այդուհանդերձ, կարելի է առանց տատանելու ըսել, որ ոչ մէկ հայ բանաստեղծ իր տաղանդը այնքան նուիրումով ու կիրքով ի սպաս դրած է իր ժողովուրդի ողբերգական վիճակի, անոր տառապանքի պատկերացման, որքան Սիամանթօ: Աւելի քան 65 տարի առաջ՝ 1913 Յունիսին, Սիամանթոյի գործերուն նուիրուած գրական ասուլիսի մը ընթացքին, արեւմտահայ մեր միւս մեծագոյն բանաստեղծը՝ Դանիէլ Վարուժան, իր « Եարճանեանի քերթողութիւնը» բանաստեղծութեան մէջ անոր երկերու վերլուծութիւնն ու գնահատականը աւարտած է Տանթէի ծանօթ տողով՝ « Պատիւ ըրէք վսեմական քերթողին »:

Երեկոյթի ընթացքին « Սիամանթոյի բանաստեղծական ոճը » նիւթին չուրջ խօսած է Սերգէյ Սարինեան, դիտել տալով որ Սիամանթօ մեծ նշանակութիւն տուած է ստեղծագործական երեւակայութեան ու բանաստեղծական անհատականութեան: Ալիս Մանուկեան վերլուծած է « Սուրբ Մեսրոպ » պոէմը, չեշտելով այն մեծ հետաքրքրութիւնը զոր ստեղծած է հայկական տառերու գիւտը մեր մէջ: Հ· Բէքմէճեան ներկայացուցած է Սիամանթոյի « Հայրենի հրաւէր » շարքը, զայն բնութագրելով իբրեւ մարդկային զգացումներու խորութեամբ, յըստակ բանականութեամբ, ողբերգականութեամբ լեցուն ստեղծագործութիւն:

×

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ ՀԱՅԵՐԷՆ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը հայերէն լոյս ընծայած է Ֆրանսուա սը Լա Ռոշֆուքոյի «Մաքսիմներ» հատաքածոն: Թարգմանած է Ալեքսանդր Թօփչեան: Մօտ տաեներէն լոյս կը տեսնէ նաեւ « ժի· դարու Ֆրանսացի բարոյագէտներ » հատորը, զոր հայերէնի թարգմանած է Ալ· Թօփչեան: Թարգմանիչը մէկուկէս տասնամեակ է որ կ'ուսումնասիրէ Ֆրանսայի մշակոյթը: Բացի նկարիչներու, բեմադիրներու եւ դրողներու մասին յօդուածներէ, ան Երեւանի մէջ հրատարակած է ժորժ Սիմընոնի վէպերու, փիէր Կամառայի պատմուածքներու, Փօլ Էլուարի, Անտրէ Փրէնոյի բանաստեղծութիւններու թարգմանութիւնները: Իր թարգմանութեամբ թատրոնի մէջ եւ ձայնասփիւռէն ներկայացուած են ժան Անույի եւ ժան Քոքթոյի թատերախաղերը: Վերջերս Ալ· Թօփչեան աւարտած է ժաք Փրէվէռի գործերու հատաքածոյի կազմումը, որ կը հրատարակուի յառաջիկայէն:

×

ՊԱՐՍԻԿ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի պետական սենֆոնիք նուագախումբին հետ երկու հանդէսներ տըւած է Ֆարհատ Սանճարի (Թեհրանէն): Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ անոր ղեկավարութեամբ նուագախումբը

ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՊՈԼԻՍ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ

— o —

Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը՝ Շնորհք Արք· Գալուստեան, Դեկտ· 22ին վերադարձած է Պոլիս, երեք ամսուան չրջապտոյտ մը եաք՝ Էջմիածին, Հնդկաստան, Աւստրալիա, Միացեալ Նահանգներ, Քանատա, Եւրոպա: Օդակայանի պատուոյ սրահին մէջ Պատրիարքը դիմաւորած են Շահան Եպիսկ·, հոգեւորական դասը եւ համայնական մարմիններու ներկայացուցիչները: Ապա առաջնորդուած է Պատրիարքը Թումպափուի մայր եկեղեցին, ուր, յանուն կրօնական ժողովի եւ հոգեւորական դասու, խօսք առած է Շահան Եպիսկ·: Պատրիարքը իր պատասխան – խօսքին մէջ յայտնած է, որ առաքելութիւնը վերջ գտած է յաջող արդիւնքով:

×

Շնորհք Պատրիարք նախ քան Պոլիս վերադարձը, այցելած էր Պրիւսէլ, ուր Դեկտ· 14ին, Հայ Տունի վարչութիւնը Աւթորիա պանդոկին մէջ ճաշ մը տուած է ի պատիւ Պատրիարքին: Ճաշկոր օր Հայ Տան մէջ սարքուած fոfքէյլի ընթացքին, Պատրիարքը խօսած է Աստուածէն դէպի Պոլիս գաղթած Հայերու մասին, պարզելով նիւթական կարիքը, զանոնք տեղաւորելու համար: Կատարուած նուէրներէն գոյացած է կոկիկ գումար մը:

×

Դեկտ· 16ին, Շնորհք Պատրիարք Պրիւսէլէն անցած է Ժընեւ, ուր յաջորդ օրը պատարագած եւ քարոզած է Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Ցաւարտ պատարագի ի պատիւ Պատրիարքին ճաշ մը տրուած է նախաձեռնութեամբ Զուիցերահայ Միութեան, Թեմական Խորհուրդի եւ Երիտասարդաց Միութեան:

×

Դեկտ· 18ին, Ժընեւէն անցնելով Միլանէ, Շնորհք Պատրիարք այցելած է Կարդինալ Ռէցինկէրի: Կարդինալը հետաքրքրուած է Թուրքիոյ մէջ ապրող Հայերու կրօնական ապրումներով եւ կեանքով, ինչպէս նաեւ Լիբանահայութեան տագնապով:

Երեկոյեան տեղի ունեցած է ճաշ մը Պավարիոյ Հայ Հայրենակցական Միութեան հաւաքատեղին: Խօսք առած է Միութեան տաճնապետը՝ Լէւոն Մարտիրոսեան: Պատրիարքը ծանօթութիւններ տուած է Պոլսոյ Հայոց տարած տոհմիկ աշխատանքներու եւ Անատոլուէն Պոլիս գաղթած Հայերու մասին, պարզելով նաեւ իր չուրջ երեք ամսուան առաքելական ուղեւորութեան նպատակը: Կատարուած են սրտաբուխ նուէրներ, որոնց արդիւնքը հասած է տասը հազար մարքի:

մեկնաբանած է Հէյմէթ Սանճարի « երկու պարսկական պար »ը, Պեթհովէնի թիւ 5 համանուագը եւ Լիսթի թիւ 1 դաշնակի քոնչերթոն: 31ամեայ արուեստագէտը իր նախակրթութիւնը իբրեւ չութախահար ստացած է հօր՝ Թեհրանի երաժշտանոցի դասախօս եւ սենֆոնիք նուագախումբի դեկավար Հէյմէթ Սանճարի մօտ, ապա՝ Վիէննա, ուր աւարտած է դաշնակի դասընթացքը:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎ. ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ. «ՑԱՌԱԶ»Ի.— Հայկական Սով. Հանրագիտարանին վերջին Գ. հատորին մէջ (Գեղեցիկը - Զուրաբեան բառահատուած) աւելի քան երկու սիւնակով կը բնութագրուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը եւ կուսակցութեան ծրագրի գիծերը: Ընդհանուր առմամբ նկատելի է ձգտումը պատկերացումը կատարելու պատմական շրջագիծին մէջ՝ մնալով առարկայական գետնի վրայ: Այս - պէս, պաշտօնապէս յիշատակութիւնը կը կատարուի 1918 Մայիսին ստեղծուած Հայաստանի Հանրապետութեան, ինչպէս նաեւ չորս վարչապետներուն: Սիւս կողմէ նկատելի են իրականութիւնը աւետող մեկնաբանութիւնները Դաշնակցութեան ազգային – քաղաքական - ընկերային դիմագիծին կարգ մը երեսներուն նկատմամբ:

Ակադեմական հրատարակութեան մը համար առնուազն անյարիր է օրինակ այն մեկնաբանութիւնը, ըստ որուն Դաշնակցութիւնը կը ձգտէր ծառայել *բուրժուական* խաւերու շահերուն՝ անոնց ենթարկելով ժողովրդական զանգուածներուն ազգային - ազատագրական շարժումը: Հոս աւելորդ կը նկատենք մէջբերումները Հայաստանի պատմաբաններուն իսկ վը - կայութիւններուն, թէ բուրժուազիան ոչ միայն չէ մասնակցած հայ ազգային - ազատագրական շարժումներուն, այլ եւ հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ արգելք հանդիսացած է ասոր: Պատկե - րացումը կը դառնայ թերի, երբ կ'ըսուի, թէ 1905ի Կովկասեան նախագիծով Դաշնակցութիւնը հրապարակ կը դնէ ցարիզմի ազգային հալածանքներուն դէմ պայքարելու հարցը: Նախագիծին բաղաքական բաժինը կ'առաջադրէր Դաշնակցային հիմունքներով ռամկավարական Հանրապետութիւն մը Անդրկովկասի համար՝ ընդհանուր, հաւասար, ուղղակի եւ գաղտնի բուէարկութեամբ, կատարեալ հաւասարութիւն բոլոր ազգերու, « ոչնչացումն դասակարգային բոլոր առանձնաշնորհումներու », « հողերի աստիճանական համայնացում », « 8 ժամեայ աշխատանքի օր, մամուլի, խօսքի, խղճի, գումարումներու, բանուորական միութիւններու եւ գործադուլներու կատարեալ ազատութիւն », չեզնչնալ պետական եկեղեցի, կրօնքը նկատել անհատական խղճի հարց եւայլն: Պատմական սխալ է ըսել, թէ Թուրքիա 1920 Սեպտեմբերին Հայաստանի դէմ յարձակեցաւ Անտանտին հրահրումով: Հոս եւս կան վկայութիւնները Հայաստանի պատմաբաններուն, ո-

րոնք կը մատնանշեն Լենինի ընծայած գիւնական ու հիւթական լայն օժանդակութիւնը Քեմալին, այդ օրերուն: Դեռ չենք անդրադարձած հին յանկերգներուն կրկնութեան Դաշնակցութեան արտասահմանեան գործունէութեան մասին:

Ստորեւ կը ներկայացնենք Հանրագիտարանին մէջ տեղ գտած հատուածը Դաշնակցութեան վերաբերեալ:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ (լրիւ անուանումը՝ Հայ յեղափոխական Դաշնակցութիւն (ՀՅԴ), բուրժուա - նացիոնալիստական կուսակցութիւն: Ստեղծուել է 1890ին, Թիֆլիսում: Հիմնադիր – ղեկավարներն էին Ք. Միքայէլեանը, Մ. Զաւարեանը, Մ. Զօրեանը (Ռոստոմ) եւ ուրիշներ: Դաշնակցութեան անդամները կենտրոնական օրգան « Դրօշակ »ի անունով կոչուել են նաեւ դրօշակականներ: Դաշնակցութեան զաղափարական ակունքը 1880-ական թթ. ռուս նարոդնիկութիւնն էր: Ծրագիրն ու կանոնադրութիւնը ընդունուել են առաջին համագումարում (1892): Դաշնակցութիւնը իր առջեւ խնդիր էր դրել ակտիվ գործունէութիւն ծաւալել Արեւմտեան Հայաստանում, զինուած եւ լոյզների ու տեռորիստական ակտերի միջոցով պաշտպանել Հայերի իրաւունքները, Արեւմտեան տէրութիւնների ու Ռուսաստանի օգնութեամբ օսմանեան Պետութեան կազմում Արեւմտ. Հայաստանի համար ձեռք բերել ինքնավարութիւն: Ծրագրի ազգրարային մասում, էսէռների օրինակով, նախատեսւում էր հողը տալ գիւղական համայնքներին: Դաշնակցութեան կենտրոնը բուրժուական եւ մանր բուրժուական խաւերն էին, որոնց չհեղին նա ձգտում էր ենթարկել ժողովրդական զանգուածների ազգային–ազատագրական շարժումը: «Կովկասի հայ բուրժուազիան բնականօրէն « Դաշնակցութիւն »ը կուսակցութեան մէջ տեսնում էր իր հարազատ պաշտպանին, իր լաւագոյն դաշնակցին, իր չահերի լաւագոյն արտայայտչին ու պաշտպանին, եւ այդ պատճառով բոլոր ուժերով, նիւթապէս ու բարոյապէս աջակցում էր այդ կուսակցութեանը » (Շահումեան Մ. Երկ. հ. 1, 1955, էջ 284):

Գործունէութեան սկզբնական շրջանում ընդհարուելով Ամենականների, ապա Հնչակեանների ու մանր բուրժուական այլ հոսանքների հետ՝ Դաշնակցութիւնը աշխատում էր իր ձեռքը վերցնել ազատագրական շարժման ղեկավարութիւնը: Դաշնակցութիւնը ունէր ղեկավար կենտրոններ բիւրօներ Կովկասում, Եւրոպայում եւ Մերձ. Արեւելքում, որոնք հետապնդելով ընդհանուր նպատակ, դուրս էին անջատ - անջատ: Եւրոպական բիւրօն յետամուտ էր Հայկական Հարցի լուծմանը՝ եւրոպական Պետութիւնների դիւանագիտական միջամտութեամբ: Մերձարեւելեան բիւրօն ինքնապաշտպանական խմբեր էր կազմակերպում Արեւմտեան Հայաստանում: Կովկասեան բիւրօն մինչեւ 1903ը (երբ հրապարակուեց հայ եկեղեցական գոյքի բռնագրաւման մասին ցարական օրէնքը)՝ ճանաչում էր միայն « Թուրքահայ դատը »: Իսկ 1905ի ռուսական յեղափոխութեան նախօրեակին Դաշնակցութիւնը հրապարակեց, այսպէս կոչուած, « Կովկասեան նախագիծը »՝ առաջ քաշելով ցարիզմի ազգային հալածանքների դէմ պայքարելու հարցը: 1905ի Հոկտեմբերին՝ Թիֆլիսի համագումարում Դաշնակցութիւնը որդեգրեց էսէռների տակտիկական գիծը՝ ազգային երանդաւորումով: Յեղափոխական չարժման վերելքի պայմաններում ինքն իրեն յորջորջելով « սոցիալիստական կազմակերպութիւն », Դաշնակցութիւնը իրականում ամէն ինչ անում էր չեզելու Կովկասահայերի ուշադրութիւնը դասակարգային պայքարից: 1907ին Վ. Ի. Լենինը գրել է. « ... Ռուսաստանի իւրաքանչիւր աղգութեան մէջ ոչ աւելի քան երկու պարտիա են պայքարում սոցիալիստական պրոլետարիատի վրայ ազդեցութիւն ձեռք բերելու համար՝ ս. դ. եւ ս. ռ., լեհական ս. դ. եւ ազ. պ. ս., լատիչական ս. դ. եւ լատիչական էսէռներն (այսպէս կոչուած « լատիչական սոցիալ – դեմոկրատական միութիւնը »), հայ ս. դ. եւ դաշնակցականները եւայլն (երկ. հ: 13, էջ 99): 1905–07ին ուժեղացան տարաձայնութիւնները Դաշնակցութեան շարքերում: Մմբապետ Միհրանը (Գաբրիէլ Քէչիչեան), որը գլխաւորում էր « աջերին », մերժում էր « ռուսահայ խնդրի » լուծման Դաշնակցութեան « Կովկասեան նախագիծը », ինչպէս նաեւ նրա « սոցիալիստական » դիրքորոշումը, պահանջում զբաղուել միայն « Թուրքահայ դատով »: 1906ին Ա. Ամիրեանի, Լ. Ախթախեանի գլխաւորութեամբ Դաշնակցութիւնից անջատուեց « ձախերի » մի խումբ (« երիտասարդ դաշնակցականներ »), որոնք փորձում էին բարենորոգել կուսակցութիւնը: 1907ին նրանք կազմակերպեցին « Սոցիալիստ - յեղափոխական կուսակցութեան հայ կազմակերպութիւնը »՝ էսէռական կուսակցութեան հայկ. մասնաճիւղը:

1907ին Դաշնակցութիւնը մտաւ Բ. Ինտերնացիոնալ: Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին 1914 – 18 Դաշնակցութիւնը պաշտպանում էր Անտանտին: Նա մասնակցեց հայկ. կամաւորական ջոկատների կազմակերպմանը, որոնք կռւում էին ռուս. բանակի շարքերում:

1917ին Դաշնակցութիւնը պաշտպանեց *բուրժ. ժամանակաւոր կառավարութիւնը: Հոկտեմբերեան սոցիալիստական մեծ յեղափոխութեան յաղթանակից յետոյ Վրաց մենշեւիկները, դաշնակցականները եւ մուսաւաթականները կազմակերպեցին Անդրկովկասեան կոմիսարիատը, որը փոխարինեց Անդրկովկասեան յատուկ կոմիտէին: Օգտուելով Անտանտի տէրութիւնների աջակցութիւնից՝ Դաշնակցութիւնը ջանում էր Հայաստանը անջատել Սով. Ռուսաստանից:*

1918ի Մայիսին ստեղծուեց Հայաստանի *բուրժ. Հանրապետութիւնը, որի կառավարող կուսակցութիւնն էր Դաշնակցութիւնը: Կառավարութեան գլուխ կանգնեցին Դաշնակցութեան ղեկավարներ Յ. Քաջազնունին, Ա. Խատիսեանը, Հ. Օհանջանեանը, Ս. Վրացեանը: Դաշնակցականները ի վիճակի չեղան վերականգնել պատերազմից քայքայուած Հայաստանի տնտեսութիւնը: Նրանք արեան մէջ խեղդեցին 1920ի Մայիսեան ապըստամբութիւնը: Երկրի դրութիւնը աւելի ծանրացաւ 1920ի Սեպտեմբերի վերջին, երբ Անտանտի հրահրմամբ Թուրքիան պատերազմ սկսեց Հայաստանի դէմ: Դաշնակցական կառավարութիւնը հրաժարուեց ՌՍՖՍՀ միջնորդութիւնից եւ 1920 Դեկտ. 2ին, երբ Հայաստանում արդէն հաստատուել էին սովետական կարգեր, հայ – *թուրք. պայմանագիրը (տես Ալեքսանդրապոլի պայմանագիրը 1920), որով Թուրքիային էր զիջում Հայաստանի նշանակալից մասը: 1921 Փետրուարին Դաշնակցութիւնը կազմակերպեց հակասովետական խռովութիւն, որը ճնշուեց (տես Փետրուարեան խռովութիւն 1921): 1923ի Նոյեմբերին, Երեւանում գումարուած նախկին դաշնակցականների համահայաստանեան համագումարի որոշմամբ Դաշնակցութիւնը ՍՍՀՄում լուծարքի ենթարկուեց: Արտասահմանում Դաշնակցութիւնը դարձաւ միջազգային իմպերիալիզմի գործիք՝ սովետական իշխանութեան դէմ պայքարում: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին Դաշնակցութեան որոշ ղեկավարներ համագործակցեցին գերմ. ֆաշիզմի հետ՝ յոյս ունենալով Գերմանիայի յաղթանակի դէպքում Հայաստանում վերականգնել իրենց իշխանութիւնը:*

Ներկայումս Դաշնակցութիւնը կազմակերպութիւններ ունի ԱՄՆում, Իրանում, Լիբանանում, Ֆրանսիայում, Յունաստանում եւ այլ երկրներում: Մնալով հակասովետիզմի դիրքերում՝ Դաշնակցութիւնը պատակառում է հայ համայնքներն ու եկեղեցին, հանդէս գալիս հայրենադարձութեան դէմ, ձգտում է Սփիւռքահայութիւնը կտրել մայր հայրենիքից՝ Սով. Հայաստանից: Նրա ազգադաւ գործունէութիւնը հանդիպում է սփիւռքի առաջադիմական ուժերի դիմադրութեանը:

(Հայկական Սով. Հանրագիտարան, Գ. հատոր, էջ 285)

«ՑԱՌԱԶ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՆՔ՝ ՆԱՐԻՆՋԻ ԳՈՂԵՐՄ...

(Որքանոցի կաղանդներէն)

Երկրորդ տարին էր որ Քորֆու կը գտնուէինք: Առաջին տարին չա՛տ անուշ անցաւ մեր կազանդը: 1922ի Դեկտեմբերի վերջի օրերուն ուրք գրինք այս քարափը, ու հնարաւոր լսկ չէր մը տածել կազանդի կամ նոր տարիի մասին:

Այդ օրերուն, Քորֆու քաղաքը իր չրջաններով վերածուած էր պաղթակայանի՝ իր լայնքովն ու երկայնքովը: Որը ու պաղթական ջիրար կը հրմշտկէին առնոր մայթերուն վրայ: Զրկանքն ու թշուառութիւնը կարծես դաշնակցած էին ձմրան եղանակին հետ, աւելի զառնացնելու համար տիրող կացութիւնը:

Տարի մը եւաք, բաւական բան փոխուած էր մեր վիճակէն դէպի լաւը, ու զգալի էր որ, այս տարի կազանդ պապան մեզի պիտի այցելէր քիչ մը աւելի ժպտերես: Մեր որբանոցին մէջ չարժում կար, իւրաքանչիւր դասարան գործի լծուած էր նոր տարուան ցայգաւոնին իր բաժինը — լաւագոյնը — բերելու համար:

Բերնէ բերան զրոյց կը չրջէր թէ, նոր տարուան իրիկունը « հիւր պիտի ըլլային մեզի » մեր ուսուցիչները, ու արուեստիք ճաշը պիտի ըլլար սովորականէն տարբեր բան մը: Ու, տեղի ունենալիք հանդիսութիւններէն եաք, պիտի տանայինք մէկ-մէկ փոքրիկ տոպրակներ, մէջը լեցուն չոր միրգերով: Կ'ըսէին...

Մեծ բան էր ասիկա մեզի համար եթէ ճիշդ ըլլային այս բոլոր լսուածներն ու խօսուածները:

Բայց, մեր դասարանին խումբ մը արկածախնդիրներս որոշեցինք քիչ մը աւելի բարելաւել մեր « կազանդչէքը », ու տեսիկա ընելու համար անհրաժեշտ էր անվախ, յանդուգն արշաւ մը տարքել դէպի քաղաքին մերձակայ նաւնջենիներուն պարտէզները: Նարինջը չատ առատ, ու, չատ ալ աժան էր թէ՛ պարտէզները եւ թէ չուկան վաճառողներուն մօտ: Բայց մենք Լէվթա իսկ չունէինք մեր գրպանին մէջ օգտուելու համար անոնցմէ: Արդ, ի՞նչ կը մնար մեզի ընել...

Ու « արշաւանքին » որոշումը տուինք հաստատակամութեամբ՝ յանձն առնելով բոլոր տեսակի վտանգները:

Մեր մէջ ամէնէն համարձակ եւ ճարպիկ տղան ընկեր Տիրատուրն էր: Մանր, նիհար, ոսկոր ու կաշի, բայց որ, « սատանի ձագ »: Որակումը մեր ուսուցիչնէն էր: Մեր ամէնօրեայ խմբական պատոյտին, հազիւ որոշեալ խաղաքաշտը հասած, անիկա յանկարծ կ'անհետանար ու կը վերադառնար ծոցն ու գրպանները լեցուն նարինջներով: « Դուք այս վիճակով ձեր կեանքի ընթացքին մի՛ չտ ամէն բանէ զրկուած պիտի մնաք » կ'ըսէր, ու մէկական նարինջ կ'երկարէր մեզի քմծիծաղով մը:

Նոր տարիէն ճիշդ երկու օր առաջ, մեր խաղավայրին մէջ մեզ հաւաքեց իր չուրջը ու իր յղացած ծրագիրը պարզեց մեզի: Եթէ կ'ուզէինք քիչ մը աւելի բան ունենալ այդ օրը պէտք էր չարժէինք, պէտք էր փորձէինք թէեւ այդ « փորձը » կամ « չարժ »ը կրնար իր անպատեհու-

թիւնները ունենալ: Բայց ուրիչ ելք, ճամբայ չկար:

Մեզմէ ոմանք տատամսումով, ոմանք համարձակութեամբ « այո » պատասխանեցին իր առաջարկին:

Անիկա, անմիջապէս մեզ խմբակներու բաժնեց: Դուք չորսերնիդ ծովեզերքէն դէպի դիմացի բլրակը: Դուք չորսերնիդ ալ սա ձորակէն վեր այն պատիթափը: Մենք չորսս ալ սա է՛ն վտանգաւոր արահետը: Ու այս արշաւանքին մասնակցող « Ֆէտայի »ներս բռնեցինք իւրաքանչիւրիս համար որոշուած ուղղութիւնը:

Պէտք է ըսել, սկիզբէն գործերնիս չատ յաջող ընթացաւ: Մեր երթալիք ճամբաները դիւրութեամբ կտրելէ եաք՝ յաջողութեամբ մտանք մեզի համար սահմանուած « զոն »երը: Նախնական փոքր խարխափումէ մը եաք, ալ կարծես գործ ունէինք մեր սեփական ապրանքին հետ: Արձակ — համարձակ երկու հոգի ծառերուն վրայ, երկուքը վարը « Դուն փրցոլ վար նետէ, ես հաւաքեմ ... »:

ՄԻՍԱԿ ՄԻՐՉԷ

(Շար. – 1)

Ս. ՉՈՐԵՔՅԱՆ
ՎԱՃԱՌՔԻ ԵՎ ՓՈԽԱՌՆՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏ
Ա. ՉՈՐԵՔՅԱՆԻ
ՆԱՄԱԿԸ

Այրի Տիկին Աբշալոյս Խանտանեան եւ համայն ընտանեկան պարագաները (Երեւան, Փարիզ, Մխլաւս եւ Պոլիս) սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԱՂԱՒԻ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 26ին վէրչերը 75 տարեկանին, յետ կարճատեւ եւ անողոք հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Դեկտ. 29, ժամը 13·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Աբշալոյս Խանտանեանի:

Պր. Լեւոն Քելէչեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Զէքէչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Սեմիզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիփ Թամասիս եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Թորոսեան, զաւակներն ու թոռները, այրի Տիկին Անահիտ Քելէչեան եւ զաւակները (Պովիս եւ Սթոքհոլմ), Տէր եւ Տիկին Ճարութիւն Մուրաճեան, զաւակներն ու թոռները, այրի Տիկին Ազատի Տէր-Ճակոբեան, Տէր եւ Տիկին Խորէն Մուրատեան, զաւակը եւ թոռը, Համալեան ընտանիքները եւ համայն ընտանեկան պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, զոքանչի, մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՎԵՀԱՆՈՑՇ ՔԵԼԷՇԵԱՆԻ
(ծնեալ Համալեան)

մահը, որ պատահեցաւ ուղեղային արիւնահոսութեան հետեւանքով (Սէնթ Էթիէն), Դեկտ. 26ին:

Թաղման ախուր արարողութիւնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի Դեկտ. 28, կէսօրէ վերջ ժամը 14ին, Մարսէյլի Փրատոյի մայր եկեղեցին:

Մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէրի ընտանեկան դամբարանին մէջ, Մարսէյլ:

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ
ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Երկուշաբթի, Յունուար 1, ԿԱՂԱՆԴ, տարեմուտ: Գ. օր. Ծննդեան պահոց:

Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Ուրբաթ, Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեան՝ ժամը 4,30ին, Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 5,30ին:

Կը պատարագէ Գ.Ի.Տ ԵՊՍ. ՆԱԴՈՒՇԵԱՆ

Շաբաթ, Յունուար 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, քաղմաձայն պատարագ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի:

Ամանորի ձաշ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունուար 6, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4էն 10, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պիէռ:

Յատկապէս նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ականները սիրով կը հրաւիրուին:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի, Յունուար 4, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ՝ «Մանուկներու Օրը»:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկին Սաթենիկ Համբարձումեանի մահուան տարելիցին առթիւ Պ. Խորէն Համբարձումեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ 100 Ֆր. »իրանահայութեան ի նպաստ (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Նոյն առթիւ Մարսէյլի Մշակոյթի Տունը ստացած է 100 Ֆր. ինչպէս նաեւ կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը 100:

Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Քիւփալը (Տէսինի Մշ. Տունը կազմուած Լիբանահայութեան Օգնութեան Յանձնախումբ) չնորհակալութեամբ ստացած է.

Գեւոյեան Ա., Կոստանեան Կ., Ծուրունճեան Մ., Գրիգորեան, Բաչանեան, Մախսեան, Ճէլոյեան Ս., Ճէլոյեան Խ. 50ական, Արմուտեան Զ., Պոնավիա Մ., Նորատեան Կ. 40ական, Արմուտեան Կ., Հերքոյեան Կ. 30ական, Պուկաքլի Մ., Իվրէնեան Մ., Սիմոնեան Ն., Մինասեան Ն. 20ական, Իվրէնեան Հայկազուն 15, Հերքոյեան Պ., Հերքոյեան Տըքսէթ, Հերքոյեան Մանուկ, Բարթուբեան, Զալըքեան 10ական:

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ — Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԻՆ

Կիրակի, Դեկտ. 31ին, Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան արարողութիւն:

Պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 11·30

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՇԱՀԱՆ Խաչակիր Քհնյ. ՏԷՏԷՒԱՆ

Pour les fêtes de fin d'année offrez à vos amis français le captivant livre de HAGOP-KRIKOR

"LES ARMÉNIENS CONNUS ET INCONNUS"

(de Noé à nos jours)

deuxième édition.

C'est un livre qui se lit d'une traite comme un reportage. Mais quel reportage !

LE MERIDIONAL
Editions de
LA PENSEE UNIVERSELLE
Paris 4e
Prix : 20 F. 50

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Diner traditionnel

A l'occasion du Noël Arménien
organisé
par la Section des Dames de l'UGAB
sous la présidence effective de
NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur de l'UGAB France

Le Vendredi 5 Janvier à 20 h. 30

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Frais de participation : 120 F.

Renseignements et réservations :
Bureau de l'UGAB :
11, Sq. Alboni (16e) Tél. 870-03-18

Le Caucase

situé en plein cœur du Marais vous assure de son meilleur accueil dans son cadre agréable et chaleureux

Spécialités Franco-Arméniennes
15, Rue St. Gilles, Paris 3e
Métro Chemin Vert

Réservation : 887-31-24

MENU DE REVEILLON

ST. SYLVESTRE

31 DECEMBRE

Cockteil Caucase avec
Zakouskis, huitres, saumon fumé,
Plateau Caucase
(Hors d'œuvres variés arméniens)
Agnelet entier, salade aux noix,
Omelette Norvégienne flambée,
Anouche abour.

250 F

Vins — Champagne — Cafés compris

à l'aube Petit déjeuner
Musique sous la direction de
FERDY

Réservation sur place

NICE - ՆԻՍ

REVEILLON DU NOUVEL AN
DU
FOYER CULTUREL ARMENIEN
Participation 180 F.

Réservation :
par téléphone (93) 88-19-59
Menu gastronomique
Spécialités Arméniennes
Ambiance — Cotillons
Restaurant universitaire
de NICE - CENTRE
5, Avenue Robert Schumann

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալանսի կապոյտ Խաչի կողմէ, Յունուար 6, ժամը 9էն սկսեալ, Օթէլ Նովոթէլի չքեղ սրահին մէջ:

Խնդավառ նուագախումբ եւ ջերմ մթնոլորտ, չնորհիւ Փարիզէն եկող ԿԱՑԱԿ նուագախումբին:

Տոմսերը կանուխէն ապահովելու համար դիմել Վալանսի կապ. Խաչուհիներուն, Դաշնակցութեան եւ Նոր Սերունդ կանոներուն:

TAXIS ARMENIENS

Réservation : 24-24-24
Service de nuit : 24-24-24
Service de jour : 24-24-24

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ ՃՈՒԽ ՍԵՂԱՆՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑԷ՛Ք

ԴԻՄԵԼՈՎ

sevan

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻԻՆ
4, RUE LAZARE CARNOT
92140 CLAMART
Tél. : 642-16-07

Նպարավաճառատուն մը՝ ուր կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով

LIVRAISONS

un évènement

Le Premier disque au monde de

pop' arménienne

par le groupe :

ZARTONG

produit et édité par les
Disques DOM
4-6, Rue du Donjon, 94300 Vincennes

En vente chez tous les disquaires

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
30-31
SAMEDI-DIMANCHE
30-31 DECEMBRE
1978

LE NUMERO 1,80 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 230 Ֆ·	Վեցամսեայ	125 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 260 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 80

54ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14·283

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

54e ANNÉE — N° 14.283

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ

— o —

Հայը քննադատութիւն չի սիրեր եւ ինքնաքննադատութիւն ալ երբեք չըներ: Բառեր որոնք կը խրատչեցնեն միութիւններն ու կազմութիւնները: Բառեր որոնք չատ յաճախ մաս չեն կազմեր ղեկավարութիւններու բառամթերքին:

Ի՞նչու այս կեցուածքն ու վերաբերումը:

Ալերժի՞ թէ մերժում, կամ երկուքը միասին: Հայրենական հողերէն դուրս ապրելու անպատեհութիւնն ու անապահովութի՞ւնը: Ամէն պարագայի, մարդկային, ընկերային եւ հոգեբանական պատճառներ կան որոնք հեռաւոր անցեալի մը ցեղային ժառանգը չեն եւ ոչ ալ չքմեղ – դանքը կրնան ըլլալ արտասահմանին բերած ծանր, բայց արդէն պատմութեան անցած դժուարութիւններուն եւ դառնալ յաւիտենական ճակատագիր մը:

Սակայն ախտաճանաչումը հոս է, մեր անհատական եւ հաւաքական կեանքի ամէն մէկ քայլափոխին:

Քննադատութեան ու ինքնաքննադատութեան հանդէպ ցոյց արուած վերաբերումը միայն կրնայ ճշդել լայնախոհութեան աստիճանը: Անոնց հանդէպ մարդուն վերապահած յարգանքն է առաւելաբար որ կը սահմանէ հաւաքական նուիրեան մը մտաւորական մակարդակը:

Քննադատութիւնը բնական իրաւունքն է ամէն անհատի եւ անոր չուրջ գոյութիւն ունեցող չափն ու վախը՝ դաս – տիարակութեան կապուզ երեւոյթ մըն է: Աւելի՛ն, կը կրէ մեղքը ընկերային եւ ազգային կեանքին կարգ մը երեւոյթներն վրայ տարուած այն մոլեռանդութեան ո – րուն ծանօթ ենք, եւ չատ յաճախ աւե – լիով, անհանդուրժողութեամբ եւ գաղափարական անպիղծողութեամբ չրջանակ – ուած իր գունագեղ պատկերներով:

Ցաւախ, հարկ եղածէն աւելի փութ – կոտութիւն կը յայտնաբերենք հոն ուր կենցաղային կամ կենցաղասիրական ա – զատութիւններ կան սորվելիք, ինչո՞ւ յետամնացութիւն ուրեմն, անմիջապէս որ կարգը կուգայ մարդուն ինքնիշխա – նութիւնը սեփականութեան վերածող բը – նական իրաւունքներուն:

Ներկայ լուսաւոր գարուն դէմ այս հա – կադրութիւնը ի վնաս մեզի է:

Քննադատելը եւ ինքնաքննադատութիւնը ընդունելը ապացոյց են կենսու – նակութեան եւ ուժի գիտակցութեան: Այս ամուր պատուանդանին վրայ կենա – լով է որ մարդկութիւնը կը գառնայ մարդկութիւն եւ կը յառաջդիմէ ու կը զարգանայ:

Մերժել քննադատութիւնը եւ չկատարել ինքնաքննադատութիւն կը նշանակէ մերժել զրոյցը որ ինքնին արդէն տկա – րութեան եւ խոցելիութեան նշաններ են, որոնք աւելի բիրտ կը զարծնեն իշխա – նութեան մը կամ ղեկավարութեան մը տիրապետութիւնը խաւարելով հոգիները, կաշկանդելով ազատութիւնները: Հոն ուր տեղջայլը եւ անկարողութիւնը բացա – յայտ են, անխուսափելի է միջամտու – թիւնը զանազան սեղմումներուն որոնք կը գաղրեցնեն արդէն ամէն քննադատու – թեան իրաւունք: Ուժի գիտակցութինը միայն կրնայ հոգիներուն մէջ ստեղծել վստահութեան այն խաղաղ մթնոլորտը որ անուշիչ է խօսքի ու գրչի ազատու – թեան եւ ուրկէ կը բխին քննադատու – թեան եւ ինքնաքննադատութեան հան – գէպ ցոյց արուած դրական կեցուածք – ները:

Ուստի, հայ իրականութիւնը իր ուժի գիտակցութեան ճամբուն վրայ դեռ վճռա – կան քայլեր ունի կատարելիք: Ինքնա – գոհութիւններէ, միջակութիւններէ եւ լճացումներէ դուրս գալու համար պէտք է ան բացուի այսօրուան աշխարհին վը – րայ, միշտ նորոգուելով, միշտ մնալով իր կատարելագործումի փնտռտուքին մէջ:

Նորոգուիլ, կատարելագործուիլ կ'են – թադրէ քննադատութիւնը ընդունիլ եւ ինքնաքննադատութեան հասնիլ:

կ. ճ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՄԻՇՏ ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

— o —

Ցոյց, բախում չեն գաղրիր Պարսկաստանի մէջ, ուր քարիւղի արտադրու – թեան գաղրեցումն ալ աւեր կը գործէ: Օրը հազիւ 300 հազար տակառ, մինչ ներքին սպառումին համար իսկ 650 հազար տակառ պէտք է: կառքերու համար ալ էսանս չկայ այլեւս եւ պոչեր կը կազմուին բոլոր վաճառորդներու առջեւ:

Ասոր կողքին, ցոյցերն ալ չեն գաղրիր եւ Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ալ Թեհրանի փողոցները ողողուած էին: Երիտասարդները կը տողանցեն պոռալով « Սպաննե – ցէ՛ք ամերիկացի Շահը », « Գարթիր ազգ՛ք ամերիկացի Շահը », « Պարսկաստան, Շահը ժողովուրդը կը ջարդէ »: Իրանցի իրաւապէտներու միու թիւնը հեռագրած է ժընեւի իրաւապէտներու միջազգային յանձնախումբին որպէսզի միջամտէ վերջ դնելու համար « Պարսկաստանի ջարդերուն եւ զազա – նութեանց »:

Ընդհանուր պատկերը գրեթէ քաոս մըն է: Իրան–ի երկու օրէ գաղրեցուցած է իր գործունէութիւնը, որովհետեւ պաշտօնեաները կը մեղադրեն անօրէնութիւնը, որ գործադուլները ձախողեցնելու համար օտարներ կ'աշխատցնէ: Դրամատուները չեն կրնար բանիլ: Դեռ կայ ելեկտրականութեան հարցը որ յաճախ կը կարի:

× Քանի մը օրէն ալ կը վերջնայ Այաթոլա Խոմէյնիի Փարիսա մնալու արտօնագիրը բայց որեւէ դժուարութիւն չկայ որ երկարաձգուի եթէ նոյնիսկ կը թելադրուի իրեն որ « յարգէ վերապահութեան սկզբունքները », նոր հրահանգուած է գործադուլի համար:

× Պրեժդա կ'ամբաստանէ Միացեալ Նահանգները, որ վերջերս 60 պաշտօնատարներու « յատուկ խումբ » մը ղրկած է Պարսկաստան, որու նպատակն է « եւք մը գտնել տապնապին »: Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթին համար, ատոնք ՍԷ· Ի· Ա·ի եւ այլ սպասարկու – թեանց անդամներ են:

Ինչ որ յատկանշական է սակայն, այն է որ թէ՛ Մոսկուա, թէ՛ Ուաշինկթըն կը մնան Շահին կողքին բայց մինչեւ ե՞րբ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 15–21)

ԱՆԹՈՒԱՆ ՄԷՅԻ ՀԱՑԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ՀԱՅԵՐԷՆ

Երեւանի պետական համալսարանի հը – բատարակչութիւնը հայագիտական հե – տազօտութիւններու մատենաշարով լոյս ընծայած է նոր ժամանակներու մեծ – դոյն լեզուաբաններէն մէկուն՝ ընդհ· եւ բաղդատական լեզուաբանութեան ըսա – դոյն մասնագէտ, անուանի հայագէտ Անթուան Մէյէի հայագիտական ուսումնասիրութիւններու հատորածոն՝ աւելի քան 800 մեծադիր էջերէ բաղկացած ստուար հատոր մը: Ա· Մէյէ հեղինակն է ոչ միայն գրաբարի երկու քերականութեան եւ հայերէնի բաղդատական չարահիւ – սութեան վերաբերեալ հինգ ծանօթ յօդուածաշարքերու, այլեւ լեզուաբանական պարբերականներու եւ առանձին հատա – ծածոներու մէջ լոյս տեսած բազմաթիւ գիտական յօդուածներու: Ան գրախօսած է նաեւ հարիւրէ աւելի հայագիտական աշխատութիւններ:

Ներկայ հատածոն, զոր կազմած, փը – րանսերէնէ թարգմանած եւ ծանօթա – գրութիւնները գրած է Մարտիրոս Մի – նասեան, ամբողջական յօդուածներէ զատ կ'ընդգրկէ նաեւ հայերէնին վերաբերող հատուածներ Մէյէի ընդհանուր կամ մասնակի լեզուաբանական աշխատու – թիւններէն: Առանձին բաժիններով ներ – կայացուած են հայերէնի հնչիւնաբանու – թիւնը (հայերէն գիր, ուղղագրութիւն, ստուգաբանութիւն եւ բուն հնչիւնաբա – նութիւն), բառագիտութիւնը (բառա – բարդում, փոխառութիւններ, հայերէն ստուգաբանութիւններ), ձեւաբանութիւնը (հոլովում եւ խոնարհում), շարահիւսու – թիւնը, բարբառագիտութիւնը, բանասի – րութիւնը, Հայոց պատմութիւնը: Հա –

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՑՎԱՆԻ մէջ (Ազգ·Զինաստան) հակամերիկեան բուռն հոսանք մը ծայր տուած է եւ չատ լարուած մթնոլորտի մը մէջ է, որ ժամանած է Արտաքին Նախարար՝ Սայրըս Վէնսի կցորդը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ էսանսի գինը վեց սանթիմ յաւելում կը կրէ սովորականին լիթրին վրայ եւ 7՝ սիւփէրէին, այսինքն այս վերջինը պիտի արժէ 2,75:

ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊՕՂՈՍ Բ· չատ խիստ կերպով դատապարտեց վիժումը, նոյն – իսկ սպառնալով բանադրել այն բժիշկները, որոնք ընթացք կուտան եղած դիմումներուն: Ասիկա առիթ տուած էր Լիպերասիոնի, որ խորագրէ, սրամտօրէն, « Մարդուն իրաւանց Պապը՝ կնոջ իրաւունքին դէմ »:

ՊՈՒՄԵՏԻԷՆի յուղարկաւորութենէն առաջ իսկ (նախքան Ուրբաթ կէսօրէ ետք) ջղագրգիռ ամբոխ մը՝ կ'ողբար իր ղեկավարը, չատախ հիսթերիք տեսարաններով:

ԷՃԷՎԻՏ կ'ուզէ որ « պատերազմական վիճակը » « մարդկային » նկարագիր ունենայ եւ այդ առընչութեամբ խորհրդակցած է զայն կիրարկող վեց հրամանատար զօրավարներուն հետ: Մարաշի մէջ, լուսարձակը ի զօրու կը մնայ իրիկուան վեցէն առաուան հինգ: 13 գաւառներու մէջ, ուր պատերազմական վիճակը ի զօրու է, արգիլուած են բոլոր հաւաքոյթները, զէնք ունենալը եւն·, եւն·:

ԺԱՆԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Լէ Թաւ Մոտէռնի (տնօրէնն ժան–փօլ Սարթը) Դեկտեմբերի թիւին մէջ լոյս տեսած է ժանին Ալթունեանի մէկ նոր յօդուածը՝

A la Recherche d'une relation au père, soixante ans après un Génocide.

Մայքըլ Առլէնի որդիի գիրքին (Անցք դէպի Արարատ) վերլուծումով, ժանին Ալթունեան կը չանայ հոգեբուժական մօտեցումով քննել հայկ· ինքնութեան փնտռտուքը:

ւաքածոյին երկրորդ մասը կը կազմեն հարիւրէ աւելի հայագիտական աշխատութիւններու ժամանակագրական կարգով դասաւորուած գրախօսութիւնները, որոնք կ'ընդգրկեն 1890էն մինչեւ 1930–ական թուականները: Մէյէ ոչ միայն մեծ հայագէտ գիտնական էր, այլեւ մեր ժողովուրդի պատմութեան քաջատեղեակ անձնաւորութիւն: 20ական թուականներուն եւ անկէ ալ առաջ, երբ Հայերը ողբերգական օրեր կ'ապրէին, Մէյէ խօս – քով թէ գրիչով կը պաշտպանէր Հայոց իրաւունքները, կը գրէր հայասիրական եւ Հայոց պատմութեան լուսաբանութեան վերաբերող յօդուածներ, կոչեր, որոնց մէջ գիտականօրէն կը պարզաբանէր հայ ժողովուրդին փառաւոր անցեալը: Ան կը դատապարտէր հայկական ջարդերու կազմակերպիչներն ու անոնց կամակատար – ները: Մէյէի հայագիտական ուսումնասիրութիւններու այս հատորէն հաւաքածոն գանուելով եւ լեզուաբանի, իւրաքանչիւր հայ ուսումնասէր մարդու լայն կրթելիութիւն կ'ընծայէ ծանօթանալու մեծ հայագէտի լեզուաբանական եւ հայագիտական թանկագին մխքերուն:

×

ՀԱՑ ԴԵՂԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գիտութեան եւ թեքնիքի մարզին մէջ հայ գիտնականները միշտ յառաջապահ դիրքերու վրայ են: Հայ քիմիագէտներու բաղդրած դեղերը բժիշկներուն մեծ օգտակարութիւն կը բերեն մարդոց կարգ մը հիւանդութիւնները բուժելու համար: Հայաստանի գիտութեան եւ թեքնիքի մարզի պետական մրցանակներու յանձ – նաժողովի նախագահը՝ Ակադ· Վիկտոր Համբարձումեան յայտնած է, որ խումբ մը գիտնականներու չնորհուած է 1978ի պետական մրցանակ, իսկ անոնց բաղդրած դեղերէն ութը Խորհ· Միութեան Առողջապահութեան նախարարութեան դեղագիտութեան կոմիտէի եւ նոր դեղերու արմատաւորման վարչութեան որոշումով ընդունուած են արտադրութեան եւ բժշկական ճիւղին մէջ լայնօրէն գործածե – լու համար: կը գտնուին այն 25 լաւագոյն դեղերու շարքին, որոնք բաղդրուած են Հայաստանի Ակադեմիայի նուրբ օրգանական քիմիայի հիմնարկին մէջ: Այս հիմնարկը ամէնէն հեղինակաւոր կեդրոններէն մէկն է Խորհ· Միութեան մէջ:

ԱՄԱՆՈՐԻ առթիւ, խմբագրատունը փակ է երկուշաբթի, Յունուար 1 եւ « Յառաջ » լոյս չի տեսներ (Յունուար 2ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի Յունուար 3:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

Այցելութիւն մը՝ որ չի նմանիր նախորդ այցելութիւններուն։

« Հայրենիքի ձայն » չարաթաթերթի խմբագրութեան արտասահմանի վարիչ Շաթէ Վարսեան, ազնուութիւնն ունեցաւ զիս առաջնորդելու Օչական, կարօտի բառնատեղծութեամբ մը նուիրագործած Աչտարակ գիւղին մօտ, խոնարհելու համար մեր դպրութեան հօր չիմքին վրայ։

Կը մտնեմ եկեղեցիէն ներս սրբազան դողով։ Կը համբուրեմ քարը, որուն տակ պահուած է դարերու ղէմ կանգնած հրոսկան, ժողովուրդի մը երախտիքով սրբացած Մեսրոպ Մաշտոց։

Պայքարը, որ մղեց մեր մտաւոր են - թարկուածութեան դէմ, փրկեց մեզ իմացական դերութենէն, զտեց մեր միտքը, ճեւաւորեց զայն, տուաւ անոր ազգային դիմագիծ եւ ուրոյն մտածելակերպ։ Ունեցանք սեփական մշակոյթ։ Եղանք նոր ու տարբեր գոյութիւն։ Մտանք կեանքին ներս՝ ինչպէս նորածագ լոյս։

Հրաշք մըն էր ըրածը, նշանակութիւնով եզակի։ Ըսաւ մեզի իր հրաշքով, թէ ասկէ ետք պէտք է լսենք քնարին ձայնը մեր սեփական դիրերով, որպէսզի անոր դեղեցկութեան ցոլարձակումներով, մենք ալ Հայութիւն դնենք ժողովուրդներու իմացումին մէջ, ու ապրինք նման այն ժողովուրդներուն, որոնք մեզմէ առաջ, աշխարհ մը ստեղծած են իրենց մտքին փայտակումներով։

Ինչպէս ծարաւը արեւախանձ հողին, որ անյագուրդ կը ծծէ օրհնութիւն դարձած անձրեւն ամրան, մեր դարերուն ամէնէն լուսառատն ալ լայն բացաւ իր մտքին ու սրտին դռները հնձաններուն առջեւ իմաստութեան անպաստանին, որ ներթուժէին վերծանումներն անոնց, օրհներգութեան մատեաններուն։

Շերմիդ, Ս. Մեսրոպ, համեստ քար մը՝ համեստութեան պէս մեծութեան, կոթողն է անպաճոյճ, փառապանծ յաղթանակիդ, որուն առջեւ կը ծնրադրէ ամէն Հայ։ Համբոյրը սրտին՝ չրթներուն վրայ բարձրացած։ Վաստղի տատնեւհինգ դար առաջ մեզի տուած ինքնա - արտայայտութեան հզօր միջոցովդ, դարպլուսը դար առաջ մեզի տուած ինքնա - արտայայտութեան հզօր միջոցովդ, դարպլուսը բացիր մեր իմացական ինքնուրոյնութեան։ Վերստեղծեցիր մեզ արարչագործութիւնովը գիրերու գիւտիդ, եղար ժայթքը մեր հանճարին, քեզմով մտանք ազգերու ծաղկեփունջին մէջ, բոյրովը յատուկ՝ մեր գոյնին։

Դուն մեր երէկն ես, այսօրը, վաղը։ Քու եւ մեր միջեւ գոյութիւն չունի ժամանակին տեւողութիւնը։ Դուն պիտի մնաս յաւիտենականութիւնը մեր ներկային՝ մինչեւ այն օրը, երբ կը գաղրի մեզրածոր գեղեցկութիւնը Մեծասքանչին։

ԶԱՐԵՀ ՄՈՒՐԱՖԵԱՆ

ՀԻՆ ԿԱՂԱՆԴՆԵՐ, ՆՈՐ ԿԱՂԱՆԴՆԵՐ

— o —

Այն տարին վեց տարեկան էի, երբ մեր հայրենի հողերուն վրայ կը ծանէինք նոր տարին եւ Ս. Ծնունդը անսահման ուրախութեամբ։

Դժբախտաբար վերջին տարին էր մեր բերկրանքներուն, տենչանքներուն եւ երազներուն։

Ութ օր առաջ կը սկսէին մեր թաղին խրախճանքները։ Մեր հայկական թաղը կը խայտար փայլուն կերպով ծանելու համար այդ երկու մեծ ծաները, որոնք բացառիկ եւ մեծ հրապոյր մը կուտային մեր սրտերուն եւ հոգիներուն։

Անուշիկ մայրիկիս եւ հայրիկիս ջերմ գուրգուրանքին տակ անհամբեր կը սպասէի այդ ծանական օրերուն, որոնք աստուածային օրհնութեան եւ սրբութեան շնորհներովը կ'ողողէին մեր պաշտելի գիւղաքաղաքը, Կիւրինը։

Լուսապայծառ արշալոյսին անկողինէս ելլելով կը վազէի ուղղակի ծննելոյդ բուխերիկը ուր կաղանդ պապան այն - քան գեղեցիկ նուէրներ եւ քաղցրահամ պատուղներ բերած էր։

Օրուան մէջ մեր թաղին թշուառ ընկերներս կուգային եւ կը բաժնէինք ուեցածներս։ Կաղանդը կը ծանէինք մանկական ջերմ անմեղութեամբ։

Գիշերները 5 — 6 ընտանիք կուգային մեր տունը։ Հրաշալի կերակուրներ, անոյշապուր, կաթնապուր, հերիսա, կարմրած հնդկահաւեր, զառնուկներ եւ մանաւանդ մեր կիւրինին նշանաւոր եւ համեղ պաստեղը զոր մեծ ախորժակով կ'ուտէինք։ Ազգային Ազգային երգերը կը թնդացնէին սենեակը։

Նոր տարին կը ներկայացնէր այնքան խանդավառ եւ տպաւորիչ, որքան Ս. Ծնունդը իր կրօնական սրբութիւններով։

Այն տարին երբ մարդկութիւնը համբաշխօրէն կ'ապրէր այդ աշխարհական եւ կրօնական երկու մեծ ծանները երջանկութիւն եւ օրհնութիւն կը սփռէին ամէն կողմ։

Նոր տարին եւ Ս. Ծնունդը կը ծանէինք եղբայրական դիտակցութեամբ, ընտանեկան տաք շրջանակներու մէջ։ Ալեհին եւ դուխին ձայնն էր, որ կ'արձագանգէր եւ օրուան ծանին մեծ նշանակութիւնը յարգելով հարուստ եւ աղքատ միասին կը վայելէինք այդ աստուածային երջանկութիւնը։

Կը յիշեմ տակաւին երբ եկեղեցի կ'երթայինք հոգեշունչ եւ հոգեզմայլ շարականներով եւ կուռ հաւատքով, խնկարկոյր մթնոլորտի մը մէջ Ս. Ծնունդը փառաբանելու համար։

Ամէն կէսօրէ վերջ մեր սիրելի հայրիկները տուն կ'այցելէին շնորհաւորելու համար նոր տարին եւ Ս. Ծնունդը։

Դժբախտաբար չէինք կրնար զուշակել թէ հրէշածին գազանը, Թուրքը, այնքան մօտէն կը հետեւէր մեր քայլերուն։

Եւ ահա քանի մը ամիս վերջը մահաբոյր փոթորիկը կը պայթէր Թրքահայութեան գլխուն անզուսպ կատաղութեամբ։

1915ի հայասպինդ սպանդները կը սկսէին զարհուրելի գազանութեամբ։

Միւս բոլոր գիւղակներու, գիւղերու, գիւղաքաղաքներու եւ քաղաքներու նման մեր երջանիկ կիւրինն ալ արեան ծովերէ անցնելէ յետոյ կը բանէր արիւնոտ Գողգոթայի ճամբան։ Այդ արիւնոտ Գողգոթայի ճամբաներուն վրայ, գարհուրելի սպանդներէն հազիւ ազատած Հայեր, անցնող 64 տարիներու ընթացքին, իրենց քաջութեամբ հրաշքներ կը գործէին աշխարհի ամէն կողմերը։

Անոնք յաջորդաբար ծնունդ կուտային նոր սերունդներու, որոնք թէեւ ազգուած դիրենք հիւրընկալող երկիրներու կեն - ցաղէն, բարքերէն եւ արդիական սովորութիւններէն, այսօր կը ծանեն Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը նոյն խանդավառութեամբ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ԴՈՂՈՒՆԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԴԱՒԱՌԷՆ

ԳԱԲՐԻԷԼ - ՃԷՊՐԱՅԷԼ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

ԱՄԵՆ. ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԿՈՂՄԷ

Լիոն հետզհետէ կը դառնայ աշխարհիկ թէ հոգեւոր դասակարգային ուղեգծով նոր ընծայարան մը։

Պ. ՃԷպրայէլ Պահատուրեան, արդէն արժանացած Ֆրանսական Հանրապետութեան Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի կողմէ չնորհուած Ազգ. Պատուանշանով, որուն յանձնման արարողութիւնը կատարեց 1975 Յունիս 24ին, Լիոնի Ազգ. Տան սրահին մէջ, Լիոնի քաղաքապետ Հան - դուցեալ Լուի Փրատէլ, իր բազմիցս անգամ օգտակար ծառայութեան եւ ասպնջական Ֆրանսայի հանդէպ ունեցած նուիրաբերական ոգւոյ իբրեւ գնահատանքի արժանի անձնաւորութիւն։

Ահա կը յաջորդէ հոգեւորական գծի վրայ, նոյնքան արժանի վարձատրութիւն մը, Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.ի կողմէ ուղղուած։

« Մեծայարգ Պր. Գաբրիէլ Պահատուրեան որդւոյ Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի, ողջոյն հայրական եւ օրհնու - թիւն հայրապետական 28 Հոկտեմբեր 1978, ամի Փրկչական, համար 918 » սրբատառ կոնդակով մը։

Այս կրկնակ արժանավայել վարձատրութեան չնորհալի արարողութիւնն էր որ կատարուեցաւ Դեկտ. 17, Կիրակի, յետ պատարագի, Ազգ. Տան սրահին մէջ, բազմահարիւր հայ եւ օտար հասարակութեան ներկայութեամբ, որուն նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, ի պատիւ իր պատուոյ նախագահ Պ. Պահատուրեանի, գինեձօնի սարքաւորումով։

Հրաւիրեալներու կարգին կը գտնուէին Տօքթ. Պարիսոն, Ռոնի երեսփոխան, Տիկին Անտրէ, Պ. Պաթայլ օգնական, ներկայացուցիչ Լիոնի քաղաքապետութեան, կաթողիկէ համայնքի Հայր Գէորգ Զապլարեան եւ Լիոնի չրջանի հայ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ։

Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Ս. Սարեան, չնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ եղող տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն, որոնք պատուեցին եղած հրաւէրը, եւ բոլոր անոնց որ հոգեկան ղղացումներով հաւաքուած են յիշատակելի Թուականի մը չուրջ։ Ապա Տէր եւ Տիկին Պահատուրեան բեմ հրաւիրելով, հակիրճ կերպով բացատրեց Պ. Պահատուրեանի անցնող 50 տարիներու ընթացքին կատարած բարեսիրական, եկեղեցասիրութեան եւ այլ ազգօգուտ ծառայութեան ի խնդիր հաստուցուած պատուանշանի խմաստը, որ կը վերաբերէր նաեւ իր ազնուատոհմ կնոջ Ազատուհի Պահատուրեանի ներհուն գործակցութեան, եւ գինքը ծաղկեփունջով մը պատուասիրելով չնորհաւորեց լաւագոյն մաղթանքներով։

Պ. Մեսրոպ Պայընտրեան, Տէսինի եւ չրջակայ միութիւններու անունով խօսք առնելով չինիչ ներբողականը ըրաւ Տէր եւ Տիկին Պահատուրեանի անձնաղոհութեան ոգւոյ արժանիքը, լաւագոյն մաղթանքներով չնորհաւորեց զիրենք։

Ամենանուիրական պարտականութիւնը վերապահուած էր Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեանի։ Հայրապետական կոնդակը ձեռին, յանձնարարեց ներկայ հասարակութեան յատնկայս ունկնդրել, ինչ որ խոր լռութեան մէջ կարդալէ վերջ, կը զետեղէր Պ. Պահատուրեանի կուրծքին « Ներսէս Չնորհալի » ոսկեատառ սրբանուէր չքանչանը։

Իսկ Պահատուրեան, յուզուած այս աստուածաբարոյ փառապսակ պարգեւի խորհուրդէն, չկրցաւ ինքզինքը զսպել իր վերջին խօսքը ընելու, այլ խորատուզուած, ոչ թէ առարկայական իմաստով, այլ հոգեկան ապրումով ինքզինքը զգաց էջմիածնայ Ս. Խորանի առաջ ծնրադրած գոհունակութիւն Աստուծոյ սրտամբուռ աղօթքը ընելու դիրքաւորումի մէջ, եւ իր անհուն չնորհակալութիւնը սփռելու Ամենայն Հայոց Հայրապետի առջեւ իր չնորհած օրհնագիրի եւ սրբանուէր ոսկեմատեան չքանչանին համար։ Ողջագուրման եւ աղ համբոյրի խորհրդապատ-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՆՔ՝ ՆԱՐԻՆՋԻ ԳՈՂԵՐՍ...

(Որբանոցի կաղանդներէն)

Բաւականին պաշար հաւաքած, մեր ծոցն ու զրպանները լեցուած էին, արդէն վերադարձի ճամբան բռնելու հետամուտ, յանկարծ, ցածկիկ պարիսպին տակէն մեր դէմ ցցուեցան երեք — չորս տարեց, հոժիկու « պապայեանի »ներու ու պատկերազարդ յիշողներու —- բանաեաստու, « Սթաֆեռոու » -— գոռումով պաշարեցին մեզ։

Խուսափում չկար... ճամբայ չկար... պարտաւորուած էինք յանձնուելու։

Մեր ծոցերէն ու զրպաններէն արդէն նարինջները բոլորն ալ գետին թափած էին։ Մեր ղէմքերը եւ ականջները հարուածներէ եւ քաշքշուքներէ կարմրած էին, գոհ կը մնայինք դարձեալ եթէ այսքանով վերջնար։

Իրենց պոռչտուքներէն չտատով մեր շուրջ հաւաքուեցան շրջակայ պարտէզ - ներուն մեծ ու պզտիկ բնակիչները, որոնց բոլորին աչքերը ուղղուած էին մեր վրայ տարօրինակ հետաքրքրութեամբ մը « Ամենիքոս քետիաս » (Հայու զաւակ) կը բացատրէին մեր մասին իւրաքանչիւր նոր եկողին։

Մեր հաւաքած նարինջի պաշարը զրաւելով, մեզի ալ լաւ մը տիրէլ եաք, այժմ խօսակցութիւն մը ծայր տուած էր իրենց միջեւ։ Ոմանք կ'առաջարկէին՝ եղածը եղած է, որը են, մեզք են, թողէք որ երթան։ Ուրիշներ առաջարկեցին մարդ ղրկել հսկիչ ուսուցիչները կանչել եւ անոնցմէ հաստուցում պահանջել, քանի որ մենք զրամ չունէինք։ Մէկը առաջարկեց որ ամբողջ գիշերը մեզ հոս պահէին մինչեւ որ որբանոցէն զայն մեզ փնտռելու։ Ու դեռ այլազան առաջարկներ։

Բանը հոն հասաւ որ, մեր անուն - մականունները պիտի արձանագրէին, մեզ ազատ արձակէին, բայց որ, երեկոյեան «պապայեանի»ները պիտի ներկայանային որբանոցի տնօրէնութեան մեր անունից - քը տալով իրենց գանգատը ընելու համար։ Ու խօսք կար նաեւ հատուցում պահանջելու մասին։

Մօտակայ տունէ մը թուղթ - մատիտ բերել տուին ու երիտասարդ մը պատասխանատու էր արձանագրելու մեր անունները։

Զգիտես ինչո՞ւ, առաջին հերթին հարցուցին մեր Տիրատուրին անունը։

Անո՞ւնս, անո՞ւնս, փորձեց կմկմալ Տիրատուրը, ու պահ մը տնտնալէ եաք տուաւ իր « անունը — մականունը »։ Անունս, Ուրբաթ Շաբաթեան է։

— Քուկիո՞նդ, դարձաւ ինծի։

— Նարինջ Գողցողեան, պատասխանեցի։

Մեզմէ երրորդը եղաւ կաղանդ Պնունդեան, չորրորդը՝ Կոտրող Թափողեան...

Օրը կը յառաջանար ու մենք չատ մը տահոգ էինք այդ մասին, եթէ քիչ մըն ալ ուշանայինք, տուն վերադարձի տուլիչը պիտի հնչէր ու մեր բացակայութիւնը յայտնի պիտի ըլլար։ Մտահոգ էինք նաեւ այն մեր միւս ընկերներու մասին, որոնք, մեզի նման « արշաւ »ի ձեռնարկեցին։ Յաղթեցա՞ն թէ, իրենք ալ մեզի պէս ծուղակը ինկան...

Այս գործողութիւնները կատարելէ եաք, վերջապէս ճամբու դրին մեզի միշտ ծանր սպառնալիքներով ու Յայնեաչարանով։ Մենք ցանկապատէն դուրս նպաստակի արագութեամբ վազեցինք, հասանք մեր խաղավայրը, ուր արդէն սկսած էին հաւաքուիլ տուն վերադառնալու համար։

Մեր ուրախութիւնը մեծ եղաւ երբ տեսանք որ մեր միւս ընկերները ապահով եւ բաւական մեծ պաշարով վերադարձեր էին մեր խաղավայրը։ Հապճեպ կերպով պատմեցինք թէ ի՛նչ պատահեցաւ մեզի, եւ թէ ի՛նչ կրնայ պատահիլ մեր տուն վերադարձին։ Ու տասը համար ալ, եկք փնտռեցինք որբանոցի մաքսատունէն (գոնապանէն) անդամ անցնելու համար։

Ճամբու ընթացքին, ծանր մտատուք մը բռնած էր ոչ միայն մեր չորսերուն ուղեղը, գանկը, այլեւ մեր միւս ընկերներուն։

Իրա՞ւ յոյն պարպայեանիները որբանոց պիտի գային գանգատի։ Մենք չգիտես ի՞նչ հնարամտութեամբ (Տիրատուրին հնարքն էր) կեղ, չինծու անուններ տուինք անոնց, մատնութենէ չէինք կասկածեր, բայց եթէ բոլորիս ներկայութեամբ չարքերուն մէջ պարտէին եւ մեզ ճանչնային, օ՛, այն ատեն մեզի որտեղիք պատիժը կրնար թաղամապատկուիլ...։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԻ

(Շար. — 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ

ՎԱՀԱՆ ՍՏԵՓԱՆԻ ՀԱՅՈՒՆՑ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

ԳԵՎՈՐԳ ՄԱՐԿՈՍԻ ՊԱՐՈՒՅՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Կոը-նոպլի մասնաճիւղին, Հայկական Մնննդեան տօնին առթիւ, Մանուկներու Օրը կը տօնուի Ցունուար 7, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին Սէն-Մարթէն տ'Իւռ, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, դպրոցի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ:

Մինչնարարին ճոխ պիւֆէ՝ խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած:

Հայկ. կաղանդ պապան հետը բերած նուէրներով պիտի ուրախացնէ սրահին մէջ գտնուող բոլոր երախաները:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրե-նակիցները:

ՊՕՍՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ վարժարանի տօնածառը Ցունուար 7, կիրակի ժամը 15ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Կը ներկայացուին աշակերտներու կողմէ՝ երգ, խմբերգ, արտասանութիւններ, ղեկավարութեամբ երէցկին Սոնա Նաճարեանի:

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ համակիրները:

Կաղանդ պապան կը ներկայանայ իր նուէրներով:

Կապոյտ Խաչի
փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Կիրակի, Ցունուար 7ին, Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 13ին ճաշ:

Տօնական ուրախ մթնոլորտ
Գեղարուեստական բաժին
Աչուղ ՅՈՎՆԱՆի աչուղական ասացուածներ իր քէմանչայով:
Սիրով կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները:
17, Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալանսի Կապոյտ Խաչի կողմէ, Ցունուար 6, ժամը 9էն սկսեալ, Օթէլ Նովօթէլի չքեղ սրահին մէջ:

Խանդավառ նուագախումբ եւ ջերմ մթնոլորտ, չնորհիւ փարիզէն եկող ԿԱՑԾԱԿ նուագախումբին:

Տոմսերը կանուխէն ապահովելու համար դիմել Վալանսի Կապ. Խաչուհիներուն, Դաշնակցութեան եւ Նոր Սերնդականներուն:

NICE - ՆԻՍ

REVEILLON DU NOUVEL AN
DU
FOYER CULTUREL ARMENIEN
Participation 180 F.

Réservation :
par téléphone (93) 88-19-59
Menu gastronomique
Spécialités Arméniennes
Ambiance — Cotillons
Restaurant universitaire
de NICE - CENTRE
5, Avenue Robert Schumann

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Իրգրանեանէ 200 ֆ. ի նպաստ դպրոցին: Տէր եւ Տիկին Մարկոսեանէ 100 ֆր. թէյասեղանի առիթով (Հոկտ. 8):

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Ուրբաթ, Ցունուար 5, Ճրագալոյց Մննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Քիստոսի Քրիստոսի:

Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեան՝ ժամը 4,30ին, Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 5,30ին:

Կը պատարագէ Գ.ԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Շաբաթ, Ցունուար 6, Տօն Մննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Քիստոսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին Զբօսհնէք կը կատարուի:

ՍԷՆ-ՌԱՖԱԷԼ — Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ

Այս Ուրբաթ իրիկուն, Ցունուար 5, ժամը 17·30ին Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տան Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, կը սպասարկէ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ.:

ՍԷՆ ԺԵՌՄԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՑՔԻ Ս. ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 5, Ուրբաթ, Ճրագալոյց Մննդեան: Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց ժամը 5, ընթերցուածներ՝ 5,30, Ճրագալոյցի պատարագ՝ 6:

Յունուար 6, Շաբաթ, տօն Մննդեան եւ Աստուածայայտնութեան: Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8·30, հանդիսաւոր պատարագ 10:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ կը կարդայ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոնդակը, Թաղի հոգեւոր հովիւ Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեանի Աւագութեան աստիճանի տուչութեան առթիւ:

Յունուար 7, կիրակի, Ճիշտակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին, պատարագի աւարտին Զբօսհնէք, ապա հոգեհանգիստ վան համօրէն ննջեցելոց:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Ուրբաթ, Ցունուար 5, Ճրագալոյց Ս. Մննդեան, պատարագ երեկոյեան ժամը 5ին:

Շաբաթ, Ցունուար 6, տօն Մննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, պատարագ ժամը 10ին:

Կիրակի, Ցունուար 7, Բ. օր Մննդեան եւ Ճիշտակ Մեռելոց, պատարագ ժամը10ին, Զբօսհնէք ժամը 11·45ին:

UNION GENERALE
ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
SECTION DES JEUNS
SOIREE DE NOEL ARMENIEN
animée par ARMAND et son ensemble ARAXE
Musique — Danse — Cotillons — Attractions
Buffet : spécialités arménienne et françaises
le Samedi 6 Janvier de 20 h. 30 à l'aube
118, rue de Courcelles, Paris 17e
au Centre Culturel Alex Manoogian
Participation
(Buffet non compris) : 50 F.
Etudiants et membres du l'UGAB : 40 F.
Réservations à l'UGAB :
Tél. : 870-03-18 et 227.12.26

ԱՄԱՆՈՐԻ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Ցունուար 6, Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4էն 10, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Ցատկապէս նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ականները սիրով կը հրաւիրուին:

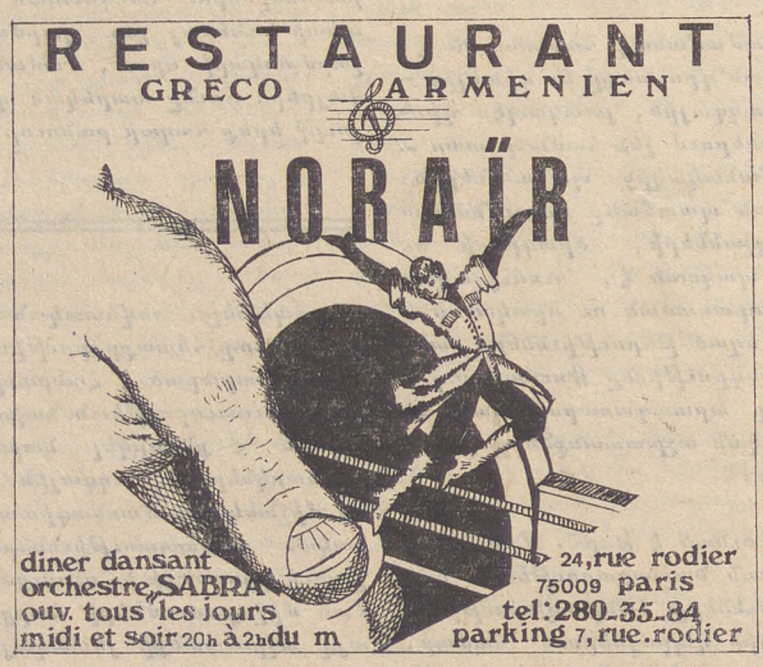
Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ, Հինգշաբթի, Ցունուար 4, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ՝ «Մանուկներու Օր»ը:

Diner traditionnel

A l'occasion du Noël Arménien
organisé
par la Section des Dames de l'UGAB
sous la présidence effective de
NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur de l'UGAB France
Le Vendredi 5 Janvier à 20 h. 30
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
Frais de participation : 120 F.
Renseignements et réservations :
Bureau de l'UGAB :
11, Sq. Alboni (16e) Tél. 870-03-18

Disques Vogue

La plus riche production de disques Arméniens
sous la direction d'ARA BARTEVIAN

MUSIQUE RELIGIEUSE
CLVLX 451 (Messe Komitas) — CLVLX. 454 et LVLX. 547
Trésors de la liturgie Arménienne
Cantique de Noël et de Paques
Volumes I et II

No 442 (Messe Ekmalian)

MUSIQUE FOLKLORIQUE

CLVLX 516 Reflets d'Arménie – CLVLX 182 Le Caucase, LMD 30240 Légende d'Arménie.
CLVLX, 526 (Chants et danses d'Arménie) — CLVLX, 527 Arménie)
CLVLX. 199 (Arménie) — SLVLX. 517 (Soirée Arménienne) — SLVLX. 409 (Le Thar) — LDM. 30152 (Chants romantiques) — LDM. 30211 (Danses)

MUSIQUE SYMPHONIQUE

CLD. 714 et MC 20176 (œuvres symphoniques (Classiques) -- SLD. 790 (Deux trios, pour piano, flûte, clarinette).
No 24009 Orchestre - Rhapsodie Caucasienne etc. 4 pièces

30 Cm Microsillon en Stéréo

(Prix 35,00 Frs) + port

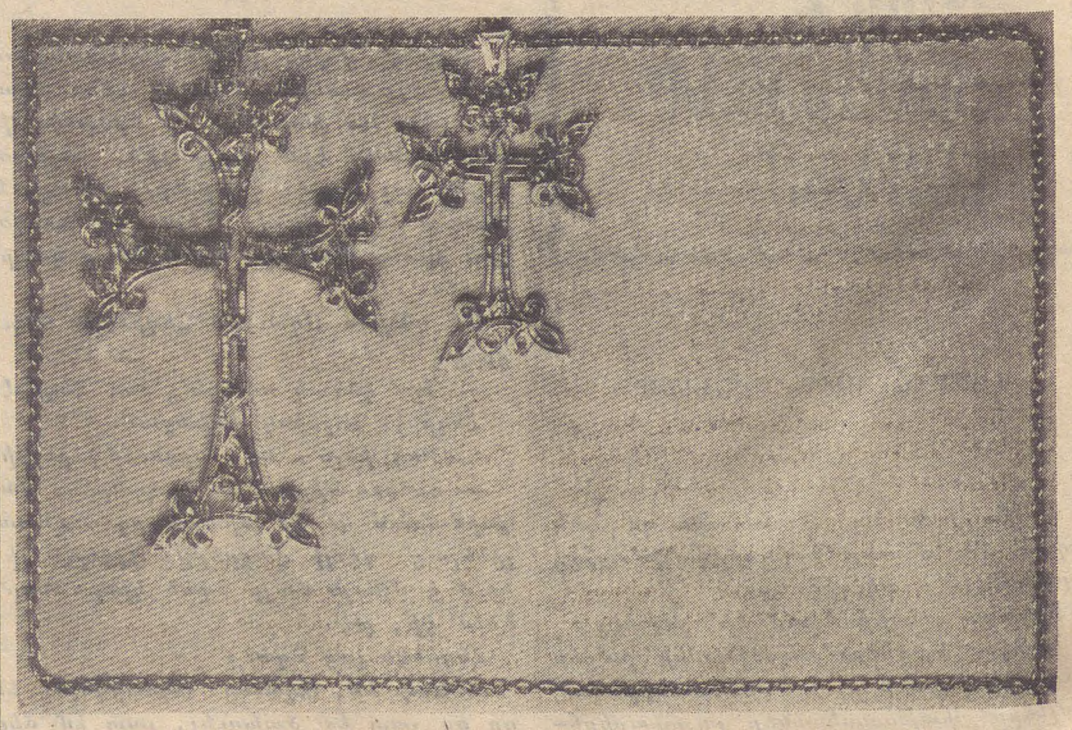
Envoi contre rembourcement

Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22

VOUS TROUVEREZ CES MODELES EN OR CHEZ MOI

42, Rue Beaubourg — 75003 PARIS
Tél. 272-00-92

Bagues — Alliances — Chaînes — Pendentifs

André Garabédian